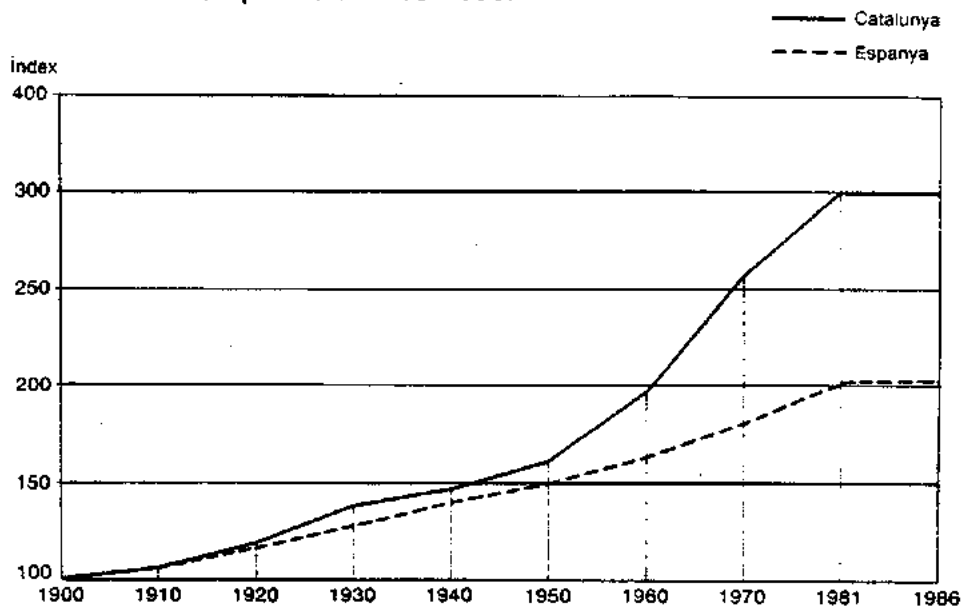

II. A. I. Superfície i densitat de població. 1986.

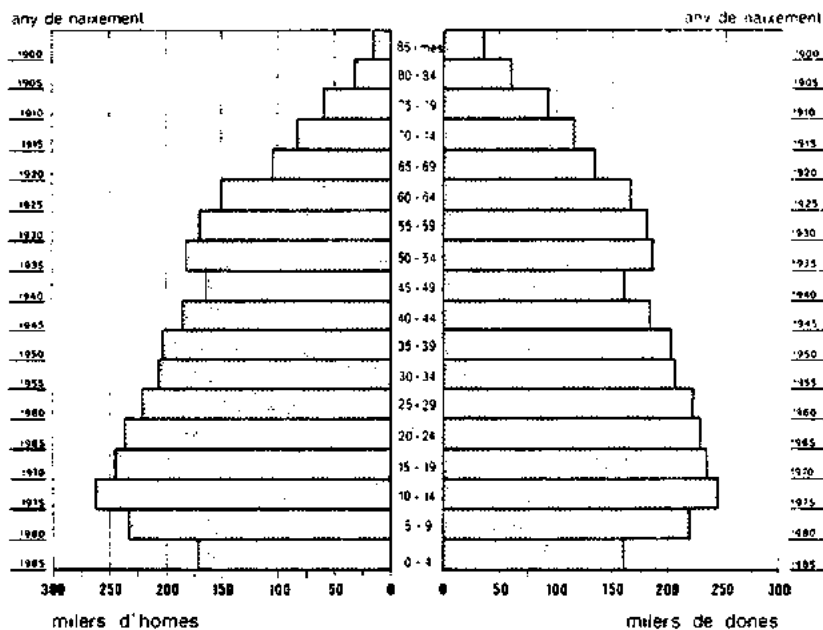
	Barcelona		Girona		Lleida		Tarragona		Catalunya		Espanya	
	hab.	%	hab.	%	hab.	%	hab.	%	hab.	%	hab.	%
Superfície (km ²)	7 718,5	24,2	5 889,6	18,5	12 027,6	37,7	6 259,6	19,6	31 885,3	100	504 765,0	
Nombre d'habitants	4 614 364	77,2	488 342	8,2	352 049	5,9	523 883	8,8	5 978 638	100	38 473 418	
Densitat de població 1986 (hab./km ²)	597,8		82,9		29,3		83,7		187,4		76,2	
Densitat de població 1985	610,8		83,9		29,8		85,8		191,4			
Densitat de població 1984	608,6		83,1		29,8		85,2		190,6		77,3	
Densitat de població 1983	607,2		82,1		29,7		84,3		189,9		76,6	
Densitat de població 1982	603,4		80,5		29,5		83,1		188,3		75,6	

Fons: 1986. CIDC. *Padrons municipals d'habitants de Catalunya. 1986. Dades de població. Xifres oficials. Ed. 1987.*
 1982-85. CIDC. *Elaboració del Banc d'Estadístiques Municipals sobre dades proporcionades per la Generalitat de Catalunya. Departament de Política Territorial i Obres Públiques. Institut Cartogràfic.*
 Mapa topogràfic de Catalunya 1:250.000. Ed. 1983. I de la rectificació a 31 de març de cada any del padró municipal d'habitants.

II.A.2. Evolució de l'índex de població. 1900-1986.

II.A.3. Estructura de la població de Catalunya. 1986. Per edat i sexe.

II. A. 4. Estructura de la població. 1986.
Distribució segons el lloc de naixement ⁽¹⁾.

	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona	Catalunya
Nascuts a Catalunya	2 902 534	370 756	285 521	381 598	3 940 409
Barcelona	2 736 844	34 551	16 599	28 465	2 816 459
Girona	43 599	330 512	1 382	1 559	377 052
Lleida	70 029	3 340	284 143	8 303	345 815
Tarragona	52 082	2 353	3 397	343 271	401 083
Nascuts a la resta de l'Estat	1 629 493	106 911	63 115	134 540	1 934 059
Andalusia	746 656	63 122	25 891	60 198	895 867
Aragó	125 439	3 962	14 986	14 616	159 003
Astúries	12 096	654	490	1 826	15 066
Illes Balears	8 272	537	227	585	9 621
Illes Canàries	3 961	386	164	386	4 897
Cantàbria	8 340	430	445	938	10 153
Castella-La Manxa	126 742	6 556	3 939	10 494	147 731
Castella-Lleo	142 922	6 773	4 683	8 948	163 326
Comunitat Valenciana	71 153	3 010	1 716	9 722	85 601
Extremadura	147 581	11 111	4 084	11 843	174 619
Galícia	81 820	3 234	1 886	2 696	89 636
Madrid	31 338	2 302	1 402	3 874	38 916
Múrcia	77 599	2 360	1 467	4 147	85 573
Navarra	10 911	508	512	890	12 821
País Basc	13 416	812	609	1 884	16 721
Rioja	7 958	401	318	592	9 269
Ceuta-Melilla	13 289	753	296	901	15 239
Estranger	79 564	10 022	2 863	7 351	99 800
No hi consta	2 773	653	550	394	4 370
Total població	4 614 364	488 342	352 049	523 883	5 978 638

Font: CIJC. *Padrons municipals d'habitants de Catalunya. 1986. Naturalesa de la població*. Ed. 1989.
(1) Per comunitats autònomes.

II.A.5. Estructura de la població. 1986.
Distribució segons el nivell més alt d'instrucció assolit.

	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona	Catalunya
Dificultats per a llegir o escriure					
fins a 10 anys	290 109	32 308	18 593	33 821	374 831
més de 10 anys	212 051	21 325	13 287	23 362	270 025
Primària incompleta	1 350 115	131 499	96 671	152 804	1 731 089
EGB primera etapa	1 217 828	186 691	114 489	171 523	1 670 531
EGB segona etapa	667 116	67 990	49 605	67 137	851 848
FP primer grau	175 088	13 461	12 071	16 452	217 072
FP segon grau	103 825	6 299	5 166	8 470	123 760
BUP, COU i equivalents	310 867	26 046	19 705	24 833	381 451
Títol mitjà	137 357	12 232	9 662	12 641	172 112
Títol superior	137 487	9 795	7 945	10 178	165 405
No hi consta	12 521	696	4 635	2 662	20 514
Total població	4 614 364	488 342	352 049	523 883	5 978 638

Font: CIDC. *Padrons municipals d'habitants de Catalunya. 1986. Nivell d'instrucció de la població.* Ed. 1988.

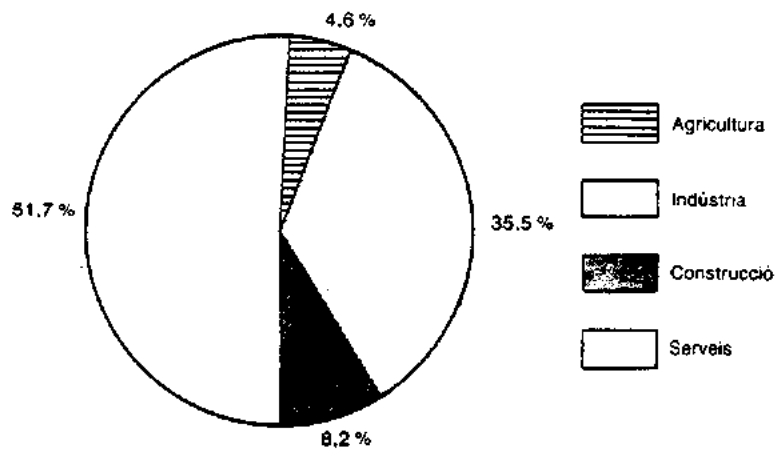
II.A.6. Estructura de la població. 1986.
Distribució segons la relació amb l'activitat econòmica (1).

	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona	Catalunya
Econòmicament actius	1 798 312	193 024	128 698	191 772	2 311 806
ocupats	1 388 262	173 653	114 858	162 324	1 839 037
desocupats (prim. ocup.)	152 758	6 255	5 201	9 434	173 648
desocupats (ocup. ant.)	257 292	13 116	8 639	20 014	299 061
Econòmicament no actius	1 704 858	180 631	148 020	204 532	2 238 041
retirats, jubilats i					
pensionistes	613 859	73 584	53 937	72 803	814 183
rendistes	4 839	506	177	332	5 854
escolars i estudiants	242 545	20 849	17 414	22 821	303 629
feines de la llar	776 071	78 251	69 831	101 398	1 025 551
incapacitats per al treball	45 982	5 520	2 786	4 535	58 823
altres	21 562	1 921	3 675	2 643	30 001
Server militar	27 671	2 781	2 146	3 128	35 726
Total	3 530 641	376 436	278 664	399 432	4 585 573

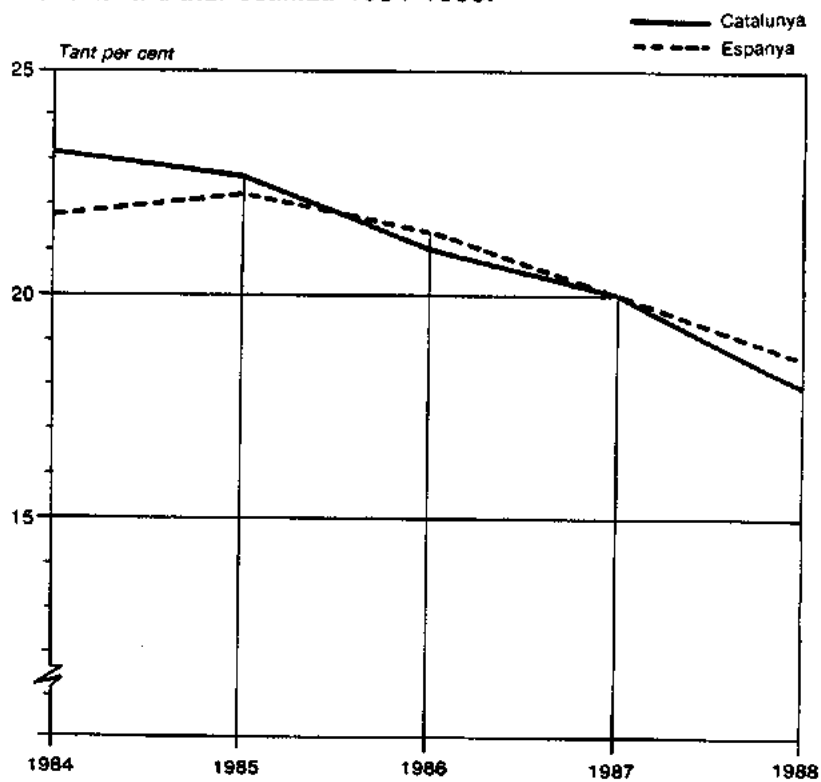
Font: CIDC. *Padrons municipals d'habitants de Catalunya. 1986. Estructura socio-econòmica de la població.* Ed. 1988.

(1) Població de més de 16 i mes anys.

II.A.7. Població ocupada per sectors econòmics. 1988.

II.A.8. Evolució de la taxa d'atur estimat. 1984-1988.

II. A. 9. Producte interior brut. 1975-1985.
Taxa de creixement anual. En pessetes constants.

Tant per cent

	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona	Catalunya	Espanya
1975-1977	2.0	3.6	0.5	3.7	2.1	2.8
1977-1979	1.8	5.2	4.4	0.3	2.1	2.0
1979-1981	0.7	-2.0	0.3	1.8	0.6	2.7
1981-1983	0.8	4.9	3.5	8.4	1.9	2.5
1983-1985	0.0	3.5	1.6	0.6	0.1	1.4

Font: Elaboració pròpia sobre dades del Servei d'Estudis del Banc de Bilbao.

II. A. 10. Renda familiar disponible per càpita. 1981, 1983 i 1985.
Renda personal.

Pessetes

	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona	Catalunya	Espanya	Index (1) Cat./Esp.
En pessetes corrents							
1981	454 598	450 996	390 160	394 074	445 286	365 967	122
1983	578 301	619 965	550 863	540 921	576 759	470 564	123
1985	681 669	740 428	659 712	635 981	681 146	570 623	120
En pessetes constants de 1979							
1981	343 352	340 631	294 683	297 639	336 319	276 410	122
1983	340 578	365 115	324 419	318 584	339 670	277 128	123
1985	349 251	379 356	338 002	325 843	348 984	292 357	120

Font: Banco de Bilbao. *Renta nacional de España y su distribución provincial*. Bianaual. I elaboració pròpia.

(1) Base: Espanya = 100.

II.A.11. Despesa mitjana anual per persona. 1980/81.
En béns i serveis.

Pessetes

	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona	Catalunya	Espanya	Index (1) Cat./Esp.
Aliments, begudes i tabac	83 841	84 231	86 520	76 314	83 383	75 842	110
Vestir i calçat	20 333	22 444	21 412	15 968	20 187	20 157	100
Habitatge	51 055	52 613	38 420	35 198	49 060	44 692	110
Mobles, parament i serveis llar	18 210	20 933	15 285	14 581	17 937	17 778	101
Serveis mèdics i salut	7 748	9 757	7 456	5 530	7 697	5 582	138
Transports i comunicacions	38 394	44 567	30 312	30 165	37 689	32 321	117
Lleure, ensenyament i cultura	21 537	17 616	18 525	15 170	20 502	15 981	128
Altres béns i serveis	22 513	18 838	19 373	15 435	21 429	20 013	107
Altres despeses	4 276	7 195	4 798	3 679	4 602	5 328	85
Total	267 912	278 198	242 104	212 244	262 391	237 684	110

Font: INE. Encuesta de presupuestos familiares 1980/81. Tomo IV. Resultados por comunidades autónomas. Gastos, ingresos, equipamientos y condiciones de la vivienda principal. Volumen 9. Cataluña. Ed. 1984.

(1) Base: Espanya = 100 per a cada grup de despesa.

II.A.12. Taxa d'equipament de les llars en alguns béns durables. 1980/81.

	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona	Catalunya	Espanya
Nevera	98,3	96,6	98,2	96,3	98,0	91,1
Rentadora no automàtica	11,7	7,1	12,3	19,9	12,1	15,4
Rentadora automàtica	78,2	73,9	77,3	65,1	76,7	64,3
Rentaplats	8,1	5,8	7,2	5,2	7,6	6,3
Aspirador	21,1	16,8	12,6	12,3	19,5	17,7
Màquina de cosir	61,3	67,6	70,7	67,3	62,9	58,3
Ràdio	63,3	78,4	82,6	75,0	82,2	67,0
Televisor blanc i negre	67,2	69,4	81,2	72,6	68,7	72,0
Televisor color	37,7	26,6	28,2	32,6	35,8	26,5
Magnetòfon	48,3	40,9	40,5	43,1	46,8	38,7
Tocadiscs	35,9	21,9	17,5	24,8	32,7	20,1
Màquina de fotografar	44,5	45,1	45,4	38,3	43,9	33,6
Automòbil	60,0	68,4	66,4	60,1	61,1	51,5
Motocicleta	9,5	29,0	14,8	20,2	12,3	12,8
Bicicleta	14,1	12,7	9,5	11,0	13,4	7,5

Font: INE. Encuesta de presupuestos familiares 1980/81. Tomo II. Equipamiento y condiciones de las viviendas familiares. Conjunto nacional. Ed. 1983.

Institut d'Estadística de Catalunya - AEC/89

II.A.13. Producció editorial. 1987.

Libres i fullets. Títols i exemplars editats.

Un títol, milers d'exemplars

	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona	Catalunya	Espanya	% Cat./Esp.
Títols							
llibres	13 195	107	70	58	13 430	32 379	41,5
fullets	2 134	38	19	20	2 211	5 923	37,3
Total 1987	15 329	145	89	78	15 641	38 302	40,8
Total 1986	15 395	127	96	137	15 755	38 405	41,0
Total 1985	14 060	49	61	64	14 234	34 684	41,0
Total 1984	12 641	70	39	60	12 810	30 764	41,6
Total 1983	13 124	53	41	66	13 306	32 457	41,0
Exemplars							
llibres	87 093	212	88	96	87 489	193 217	45,3
fullets	11 674	98	24	19	11 815	30 043	39,3
Total 1987	98 767	310	112	115	99 304	223 260	44,5
Total 1986	107 758	613	100	379	108 850	248 699	43,8
Total 1985	125 200	61	68	178	125 505	240 236	52,2
Total 1984	119 540	113	223	107	119 983	250 526	47,9
Total 1983	126 642	46	43	255	126 986	262 790	48,3

Font: INE. Estadística de la producció editorial. Anual.

Institut d'Estadística de Catalunya - AEC/89

II. A. 14. **Producció editorial. 1988. Impresos, enregistraments, pel·lícules, i jocs i programes d'ordinador entrats al Dipòsit Legal de Catalunya.**

	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona	Catalunya
Impresos	39 503	1 581	1 723	2 669	45 476
llibres	16 222	112	212	219	16 765
opuscles (1)	8 370	494	466	370	9 700
public. periòdiques (2)	341	62	52	58	513
obres musicals	99	-	2	5	106
gravats (cartells i làmines) (3)	6 063	324	976	1 863	9 226
postals (4)	7 422	557	11	141	8 131
altres impresos (5)	986	32	4	13	1 035
Enregistraments	2 244	11	6	11	2 271
discs	951	-	-	4	955
cassettes	1 000	1	-	7	1 008
videos	215	10	5	-	230
compact disc	78	-	-	-	78
Pel·lícules	21	-	-	5	26
Ordinador	-	-	-	-	-
jocs	-	-	-	-	-
programes	-	-	-	-	-
Total 1988	41 768	1 592	1 728	2 685	47 773
Total 1987	47 117	885	1 748	2 832	52 582
Total 1986	38 667	904	1 044	2 581	43 196
Total 1985	39 129	913	446	2 740	43 228
Total 1984	38 357	962	305	2 651	42 275

Font: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura. Servei del Llibre. Informació proporcionada directament i elaboració pròpia.

- (1) Monografies de menys de 16 pàgines, catàlegs, fullets, propagandes, etc.
 (2) Només primers números.
 (3) Gravats, auques, calendars, cartells, goigs, làmines, mapes, etc.
 (4) Postals, felicitacions, estampes, nadal·les, etc.
 (5) Agendes, àlbums, carpetes, expositors, objectes, etc.

II. A. 15. Premsa comarcal i municipal. 1985.
Publicacions segons periodicitat.

	Barcelona (1)	Girona	Lleida	Tarragona	Catalunya
Comarcal	90	33	45	53	221
més d'un cop a la setmana	7	2	3	1	13
setmanal	19	6	1	7	33
quinzenal o bimensual	4	1	7	2	14
mensual	37	10	11	19	77
bimestral	12	3	11	11	37
trimestral	7	5	7	11	30
menys de quatre cops a l'any	2	5	4	-	11
irregular	2	1	1	2	6
Municipal	40	12	6	11	69
més d'un cop a la setmana	-	-	-	-	-
setmanal	-	-	1	-	1
quinzenal o bimensual	4	-	-	2	6
mensual	16	5	2	5	28
bimestral	6	1	1	1	9
trimestral	5	3	-	2	10
menys de quatre cops a l'any	4	3	1	1	9
irregular	5	-	1	-	6
Total premsa comarcal i local	130	45	51	64	290

Font: Elaboració pròpia a partir del *Cens de premsa comarcal* del Gabinet de Premsa de la Diputació de Barcelona, 1985.
(1) Excepte Barcelona ciutat.

II. A. 16. Premsa comarcal i municipal. 1985.
Publicacions i tirada mensual (1).

	Barcelona (2)	Girona	Lleida	Tarragona	Catalunya
Premsa comarcal					
publicacions	90	33	45	53	221
tirada mensual	980 464	299 390	624 458	310 970	2 215 282
Premsa municipal					
publicacions	40	12	6	11	69
tirada mensual	155 791	12 341	50 775	9 149	228 056
Total premsa local i comarcal					
publicacions	130	45	51	64	290
tirada mensual	1 136 255	311 731	675 233	320 119	2 443 338

Font: Elaboració pròpia a partir del *Cens de premsa local i comarcal 1986* del Gabinet de Premsa de la Diputació de Barcelona.
(1) Aquesta tirada s'ha obtingut fent una proporció de la tirada de la publicació segons la seva periodicitat.
(2) Excepte Barcelona ciutat.

II. A. 17. **Premsa comarcal i municipal. 1986.**
Publicacions segons l'any de fundació.

	Barcelona (1)		Girona		Lleida		Tarragona		Catalunya		Total
	comarcal	municipal	comarcal	municipal	comarcal	municipal	comarcal	municipal	comarcal	municipal	
Abans 1980	55	9	16	7	21	2	17	3	109	21	130
1980	6	7	2	-	4	1	4	3	16	11	27
1981	6	6	2	1	1	1	3	-	12	8	20
1982	5	3	5	2	9	-	8	-	27	5	32
1983	7	9	2	2	3	1	11	3	23	15	38
1984	13	4	4	1	1	-	5	1	23	6	29
1985	5	4	3	1	3	2	2	1	13	8	21
1986	7	2	2	-	1	-	3	1	13	3	16
Total 1986	104	44	36	14	43	7	53	12	236	77	313

Font: Elaboració pròpia a partir del *Cens de premsa local i comarcal 1986* del Gabinet de Premsa de la Diputació de Barcelona.
(1) Excepte Barcelona ciutat.

Institut d'Estadística de Catalunya - AEC/89

**II. A. 18. Corporació Catalana de Ràdio i Televisió, ens públics i societats.
1989. Pressupost d'exploració i d'inversions.**

Milers de pessetes

	Explotació	Inversions
Corporació Catalana de Ràdio i Televisió, ens públics i societats (1)	18 418 152	2 453 000
Ens públics Corporació Catalana de Ràdio i Televisió	4 270 408	2 453 000
Televisió de Catalunya, SA	13 854 820	1 490 000
Emissores de la Generalitat	1 345 924	180 200

Font: Generalitat de Catalunya. Departament d'Economia i Finances. *Pressupost de la Generalitat de Catalunya i les seves entitats autònomes per a 1989*

(1) Pressupost consolidat.

Institut d'Estadística de Catalunya - AEC/89

II. A.19. **Radiodifusió. 1981-1988** (1).
Emissores segons sistema d'emissió (2).

	Barcelona	Girona (3)	Lleida	Tarragona	Catalunya	Espanya	Cat./Esp. ²
Ona mitjana							
1981	11	3	3	4	21	181	11,6
1982	11	3	3	4	21	181	11,6
1983	11	3	3	4	21	181	11,6
1987	9	3	3	4	19	:	:
1988	9	3	3	4	19	:	:
Freqüència modulada							
1981	19	4	3	6	32	271	11,8
1982	19	4	3	6	32	474	6,75
1983	19	4	3	6	32	474	6,75
1987	40	21	18	21	98	:	:
1988	40	21	18	21	98	:	:

Font: 1987-88. Elaboració pròpia sobre informació proporcionada directament pel Gabinet de Radiodifusió i Televisió.
1981-83. INE. *Anuario estadístico de España*. Edición manual.

- (1) No es disposa de dades per als anys 1984, 1985 i 1986.
(2) Una mateixa emissora es comptabilitza per cadascun dels sistemes en què emet. No s'han comptabilitzat les ràdios lliures. Els anys 1981-83 no es van tenir en compte les emissores municipals. Per als anys 1987 i 1988 s'han comptabilitzat les emissores municipals legalitzades.
(3) No s'hi inclou l'emissora Radio Liberty, que emet des de País en ona curta amb un estatut internacional (acords Espanya-EUA).

II. A.20. **Radiodifusió. 1988.**
Emissores per natura jurídica i sistema d'emissió (1).

	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona	Catalunya
Estats (RNE i RCE)					
OM	2	1	1	2	6
FM	7	4	3	7	21
Privades					
OM	7	2	2	2	13
FM	22	8	6	9	45
Municipals (FM)					
Ràdios lliures (FM) (2)	2	1	1	1	5
Autonòmiques (FM)	10	3	2	1	16
	9	8	6	4	27
Total OM	9	3	3	4	19
Total FM	50	24	18	22	114

Font: Generalitat de Catalunya. Departament de Presidència. Gabinet de Radiodifusió i Televisió. Informació proporcionada directament.

- (1) Una mateixa emissora es comptabilitza per cadascun dels sistemes en què emet. No s'han comptabilitzat les ràdios lliures.
(2) Dades corresponents a 1982.

II. A. 21. Radiodifusió. 1989.

Abast de la xarxa de la CCRTV per a radiodifusió i televisió ⁽¹⁾. A 31 de desembre.

	Xarxa TV		Emissors-reemissors ràdio
	emissors TV	reemissors TV	
Baix Llobregat	Tibidabo	Baix Llobregat, Begues, Molins de Rei, Vallirana	Tibidabo, Montserrat
Barcelonès	Tibidabo (2)	:	Tibidabo
Maresme	Tibidabo	Arenys de Munt, Sant Andreu de Llavaneres, Calella, Cabrils, Mataró	Tibidabo, Cabrils
Valles Occidental	Tibidabo	Montcada, Gailifa, St. Llorenç Savall	Tibidabo, Montserrat
Valles Oriental	Tibidabo	Aiguafreda, Sant Fost de Campcentelles, Sant Quirze Safaja	Tibidabo, Montserrat
Alt Empordà	Rocacorba	Portbou, Cadaqués, Maçanet Cabrenys	Rocacorba, Portbou
Baix Empordà	Rocacorba	Palafrugell, Calonge, l'Estartit	Rocacorba, Calonge
Garrotxa	Rocacorba	Olot	Rocacorba, Olot
Gironès	Rocacorba	Girona	Rocacorba
Pla de l'Estany	Rocacorba	:	Rocacorba
Selva	Rocacorba	Tossa de Mar, Sant Hilari, Arbucies, Osor	Rocacorba
Alt Camp	la Mussara	Pont d'Armentera	la Mussara
Alt Penedès	:	Sant Pere de Ribes, Montserrat	Tibidabo, Montserrat
Baix Penedès	:	el Vendrell	Montserrat, la Mussara
Garraf	:	Sant Pere de Ribes, Garraf	Montserrat, Sant Pere de Ribes
Tarragonès	la Mussara (2)	:	la Mussara
Baix Camp	la Mussara	Vandellòs, Pratdip	la Mussara
Conca de Barberà	:	Montblanc	la Mussara
Priorat	Montcaró	Ulldemolins	la Mussara, Montcaró
Ribera d'Ebre	Montcaró, Alpicat	Flix 1, Flix 2, Ribarroja	la Mussara, Montcaró, Alpicat
Baix Ebre	Montcaró (2)		Montcaró
Montsià	Montcaró	Alicanar	Montcaró
Terra Alta	Montcaró	:	Montcaró, la Mussara
Cerdanya	Soriguera	Alp, la Cerdanya, Martinet, la Molina	Soriguera, Vilanova
Osona	:	Collsuspina, Viladrau, Olost, Bellmunt	Collsuspina, Montserrat
Ripollès	:	Ripoll 1, Ripoll 2, St. Joan Abadesses, Camprodon, Ribes Freser, Setcases, Espinabell, Gombren, Núria	Montserrat
Anoia	:	Igualada, Calaf, Montserrat, la Pobla Claramunt, Castellfollit	Montserrat
Bages	:	Montserrat, Monistrol de Calders, Mura, Monistrol de Montserrat, Boixadors	Montserrat
Berguedà	:	Puig-reig	Montserrat, Collsuspina
Solsonès	:	Solsona, Sant Llorenç Morunys, la Coma, Cardona	Montserrat, Alpicat
Garrigues	Alpicat (2)	:	Alpicat
Noguera	Alpicat	Almenar, Ager	Alpicat, Soriguera
Pla d'Urgell	Alpicat	:	Alpicat
Segarra	Alpicat	:	Alpicat
Segrià	Alpicat	Almenar, Mangraners	Alpicat, Montcaró
Urgell	Alpicat	Artesa de Segre	Alpicat
Alta Ribagorça	Soriguera	Pont de Suert, Vilaller, Vall de Bohí, Taüll	Emissor
Alt Urgell	Soriguera	Organyà, Oliana, Coll de Nargó, Valls de Valira, Os de Civis	Vilanova de Banat, Soriguera
Pallars Jussà	Soriguera	Pont de Suert, Comiols, Pobla de Segur, Xeralo, Senterada, Vilaller, Torre Cabdella, Central Cabdella, Llimiana	Soriguera, Alpicat
Pallars Sobirà	Soriguera	Tornafort, Tavascan, Llavorsí, Gerni de la Sal, Rialp, Escaló, Areu, Alins, Boidis, Unarre, Esterri de Cardós	Soriguera
Val d'Aran		Baqueira, Bagargue, Vielha, Sa. Vielha-Mijaran, Bossòst, Bausen	Cap de Baqueira

Font: Emissors de la Generalitat de Catalunya. Informació proporcionada directament
Televisió de Catalunya SA (TV3) informació proporcionada directament

(1) Comarques cobertes totalment o parcial pels emissors o reemissors esmentats.

(2) TV3 i Canal 33

II. A. 22. Radiodifusió. 1985-1989.

Emissores municipals. A 31 de desembre de cada any ⁽¹⁾.

	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona	Catalunya
1985	79	23	4	16	122
1986	76	24	6	19	125
1987	70	30	5	26	131
1988	90	27	7	19	143
1989	99	31	10	24	164

Font: Informació proporcionada directament per les Emissores Municipals de Catalunya (EMUC).

(1) Cal remarcar la diferència entre les dades que dona la font citada i les del Gabinet de Radiodifusió i Televisió.

Institut d'Estadística de Catalunya - AEC/89

II. A. 23. Televisió. 1988.

Repartiment de l'audiència de televisió per cadenes a Catalunya ⁽¹⁾.

	TV1	TV2	TV3
Audiència per persona (2)	66 %	19 %	44 %
Minuts/dia/persona (3)	116	19	58

Font: Pannell d'Audiència de CCRTV. Informació proporcionada directament.

(1) Univers: 1.000 individus de 15 anys i més residents a Catalunya en entitats de població no disseminada (població 4.780.000).

(2) Audiència mitjana anual. Percentatge de les persones que han vist la televisió almenys mitja hora durant el dia.

(3) Mitjana de temps en minuts que cada dia veu la televisió cada persona del total de població de Catalunya.

Institut d'Estadística de Catalunya - AEC/89

II. A. 24. **Cinema. 1980-1987.**
Cine-clubs i socis inscrits.

	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona	Catalunya	Espanya	Cat./Esp.
Cine-clubs							
1983	103	21	19	28	171	1 354	12,6
1984	106	21	19	28	174	1 391	12,5
1985	98	21	16	23	158	1 213	13,0
1986	98	21	16	23	158	1 227	12,9
1987	98	21	16	23	158	1 234	12,8
Socis (1)							
1980	23 930	2 765	2 200	3 555	32 450	229 187	14,2
1981	23 930	2 843	2 585	3 555	32 913	240 759	13,7
1982	23 930	2 843	2 585	3 555	32 913	254 035	13,0
1983	23 930	2 843	2 585	3 555	32 913	260 250	12,7
1984	23 930	2 843	2 585	3 555	32 913	263 350	12,5

Font: Ministerio de Cultura. Secretaria General Tècnica. *Cinematografía. Datos estadísticos. Anual.*

(1) No es disposa de les dades de socis per als anys 1985, 1986 i 1987.

II. A. 25. **Cinema. 1982-1987.**
Cinemes i pel·lícules exhibides.

	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona	Catalunya	Espanya	Cat./Esp.
Cinemes censats							
1982	520	124	168	240	1 052	6 420	16,4
1983	528	127	169	242	1 066	6 573	16,2
1984	531	127	170	246	1 074	6 644	16,2
1985	538	127	170	249	1 084	6 711	16,2
1986	539	128	170	249	1 086	6 782	16,0
Cinemes que han projectat							
1983	331	83	95	134	643	3 820	16,8
1984	304	73	83	129	589	3 510	16,8
1985	269	59	66	109	503	3 109	16,2
1986	222	48	57	94	421	2 640	15,9
1987	196	42	41	49	328	2 234	14,7
Pel·lícules exhibides (títols) (1)							
1983	3 043	2 205	1 994	2 346	2 397	4 665	51,4
1984	2 923	1 961	1 768	2 110	2 190	4 637	47,2
1985	2 534	1 599	1 497	1 926	1 889	4 516	41,8
1986	2 014	1 218	1 110	1 511	1 463	4 076	35,9
1987	1 634	960	889	969	1 113	3 680	30,2

Fonts: 1983-87. Ministerio de Cultura. Secretaria General Tècnica. *Cinematografía. Datos estadísticos. Anual.*

1986. Ministerio de Cultura. Instituto de Cinematografía y de las Artes Audiovisuales. *Boletín informativo del control de taquilla. Datos de 1986.*

Ministerio de Cultura. Secretaria General Tècnica. Informació proporcionada directament.

(1) Títols diferents comptabilitzats independentment a cada província.

II. A. 26. Cinema. 1987.

Cinemes segons la magnitud dels nuclis de població.

	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona	Catalunya	Espanya	Cat./Esp.
D' 1 a 1 000 hab.	24	2	1	8	35	67	52,2
De 1 001 a 5 000 hab.	38	8	16	12	74	408	18,1
De 5 001 a 10 000 hab.	11	3	8	7	29	282	10,1
De 10 001 a 50 000 hab.	24	18	4	4	50	522	9,6
De 50 001 a 100 000 hab.	5	11	8	18	42	165	25,5
De 100 001 a 500 000 hab.	15	-	4	-	19	438	4,3
De 500 001 a 1 000 000 hab.	-	-	-	-	-	124	-
Més d'1 000 000 hab.	79	-	-	-	79	228	34,6
Total 1987	196	42	41	49	328	2 234	14,7
Total 1986	539	128	170	249	1 086	6 782	16,0
Total 1985	538	127	170	249	1 084	6 711	16,1
Total 1984	531	127	170	248	1 074	6 644	16,2
Total 1983	528	127	169	242	1 066	6 573	16,2

Fonts: 1983-87. Ministerio de Cultura. Secretaría General Técnica. *Cinematografía. Datos estadísticos. Anual.*
1986. Ministerio de Cultura. Secretaría General Técnica. Informació proporcionada directament.

II. A. 27. Cinema. 1983-1987.

Espectadors segons l'origen de les pel·lícules.

	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona	Catalunya	Espanya	Cat./Esp.
Total espectadors 1983	21 136 093	1 907 380	1 259 549	1 645 531	25 948 553	141 084 131	18,4
pel·lícules espanyoles	3 990 362	397 951	278 127	419 713	5 086 153	30 137 163	16,9
pel·lícules estrangeres	17 145 731	1 509 429	981 422	1 225 818	20 862 400	110 946 968	18,8
Total espectadors 1984	17 136 157	1 555 775	1 062 044	1 189 182	20 943 138	118 592 695	17,7
pel·lícules espanyoles	3 018 451	320 925	230 601	285 984	3 855 961	26 267 555	14,7
pel·lícules estrangeres	14 117 706	1 234 850	831 443	903 178	17 087 177	92 325 140	18,5
Total espectadors 1985	15 504 243	1 292 708	943 735	1 121 682	18 862 368	101 117 420	18,7
pel·lícules espanyoles	2 176 925	244 602	173 916	230 004	2 825 447	17 792 036	15,9
pel·lícules estrangeres	13 327 318	1 048 106	769 819	891 678	16 036 921	83 325 384	19,2
Total espectadors 1986	13 848 041	1 204 294	801 213	837 426	16 690 974	87 336 841	19,1
pel·lícules espanyoles	1 479 130	186 614	123 132	131 834	1 920 710	11 638 504	16,5
pel·lícules estrangeres	12 368 911	1 017 680	678 081	705 592	14 770 264	75 698 337	19,5
Total espectadors 1987	14 067 617	1 225 530	719 539	700 149	16 712 835	85 720 566	19,5
pel·lícules espanyoles	1 629 281	158 380	92 161	107 348	1 987 170	12 637 109	15,7
pel·lícules estrangeres	12 438 336	1 067 150	627 378	592 801	14 725 665	73 083 456	20,1

Fonts: 1982-85. Ministerio de Cultura. Secretaría General Técnica. *Cinematografía. Datos estadísticos. Anual.*
1986. Ministerio de Cultura. Secretaría General Técnica. Informació proporcionada directament.

II. A. 28. **Cinema. 1983-1987.**
Recaptació segons l'origen de les pel·lícules.

Milers de pessetes corrents

	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona	Catalunya	Espanya	Cat :Esp. %
Total recaptació 1983	5 065 491	380 257	234 094	259 494	5 939 336	28 640 238	20,9
pel·lícules espanyoles	914 457	78 378	50 554	65 878	1 109 267	5 845 323	19,0
pel·lícules estrangeres	4 151 034	301 879	183 540	193 616	4 830 069	22 794 915	21,2
Total recaptació 1984	4 653 556	347 755	219 203	200 496	5 421 010	26 526 696	20,4
pel·lícules espanyoles	776 791	70 279	45 601	49 166	941 837	5 557 168	16,9
pel·lícules estrangeres	3 876 765	277 476	173 602	151 330	4 479 173	20 959 528	21,4
Total recaptació 1985	4 783 503	332 194	206 321	217 597	5 539 615	25 296 268	21,9
pel·lícules espanyoles	624 146	62 118	36 345	42 255	764 864	4 108 719	18,6
pel·lícules estrangeres	4 159 356	270 076	169 975	175 341	4 774 748	21 187 548	22,5
Total recaptació 1986	4 711 812	346 330	206 697	202 913	5 467 752	24 355 128	22,4
pel·lícules espanyoles	466 342	52 292	30 276	29 406	578 316	3 026 614	19,1
pel·lícules estrangeres	4 245 470	294 038	176 421	173 507	4 889 436	21 328 514	22,9
Total recaptació 1987	4 969 768	383 727	212 009	208 774	5 774 278	25 529 721	22,6
pel·lícules espanyoles	555 898	48 228	25 351	31 681	661 158	3 657 788	18,1
pel·lícules estrangeres	4 413 870	335 499	186 657	177 093	5 113 119	21 871 932	23,4

Fons: 1983-87. Ministerio de Cultura. Secretaria General Técnica. *Cinematografía. Datos estadísticos. Anual.*
 1986. Ministerio de Cultura. Instituto de Cinematografía y de las Artes Audiovisuales. *Boletín informativo del control de taquilla.*
 Datos de 1986.

Institut d'Estadística de Catalunya - AEC/89

II. A. 29. Publicitat. 1988.

Empreses i agents publicitaris per seccions. Centrals i sucursals.

	Barcelona		Girona		Lleida		Tarragona		Catalunya	
	c.	s.	c.	s.	c.	s.	c.	s.	c.	s.
Agències de publicitat de serveis plens	55	7	1	-	1	-	-	-	58	7
Agències de publicitat general	263	6	15	-	11	-	23	-	312	6
Agències de publicitat de distribució a altres mitjans	5	3	-	-	-	-	-	-	5	3
Estudis tècnics de publicitat	11	-	-	-	-	-	-	-	11	-
Agències de publicitat d'exclusives	38	6	-	-	-	-	-	-	38	6
Exclusives de publicitat	75	-	7	-	6	-	6	-	92	-
Empreses de publicitat exterior	24	4	1	-	-	-	1	-	66	4
Agents de publicitat	325	-	52	-	9	-	44	-	430	-

Font: Generalitat de Catalunya. Departament de Comerç, Consum i Turisme. DG de Comerç Interior i Serveis. Informació proporcionada directament.

c: centrals.

s: sucursals.

Institut d'Estadística de Catalunya - AEC/89

II. A. 30. Servei telefònic. 1985-1989.
Linies en servei.

	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona	Catalunya	Espanya	Cat./Esp. [%]
1985	1 517 095	143 605	86 255	136 969	1 883 924	9 242 754	20,4
1986	1 570 799	152 314	92 272	146 057	1 961 442	9 689 167	20,3
1987	1 647 756	162 005	98 105	155 848	2 063 713	10 236 408	20,1
1988	1 754 891	178 664	105 407	169 948	2 208 910	11 039 046	20,0
1989	1 860 950	195 666	112 427	180 721	2 349 764	11 942 608	19,7

Font: Telefònica. Informació proporcionada directament.

II. A. 31. Servei telefònic. 1983-1987.
Telèfons en servei.

	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona	Catalunya	Espanya	Cat./Esp. [%]
1983	2 343 557	208 339	110 975	195 681	2 858 552	13 345 332	21,4
1984	2 376 244	218 739	116 781	205 968	2 917 732	13 741 043	21,2
1985	2 410 813	230 077	122 401	213 072	2 976 363	14 208 340	20,9
1986	2 472 908	241 912	129 403	223 129	3 067 352	14 730 286	20,8
1987	2 561 027	254 459	136 703	234 750	3 186 939	15 376 874	20,7

Font: Telefònica. Informació proporcionada directament.

II. A. 32. Servei telefònic. 1985-1989.
Demanda de noves instal·lacions.

	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona	Catalunya	Espanya	Cat./Esp. [%]
1985	80 441	10 983	5 718	6 267	103 409	564 113	18,3
1986	108 811	14 722	8 256	9 961	141 750	766 494	18,5
1987	113 191	15 536	8 550	16 923	154 200	919 671	16,7
1988	127 817	17 527	7 836	18 018	171 098	1 040 858	16,4
1989	121 804	18 285	9 482	18 321	165 892	1 048 547	15,8

Font: Telefònica. Informació proporcionada directament.

II. A. 33. **Servei telefònic. 1984-1988.**
Conferències manuals amb Espanya.

Mil conferències

	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona	Catalunya	Espanya	Cat./Esp. [%]
1984	957	74	504	203	1 738	29 351	5.9
1985	435	61	247	99	842	24 910	3.4
1986	375	51	61	66	553	16 824	3.3
1987	252	36	56	56	400	5 873	6.8
1988	182	27	32	38	279	4 276	6.5

Font: Telefònica. Informació proporcionada directament.

II. A. 34. **Servei telefònic. 1984-1988.**
Conferències manuals internacionals.

Mil conferències

	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona	Catalunya	Espanya	Cat./Esp. [%]
1984	184	46	10	34	274	2 228	12.3
1985	213	50	10	31	304	2 310	13.2
1986	197	54	6	30	287	1 946	14.7
1987	194	60	7	30	291	1 848	15.7
1988	189	61	10	26	286	1 822	15.6

Font: Telefònica. Informació proporcionada directament.

II. A. 35. **Transmissió de dades. 1988.**
Connexions a la xarxa IBERPAC.

	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona	Catalunya	Espanya	Cat./Esp. [%]
RSAN demandes	3 667	753	492	577	5 489	28 661	19.1
terminals en servei	3 529	718	468	556	5 269	27 567	19.1
peticions pendents	138	37	24	21	220	1 094	20.1
X-25 punt a punt	2 882	383	281	448	3 994	21 051	18.9
terminals en servei	2 376	239	204	406	3 225	18 059	17.8
peticions pendents	506	144	77	42	769	2 992	25.7
Circuits en servei	5 905	955	672	962	8 494	45 626	18.6
Total 1988	6 549	1 136	733	1 025	9 483	49 712	19.0
Total 1987	5 045	867	630	870	7 412		
Total 1986	4 422	930	475	605	6 432	27 632	23.2
Total 1985	4 576	827	515	590	6 508	34 595	18.8
Total 1984	4 242	801	535	538	6 116	22 509	27.1

Font: Telefònica. Informació proporcionada directament.

II. A. 36. Coneixement del català segons l'edat. 1986.
Població de dret de dos i més anys.

	2-4 anys	5-9 anys	10-14 anys	15-19 anys	20-24 anys	25-29 anys	30-34 anys	35-39 anys	40-44 anys	45-49 anys	50-54 anys	55-59 anys	60-64 anys	65-69 anys	70-74 anys	75-79 anys	80-84 anys	95 i més	No hi consta	Total
Barcelona	160 883	351 591	400 951	380 448	362 749	341 944	319 068	319 430	292 401	257 710	285 528	267 040	236 694	175 898	146 959	112 466	67 825	39 738	1 802	4 521 125
l'entén	88 673	305 945	388 086	367 197	344 443	320 387	295 010	292 724	263 712	228 405	251 929	232 621	202 849	146 105	119 467	89 992	53 947	31 362	1 157	4 023 911
el sap parlar	42 344	189 892	300 312	286 737	250 509	215 809	188 029	180 562	155 524	133 387	154 015	150 060	137 312	101 321	86 313	67 129	40 780	23 797	736	2 704 368
el sap llegir	4 930	184 654	315 024	299 975	262 791	225 948	196 748	185 367	157 856	130 074	145 897	139 814	128 602	92 395	75 205	55 025	31 713	17 386	722	2 629 126
el sap escriure	1 613	95 435	239 011	228 564	163 001	104 293	78 951	71 897	57 297	44 528	50 174	52 776	58 776	41 150	32 465	23 256	12 883	6 733	368	1 362 971
no l'entén	69 345	43 857	11 986	12 467	17 084	20 613	23 173	26 114	28 239	28 903	33 239	34 050	33 530	29 476	27 211	22 230	13 810	8 267	478	494 072
no hi consta	2 865	1 789	879	784	1 222	944	885	592	459	402	360	369	315	317	281	244	168	109	167	13 151
Girona	17 791	37 910	38 523	36 399	37 527	37 433	34 298	32 160	27 646	24 128	29 638	29 640	27 946	21 367	18 134	14 369	6 255	4 593	256	478 013
l'entén	14 028	36 575	37 955	35 654	36 232	35 994	33 021	30 945	26 577	23 007	28 171	27 999	26 262	19 988	16 865	13 317	7 667	4 220	218	454 695
el sap parlar	8 285	31 389	35 841	33 220	32 043	30 237	27 005	24 844	20 955	17 829	22 382	22 877	22 032	17 067	14 791	11 857	6 886	3 757	176	383 573
el sap llegir	1 115	24 613	35 252	32 004	30 665	28 927	25 659	23 665	19 572	16 072	19 919	20 048	19 225	14 329	11 863	8 654	4 678	2 376	145	338 781
el sap escriure	427	17 141	30 517	27 071	21 691	16 178	12 732	10 863	8 030	5 924	6 966	7 391	8 402	5 738	4 400	3 125	1 617	770	68	189 051
no l'entén	3 552	1 056	348	621	1 154	1 288	1 086	1 060	962	1 019	1 379	1 566	1 618	1 332	1 223	1 005	554	350	33	21 216
no hi consta	211	289	220	124	141	151	191	155	107	102	88	75	66	47	46	47	34	23	5	2 102
Lleida	11 627	24 303	25 407	25 684	27 658	26 012	22 812	21 305	19 198	16 891	22 462	23 208	22 285	18 086	15 425	11 828	6 879	3 714	477	345 261
l'entén	9 090	23 109	24 951	25 259	26 988	25 363	22 211	20 752	18 720	16 350	21 797	22 480	21 488	17 308	14 609	11 163	6 466	3 470	344	331 897
el sap parlar	5 317	19 359	23 255	23 424	24 409	22 211	19 184	17 739	15 919	13 459	18 101	18 871	18 215	14 743	12 601	9 737	5 673	2 998	274	285 489
el sap llegir	566	15 422	22 899	22 603	23 375	21 209	18 261	16 473	14 508	11 718	15 448	15 966	15 194	11 747	9 421	6 600	3 503	1 647	215	248 573
el sap escriure	217	10 050	19 336	18 865	16 499	11 834	8 646	7 022	5 566	3 918	4 886	5 030	5 277	3 895	2 938	1 920	1 012	470	104	127 473
no l'entén	1 703	722	291	324	551	522	458	429	403	460	576	645	706	655	711	597	355	201	18	10 327
no hi consta	834	472	165	121	119	127	143	124	75	81	89	83	91	123	105	68	59	43	115	3 037
Tarragona	19 901	41 737	42 936	40 650	39 878	38 297	35 886	34 216	30 343	26 017	30 428	30 797	28 980	22 924	19 115	14 817	9 207	5 367	540	512 036
l'entén	13 008	38 386	41 909	39 618	38 576	36 557	34 064	32 390	28 596	24 247	28 363	28 533	26 872	20 947	17 518	13 448	6 394	4 860	389	476 697
el sap parlar	7 271	29 194	36 973	34 446	31 935	28 661	25 762	22 956	20 910	17 315	21 097	21 632	21 016	16 822	14 415	11 323	7 066	4 138	254	374 983
el sap llegir	789	24 408	37 128	34 147	31 407	28 112	25 072	22 956	19 505	15 216	17 617	17 436	18 931	12 891	10 220	7 122	4 208	231	327 532	
el sap escriure	297	15 943	30 739	27 255	19 399	12 799	9 781	8 117	6 405	4 504	5 205	5 401	6 408	4 620	3 624	2 359	1 361	670	111	164 998
no l'entén	6 315	3 008	866	925	1 224	1 654	1 713	1 748	1 671	1 701	1 993	2 193	2 045	1 924	1 520	1 319	792	466	72	33 139
no hi consta	578	343	161	107	76	86	89	78	76	69	72	71	63	53	50	50	31	41	79	2 200
Catalunya	210 202	455 541	507 817	483 181	467 812	443 686	412 064	407 111	369 598	324 748	368 056	350 685	315 905	238 275	199 633	153 480	92 165	53 412	3 075	5 856 435
l'entén	124 799	404 014	482 901	467 708	446 241	418 301	384 326	376 811	337 605	292 009	330 260	311 633	277 471	204 348	168 459	127 920	76 373	43 912	2 108	5 287 200
el sap parlar	63 217	269 634	396 381	377 827	338 896	296 918	259 980	247 398	213 308	181 990	215 595	213 440	198 575	149 953	128 120	100 046	60 405	34 690	1 440	3 747 813
el sap llegir	7 400	229 097	410 103	388 729	348 238	304 196	264 740	248 461	211 439	173 082	198 881	193 264	179 952	131 362	106 709	77 401	44 102	23 543	1 313	3 542 012
el sap escriure	2 554	138 569	319 603	301 765	220 590	145 104	110 110	97 699	77 288	58 874	67 231	70 598	78 863	55 403	43 425	30 860	16 873	8 643	651	1 844 493
no l'entén	80 915	48 653	13 491	14 337	20 013	24 077	26 430	29 351	31 275	32 083	37 187	38 454	37 899	33 387	30 665	25 151	15 501	9 284	601	568 754
no hi consta	4 488	2 873	1 425	1 136	1 558	1 308	1 308	949	717	654	609	598	540	540	509	409	292	216	366	20 481

Font: CIDC. Padrons municipals d'habitants de Catalunya. 1986. Cens lingüístic. Ed. 1987

Coneixement del català per any d'arribada a Catalunya, 1986.

Població de dret de dos i més anys.

	Sense (1) cens	Amb (2) cens	1986 a 1981	1960 a 1976	1975 a 1971	1970 a 1966	1965 a 1961	1960 a 1951	1950 a 1941	1940 a 1931	1930 a 1921	1920 hab.	No hi consta	Total
Barcelona														
l'entén	2 802 236	1 702 512	68 076	96 892	238 335	280 600	356 188	349 686	164 138	66 002	52 580	30 015	16 377	4 521 125
el sap parlar	2 847 988	1 365 124	43 798	73 345	173 919	209 403	275 320	298 673	149 118	62 065	50 555	28 928	10 799	4 023 911
el sap llegir	2 186 286	510 433	18 725	27 569	53 992	61 522	77 063	107 808	69 262	37 417	36 018	23 057	7 649	2 704 369
el sap escriure	2 077 683	544 785	20 909	35 459	69 900	76 842	93 103	110 332	62 332	31 703	27 806	16 399	6 658	2 629 126
no l'entén	1 228 652	131 025	7 372	13 414	24 195	20 008	16 507	18 237	11 156	7 350	7 771	5 015	3 294	1 362 971
no hi consta	146 599	335 527	24 064	23 407	64 100	70 868	80 511	50 694	14 924	3 886	1 999	1 074	1 946	484 072
	7 649	1 861	214	140	316	329	357	319	96	51	26	13	3 632	13 142
Girona														
l'entén	361 168	116 068	12 552	12 192	17 897	17 672	19 485	21 120	9 580	3 076	1 636	858	779	478 013
el sap parlar	354 508	99 477	8 087	10 073	15 143	15 224	17 214	19 270	9 096	2 948	1 586	836	710	454 695
el sap llegir	333 599	49 362	3 252	4 670	7 091	7 066	7 811	9 696	5 569	2 198	1 293	716	612	383 573
el sap escriure	294 653	43 590	3 300	4 748	6 852	6 433	6 763	7 822	4 362	1 764	1 010	536	538	338 781
no l'entén	175 380	13 609	1 272	2 030	2 795	2 005	1 664	1 814	931	489	332	177	162	189 051
no hi consta	5 124	16 032	4 394	2 026	2 661	2 390	2 199	1 763	442	108	33	16	60	21 216
	1 534	559	71	93	93	58	72	87	42	20	17	6	9	2 102
Lleida														
l'entén	273 015	65 323	5 463	5 721	6 699	7 863	9 497	15 214	8 882	3 506	1 556	922	6 923	345 262
el sap parlar	267 821	58 202	3 921	4 927	5 831	6 992	8 550	13 904	8 303	3 345	1 530	899	5 874	331 897
el sap llegir	249 732	30 623	1 773	2 410	2 825	3 425	4 062	7 065	4 668	2 346	1 242	797	5 314	285 489
el sap escriure	214 593	27 506	1 915	2 660	2 973	3 308	3 799	5 983	3 674	1 736	944	514	4 474	246 573
no l'entén	118 284	7 391	694	1 114	1 069	1 026	875	1 197	675	355	245	141	1 798	127 473
no hi consta	3 195	6 944	1 485	781	843	855	933	1 280	567	156	25	19	188	10 327
	1 999	177	57	13	25	16	14	30	12	5	1	4	861	3 037
Tarragona														
l'entén	368 296	140 684	13 081	17 181	24 800	20 484	24 400	21 308	11 042	5 082	2 204	1 122	3 056	512 036
el sap parlar	355 827	118 311	8 556	13 927	19 907	17 075	20 812	19 409	10 482	4 891	2 158	1 094	2 559	476 697
el sap llegir	316 787	55 585	3 653	6 108	8 203	7 050	8 344	9 808	6 229	3 479	1 778	933	2 011	374 383
el sap escriure	272 390	53 549	4 012	6 970	9 498	7 346	8 229	8 490	4 720	2 444	1 245	595	1 593	327 532
no l'entén	148 976	15 313	1 522	2 958	3 723	2 049	1 594	1 607	816	506	361	177	709	164 998
no hi consta	10 833	22 101	4 470	3 220	4 850	3 361	3 555	1 858	538	180	46	23	205	33 139
	1 636	272	55	34	43	28	33	41	22	11	-	5	292	2 200
Catalunya														
l'entén	3 804 713	2 024 587	99 172	131 986	287 731	326 599	409 570	407 328	193 642	77 666	57 976	32 917	27 135	5 856 436
el sap parlar	3 626 144	1 641 114	64 362	102 272	214 800	248 694	321 896	351 256	176 999	73 249	55 829	31 757	19 942	5 287 200
el sap llegir	3 086 404	646 003	25 403	40 757	72 111	79 063	97 270	134 377	85 748	45 440	40 331	25 503	15 586	3 747 613
el sap escriure	2 859 319	659 430	30 136	49 837	89 223	93 929	111 894	132 627	75 088	37 647	31 095	18 044	13 263	3 542 012
no l'entén	1 671 292	167 238	10 860	19 516	31 782	25 088	20 640	22 855	13 578	8 700	8 709	5 510	5 963	1 844 493
no hi consta	165 751	390 604	34 413	29 434	72 454	77 474	87 198	55 595	16 471	4 330	2 103	1 132	2 399	548 754
	12 818	2 869	397	260	477	431	476	477	172	87	44	28	4 794	20 481

Font: CIDE. Padrons municipals d'habitants de Catalunya, 1986. Cens lingüístic Ed 1987.

(1) Que ha residit sempre a Catalunya.

(2) Que no ha residit sempre a Catalunya.

II. A. 38. Generalitat de Catalunya. Pressupost preventiu. 1989.
Resum per capítols i departaments.

Milers de pessetes

Ingressos	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	
Capítols	Impostos directes	Impostos indirectes	Taxes i altres ingressos	Transferències corrents	Ingressos patrimonials	Alienació d'inversions reals	Transferències de capital	Variació d'actius financers	Variació de passius financers	
Total	20 835 000	63 075 000	28 081 609	632 830 483	900 003	50 000	38 911 011	3	30 000 000	814 683 109

Despeses	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	
Capítols	Remuneració del personal	Compra de bens i serveis	Interessos	Transferències corrents	Dotació per a inversions	Inversions reals	Transferències de capital	Variació d'actius financers	Variació de passius financers	
Total	149 488 051	24 472 680	21 384 490	508 153 917	-	50 391 937	52 638 772	106 151	8 047 111	814 683 109

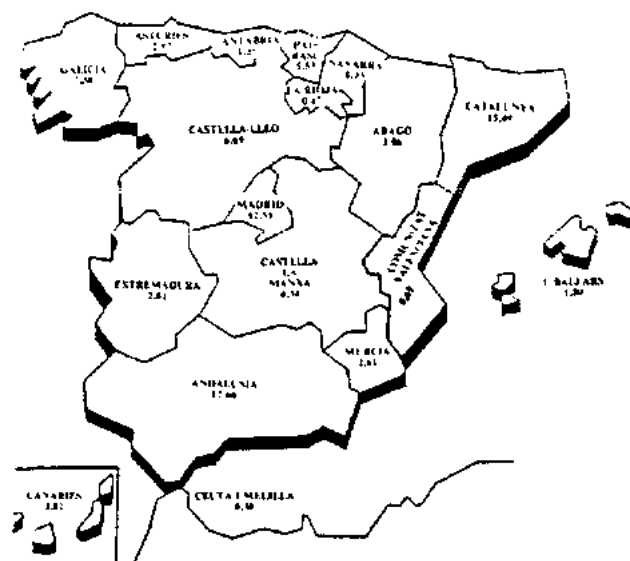
Font: Generalitat de Catalunya. Departament d'Economia i Finances. Pressupost de la Generalitat de Catalunya i les seves entitats autònomes per a 1989.

(1) Participació dels ens locals de Catalunya en ingressos de l'Estal.

B) PAIS VALENCIA

**Font: Anuari estadístic, Comunitat Valenciana 1989.
València: Institut Valencià d'Estadística, 1990.**

II.B.1. DISTRIBUCIÓ DE LA POBLACIÓ DE L'ESTAT ESPANYOL PER COMUNITATS AUTÒNOMES

II.B.2. Població de dret per Comunitats Autònomes

Any 1989

Comunitat Autònoma	Total	Homes	Dones
Total	39.541.782	19.416.964	20.124.818
Andalusia	7.019.285	3.461.497	3.557.788
Aragó	1.196.454	590.682	605.772
Astúries	1.125.419	545.722	579.697
Balears	750.967	372.386	378.581
Canàries	1.557.533	779.105	778.428
Cantàbria	531.654	260.501	271.153
Castella-La Manxa	1.692.175	840.125	852.050
Castella-Lleó	2.609.636	1.293.552	1.316.084
Catalunya	6.124.923	3.003.241	3.121.682
C. Valenciana	3.852.623	1.890.528	1.962.095
Extremadura	1.101.113	545.336	555.777
Galícia	2.896.801	1.404.268	1.492.533
Madrid	4.964.486	2.395.920	2.568.566
Múrcia	1.048.029	516.456	531.573
Navarra	523.977	260.570	263.407
La Rioja	265.378	131.671	133.707
País Basc	2.157.598	1.064.048	1.093.550
Ceuta i Melilla	123.731	61.356	62.375

Font: INE. Rectificació del Padrón Municipal de Habitantes a 1 de enero de 1989.

II.B.3. Evolució de la població de dret

	Alacant	Castelló	València	C. Valenciana	Espanya ¹	% CV'E
Total						
1900	474.723	318.260	806.547	1.599.530	18.830.649	8,49
1910	512.634	334.181	886.467	1.733.282	20.360.306	8,51
1920	526.335	325.211	933.681	1.785.227	22.012.663	8,11
1930	553.669	317.899	1.042.978	1.914.546	24.026.571	7,97
1940	607.949	320.443	1.269.373	2.197.765	26.386.854	8,33
1950	634.632	320.257	1.344.365	2.299.254	28.172.268	8,16
1960	718.213	342.649	1.438.043	2.498.905	30.776.935	8,12
1970	922.027	386.516	1.769.552	3.078.095	34.041.531	9,04
1975	1.051.352	410.119	1.935.343	3.397.314	36.012.702	9,43
1981	1.149.181	431.893	2.065.704	3.646.778	37.682.355	9,68
1986	1.217.279	436.588	2.078.815	3.732.682	38.473.418	9,70
1987	1.226.657	439.266	2.088.302	3.754.225	38.725.115	9,69
1988	1.249.096	445.687	2.116.510	3.811.293	-	-
1989	1.267.528	449.812	2.135.283	3.852.423	39.541.782	9,74
Homes						
1900	235.082	159.473	402.925	797.480	9.272.033	8,60
1910	253.666	166.803	442.388	862.857	10.043.929	8,59
1920	258.072	161.644	462.533	882.249	10.866.185	8,12
1930	272.113	157.363	513.095	942.571	11.850.099	7,95
1940	291.913	154.813	607.969	1.054.695	12.753.512	8,27
1950	304.629	160.312	639.453	1.104.394	13.561.190	8,14
1960	348.753	167.315	692.333	1.208.401	14.961.251	8,08
1970	450.990	189.866	861.087	1.501.943	16.642.176	9,02
1975	515.623	201.692	945.348	1.662.663	17.658.532	9,42
1981	564.205	212.947	1.010.248	1.787.700	18.491.187	9,67
1986	598.087	215.785	1.016.374	1.830.246	18.878.119	9,70
1987	603.039	217.152	1.020.948	1.841.039	19.005.007	9,69
1988	614.521	220.361	1.035.035	1.869.917	-	-
1989	623.868	222.380	1.044.280	1.890.528	19.416.964	9,74
Dones						
1900	239.641	158.787	403.622	802.050	9.558.616	8,39
1910	258.968	167.378	444.079	870.425	10.316.377	8,44
1920	268.263	163.567	471.148	902.978	11.146.478	8,10
1930	281.556	160.536	529.883	971.975	12.176.472	7,98
1940	316.036	165.630	661.404	1.143.070	13.633.342	8,38
1950	330.003	169.945	704.912	1.204.860	14.611.078	8,25
1960	369.460	175.334	745.710	1.290.504	15.815.684	8,16
1970	471.037	196.650	908.465	1.576.152	17.399.355	9,06
1975	536.229	208.427	989.995	1.734.651	18.354.170	9,45
1981	584.676	218.946	1.055.456	1.859.078	19.191.168	9,69
1986	619.192	220.803	1.062.441	1.902.436	19.595.299	9,71
1987	623.618	222.114	1.067.454	1.913.186	19.722.108	9,70
1988	634.575	225.325	1.081.475	1.941.375	-	-
1989	643.660	227.432	1.091.003	1.962.095	20.124.818	9,75

Fons: INE. *Censos de Población: Padrón Municipal de Habitantes. Boletín de Estadística. Rectificación del Padrón Municipal de Habitantes.*
 Generalitat Valenciana. Conselleria d'Economia i Hisenda, D. G. d'Economia i Política Financera. *Padre Municipal d'Habitants, 1986*

¹ Es refereix al total de les cinquanta províncies. Ceuta i Melilla.

II.B.4. Índexs d'evolució de la població

Anys	Alacant	Castelló	València	C. Valenciana	Espanya
1900	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
1910	107,99	105,00	109,91	108,36	108,14
1920	110,87	102,18	115,76	111,61	116,90
1930	116,63	99,89	129,31	119,69	127,59
1940	128,06	100,69	157,38	137,40	140,13
1950	133,68	103,77	166,68	143,75	149,88
1960	151,29	107,66	178,30	156,23	164,71
1970	194,22	121,45	219,40	192,44	180,77
1975	221,57	128,86	239,95	212,39	191,24
1981	242,07	135,70	256,12	227,99	200,10
1986	256,42	137,18	257,74	233,36	204,31
1987	258,39	138,08	258,92	234,71	205,65
1988	263,12	140,04	262,42	238,28	-
1989	266,96	141,33	264,74	240,85	-

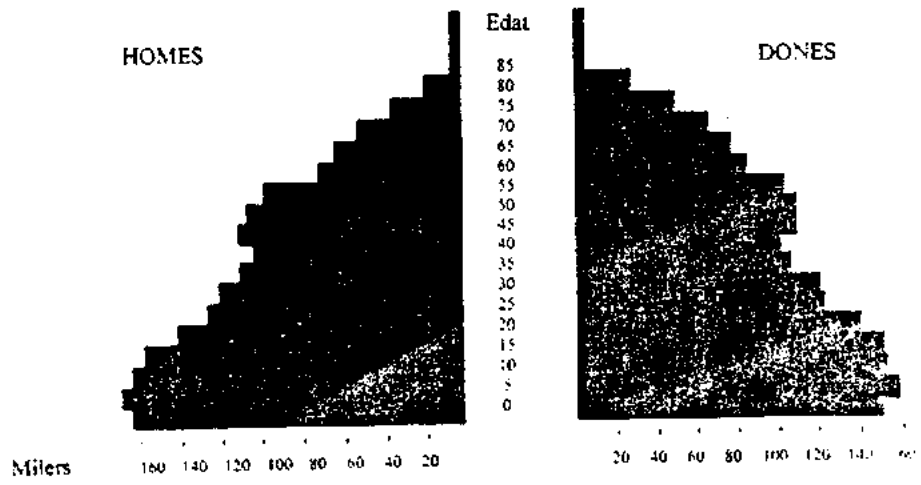
Fonts: INE. Elaboració pròpia. Rectificació del Padró Municipal de Habitantes. Generalitat Valenciana. Conselleria d'Economia i Hisenda. D. G. d'Economia i Política Financera. *Padró Municipal d'Habitants, 1986.*

II.B.5. Evolució de la densitat de població

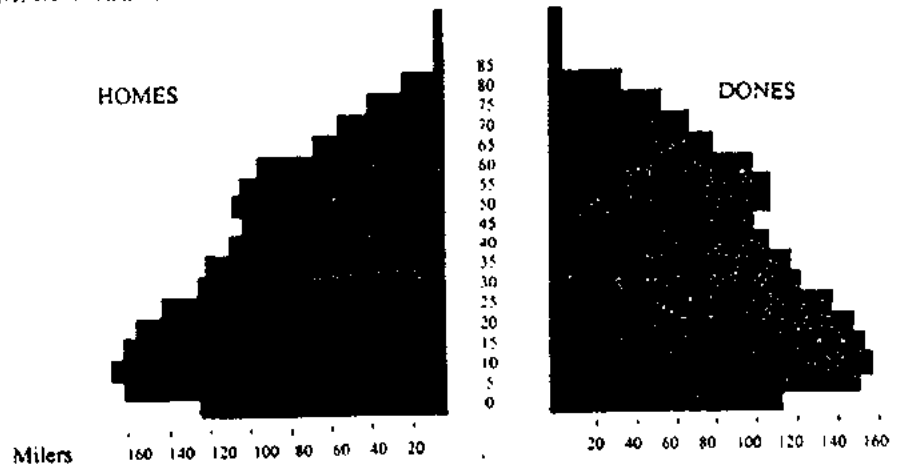
Anys	Alacant	Castelló	València	C. Valenciana	Espanya
1900	80,97	47,65	74,94	68,63	37,31
1910	87,44	50,03	82,36	74,37	40,35
1920	89,77	48,69	86,75	76,60	43,61
1930	94,43	47,60	96,90	82,15	47,60
1940	103,69	47,98	117,94	94,30	52,28
1950	108,24	49,45	124,91	98,66	55,92
1960	122,50	51,30	133,61	107,23	61,45
1970	157,26	57,87	164,41	132,08	67,44
1975	179,41	61,40	179,81	145,78	71,35
1981	196,01	64,66	191,93	156,48	74,66
1986	207,62	65,37	193,14	160,17	76,22
1987	209,22	65,77	194,03	161,09	76,72
1988	213,05	66,73	196,65	163,53	-
1989	216,15	67,35	198,39	165,30	-

Fonts: INE. Elaboració pròpia. Rectificació del Padró Municipal de Habitantes. Generalitat Valenciana. Conselleria d'Economia i Hisenda. D. G. d'Economia i Política Financera. *Padró Municipal d'Habitants, 1986.*

II.B.6. PIRÀMIDE DE POBLACIÓ DE LA C. A. VALENCIANA 1981

II.B.7. PIRÀMIDE DE POBLACIÓ DE LA C. A. VALENCIANA 1986

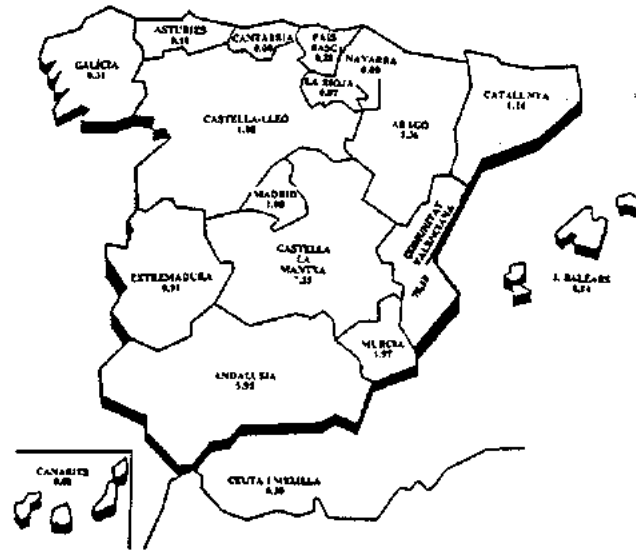
II.B.8. Estructura de la població segons el lloc de naixement i sexe

Any 1986

	Alacant	% A/CV	Castelló	% C/CV	València	% V/CV	C. Valen.
Total							
Total	1.217.279	32,61	436.588	11,70	2.078.815	55,69	3.732.682
Mateixa província	859.939	31,65	323.939	11,92	1.533.148	56,43	2.717.026
Mateix municipi	631.955	32,77	225.253	11,68	1.071.160	55,55	1.928.368
Altre municipi	227.984	28,91	98.686	12,51	461.988	58,58	788.658
Altra província	310.710	33,49	107.649	11,60	509.322	54,91	927.681
Estranger	46.630	53,00	5.000	5,69	36.345	41,31	87.975
Homes							
Total	598.087	32,68	215.785	11,79	1.016.374	55,53	1.830.246
Mateixa província	427.189	31,68	161.002	11,94	760.306	56,38	1.348.497
Mateix municipi	317.276	32,80	112.996	11,68	536.887	55,51	967.159
Altre municipi	109.913	28,82	48.006	12,59	223.419	58,59	381.338
Altra província	148.763	33,83	52.419	11,92	238.521	54,25	439.703
Estranger	22.135	52,64	2.364	5,62	17.547	41,74	42.046
Dones							
Total	619.192	32,55	220.803	11,61	1.062.441	55,85	1.902.436
Mateixa província	432.750	31,62	162.937	11,91	772.842	56,47	1.368.529
Mateix municipi	314.679	32,74	112.257	11,68	534.273	55,58	961.209
Altre municipi	118.071	28,99	50.680	12,44	238.569	58,57	407.320
Altra província	161.947	33,19	55.230	11,32	270.801	55,49	487.978
Estranger	24.495	53,33	2.636	5,74	18.798	40,93	45.929

Font: Generalitat Valenciana. Conselleria d'Economia i Hisenda, D. G. d'Economia i Política Financera, *Padró Municipal d'Habitants, 1986*

II.B.9. Procedència geogràfica de la població resident a la Comunitat Valenciana. (Lloc de naixement)

Any 1986

Comunitat Autònoma	Total	(%)	Posició
Total	3.732.682	100.00	-
Andalusia	222.111	5.95	2
Aragó	50.563	1.36	5
Astúries	6.823	0.18	13
Balears	5.311	0.14	14
Canàries	3.001	0.08	17
Cantàbria	3.239	0.08	16
Castella-La Manxa	281.800	7.55	1
Castella-Lleó	40.186	1.08	8
Catalunya	42.451	1.14	6
C. Valenciana	2.804.382	75.13	-
Extremadura	33.891	0.91	9
Galícia	11.550	0.31	10
Madrid	40.474	1.08	7
Múrcia	73.638	1.97	4
Navarra	3.524	0.09	15
La Rioja	2.429	0.07	18
País Basc	10.599	0.28	11
Ceuta i Melilla	7.289	0.20	12
Altres territoris	1.446	0.04	19
Estrangers	87.975	2.36	3

Font: Generalitat Valenciana. Conselleria d'Economia i Hisenda, D. G. d'Economia i Política Financera. *Padró Municipal d'Habitants, 1986.*

II.B.10. Estructura de la població segons el nivell d'instrucció

Any 1981	Percentatges				
	Alacant	Castelló	València	C. Valenciana	Espanya
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Analfab.	7,0	6,9	6,0	6,4	6,4
Sense estu.	21,4	12,8	17,2	18,0	19,5
1r. grau					
Completa	25,7	31,5	25,1	26,1	24,6
Incompleta	12,6	18,2	15,2	14,8	12,2
2n. grau					
Completa	11,1	10,6	11,7	11,4	10,8
Incompleta	8,0	7,0	7,9	7,9	8,1
2n. grau - 2n. cicle					
Completa	2,0	2,0	2,5	2,3	4,0
Incompleta	6,5	5,4	7,2	6,8	7,0
3r. grau - Esco. Técn.					
Completa	2,3	2,3	2,7	2,5	2,7
Incompleta	0,4	0,5	0,6	0,5	0,7
3r. grau - Faculta.					
Completa	1,4	1,3	2,0	1,8	2,2
Incompleta	1,1	1,0	1,7	1,4	1,7
No classificats	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1

Font: INE, *Censos de Población, 1981*.

II.B.11. Taxes d'analfabetisme de la població segons el lloc de residència i les edats (analfabets per 1.000 habitants)

Any 1986

Edats	Alacant		Castelló		València		C. Valencians		Espanya
	Capital	Total	Capital	Total	Capital	Total	Capitals	Total	Total
Total	33,0	41,0	46,5	47,7	20,4	36,6	26,3	39,3	39,0
10-14	4,0	5,4	1,7	2,5	2,6	3,2	2,9	3,9	9,0
15-19	5,5	5,3	4,7	3,7	3,4	4,4	4,1	4,6	6,2
20-24	8,4	6,2	6,1	5,4	3,4	4,8	4,9	5,3	7,1
25-29	8,1	7,4	6,9	5,7	3,2	5,6	4,8	6,2	8,4
30-34	10,4	9,2	8,2	6,8	4,5	7,9	6,3	8,2	11,1
35-39	15,4	14,4	12,4	10,3	5,2	11,5	8,4	12,2	14,8
40-44	20,3	21,8	23,1	17,7	8,8	18,2	13,2	19,2	22,7
45-49	35,0	38,4	43,6	35,5	18,2	34,1	24,8	35,6	40,5
50-54	49,6	55,7	62,2	48,5	27,6	48,9	36,2	51,0	53,4
55-59	51,1	63,6	74,4	57,6	31,5	56,0	40,4	58,6	60,8
60-64	56,7	71,4	77,8	65,5	34,4	64,1	44,0	66,6	67,2
65 +	114,5	156,8	193,7	179,0	74,5	138,5	95,9	149,8	129,3

Font: Generalitat Valenciana, Conselleria d'Economia i Hisenda, D. G. d'Economia i Política Financera. *Padró Municipal d'Habitants, 1986*.

II.B.12. Estructura de la població ocupada per sectors econòmics

Any 1989		milers de persones							
		Comunitat Valenciana				Espanya			
		Agricult.	Indús.	Construc.	Serveis	Agricult.	Indús.	Construc.	Serveis
Total									
1. ^{er} trimestre		129,3	334,8	99,5	647,5	1.625,0	2.850,5	1.087,2	6.441,1
2. ^{on} "		136,1	348,7	107,1	649,7	1.604,8	2.885,6	1.099,1	6.605,0
3. ^{er} "		138,2	357,9	107,6	652,9	1.615,7	2.915,2	1.172,8	6.723,2
4. ^{on} "		127,4	374,9	99,6	657,4	1.546,2	2.940,6	1.176,5	6.744,9
Homes									
1. ^{er} trimestre		114,8	254,4	95,4	370,4	1.189,5	2.254,8	1.061,9	3.810,5
2. ^{on} "		118,9	253,1	103,4	371,7	1.176,3	2.264,4	1.073,5	3.869,4
3. ^{er} "		118,0	261,1	104,0	375,9	1.188,3	2.290,3	1.142,4	3.945,8
4. ^{on} "		108,6	273,8	96,4	372,9	1.128,0	2.307,2	1.146,1	3.938,7
Dones									
1. ^{er} trimestre		14,5	80,4	4,2	277,1	435,5	595,7	25,3	2.630,6
2. ^{on} "		17,2	95,5	3,7	277,9	428,4	621,2	25,5	2.735,6
3. ^{er} "		20,2	96,8	3,6	277,1	426,7	624,9	30,4	2.777,4
4. ^{on} "		18,8	101,1	3,2	284,5	418,2	633,3	30,4	2.806,2

Font: INE, Encuesta de Población Activa, principales resultados.

II.B.13. Taxa d'atur

%

Anys	Comunitat Valenciana	Espanya
1985		
1. ^a trimestre	21,36	21,71
2. ^a "	20,37	21,68
3. ^a "	21,55	21,50
4. ^a "	19,79	21,67
1986		
1. ^a trimestre	19,81	21,91
2. ^a "	19,48	21,26
3. ^a "	20,12	20,84
4. ^a "	18,86	20,93
1987		
1. ^a trimestre	19,61	21,34
2. ^a "	19,83	20,58
3. ^a "	18,32	20,21
4. ^a "	18,31	20,03
1988		
1. ^a trimestre	17,97	20,21
2. ^a "	18,10	19,85
3. ^a "	16,92	19,39
4. ^a "	15,78	18,48
1989		
1. ^a trimestre	15,90	18,35
2. ^a "	15,20	17,32
3. ^a "	15,22	16,57
4. ^a "	15,17	16,89

Font: INE, *Encuesta de Población Activa, principales resultados*.

II.B.14. Renda Interior Neta

milions de pessetes

Anys	Alacant	Castelló	València	C. Valenciana	Espanya	% CV/E
1977	216.694	89.980	437.268	743.942	7.870.991	9,45
1979	349.045	130.409	666.275	1.145.729	11.601.345	9,87
1981	438.108	159.914	864.234	1.462.256	14.979.161	9,76
1983	618.808	215.780	1.155.575	1.990.163	19.810.945	10,04
1985	785.099	266.846	1.447.174	2.499.119	24.544.310	10,18

Font: Banco de Bilbao. *La Renta Nacional y su distribución provincial*

II.B.15. Renda Interior Neta "per capita"

pessetes

Anys	Alacant	Castelló	València	C. Valenciana	Espanya
1977	202.637	217.516	223.582	216.339	217.792
1979	314.301	308.191	331.430	323.288	314.382
1981	379.884	369.471	417.189	399.780	397.365
1983	523.740	495.968	555.944	538.585	519.211
1985	650.052	611.226	695.071	670.657	638.772

Font: Banco de Bilbao. *La Renta Nacional y su distribución provincial*

II.B.16. Renda familiar disponible

milions de pessetes

Anys	Alacant	Castelló	València	C. Valenciana	Espanya	% CV/E
1977	196.048	80.863	390.213	667.124	6.843.784	9,74
1979	318.906	116.616	590.008	1.025.530	10.051.372	10,20
1981	422.825	152.409	817.240	1.392.474	13.795.572	10,09
1983	591.814	198.633	1.067.997	1.858.444	17.954.804	10,35
1985	749.163	242.354	1.326.890	2.318.407	21.925.739	10,57

Font: Banco de Bilbao. *La Renta Nacional y su distribución provincial*

II.B.17. Estructura de despeses segons classe de béns

Anys 1980-81		milions de pessetes		
Grups de béns	C. Valenciana	%	Espanya	%
Total	861.058,1	100,0	8.814.264,6	100,0
1. Alimentació, begudes i tabac	260.720,4	30,3	2.812.402,7	31,9
2. Vestit i calçat	73.175,9	8,5	747.487,1	8,5
3. Habitatge	147.462,7	17,1	1.657.277,2	18,8
4. Mobles, eines, menatge i lar	71.547,2	8,3	659.260,8	7,5
5. Serveis mèdics i conservació de la salut	22.074,2	2,6	207.000,6	2,3
6. Transports i comunicacions	129.528,8	15,0	1.198.540,8	13,6
7. Esbargiment, ensenyament i cultura	62.055,3	7,2	592.603,2	6,7
8. Altres béns i serveis	73.269,3	8,5	742.121,4	8,4
9. Altres despeses	21.223,9	2,5	197.570,4	2,2

Font: INE, *Encuesta de Presupuestos Familiares. 1980-81.*

II.B.18. Títols publicats: llibres i fullets

Anys	unitats					
	Alacant	Castelló	València	C. Valenciana	Espanya	% CV/E
1984	150	29	648	827	30.764	2,68
1985	180	58	625	863	34.684	2,48
1986	197	82	879	1.158	38.405	3,02
1987	199	54	1.109	1.362	38.302	3,55
1988	164	23	897	1.084	35.426	3,06

Font: INE, *Estadística de la producció editorial*.

II.B.19. Exemplars publicats: llibres i fullets

	milers					
	Alacant	Castelló	València	C. Valenciana	Espanya	% CV/E
Total						
1984	247	35	2.065	2.347	250.526	0,93
1985	266	87	1.254	1.607	240.236	0,66
1986	234	132	3.147	3.513	248.699	1,41
1987	311	67	2.374	2.752	223.260	1,23
1988	252	35	1.783	2.070	193.226	1,07
Llibres						
1984	233	29	1.395	1.657	212.874	0,77
1985	253	84	1.147	1.484	206.873	0,71
1986	209	80	1.892	2.181	199.763	1,09
1987	274	56	1.869	2.199	193.217	1,14
1988	223	30	1.523	1.776	171.297	1,04
Fullets						
1984	14	6	670	690	37.652	1,83
1985	13	3	107	123	33.363	0,36
1986	26	52	1.254	1.332	48.936	2,72
1987	36	11	506	553	30.043	1,84
1988	29	5	259	293	21.929	1,34

Font: INE, *Estadística de la producció editorial*.

II.B.20. Títols i exemplars publicats i traduïts del valencià, català i mallorquí

	Títols	(%) ¹	Exemplars ²	(%) ¹
Publicats				
1984	2.534	8,20	10.254	4,10
1985	2.795	8,06	11.003	4,58
1986	3.975	10,35	13.679	5,50
1987	4.241	11,07	14.440	6,47
1988	3.814	10,77	12.658	6,55
Traduïts				
1984	40	0,90	182	0,40
1985	56	0,94	304	0,56
1986	89	1,16	345	0,63
1987	66	1,13	281	0,67
1988	27	0,54	131	0,38

Font: INE. *Estadística de la producción editorial.*

¹ Percentatge respecte al total estatal.

² En milers.

II.B.21. Publicacions i tiratge

	Alacant	Castelló	València	C. Valenciana
Publicacions				
Total				
1985	38	26	87	151
1986	-	-	-	174
1987	40	34	137	211
1988	-	-	-	-
1989	79	68	188	335
Prensa institucional				
1985	25	14	74	113
1986	-	-	-	106
1987	23	9	95	127
1988	-	-	-	-
1989	25	27	110	162
Prensa privada				
1985	13	12	13	38
1986	-	-	-	68
1987	17	25	42	84
1988	-	-	-	-
1989	54	41	78	173
Tiratge				
Total				
1985	19.616.400	4.863.000	45.079.600	69.559.000
1986	-	-	-	66.893.472
1987	19.918.604	4.854.110	54.108.838	78.881.552
1988	-	-	-	-
1989	29.097.520	6.155.655	71.513.802	106.766.977
Prensa institucional				
1985	616.400	363.100	1.863.200	2.842.700
1986	-	-	-	2.886.490
1987	553.290	224.600	1.988.100	2.765.990
1988	-	-	-	-
1989	664.500	519.000	2.843.750	4.027.250
Prensa privada				
1985	19.000.000	4.500.000	42.600.000	66.100.000
1986	-	-	-	64.006.982
1987	19.365.314	4.629.510	52.120.738	76.115.562
1988	-	-	-	-
1989	28.433.020	5.636.655	68.670.052	102.739.727

Font: Generalitat Valenciana, Presidència, D. G. de Mitjans de Comunicació.

II.B.22. Nivells d'audiència

milers de persones majors de 15 anys

	Alacant	Castelló	València	C. Valenciana
Prensa diària C. Valenciana				
1984	181	67	314	562
1985	-	-	-	587
1986	-	-	-	578
1987	155	69	304	528
1988	-	-	-	596
Prensa diària Espanya				
1984	76	21	83	180
1985	-	-	-	244
1986	-	-	-	209
1987	69	9	104	182
1988	-	-	-	205

Font: Generalitat Valenciana, Presidència, D. G. de Mitjans de Comunicació, EGM-88.

II.B.23. Premsa diària: diaris principals

difusió mitjana

	1985	1986	1987 ¹	1988 ²	1989 ³
Provincias	55.571	57.222	54.940	56.498	203.470
Levante	26.501	24.432	27.901	27.384	224.730
El País. Comu. Valen.	-	27.514	-	-	133.620
Información	28.005	29.475	31.777	30.979	167.030
La Verdad (Alacant)	12.980	12.595	12.852	39.618 ¹	45.550
Mediterráneo	6.350	6.530	6.757	6.662	-
Castellón Diario	4.442	4.348	4.492	4.230	-
Hoja del Lunes (Val.)	89.462	90.254	87.572	88.791	410.000

Fonts: OJD, Oficina de Justificación de la Difusión, *Guía de los medios*.
Generalitat Valenciana, Presidència, D. G. de Mitjans de Comunicació.

¹ OJD de febrer-març de 1987.

² OJD de gener-juny de 1988.

³ Inclou les edicions d'Alacant, Murcia, Albacete, Eix i Cartagena.

⁴ E.G.M.

II.B.24. Premsa no diària amb seu social a la Comunitat Valenciana

	Periodicitat	Any d'aparició	Tiratge-86
El Temps	Setmanal	1984	10.636
SAO	Mensual	1976	4.000
La Tribuna de Castellón	Setmanal	1967	1.500

Font: Generalitat Valenciana. Presidència, D. G. de Mitjans de Comunicació.

II.B.25. Premsa comarcal amb seu social a la Comunitat Valenciana

	Comarca	Periodicitat	Tiratge-86	Any d'aparició	Ús del valencià
Aitana	Comarques d'Alacant	Quadrimestral	2.500	1985	-
Asadi	Morvedre	Quinzenal	3.000	1985	-
Canfali	Marina Alta	2 per setmana	5.000	1971	25 %
Canfali	Marina Baixa	3 per setmana	4.000	1971	15 %
Ciudad Alcor i com.	L'Alcoià	4 per setmana	4.000	1953	10 %
Elche	Baix Vinalopó	Setmanal	9.237	1983	20 %
Penyagolosa	Comarques Castelló	Trimestral	2.000	1984	70 %
Plaça Major	Comarques València	Mensual	2.000	1985	80 %
El Poble	La Marina	Mensual	1.000	1986	70 %
Ribera Alta	Ribera Alta	Mensual	30.000	1984	25 %
La Serrania	La Serrania	Trimestral	3.000	1984	-
El Tossal	Marina Alta	Setmanal	2.000	1985	10 %
El Vilero	Marina Baixa	Setmanal	-	1984	-

Font: Generalitat Valenciana. Presidència. *La informació en la Comunitat Valenciana*.

II.B.26. Emissores de ràdio a la Comunitat Valenciana

	Alacant	Castelló	València	C. Valenciana
Ona Mitjana				
1986	-	-	-	14
1987	-	-	-	14
1988	-	-	-	14
1989	-	-	-	-
1990	5	2	6	13
Freqüència Modulada				
1986	-	-	-	46
1987	-	-	-	46
1988	-	-	-	46
1989	-	-	-	-
1990	20	9	20	49

Font: Generalitat Valenciana, Presidència, D. G. de Mitjans de Comunicació.

II.B.27. Nivells d'audiència

	milers de persones majors de 15 anys			
	Alacant	Castelló	València	C. Valenciana
Ona Mitjana				
1985	-	-	-	624
1986	-	-	-	523
1987	147	60	246	543
1988	-	-	-	475
1989	-	-	-	462
Freqüència Modulada				
1985	-	-	-	1.070
1986	-	-	-	977
1987	260	117	544	923
1988	-	-	-	983
1989	-	-	-	1.118

Font: Generalitat Valenciana, Presidència, D. G. de Mitjans de Comunicació, EGM (varis anys).

II.B.28. Emissores autoritzades amb instal·lacions a la Comunitat Valenciana

Any 1990

	Alacant	Castelló	València	C. Valenciana
Total	25	11	26	62
En cadena				
RCE	-	-	-	-
Antena 3	3	2	4	9
COPE	2	2	2	6
RATO	1	1	4	6
SER	9	2	8	19
RNE	5	1	5	11
RAV (Canal 9)	1	1	1	3
No en cadena	4	2	2	8

Font: Generalitat Valenciana, Presidència, D. G. de Mitjans de Comunicació.

II.B.29. Emissores autoritzades amb instal·lacions a la Comunitat Valenciana: Ona Mitjana i Freqüència Modulada

Any 1990

	Ona Mitjana (OM)	Freqüència Modulada (FM)	Total
Total	13	49	62
En cadena			
RNE ¹	3	8	11
RCE	-	-	-
Antena 3	0	9	9
COPE	3	3	6
RATO	0	6	6
SER	7	12	19
RAV (Canal 9)	0	3	3
No en cadena	0	8	8

Font: Generalitat Valenciana, Presidència, D. G. de Mitjans de Comunicació.

¹ Considerem tres emissores de RNE, tot i que disposa de vuit reemissors al nostre territori.

II.B.30. Instal·lacions de R.T.V.E. a la Comunitat Valenciana

Any 1988

	Alacant	Castelló	València	C. Valenciana
Centres de Producció	-	-	1	1
Centres d'Emissió	1	1	1	3
Reemissors	16	12	7	35

Font: Generalitat Valenciana. Presidència. D. G. de Mitjans de Comunicació.

II.E.31. Nivells d'audiència

milers de persones majors de 15 anys

	Alacant	Castelló	València	C. Valenciana
TVE-1				
1985	-	-	-	2.263
1986	-	-	-	2.144
1987	720	282	1.354	2.362
1988	-	-	-	2.479
1989	824	283	1.343	2.448
TVE-2				
1985	-	-	-	660
1986	-	-	-	414
1987	217	89	-	722
1988	-	-	-	959
1989	332	131	564	1.027
TVV				
1989	233	132	635	1.002
Altres TV				
1988	-	-	-	335
1989	61	8	25	94

Font: Generalitat Valenciana. Presidència. D. G. de Mitjans de Comunicació. EGM (vans anys).

II.B.32. Establiments cinematogràfics que projecten

Anys ¹	Alacant	Castelló	València	C. Valenciana	Espanya	% CV/E
1985	139	39	208	386	3.109	12,41
1986	110	39	205	354	2.640	13,41
1987	110	32	203	345	2.234	15,44
1988	105	32	205	342	1.882	18,17

Font: Instituto del Cine (I.C.A.A.), "Cinematografía. Datos estadísticos".
 Generalitat Valenciana, Conselleria de Cultura, Educació i Ciència.
¹ Des de 1986 la informació és facilitada per la Conselleria de Cultura, Educació i Ciència.

II.B.33. Espectadors en les sales de projecció cinematogràfica

Anys	Alacant	Castelló	València	C. Valenciana	Espanya	% CV/E
1984	3.811	1.329	6.955	12.095	118.592	10,19
1985	3.033	1.049	5.897	4.594	101.117	4,54
1986	2.284	789	4.881	7.954	87.337	9,11
1987	2.289	908	4.863	8.060	85.720	9,40
1988	1.373	449	3.962	5.784	69.634	8,31

Font: Instituto del Cine (I.C.A.A.), "Cinematografía. Datos estadísticos"

II.B.34. Clubs cinematogràfics

Anys	Alacant	Castelló	València	C. Valenciana	Espanya	% CV/E
1984	39	19	93	151	1.391	10,86
1985	32	18	82	132	1.213	10,88
1986	32	18	82	132	1.227	10,76
1987	32	18	82	132	1.234	10,70
1988	4	-	6	10	421	2,38

Font: Instituto del Cine (I.C.A.A.), "Cinematografía. Datos estadísticos".

II. B. 35. Empreses publicitàries radicades a la Comunitat Valenciana

Any 1984

	Alacant	Castelló	València	C. Valenciana
Total	19	10	62	91
Empreses de gestió i/o creació	15	8	43	66
Empreses de mitjans de Com.	4	2	19	25

Font: Generalitat Valenciana, Presidència.

II. B. 36. Inversió publicitària generada a la Comunitat Valenciana i distribució per sectors i mitjans

Any 1984

milions de pessetes

	Valor	%
Total	8.070	100,0
Mitjans		
T.V.E.	2.193	35,1
Premsa	1.533	19,0
Ràdio	954	11,8
Marges	720	8,9
Revistes	614	7,6
P.L.V. ¹	280	3,5
Promoció	204	2,5
Aitana	128	1,6
Altres	724	9,0
Sectors		
Comerç	1.356	16,8
Alimentació i begudes	1.146	14,2
Indústria de la joguina	1.130	14,0
Construcció	581	7,2
Fusta	420	5,2
Indúst. Minerals	282	3,5
Adm. Autònoma	242	2,0
Hostalera	234	2,9
Serveis	226	2,8
Indústria tèxtil	212	2,7
Transports	194	1,9
Administració Local	153	1,8
Llar	145	1,6
Electrodomèstics	129	1,6
Art i Cultura	125	1,6
Viatges i Turisme	121	1,5
Altres indústries	500	6,2
Varis	864	10,7

Font: Generalitat Valenciana, Presidència.
¹ "Publicidad Lugar de Venta".

II.B.37. Estructura del servei telefònic

	Alacant	Castelló	València	C. Valenciana	Espanya	% CV/E
Línies en servei						
1985	305.034	99.105	521.421	925.560	9.282.556	9,98
1986	320.981	106.043	547.934	974.958	9.689.167	10,06
1987	337.512	113.243	587.228	1.037.983	-	-
1988	363.375	125.736	633.675	1.122.786	10.971.635	10,23
1989	392.890	139.324	686.214	1.218.428	11.850.062	10,28
Línies instal·lades						
1985	349.420	113.505	605.958	1.068.883	10.413.085	10,27
1986	378.520	117.305	614.988	1.110.813	10.873.365	10,22
1987	393.300	127.207	646.476	1.166.983	-	-
1988	409.685	135.570	690.616	1.235.871	12.114.414	10,20
1989	471.276	155.086	746.978	1.373.340	14.096.658	9,74

Font: CTNE. Compañía Telefónica Nacional de España. Direccions Provincials d'Alacant, Castelló i València.

II.B.38. Telèfons

Anys	Alacant	Castelló	València	C. Valenciana	Espanya	% CV/E
1985	494.107	146.818	809.977	1.450.902	14.300.367	10,15
1986	515.264	154.733	837.531	1.507.528	14.730.286	10,23
1987	535.058	164.302	883.255	1.582.615	-	-
1988	- ¹	162.593	817.824	980.417	-	-
1989	- ¹	172.549	861.318	1.033.867	-	-

Font: CTNE. Compañía Telefónica Nacional de España. Direccions Provincials d'Alacant, Castelló i València.
¹ Equip liberalitzat i no controlat per Telefónica.

II.B.39. Conferències telefòniques¹

Anys	Alacant	Castelló	València	C. Valenciana	Espanya	% CV/E
1985	99.037	34.764	167.008	300.809	2.890.911	10,41
1986	107.490	37.996	181.562	327.048	3.083.127	10,61
1987	118.591	40.972	203.195	362.758	3.423.240	10,6
1988	130.168	46.340	221.516	398.024	3.791.170	10,5
1989	140.070	48.344	237.855	462.269	4.173.400	11,08

Font: CTNE. Compañía Telefónica Nacional de España. Direccions Provincials d'Alacant, Castelló i València.
¹ Comprèn les automatiques i les manuals.

II.B.40. Serveis telemàtics, circuits públics per xarxa IBERPAC

	Alacant	Castelló	València	C. Valenciana
RSAN				
1985	225	61	216	502
1986	621	239	993	1.853
1987	743	295	1.238	2.276
1988	787	269	1.067	2.123
1989	714	256	1.085	2.055
X-25				
1985	7	3	31	41
1986	43	13	121	177
1987	156	51	487	694
1988	555	215	1.132	1.902
1989	1.124	396	1.809	3.329
S.P.C.M.				
1985	5	0	9	14
1986	55	25	110	190
1987	54	58	37	119
1988	48	28	85	161
1989	43	29	66	138
Total IBERPAC				
1985	456	157	649	1.262
1986	729	277	1.244	2.230
1987	953	374	1.775	3.102
1988	1.390	512	2.454	4.356
1989	1.881	681	2.960	5.522
Terminals RSAN				
1985	499	74	499	1.072
1986	1.293	332	1.535	3.160
1987	1.486	411	2.495	4.394
1988	1.695	346	-	-
1989	1.694	345	2.496	4.535

Font: CTNE. Compañia Telefónica Nacional de España, Direccions Provincials d'Alacant, Castelló i València.

II.B.41. Coneixement del valencià (Població major de 3 anys)

Any 1986

	Alacant	Castelló	València	C. Valenciana
Total	1.169.444	422.024	2.007.060	3.598.528
No l'entén	460.633	40.769	322.049	823.451
L'entén, no parla	266.113	87.796	514.534	868.443
L'entén, llegeix, no parla	16.038	10.873	98.982	125.893
El sap parlar	289.719	172.558	567.732	1.030.009
Ei sap parlar i llegir	85.780	73.403	338.602	497.785
Sap parlar, llegir i escriure	51.161	36.625	165.161	252.947

Font: Generalitat Valenciana, Conselleria d'Economia i Hisenda, D. G. d'Economia i Política Financera, Padró Municipal d'Habitants de la Comunitat Valenciana, 1986.

II.B.42. Pressupost de Despeses de la Generalitat Valenciana:
classificació funcional (pressupost inicial)

milers de pessetes

	1988	1989	1990
Total	374.745.412	460.001.043	557.238.681
1. Serveis de Caràcter General			
Total	3.275.871	3.989.478	5.861.519
Corts Valencianes	1.086.909	1.358.772	2.815.340
Sindicatura de Comptes	158.890	165.000	287.958
Assessorament Cultural	66.553	72.000	75.021
Gabinet del President	166.017	207.076	242.955
Planificació i Estudis	111.798	156.397	161.977
Direcció i Serveis Generals (Presidència)	397.812	406.520	471.708
Secretaria de Govern	50.258	76.700	87.554
Consulta Electoral	0	0	0
Inspecció General de Serveis	118.810	123.354	138.142
Conseller i Serveis Generals (Ad. Pública)	309.260	312.290	541.694
Inst. Valen. Adm. Públ.	136.533	164.340	245.688
Organitz. i Sist. Inform.	230.734	267.690	0
Funció Pública	163.994	174.300	204.291
Administració Local	173.214	376.260	449.916
Publicacions	105.089	128.779	139.275
2. Protecció Civil i Seguretat Ciut.			
Total	938.909	1.515.810	1.744.741
Seguretat de la Generalitat	164.114	0	0
Protecció Civil	774.795	0	0
Seguretat i Protecció Civil	0	1.515.810	1.744.741
3. Seguret., Prot. i Promoció Social			
Total	18.328.843	21.728.179	29.292.173
Serveis Generals (Treball i Seg. Soc.)	333.450	464.211	648.401
Serveis Socials	13.627.440	16.029.911	14.128.152
Condicions treball i rel. lab.	1.330.950	1.265.898	1.450.088
Foment de l'ocupació	3.037.003	3.968.159	7.696.921
Centres integrats de serveis socials	0	0	5.368.611
4. Producció de Béns Públ. Generals			
Total	261.435.696	318.956.801	384.401.032
Serveis de Salut Pública	0	0	1.518.083
Música 92	0	0	800.000
Participació en la Expo 92	0	0	140.000
Conseller i Serveis Generals (Sanitat i Consum)	226.103	365.870	575.468
Centre transfusions de la C. V.	556.990	818.505	856.848
Salut	2.095.335	2.151.731	836.914
Assistèn. hospitalària ¹	127.165.388	163.846.794	196.014.487
Estudis epidemiològics ²	2.581.245	3.270.143	3.472.049
Defensa consumidor i usuari	440.539	522.742	521.133
Lluita contra la droga	32.786	33.949	158.148
Inst. Valenciana d'Estudis de Salut Pública	162.908	210.093	328.113
Direcció i Serveis Generals (Cultura, Ed. i C.)	717.479	678.767	1.000.549
Adm. Educat. i Cultural	4.222.185	4.350.960	4.793.359
Promoció de la Dona	0	166.945	175.504

II. B. 42. Pressupost de Despeses de la Generalitat Valenciana:
classificació funcional (pressupost inicial). Continuació

milers de pessetes

	1988	1989	1990
Ensenyament Bàsic	60.437.357	67.548.929	78.142.582
Ensenyament Secundari	31.346.557	39.638.106	45.564.697
Ús del Valencià	296.448	412.537	474.922
Universitats	13.065.856	15.467.007	19.314.338
Consell Escolar	35.270	47.024	48.742
Renovació Pedagòg.	579.730	1.154.181	1.730.000
Arquitect. i Habitat.	4.029.195	4.741.138	10.436.289
Ordenació Territ. i Urb.	313.615	280.087	617.138
Protecció del Medi Ambient	632.334	508.147	1.324.708
Parc Natural de l'Albufera	44.254	99.258	0
Activitats qualificades	78.060	73.349	0
Biblioteques, Arxius i Prom.	685.851	764.457	784.007
Patrimoni Artístic	1.097.867	766.082	774.064
Promoció, difusió i infr. cult.	165.925	347.971	352.064
Animació sociocultural	147.218	0	0
Promoció sociocultural jove	926.418	1.309.400	1.354.563
Teatre, Música i Cine	1.347.837	637.058	711.123
Foment i suport de l'sport	1.048.267	1.414.701	2.170.656
Patrimoni Artístic Immo.	292.562	613.005	617.574
Producció cultural	0	0	2.118.371
Desenvolupament de la comunicació social	69.256	69.256	237.381
Ràdio i Televisió	6.067.510	4.169.412	5.744.110
Consell assessor de RTV	15.310	15.822	16.246
Comissió V Centenari Descobrimnt d'Amèrica	37.714	38.983	41.266
Relacions institucion. i infor.	345.710	388.993	497.617
Assunts Judicials i Drets	128.617	117.530	137.919
5. Producció Béns Públ. Econòmics			
Total	20.500.631	28.900.763	48.811.902
Direcció i Serveis Generals (C.O.P.U.T.)	526.521	518.888	694.465
Suport i assistència tècnica	40.135	58.380	62.246
Infr. urb., abas. aigua i infr. rec. hid.	2.465.535	5.282.287	12.730.166
Infr. carret., conserv.	4.056.566	8.918.651	12.463.370
Infr. transp. ferroviari.	3.097.055	1.252.408	5.092.858
Ord. i coord. transp. terr. carr.	362.936	2.573.156	3.121.649
Infr. explot. port. i act. costa	440.568	255.928	687.580
Estruct. agràries i zones desfav.	4.305.037	4.925.304	4.864.029
Rest. protec. recursos naturals	2.279.216	2.062.216	2.707.424
Invest. científ. i tècnica	982.597	984.784	995.906
Transf. innov. i tecn. agrària	428.069	442.406	2.348.537
Investigació agrària ¹	579.209	667.892	0
Extensió agrària ¹	694.070	748.611	0
Estació de Viticultura i Enologia ¹	56.592	0	0
Laboratori Agrari ¹	100.725	0	0
Protecció a la qualitat ¹	0	160.889	0
Cartografia	85.800	48.963	50.634
Organització i sist. d'informació	0	0	2.493.038

II. B. 42. Pressupost de Despeses de la Generalitat Valenciana:
classificació funcional (pressupost inicial). Conclusió

milers de pessetes

	1988	1989	1990
6. Regulació Econòmica General			
Total	4.357.960	6.134.615	5.806.885
Conseller i Serveis Generals (Economia i Hda.)	272.348	663.282	680.937
Centre Càlcul i Comptabilitat	100.282	196.161	276.595
Planificació i Previ. Econòmica	74.358	126.252	150.735
Informació Estadística	224.540	0	0
Ordena. i Promo. Comerc.	1.419.941	1.636.678	2.221.620
Pressupost de la Generalitat	63.593	85.871	115.833
Tresor de la Generalitat	71.707	76.573	91.346
Patrimoni de la General.	105.818	109.511	178.085
Control intern	167.387	471.692	796.989
Actuacions sobre el sector financer	78.370	81.403	101.340
Despeses diverses	1.110.000	1.967.000	402.100
Règim Econò. de la S. S.	105.122	105.148	100.470
Taxes de la General. i gestió	494.205	539.801	595.173
Casinos, jocs i apostes	70.289	75.243	95.662
7. Regulació Econ. Sectors Produc.			
Total	7.586.830	9.226.687	12.111.671
Direcció i Serveis Generals (Agricult. i Pesca)	707.929	770.350	1.271.912
Formació nàutica-pesquera ¹	166.715	169.186	0
Ordenació i millora producció pesquera	273.230	113.902	106.587
Ordena. i millora prod. agrària	1.799.521	2.292.881	2.738.488
Conseller i Serveis Generals (Indúst., C. i T.)	620.062	563.150	623.739
Ordena. i promo. ind. i ener.	3.372.047	4.077.369	5.313.565
Ordena. i promo. del turisme	647.326	1.239.849	2.057.380
8. Desenvolupament empresarial			
Total	897.782	656.710	260.274
Industrial., orden. i prom. qualitat	717.822	473.507	0
Instit. Coop. Agraris	179.960	183.203	260.274
9. Transferències al Sector Públic			
Total	53.660.982	61.710.000	59.695.025
Transferències a Ens Territorials	53.660.982	61.710.000	59.695.025
0. Deute Públic			
Total	3.761.908	7.182.000	9.253.459
Servei Deute	3.761.908	7.182.000	9.253.459

Font: Generalitat Valenciana, Conselleria d'Economia i Hisenda, D. G. de Pressupostos.

¹ Dins d'assistència hospitalària s'inclouen els programes planificació de l'assistència sanitària i assistència hospitalària del Servei Valencià de Salut.

² Dins d'estudis epidemiològics s'inclou el programa sanitaris locals.

³ Inclòs en el programa transformació, innovació i tecnologia agrària.

II.B.43. Programa d'inversions de la Generalitat Valenciana
1988-1991

milions de pessetes

Programa	Dotació PEV	Pressupost 88	Pressupost 89	Pressupost 90
Ràdio i televisió ¹	3.853,0	3.853,0	788,0	251,0
Serv. Gen. Pres. Generalitat	194,0	54,0	46,0	46,0
Informació estadística (IVE)	85,0	48,5	40,0	10,0
Administració Local	85,0	40,0	35,0	0,0
Organització i sistemes d'informació ²	200,0	100,0	140,0	2.117,5
Seguretat de la Generalitat ³	215,0	95,0	0,0	0,0
Protecció civil ³	345,0	115,0	0,0	0,0
Seguretat i protecció civil ³	0,0	0,0	350,0	350,0
Assumptes judic. i drets ciutadans	50,0	10,0	10,0	0,0
Serveis Generals C.O.P.U.T.	310,2	56,4	0,0	20,0
Protecció del Medi Ambient ⁴	1.275,0	536,3	230,0	700,5
Cartografia	288,0	63,0	20,0	20,0
Activitats qualificades ⁴	88,1	14,0	5,0	0,0
Parc Natural de l'Albufera ⁴	134,0	29,0	29,0	0,0
Ord. Territori i Urbanisme	475,0	127,9	100,0	193,5
Infr. Carreteres, conservac. i explotac.	21.146,5	3.200,0	8.056,9	9.905,1
Infr. Expl. Portuària i actuac. costa	2.590,9	153,8	182,0	600,0
Infr. Urb., San. i Abast. Rec. Hidràul.	21.963,3	2.072,2	4.435,1	10.434,7
Infr. Transp. Ferroviari ⁵	6.955,1	1.049,0	218,0	4.538,0
Arquitectura i Habitatge	8.484,4	2.735,4	2.302,0	4.321,1
Biblioteques, Arxius i Prom. Edit.	138,0	60,0	80,0	63,4
Promoció, Dif. e Infr. Cultural	440,0	8,0	117,5	101,5
Animació Sociocultural	117,5	20,0	0,0	0,0
Música, Teatre i Cinema	160,0	110,0	80,0	12,0
Patrimoni Artístic Moble	4.291,0	420,0	478,0	384,7
Patrimoni Artístic Immoble	4.479,1	195,0	396,0	399,2
Promoció Sociocultural Joventut (IVAJ)	1.491,8	302,0	429,0	475,0

II.B.43. Programa d'inversions de la Generalitat Valenciana
1988/1991

milions de pessetes

Programa	Dotació PEV	Pressupost 88	Pressupost 89	Pressupost 90
Ensenyaments Bàsics	18.041,9	2.500,0	3.595,0	6.000,0
Ensenyaments Secundaris	21.720,7	3.000,0	4.000,0	5.000,0
Renovació Pedagògica	66,0	20,0	62,0	87,0
Administ. Educat. i Cultural	282,0	150,0	90,0	75,0
Universitats	18.080,5	1.666,9	2.000,0	4.195,0
Foment i suport de l'Activ. Esportiva	2.192,0	140,0	300,0	683,6
Centre de Transfusions de la C. V.	208,3	52,0	140,0	0,0
Institut Valenc. Estud. Salut Pública	31,5	10,0	10,0	10,0
Salut	472,0	105,0	70,9	70,0
Defensa del Consumidor i Usuari	30,0	12,0	16,1	10,0
Serv. G. Cons. Ind., Com. i Turism.	812,3	165,8	80,0	75,0
Ordenació prom. indust. i energètica	301,0	74,0	194,5	179,5
Ordenació i promoc. comercial	26,0	0,0	3,8	8,0
Serv. Gen. Cons. Agric., Ganad. i Pesca	110,0	35,0	27,6	97,4
Institut Cooperativisme Agrari	14,0	3,0	0,0	0,0
Ordenació i millora prod. pesquera	176,0	24,0	32,0	45,9
Estr. agràries i zones desfav.	13.962,0	2.130,0	3.181,0	2.710,0
Restauració i protecc. recursos natur.	5.738,0	1.199,0	1.200,0	1.550,0
Ordenació i millora prod. agrària	799,0	185,0	203,0	291,0
Transf. innovac. i tecnol. agrària ¹	420,6	100,0	95,0	473,4
Investigació agrària ²	702,6	67,0	149,7	0,0
Extensió agrària ³	120,5	27,0	29,3	0,0
Formació nàutic-pesquera ⁴	20,0	5,0	5,0	0,0
Industrialitz., ordenac. i prom. qualitat ⁵	46,0	9,0	4,0	0,0
Estació de viticultura enològica ⁶	24,0	6,0	0,0	0,0
Laboratori agrari Generalitat ⁶	41,0	10,0	0,0	0,0
Protecció a la qualitat ⁶	0,0	0,0	16,0	0,0
Foment ocupació i regul. laboral	2.130,0	310,0	503,0	867,1
Serveis Socials	3.295,0	1.098,5	560,0	1.200,0
Participació en la Expo-92	0,0	0,0	0,0	109,0
Ordenació i coord. transp. terrestre	920,0	8,0	5,0	392,0
Condicions treball i adm. rel. laborals	657,5	196,8	233,5	245,0

Font: Generalitat Valenciana, Conselleria d'Economia i Hisenda, D. G. de Pressupostos.

¹ Inclou les subvencions per a inversions de R.T.V.V.

² El FEDER cofinancia el programa IRTA per 7.100 milions.

³ Els programes "Seguretat de la Generalitat" i "Protecció Civil" s'han refós en el programa "Seguretat i Protecció Civil".

⁴ Es refonen en el programa "Protecció del Medi Ambient".

⁵ Inclou les subvencions per a inversions de F.G.V.

⁶ Es refonen en el programa "Transf. innov. i tecnol. agrària i pesquera".

C) ILLES BALEARS

Font: Dades balears 1987

**Plana de Mallorca: Conselleria d'Economia i Hisenda.
Govern Balear, 1989.**

II.C.1. POBLACION DE DERECHO DE LOS MUNICIPIOS DE BALEARES SEGUN EL PADRON MUNICIPAL
A 1 DE ENERO DE 1987. SUPERFICIE Y DENSIDAD POR ISLAS

ISLA DE MALLORCA			
Municipios	N.º Habitantes	Superficie Km. ²	Densidad hab. / km. ²
Alaro	3.554	45,47	78,15
Alcudia	6.869	60,51	113,52
Algaida	3.163	87,61	36,10
Andraitx	6.515	82,55	78,92
Ariany	928	22,60	41,06
Arta	5.769	140,61	41,02
Sanyalubiar	430	18,09	23,77
Binissalem	4.708	30,40	154,87
Búger	1.021	8,24	123,91
Bunyola	3.649	84,14	43,37
Calvia	14.986	145,52	102,98
Campanet	2.202	35,70	61,68
Campos del Puerto	6.467	147,90	42,75
Capdepera	5.786	55,76	103,77
Consell	1.997	13,63	146,52
Costitx	749	15,19	49,31
Deya	531	15,11	35,14
Escorca	233	140,32	1,66
Esporles	2.838	35,73	79,43
Estellencs	316	13,12	24,09
Felanitx	13.698	169,51	80,81
Fornalutx	507	19,99	25,36
Inca	21.867	58,21	375,65
Llorç de Vicià Alegre	819	17,39	47,10
Lloseta	4.452	12,03	370,07
Llubi	1.971	34,72	56,77
Llucmajor	15.939	324,94	49,05
Manacor	24.397	260,22	93,76
Mancor del Valle	910	19,82	45,91
Maria de la Salud	1.866	30,30	61,58
Marratxí	10.232	50,30	203,42
Montuiri	2.165	40,39	53,60
Muro	5.899	55,40	106,48
PALMA	306.840	208,62	1.470,81
Petra	2.646	71,58	36,97
Pollença	11.657	146,03	79,83
Porreres	4.495	85,63	52,49
Pobla (Sa)	10.426	48,53	214,84
Puigpunyent	1.116	41,60	26,83
Sancelles	1.538	52,62	29,23
Sant Joan	1.801	39,91	45,13
Sant Llorenç des Cardassar	4.323	82,08	52,67
Santa Eugenia	938	20,84	45,01
Santa Margarita	5.166	84,79	80,93
Santa Maria del Camí	3.998	37,93	105,40
Santanyi	6.640	126,39	52,54
Selva	2.999	42,22	71,03
Ses Salines	2.919	38,87	75,10
Sineu	2.623	47,94	54,71
Sotter	10.204	42,56	239,76
Son Servera	5.936	32,80	180,98
Valdemossa	1.305	44,51	29,32
Villafrañca de Bonany	2.178	22,99	94,65
TOTAL ISLA DE MALLORCA	567.179	3.609,86	157,12

ISLA DE MENORCA

Municipios	N.º habitantes	Superficie km. ²	Densidad Hab./km. ²
Alayor	6.007	108,51	55,38
Ciudadella	19.311	186,9	103,32
Ferrerías	3.383	67,4	50,19
Mahón	22.028	109	202,09
Mercadal	3.038	182	16,69
San Luis	2.880	33,37	86,31
Villacarlos	4.637	11,12	417,00
TOTAL ISLA DE MENORCA	61.284	698,3	87,76

ISLA DE IBIZA

Eivissa	27.685	7,65	3.618,95
San Antonio Abad	12.244	126,87	96,51
San José	9.095	158,95	57,22
San Juan Bautista	3.540	118,92	29,77
Santa Eulalia del Río	14.545	155,12	93,77
TOTAL ISLA DE IBIZA	67.109	567,51	118,25

ISLA DE FORMENTERA

Formentera	4.735	77,0	61,49
TOTAL ISLA DE FORMENTERA	4.735	77,0	61,49

Fuente I.N.E. Dirección Provincial de Baleares y elaboración propia.

II.C.2.

**POBLACION DE DERECHO DE LOS MUNICIPIOS Y SEXO SEGUN EL PADRON MUNICIPAL.
A 1 DE ENERO DE 1987**

Municipios	POBLACION DE DERECHO		Total
	Varones	Mujeres	
1 Alaró	1.701	1.853	3.554
2 Alayor	2.961	3.046	6.007
3 Alcudia	3.401	3.468	6.869
4 Algaida	1.581	1.582	3.163
5 Andraitx	3.186	3.329	6.515
6 Ariany	453	475	928
7 Arta	2.828	2.941	5.769
8 Banyalbular	211	219	430
9 Binissalem	2.278	2.430	4.708
10 Buger	502	519	1.021
11 Buñola	1.795	1.854	3.649
12 Calviá	7.713	7.273	14.986
13 Campanet	1.103	1.099	2.202
14 Campos del Puerto	3.234	3.233	6.467
15 Capdepera	2.914	2.872	5.786
16 Ciudadela	9.611	9.700	19.311
17 Consell	983	1.014	1.997
18 Costitx	356	393	749
19 Deyá	260	271	531
20 Escorca	140	93	233
21 Esporlas	1.402	1.436	2.838
22 Estellencs	158	158	316
23 Felanitx	6.782	6.916	13.698
24 Ferrerías	1.821	1.562	3.383
25 Formentera	2.433	2.302	4.735
26 Fornalutx	246	261	507
27 Ibizá	14.024	13.661	27.685
28 Inca	10.704	11.163	21.867
29 Lloret de Vista Alegre	397	422	819
30 Lloseta	2.209	2.243	4.452
31 Llubi	976	995	1.971
32 Luchmayor	7.897	8.042	15.939
33 Mahón	10.804	11.224	22.028
34 Manacor	11.983	12.414	24.397
35 Mancor del Valle	449	461	910
36 Mana de la Salud	911	955	1.866
37 Marratxí	5.152	5.080	10.232
38 Mercadal	1.535	1.503	3.038
39 Montuiri	1.034	1.131	2.165
40 Muro	921	2.978	5.899
41 Palma de Mallorca	149.638	167.202	306.840
42 Petra	1.271	1.375	2.646
43 Pollença	5.787	5.870	11.657
44 Porreras	2.222	2.273	4.495
45 La Puebla	5.183	5.263	10.426
46 Puigpunyent	561	595	1.116
47 San Antonio Abad	6.113	6.131	12.244
48 Sencelles	736	802	1.538
49 San José	4.659	4.436	9.095
50 San Juan	883	918	1.801
51 San Juan Bautista	1.743	1.797	3.540
52 San Lorenzo del Cardessar	2.176	2.147	4.323
53 San Luis	1.448	1.432	2.880
54 Santa Eugenia	466	472	938
55 Santa Eulalia del Rio	7.736	7.209	14.945
56 Santa Margarita	2.577	2.589	5.166
57 Santa María del Camí	1.984	2.014	3.998
58 Santanyi	3.374	3.226	6.640
59 Seiva	1.483	1.516	2.999
60 Ses Salines	1.491	1.428	2.919
61 Sineu	1.295	1.328	2.623
62 Solter	4.945	5.259	10.024
63 Son Servera	3.007	2.929	5.936
64 Valdemossa	616	689	1.305
65 Vilacarlos	2.343	2.294	4.637
66 Vilafranca de Bonany	1.069	1.107	2.176
TOTAL PROVINCIAL	345.435	354.872	700.307

Fuente: ISE. Dirección Provincial de Baleares

II.C.3. EVOLUCION DE LA POBLACION DE DERECHO POR ISLAS. EVOLUCION 1975-1987

	1975	1982	1984	1985	1986	1987	Diferencia 1986 - 1987	Incremento 1986 - 1987
Mallorca	492.257	545.171	572.232	581.546	551.129	567.179	+ 16.050	+ 2,9
Mca. sin Palma	229.309	248.129	281.038	265.853	225.993	260.339	+ 34.346	+ 15,2
Palma de Mallorca	262.948	297.042	311.197	315.693	295.136	306.840	+ 11.704	+ 4,0
Menorca	53.548	58.416	61.080	61.967	60.056	61.284	+ 1.228	+ 2,0
Ibiza	48.351	62.033	67.700	70.813	65.014	67.109	+ 2.095	+ 3,2
Formentera	3.595	4.319	4.597	4.725	4.734	4.735	+ 1	+ 0,0
TOTAL	597.715	669.939	705.609	719.051	680.933	700.307	+ 19.374	+ 2,9

(*) Las diferencias son debidas a la confeccion del nuevo padron.

Fuente: I.N.E. Direccion Provincial de Baleares.

II.J.4. EVOLUCION DE LA POBLACION DE DERECHO POR ISLAS. EVOLUCION 1975 - 1987

	Años	Población	Incremento absoluto	Incremento o Decr. relativo	Indice
Mallorca	1975	492.257	53.486	+12,18	112,18
	1982	545.171	52.914	+10,74	124,24
	1983	562.193	17.022	+3,12	128,12
	1985	581.546	19.353	+3,44	132,54
	1986*	551.129	-30.417	-5,23	125,61
	1987	567.179	16.050	+2,90	129,30
Mallorca (sin Palma)	1975	229.209	8.063	+3,64	103,34
	1982	248.129	18.920	+8,25	112,15
	1983	256.531	8.402	+3,28	115,94
	1985	265.853	9.322	+3,63	120,16
	1986*	255.993	-9.860	-3,71	115,71
	1987	260.339	34.346	+15,20	114,63
Palma	1975	262.948	45.423	+20,88	120,88
	1982	297.042	34.094	+12,96	136,55
	1983	305.662	8.620	+2,90	140,51
	1985	315.693	10.031	+3,28	145,13
	1986*	295.136	-20.557	-8,51	135,68
	1987	306.840	11.704	+4,00	145,06
Menorca	1975	53.548	4.846	+9,95	109,95
	1982	58.416	4.868	+9,09	119,94
	1983	60.008	1.590	+2,72	123,21
	1985	61.967	1.961	+3,27	127,24
	1986*	60.056	-1.911	-3,08	123,31
	1987	61.284	1.228	+2,00	125,54
Ibiza - Formentera	1975	48.315	5.859	+13,80	113,80
	1982	66.352	18.037	+37,33	156,28
	1983	69.741	3.389	+5,10	164,26
	1985	75.538	5.797	+8,31	177,45
	1986*	69.748	-5.790	-7,67	164,28
	1987	71.844	+2.096	+3,00	158,00
Baleares	1975	597.715	64.769	+12,15	112,15
	1982	669.939	72.224	+12,08	125,70
	1983	691.940	22.001	+3,28	129,83
	1985	719.051	27.111	+3,92	134,92
	1986*	680.933	-38.118	-5,30	127,77
	1987	700.307	+19.374	+2,80	131,41

(*) Las diferencias son debidas a la confeccion del nuevo padron.

Fuente: I.N.E. Direccion Provincial de Baleares.

II.0.5. POBLACION DE HECHO Y DE DERECHO A 1 DE JULIO DE 1987.
COMPARACION POR COMUNIDADES AUTONOMAS

Andalucía	6 775 375
Aragón	1 207 540
Asturias	1 134 826
Baleares	671.233
Canarias	1 442 952
Cantabria	526 270
Castilla - La Mancha	1 687 618
Castilla - León	2 620 846
Cataluña	6 079 903
Valencia	3 754 173
Extremadura	1 093 539
Galicia	2 845 351
Madrid	4 893 717
Murcia	1 006 893
Navarra	518 935
País Vasco	2 191 053
La Rioja	258.327
Ceuta y Melilla	125 661
TOTAL ESPAÑA	38 832.262

Fuente: I.N.E. Dirección Provincial de Baleares.

II.0.6. POBLACION FLOTANTE Y PERMANENTE POR MUNICIPIOS NO COSTEROS Y COSTEROS
DISTRIBUCION POR COMUNIDADES AUTONOMAS. 1986*

Comunidad Autónoma	Flotante	Permanente Total	N.º	Hab.	MUNICIPIOS NO COSTEROS		MUNICIPIOS COSTEROS	
					Permanente %	Permanente N.º	Hab.	%
País Vasco	111.428	1.999.300	141	909.449	75,5	37	1.089.851	54,5
Cantabria	98.690	542.060	72	204.705	37,7	30	337.335	62,3
Asturias	99.750	1.195.972	57	664.311	55,5	21	531.661	44,5
Galicia	546.510	2.485.860	139	974.394	39,2	81	1.511.466	60,8
Andalucía	784.437	3.841.012	429	1.746.630	45,5	63	2.094.382	54,5
Murcia	102.340	969.969	36	634.843	65,5	8	335.126	34,5
Valencia	1.069.688	3.869.983	476	1.868.839	48,3	58	2.001.144	51,7
Cataluña	2.082.834	5.945.584	639	2.630.609	44,3	67	3.314.975	55,7
Baleares	408.137	725.224	28	105.271	14,5	37	619.953	85,5
Canarias	286.965	1.533.008	11	65.051	4,3	76	1.467.957	95,7
TOTALES	5.591.377	23.107.972	2.028	9.804.102	42,4	478	13 303.870	57,6

(*) Últimos datos disponibles a cierre de edición.

Fuente: Memoria de Costas y Señales Marítimas 1986. Dirección General de Puertos y Costas (M.O.P.U.).

II.C.7. INDICADORES DEMOGRAFICOS. 1985 (1) (2)

CONCEPTO	BALEARES	ESPAÑA
Población 1-7-85	670.824	38.504.744
Densidad hab./km. ² 1-7-85	---	74,8
Población activa (por 100 h.) 1985	---	---
Superficie km. ²	5.014	504.782,0
Natalidad 1.000 hab. 1985	---	---
Mortalidad 1.000 hab. 1985	---	---
Inmigrantes otras provincias 1984	-1.683	---
Emigrantes otras provincias 1984	65	---
Saldo migratorio 1984	-1.748	---

(1) Datos estimados.

(2) Últimos datos disponibles a cierre de edición.

Fuente: Banco Español de Crédito «Anuario del Mercado Español 1988».

II.C.8. SALDOS MIGRATORIOS DE LAS COMUNIDADES AUTONOMAS. EVOLUCION 1961-1985*

Comunidad	1961-70	1971-75	1976-81	1981-85
Andalucía	-843,8	-197,8	-53,9	162,9
Aragón	-34,3	-13,8	9,9	7,4
Asturias	-31,3	13,9	-4,0	-23,3
Baleares	-73,7	45,4	28,3	90,1
Canarias	19,4	118,0	-39,6	108,9
Cantabria	-14,5	1,8	-1,9	0,6
Castilla - La Mancha	-458,5	-448,1	-57,9	-15,8
Castilla - León	-486,4	-160,8	-25,4	-15,7
Cataluña	720,0	227,1	39,2	-72,9
Comunidad Valenciana	302,7	174,2	72,7	40,5
Extremadura	-378,2	-115,9	-45,3	1,7
Galicia	-229,2	9,1	12,7	-56,1
Madrid	688,6	310,1	31,9	8,6
Murcia	-101,6	-7,5	17,4	18,9
Navarra	18,5	-2,7	4,8	-4,4
País Vasco	256,1	64,2	-40,8	-53,9
Rioja, La	-12,5	-2,4	4,6	3,3

(*) Últimos datos disponibles a cierre de edición.

Fuente: «Papeles de Economía Española». Confederación Española de Cajas de Ahorros. (Instituto Nacional de Estadística).

II.C.9. POBLACION ACTIVA OCUPADA POR SECTORES ECONOMICOS Y TRIMESTRES. EVOLUCION 1981 - 1987

	AGRICULTURA							INDUSTRIA						
	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987
I Trimestre	29,5	30,0	29,4	28,8	28,4	15,7	13,8	46,0	42,2	44,1	43,9	44,1	43,4	40,9
II Trimestre	29,1	28,9	29,9	30,1	28,9	14,6	16,4	43,6	43,0	43,5	41,0	48,5	41,5	43,2
III Trimestre	28,7	29,5	31,3	29,2	27,1	14,6	16,5	41,7	41,5	42,7	40,4	45,9	44,6	43,6
IV Trimestre	28,4	29,0	29,7	28,2	20,9	13,9	18,4	41,2	41,9	42,9	39,2	43,2	42,7	44,5
	CONSTRUCCIÓN							SERVICIOS						
I Trimestre	28,0	26,8	19,8	28,5	27,9	25,3	26,6	117,5	110,7	122,8	125,2	125,0	114,8	119,9
II Trimestre	27,2	27,6	20,4	28,8	28,5	25,2	26,2	122,4	120,8	133,9	133,0	125,6	125,8	134,6
III Trimestre	28,4	24,6	19,7	26,5	26,0	28,0	24,4	129,6	132,4	144,8	144,7	139,7	133,8	143,9
IV Trimestre	29,7	21,4	23,6	27,2	26,6	28,2	23,6	120,4	127,1	132,9	135,1	136,9	123,3	136,5
	TOTAL													
I Trimestre	221,0	209,6	215,9	226,4	225,4	199,2	201,3							
II Trimestre	222,3	220,3	227,8	233,0	231,3	207,5	220,4							
III Trimestre	228,4	227,9	238,5	240,8	238,6	219,0	228,5							
IV Trimestre	219,7	219,5	229,1	229,7	227,6	206,1	223,0							

Fuente: I.N.E. Dirección Provincial de Baleares.

II.C.10. POBLACION ACTIVA POR COMUNIDADES AUTONOMAS 1987*

—Población de 16 y más años según su relación con la actividad Económica por Comunidades Autónomas.
—Ambos sexos.

Comunidades Autónomas	Población 16 y más años	Todos los activos	Ocupados	Todos los parados	Parados buscan 1er. empleo	Todos los inactivos
Total	29.453,0	14.497,8	11.593,9	2.903,9	1.051,5	14.700,7
Andalucía	4.990,9	2.334,6	1.626,1	708,6	195,7	2.606,3
Aragón	964,4	450,5	385,4	61,5	21,6	509,9
Asturias (Principado)	891,4	429,3	341,4	87,9	49,4	457,3
Baleares (Islas)	516,2	257,2	223,0	34,2	9,9	253,2
Canarias	1.067,9	538,4	418,4	119,9	44,8	519,3
Cantabria	403,2	191,1	154,1	37,0	18,1	209,6
Castilla - La Mancha	1.306,6	590,2	501,9	88,3	29,1	703,3
Castilla - León	2.070,3	965,6	806,7	158,8	69,3	1.087,6
Cataluña	4.628,7	2.429,7	1.942,5	487,1	180,8	2.159,5
Comunidad Valenciana	2.836,8	1.441,9	1.177,9	264,1	87,7	1.369,7
Extremadura	853,5	390,3	286,0	104,3	31,9	455,5
Galicia	2.222,0	1.176,3	1.035,9	140,3	50,7	1.028,3
Madrid (Comunidad de)	3.681,0	1.805,4	1.492,5	312,9	141,6	1.845,4
Murcia (Región de)	740,9	366,6	304,0	62,6	16,9	366,7
Navarra (Comunidad Foral)	403,1	198,3	164,9	33,5	9,6	201,5
País Vasco	1.666,3	835,6	649,1	186,5	89,7	820,3
Rioja (La)	204,6	96,7	83,9	12,8	4,7	106,4
Ceuta y Melilla	—	—	—	—	—	—

(*) Último trimestre.

Fuente: I.N.E.

II.C.11. POBLACION ACTIVA EN RELACION A LA TOTAL. POR COMUNIDADES AUTONOMAS. 1987 (EN MILES)

Comunidad	Total población de derecho	Población de 16 y más años	Activos de 16 años en adelante	Ocupados	Parados	Parados buscan 1er. empleo	Inactivos 16 años en adelante	% paro sobre índice de paro	% paro sobre población total	% pobla. activa sobre total	% ocupa. sobre población total
Baleares	680,9	513,1	253,8	227,1	33,4	10,7	253,4	10,1	4,9	37,2	32,3
Andalucía	6.789,7	4.945,8	2.288,3	1.582,8	705,5	221,3	2.605,9	30,8	10,3	33,7	27,3
Aragón	1.184,2	955,1	449,7	393,7	58,4	21,4	506,8	12,5	4,7	37,9	33,2
Asturias	1.112,1	888,5	429,4	345,7	83,6	39,7	452,5	19,4	7,5	38,6	31,0
Canarias	1.466,3	1.055,9	528,8	395,3	133,4	49,1	516,3	25,2	9,0	36,0	26,9
Cantabria	522,6	401,1	183,0	149,4	33,7	17,1	215,3	18,4	6,4	35,0	25,5
Castilla - La Mancha	1.675,7	1.299,7	571,4	485,8	85,6	28,5	711,8	14,9	5,1	34,0	28,9
Castilla - León	2.582,3	2.050,1	957,3	790,8	166,4	69,4	1.084,8	17,3	6,4	37,0	30,6
Cataluña	5.976,6	4.606,8	2.398,8	1.862,2	514,6	197,4	2.169,9	21,4	8,6	40,0	31,4
Comunidad Valenciana	3.732,6	2.819,8	1.422,8	1.140,7	282,1	98,0	1.373,6	19,8	7,5	38,1	30,5
Extremadura	1.086,4	848,1	381,7	283,7	98,0	31,1	457,2	25,6	9,0	35,1	26,1
Galicia	2.844,4	2.212,7	1.170,9	1.016,0	154,9	60,1	1.025,5	13,2	5,4	41,1	35,7
Madrid	4.780,5	3.653,0	1.777,2	1.491,1	286,1	124,4	1.848,4	16,0	5,9	37,1	31,1
Murcia	1.006,7	734,7	360,8	284,5	76,3	26,2	368,9	21,1	7,5	35,9	25,7
Navarra	515,9	400,7	195,3	166,0	29,2	10,3	203,5	14,9	5,6	37,6	32,1
País Vasco	2.136,1	1.656,8	804,2	619,4	184,8	95,0	841,2	22,9	8,6	37,6	28,9
Rioja	260,0	203,4	94,7	82,3	12,4	4,3	107,5	13,0	4,7	36,4	31,6
Total España	38.355,8	29.265,2	14.266,0	11.329,6	2.936,5	1.103,8	14.742,8	20,5	7,6	31,1	29,5

(*) Últimos datos disponibles a cierre de edición.

Fuente: Elaboración Institut Balear d'Economia sobre datos I.N.E.

II.C.12. TASA DE ACTIVIDAD Y TASA DE PARO POR COMUNIDADES AUTONOMAS. 1986*

Comunidades Autonomas	Tasa de actividad	Tasa de paro
Andalucía	47,6	26,7
Aragón	46,6	9,8
Asturias	44,8	15,2
Baleares	50,7	10,8
Canarias	50,6	22,3
Cantabria	45,1	18,2
Castilla - La Mancha	49,1	15,3
Castilla - León	46,0	13,7
Cataluña	54,4	16,9
Extremadura	44,5	25,2
Galicia	49,5	14,9
Madrid	47,2	17,2
Murcia	50,8	16,1
Navarra	46,6	16,7
Comunidad Valenciana	47,9	17,1
País Vasco	45,4	17,0
Rioja	51,1	13,7
TOTAL NACIONAL	48,6	18,2

(*) Últimos datos disponibles a cierre de edición.

Fuente: «Estadísticas Laborales». Ministerio de Trabajo y Seguridad Social.

II.C.13. DISTRIBUCION PORCENTUAL DE LA POBLACION OCUPADA POR COMUNIDADES AUTONOMAS. 1986*

Comunidades Autonomas	Ocupados estrictos	Activos marginales	Total
Andalucía	88,0	12,0	100
Aragón	91,0	8,9	100
Asturias	93,0	7,0	100
Baleares	92,0	8,0	100
Canarias	91,5	8,5	100
Cantabria	90,0	10,0	100
Castilla - La Mancha	87,0	13,0	100
Castilla - León	91,8	8,2	100
Cataluña	91,8	8,2	100
Extremadura	86,5	13,5	100
Galicia	92,0	7,8	100
Madrid	92,6	7,4	100
Murcia	89,7	10,3	100
Navarra	93,0	7,0	100
Comunidad Valenciana	89,4	10,6	100
País Vasco	93,1	6,9	100
Rioja	87,0	13,0	100
TOTAL	90,7	9,3	100

(*) Últimos datos disponibles a cierre de edición.

Fuente: «Estadísticas Laborales». Ministerio de Trabajo y Seguridad Social.

II.C.14. POBLACION OCUPADA: SITUACION PROFESIONAL Y SU RELACION CON LA ECONOMIA IRREGULAR POR COMUNIDADES AUTONOMAS. 1986* (Miles de Personas)

AUTONOMIAS	Total	ASALARIADOS			Total	AUTONOMOS		
		Analiza. (1)	Irregula. (2)	2/1%		Analiza. (1)	Irregul. (2)	2/1%
Andalucía	1.195	1.165	296	25,4	394	375	149	39,7
Aragón	252	247	29	11,7	112	109	22	20,2
Asturias	209	204	21	10,3	105	99	25	25,3
Baleares	165	161	23	14,3	52	50	9	18,0
Canarias	295	289	46	15,9	84	78	29	37,2
Cantabria	98	95	14	14,7	42	39	7	17,9
Castilla - La Mancha	321	315	94	29,8	147	143	31	21,7
Castilla - León	455	442	68	15,4	272	263	52	19,8
Cataluña	1.525	1.480	290	19,6	443	432	159	36,8
Extremadura	183	178	42	23,6	73	72	17	23,6
Galicia	462	449	83	18,5	339	327	98	30,0
Madrid	1.142	1.027	104	10,1	192	180	76	42,2
Murcia	214	210	67	31,9	70	69	22	31,9
Navarra	113	111	15	13,5	37	34	10	29,4
Comunidad Valenciana	801	765	183	23,9	258	248	65	26,2
País Vasco	511	503	74	14,7	95	88	23	26,1
Rioja	59	57	10	17,5	23	21	4	19,0
TOTAL NACIONAL	8.001	7.698	1.460	19,0	2.735	2.628	798	30,4

(*) Últimos datos disponibles a cierre de edición.

Fuente: «Estadísticas Laborales». Ministerio de Trabajo y Seguridad Social.

II.C.15. PRODUCTO INTERIOR BRUTO POR SECTORES ECONOMICOS. DISTRIBUCION POR COMUNIDADES AUTONOMAS 1987. (Cifras Relativas)

	AGRICULTURA Y PESCA			INDUSTRIA			CONSTRUCCION			SERVICIOS			APORTAC. AL PIB DE LA COMUNID.				
	Tasa increm.	Ponder. al PIB	Aportac. al PIB	Tasa increm.	Ponder. al PIB	Aportac. al PIB	Tasa increm.	Ponder. al PIB	Aportac. al PIB	Tasa increm.	Ponder. al PIB	Aportac. al PIB	Agric. y pesca	Indust.	Constru.	Serv.	Tasa Va. del PIB
Andalucía	9.10	13.6	1.24	7.10	18.0	1.28	8.57	6.8	0.58	5.10	61.6	3.14	1.24	1.28	0.58	3.14	6.24
Aragón	9.28	8.8	0.82	6.59	32.0	2.11	5.49	5.2	0.29	5.30	54.0	2.86	0.82	2.11	0.29	2.86	6.08
Asturias	5.39	4.4	0.24	0.46	39.8	0.18	6.52	4.3	0.28	4.78	51.5	2.46	0.24	0.18	0.28	2.46	3.16
Baleares	4.54	2.6	0.12	2.61	11.0	0.29	13.42	6.5	0.87	5.68	79.9	4.54	0.12	0.29	0.87	4.54	5.82
Canarias	2.48	5.1	0.13	5.55	10.9	0.60	18.29	9.6	1.85	5.44	74.4	4.05	0.13	0.60	1.85	4.05	6.63
Cantabria	2.31	6.2	0.14	2.94	30.7	0.90	6.39	4.8	0.31	4.88	58.2	2.84	0.14	0.90	0.31	2.84	4.19
Castilla-La Mancha	7.81	16.9	1.32	4.20	23.9	1.00	5.85	8.8	0.51	5.28	50.4	2.66	1.32	1.00	0.51	2.66	3.49
Castilla-León	9.54	12.6	1.20	5.97	27.2	1.62	7.03	6.3	0.44	5.31	63.9	2.86	1.20	1.62	0.44	2.86	6.12
Cataluña	4.45	2.5	0.11	5.35	34.1	1.82	8.12	4.3	0.35	5.13	59.1	3.03	0.11	1.82	0.35	3.03	5.31
Extremadura	7.99	16.9	1.35	4.02	16.2	0.65	5.07	6.2	0.42	4.43	58.8	2.60	1.35	0.65	0.42	2.60	5.02
Galicia	2.68	11.4	0.31	3.21	23.8	0.76	6.72	7.4	0.50	4.44	57.4	2.55	0.31	0.76	0.50	2.55	4.12
Madrid	6.02	0.3	0.02	5.88	19.7	1.16	8.50	4.2	0.36	4.02	75.8	3.05	0.02	1.16	0.36	3.05	4.59
Murcia	6.63	11.9	0.79	5.23	23.8	1.24	10.16	7.0	0.71	5.28	57.3	3.00	0.79	1.24	0.71	3.00	5.77
Navarra	3.38	7.3	0.39	6.63	35.3	2.34	7.51	5.5	0.41	5.26	51.9	2.73	0.39	2.34	0.41	2.73	5.87
País Vasco	3.20	2.3	0.07	2.03	44.0	0.89	6.64	3.6	0.25	3.51	49.9	1.75	0.07	0.89	0.25	1.75	2.98
La Rioja	7.69	12.4	0.95	6.16	29.7	1.84	5.49	5.4	0.30	4.35	62.5	2.28	0.95	1.84	0.30	2.28	5.37
Com. Valenciana	9.20	5.1	0.47	5.01	28.4	1.42	8.60	5.7	0.49	4.90	60.8	2.98	0.47	1.42	0.49	2.98	5.35
TOTALES	7.25	6.4	0.46	4.87	26.5	1.29	8.58	5.6	0.48	4.78	61.5	2.94	0.46	1.29	0.48	2.94	5.17

Fuente: «Papeles de Economía Española» Confederación Española de Cajas de Ahorros.

II.C.16. PARTICIPACION REGIONAL EN LA PRODUCCION (V.A.B.) Y LA POBLACION OCUPADA. EVOLUCION 1960 - 1973*

	Distribución de la producción (%)		Empleos (%)		Población (% de participación total)	
	1960	1973	1960	1973	1960	1973
Andalucía	13.7	12.6	16.5	14.4	19.4	17.4
Aragón	3.9	3.4	4.0	3.4	3.6	3.3
Asturias	3.8	3.3	3.8	3.2	3.2	3.1
Baleares	1.6	2.4	1.6	2.0	1.5	1.6
Canarias	2.4	3.2	2.7	3.1	3.1	3.5
Cantabria	1.9	1.5	1.6	1.5	1.4	1.4
Castilla-La Mancha	4.4	3.8	5.8	4.5	6.5	4.9
Castilla-León	7.5	6.2	9.7	7.5	9.4	7.5
Cataluña	18.7	20.1	13.8	16.9	12.8	15.4
Extremadura	2.8	1.9	4.0	2.8	4.5	3.2
Galicia	5.9	5.4	9.4	9.2	8.6	7.8
Madrid	11.7	14.6	8.8	11.8	8.5	11.6
Murcia	2.0	2.1	2.3	2.3	2.6	2.5
Navarra	1.5	1.5	1.5	1.4	1.3	1.4
País Vasco	7.5	7.6	5.1	5.9	4.5	5.6
La Rioja	0.9	0.7	0.9	0.8	0.8	0.7
Comunidad Valenciana	9.7	9.6	8.7	9.3	8.2	9.3
TOTALES	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

(*) Últimos datos disponibles a cierre de edición.

Fuente: «Papeles de Economía Española» Confederación Española de Cajas de Ahorros, sobre datos del Servicio de Estudios del Banco de Bilbao.

**II.C.17. TASAS MEDIAS DE CRECIMIENTO DEL PRODUCTO INTERIOR BRUTO.
DISTRIBUCIÓN POR COMUNIDADES AUTÓNOMAS. EVOLUCIÓN 1960 - 1985*. (En Pesetas constantes)**

	1960-73	1973-81	1981-85	1973-85
Andalucía	6.73	2.57	1.91	2.35
Aragón	6.29	2.25	3.17	2.56
Asturias	6.20	1.33	0.49	1.05
Baleares	10.66	1.90	5.50	3.08
Canarias	9.81	3.96	2.27	3.39
Cantabria	5.10	1.59	1.93	1.70
Castilla-La Mancha	6.23	1.00	2.33	1.44
Castilla-León	5.84	1.74	3.17	2.21
Cataluña	7.97	2.52	1.44	2.17
Extremadura	4.21	1.47	3.68	2.20
Galicia	6.67	3.76	1.85	3.12
Madrid	9.30	4.16	2.01	3.44
Murcia	7.55	3.27	2.43	2.99
Navarra	7.23	2.15	2.36	2.22
País Vasco	7.55	0.17	1.82	0.72
Roja. La	5.65	2.95	2.70	2.87
Com. Valenciana	7.35	3.17	2.53	2.95
TOTAL NACIONAL	7.40	2.61	2.12	2.45
Cataluña (Sin Barcelona)	7.68	2.55	3.63	2.91
Barcelona	8.06	2.52	0.73	1.92

(*) Últimos datos disponibles a cierre de edición.

Fuente: «Papeles de Economía Española». Confederación Española de Cajas de Ahorros sobre datos del Servicio de Estudios del Banco de Bilbao.

II.C.18. DISTRIBUCION DEL CONSUMO MEDIO ANUAL DE LOS HOGARES POR REGIONES 1985*.

Países (Regiones)	Aliment.	Vestido y calzado	Vivienda	Mobiliario	Sanidad	Transporte	Esparcimi.	Product. persona	Otros	Total
ESPAÑA	32,3	8,6	18,8	7,5	2,3	12,5	6,3	8,2	2,4	
Andalucía	34,1	9,1	17,3	7,9	2,2	12,4	6,0	8,7	2,3	100,0
Aragón	31,5	7,8	19,6	7,0	3,3	13,0	7,3	7,7	2,8	100,0
Asturias	32,1	9,7	19,1	7,7	1,9	12,4	6,0	9,1	2,0	100,0
Baleares	29,1	7,7	22,1	7,3	1,8	15,5	6,1	8,6	1,3	100,0
Canarias	33,1	7,1	16,9	7,3	2,8	15,5	7,1	7,8	2,4	100,0
Cantabria	29,9	9,9	19,7	9,5	2,8	12,5	5,7	8,3	2,7	100,0
Castilla-León	33,4	8,9	19,1	7,6	1,8	12,5	5,8	8,0	2,9	100,0
Castilla-La Mancha	37,2	7,7	18,7	6,8	2,9	14,4	7,8	8,2	1,7	100,0
Cataluña	31,8	7,7	18,7	6,8	2,9	14,4	7,8	8,2	1,7	100,0
C. Valenciana	30,3	6,5	17,1	8,3	2,6	15,0	7,2	8,5	2,5	100,0
Extremadura	36,7	9,1	17,9	6,3	1,8	12,8	5,2	7,8	2,4	100,0
Galicia	37,2	9,0	19,2	7,0	1,7	12,1	4,7	6,9	2,2	100,0
Madrid	27,6	8,0	20,7	7,5	2,3	14,7	7,8	9,2	2,2	100,0
Murcia	34,7	8,5	18,9	7,1	2,5	12,3	5,6	7,9	2,5	100,0
Navarra	29,2	9,0	16,9	8,1	2,6	1,5	7,0	8,5	3,2	100,0
País Vasco	28,8	9,1	19,7	7,4	2,5	13,7	7,1	9,1	2,6	100,0
Riña (La)	33,6	8,6	18,9	8,1	1,9	12,4	5,5	8,2	2,8	100,0

(*) Últimos datos disponibles a cierre de edición.

Fuente: Elaboración propia sobre datos Banesto (Anuario de Mercado 1985).

II.C.19. BIBLIOTECAS PUBLICAS EN BALEARES. EVOLUCION 1982 - 1986*

	1982	1983	1984	1985	1986
Palma	26	41	42	51	51**
Mallorca (S. Palma)	40	44	46	65*	65**
Menorca	15	10	10	16	18
Ibiza-Forment	8	5	5	7	8
TOTAL	89	100	103	139	140

(*) Ultimos datos disponibles a cierre de edición.
 (**) Una particular (Cam. o Jose Ceta)

Fuente: Conselleria de Educación y Cultura.

II.C.20. MATERIAL INGRESADO EN LA BIBLIOTECA PUBLICA PROVINCIAL. EVOLUCION 1982 - 1986*.

	1982	1983	1984	1985	1986
Libros y Folletos	2.009	2.021	3.092	4.027	4.433
Obras menores	63	—	353**	393	390
Discos	40	73	7	—	239
Cassettes	122	146	29	11	330
Postales	—	1.996	57	110	36
Varios	—	16	144	249	865

(*) Ultimos datos disponibles a cierre de edición.
 (**) Publicaciones periódicas.

Fuente: Conselleria de Educación y Cultura.

II.C.21. PELICULAS PROYECTADAS EN LAS SALAS DE EXHIBICION CINEMATOGRAFICA EN BALEARES. 1982 - 1984***

	1982		1983		1984	
	P.E.*	P.R.**	P.E.*	P.R.**	P.E.*	P.R.**
Clasificadas «X»	—	—	—	—	28	—
Clasificadas «S»	98	—	51	—	4	—
Mayores 18 años	99	2	64	2	84	3
Mayores 16 años	124	3	61	—	—	—
Mayores 14 años	87	12	106	11	65	6
Todos los públicos	116	25	104	19	74	5
Especial para menores	1	1	1	—	—	3
TOTAL	525	43	387	32	255	17

Nota: No figuran datos de reestrenos.

(*) Películas de estreno.

(**) Películas de reposición.

(***) Últimos datos disponibles a cierre de edición.

Fuente: Ministerio de Cultura. Dirección Provincial de Baleares.

II.C.22. SALAS DE PROYECCIONES CINEMATOGRAFICAS EN BALEARES. EVOLUCION 1982 - 1986(1)

Isla de Mallorca	1982	1983	1984	1985	1986
Aicudía	2	2	2	2	2
Alaró	1	1*	1*	1*	0
Andratx	1	1	0	1	1
Artá	1	1	0	0	0
Binissalem	2	2	2	2**	1*
Calviá	1	1*	1*	1*	1*
Campos del Puerto	2	2	1	1	1
Capdepera	3	3	3**	3**	2
Consell	1	0	0	0	0
Felanitx	2	2	2	2	2
Inca	3	3	3	3**	2
Sa Pobla	1	1	1*	1*	1*
Lloseta	1	1	0	0	0
Luçmajor	2	2	3	3	2

II.C.23. TELEFONICA. CAPACIDAD DE LA LINEA TELEFONICA DE BALEARES. EVOLUCION 1975 - 1987.

Años	Mallorca	Menorca	Ibiza	Formentera	Baleares
1975	109 100	10 300	6 300	400	126 100
1976	120 400	10 300	6 300	400	137 400
1977	120 600	10 500	8 300	400	139 800
1978	130 300	10 900	8 300	400	149 900
1979	136 400	11 100	8 300	400	156 200
1980	141 068	14 580	9 520	400	165 568
1981	152 760	14 580	11 800	400	179 560
1982	175 273	14 580	11 812	400	202 367
1983	185 900	19 860	13 364	400	219 524
1984	195 486	19 200	18 600	900	234 186
1985	196 700	19 300	20 200	900	237 100
1986	211 930	20 160	22 660	900	255 650
1987	225 958	21 948	22 660	900	271 576

Fuente: Telefonica Delegación Provincial.

II.C.24. TELEFONICA. LINEAS TELEFONICAS EN SERVICIO. BALEARES. EVOLUCION 1975 - 1987.

Años	Mallorca	Menorca	Ibiza	Formentera	Baleares
1975	85 579	7 758	4 902	169	98 398
1976	96 545	8 917	5 290	169	110 911
1977	104 847	9 496	6 038	180	120 561
1978	114 307	10 316	7 105	190	131 828
1979	123 934	10 926	7 554	222	142 536
1980	130 792	13 082	8 489	251	152 614
1981	138 106	13 767	10 554	293	162 710
1982	149 778	14 547	11 241	307	175 873
1983	162 835	15 836	11 831	343	190 845
1984	173 315	16 668	12 692	576	203 251
1985	184 197	17 512	15 404	654	218 067
1986	192 409	18 655	17 044	776	228 884
1987	202 859	19 759	18 929	828	242 375

Fuente: Telefónica. Delegación Provincial.

II.C.25. TELEFONICA. LINEAS TELEFONICAS VACANTES EN BALEARES. EVOLUCION 1975 - 1987.

Años	Mallorca	Menorca	Ibiza	Formentera	Baleares
1975	23.521	2.542	1 398	241	27 702
1976	23.855	1.383	1.010	241	26 489
1977	15.753	1.004	2 262	220	19 239
1978	15.993	584	1 285	210	18 072
1979	12 466	174	746	178	13 564
1980	10 276	1 498	1 031	149	12 954
1981	14 674	813	1 246	117	16 850
1982	25 492	333	571	93	26 489
1983	18 732	3 919	1 238	40	23 929
1984	22 171	2 532	5 708	324	30 735
1985	12 203	1 788	4 796	246	19 033
1986	19 521	1 505	5 816	124	26 966
1987	23 009	2 189	3 931	72	29 201

Fuente: Telefonica Delegación Provincial.

II.C.26. TELEFONICA. PORCENTA. DE OCUPACION DE LINEAS TELEFONICAS EN BALEARES. EVOLUCION 1975 - 1987.

Años	Mallorca	Menorca	Ibiza	Formentera	Baleares
1975	78.4	75.3	77.8	39.7	78
1976	80.1	86.5	83.9	39.7	80.7
1977	86.9	90.4	72.7	45	85.2
1978	87.7	94.6	54.5	47.5	87.9
1979	90.8	98.4	91	55.5	91.3
1980	92.7	89.7	89.1	62.7	92.1
1981	90.4	94.4	89.4	70.7	90.6
1982	85.5	97.8	95.2	76.8	86.9
1983	87.6	79.7	88.5	85.8	86.9
1984	88.7	86.8	69.3	64.0	86.9
1985	93.8	90.7	76.3	72.7	92.0
1986	90.8	92.5	74.6	86.2	89.5
1987	89.8	90.0	82.6	92.0	89.2

Fuente: Telefonica. Delegación Provincial.

II.C.27. TELEFONICA. DEMANDA PENDIENTE DE LINEAS TELEFONICAS EN BALEARES. EVOLUCION 1975 - 1987.

Años	Mallorca	Menorca	Ibiza	Formentera	Baleares
1975	5.688	232	429	—	6.529
1976	2.624	419	1.099	40	4.182
1977	5.844	839	1.051	24	7.758
1978	7.599	1.042	1.071	40	9.752
1979	9.199	1.134	1.756	49	12.138
1980	8.563	448	888	57	9.924
1981	10.859	710	1.178	98	12.845
1982	7.883	840	1.470	103	10.296
1983	7.893	642	2.149	132	10.816
1984	8.625	679	3.073	217	12.594
1985	4.587	623	1.031	141	6.382
1986	6.755	838	1.224	128	8.945
1987	14.448	1.450	2.297	153	18.348

Fuente: Telefónica. Delegación Provincial.

II.C.28. TELEFONICA. ESTACIONES DE SERVICIO TELEFONICO EN BALEARES. EVOLUCION 1975 - 1987.

Años	Mallorca	Menorca	Ibiza	Formentera	Baleares
1975	200.097	16.806	27.335	801	245.039
1976	220.042	18.149	25.336	812	264.339
1977	231.120	19.408	26.333	854	277.715
1978	246.160	20.524	27.697	980	295.361
1979	262.705	21.561	28.353	1.039	313.658
1980	272.308	24.476	29.763	1.120	327.667
1981	283.405	25.251	32.755	1.158	342.569
1982	300.921	26.473	34.349	1.191	362.934
1983	318.555	28.048	35.327	1.240	383.170
1984	333.236	29.213	36.456	1.556	400.461
1985	346.764	20.165	39.484	1.635	418.040
1986	357.229	32.021	42.080	1.897	433.227
1987	373.308	33.369	44.894	1.980	453.349

Fuente: Telefónica. Delegación Provincial.

ANNEX CAPITOL II
2. OFERTA I CONSUM DE MITJANS

Quadre 1: DIFUSIO DELS DIARIS EDITATS A CATALUNYA (1985-88)

CAPÇALERA	1985	1986	1987	1988
LA VANGUARDIA	191.123	194.553	195.088	202.741
EL PERIODICO	136.947	150.912	153.735	157.192
EL PAIS (Barna)	50.617	53.303	52.333	51.844
AVUI	40.379	40.232	38.890	37.220
PUNT DIARI	10.717	10.878	12.390	12.203
DIARI DE TARRAGONA	7.006	7.007	7.940	8.443
DIARI DE GIRONA	6.233	6.910	7.396	7.432
SEGRE	7.189	6.498	7.195	7.656
DIARIO DE SABADELL	6.076	6.255	6.448	6.787
DIARIO DE TERRASSA	5.220	5.184	5.315	5.390
LA MANANA	4.305	5.063	5.723	6.385
REGIÓ 7	3.921	4.575	5.342	6.204
DIARI DE BARCELONA				13.674
SPORT	50.078	51.134	50.468	56.775
EL MUNDO DEPORTIVO	45.034	50.046	52.077	57.030
TOTAL	564.845	595.550	600.340	636.976

Caldria incloure-hi Diari de Lleida, no sotmès a control d'OJD.
(Font: Butlletins d'OJD)

Quadre 2: AUDIÈNCIA A CATALUNYA DELS DIARIS EDITATS A CATALUNYA (1988)

CAPÇALERA	LECTORS ABSOLUTS	%
AVUI	150.400	3,2
MUNDO DEPORTIVO	230.300	4,9
EL PAIS	225.600	4,8
EL PERIODICO	672.100	14,3
SPORT	150.400	3,2
LA VANGUARDIA	601.600	12,8
-DOMINICALS-		
AVUI	164.500	3,5
EL PAIS	380.700	8,1
EL PERIODICO	911.800	19,4
LA VANGUARDIA	1.015.200	21,6

El percentatge es calcula sobre una població total de 4.700.000 habitants, és a dir, la població adulta major de 14 anys.
(Font: Estudio General de Medios, EGM, Febrer-Novembre 1988)

Quadre 3: DIFUSIO DELS SETMANARIS EDITATS A CATALUNYA, 1985-88

CAPÇALERA	Class.	1985	1986	1987	1988
PRONTO	Cor	655.551	683.362	866.146	924.216
LECTURAS	Cor	379.434	379.932	389.513	372.819
CLAN TV	TV			446.485	378.204
GARBO	Cor	206.807			
TELE-INDISCRETA	TV	938.202	409.269	453.632	341.736
INTERVIU	IGral.	284.865	233.007	232.023	225.662
EL JUEVES	Humor	46.403	48.358	52.988	60.062
CATALUNYA CTNA.	Relig.	12.597	12.016	12.364	12.846
SOLO MOTO Act.	Motor	19.365	18.101	17.869	18.695
DON BALON	Esport	22.500	21.251	19.103	17.635
TOTAL		2.565.724	1.802.296	2.490.123	2.351.875

(Font: Butlletins d'OJD)

Quadre 4: AUDIENCIA A CATALUNYA DELS PRINCIPALS SETMANARIS EDITATS A CATALUNYA, 1988

CAPÇALERA	CLASS.	LECTORS ABSOLUTS	%
CLAN TV	TV	235.700	5,1
DON BALON	Esports	18.800	0,4
INTERVIU	IGral.	440.200	9,6
LECTURAS	Cor	705.000	15,0
PRONTO	Cor	761.800	15,4
TELE INDISCRETA	TV	280.600	5,8

(Font: EGM, Febrer-Novembre 1988)

Quadre 5: DIFUSIO DE LES PRINCIPALS REVISTES EDITADES A CATALUNYA
1985-88

CAPÇALERA	PER. /CLASS.	1985	1986	1987	1988
SUPER POP	Q/Juvenil	141.908	198.447	224.467	241.469
LABORES HOGAR	M/Femenina	118.782	111.532	100.163	68.448
PENTHOUSE	M/Eròtica	62.973	61.225	60.066	61.886
FOTOGRAMAS	M/Cinema		43.574	58.128	78.422
NUEVO BASKET	M/Esports	42.105	40.967	33.046	16.850
ALGO	M/Div.cient.		32.648	26.193	29.276
MUNDO CIENTIF.	M/Div.cient.	31.111	31.329	30.415	28.080
COMER Y BEBER	M/Gast.	24.656	24.464	23.288	22.228
EL MUEBLE	M/Llar	33.682	30.194	37.104	42.970
SOLO MOTO Tr.	M/Motor	19.956	21.416	25.872	26.895
BELLEZA Y MODA	M/Femenina	23.025	20.540	19.047	19.343
TOTAL		498.198	616.336	637.789	636.167

(Font: Butlletins d'OJD)

Quadre 6: AUDIENCIA A CATALUNYA DE LES PRINCIPALS REVISTES EDITADES
A CATALUNYA, 1988

CAPÇALERA	PER. /CLASS.	LECTORS ABSOLUTS	%
SUPER POP	Q/Juvenil	230.000	4,9
BELLEZA Y MODA	M/Femenina	56.400	1,2
COMER Y BEBER	M/Gastron.	37.600	0,8
FOTOGRAMAS	M/Cinema	98.700	2,1
LABORES HOGAR	M/Femenina	893.000	1,9
EL MUEBLE	M/Llar	79.900	1,7
MUNDO CIENTIF.	M/Div.cient.	51.700	1,1
NUEVO BASKET	M/Esports	42.300	0,9
PENTHOUSE	M/Eròtica	28.200	0,6

(Font: EGM, Febrer-Novembre 1988)

Quadre 7: REVISTES EN CATALA EDITADES A CATALUNYA, 1990

CAPÇALERA	PER./CLASS.	TIRATGE
EL CORREU DE LA UNESCO	M/IGral.	5.500
SERRA D'OR	M/Cult.	12.000
SET DIES D'ACTUALITAT	S/IGral.	40.000
XARXA	M/IGral.	30.000
CAVALL FORT	Q/Inf.-Juv.	24.500
RODAMON	M/Inf.-Juv.	9.000
TRETZEVENTS	Q/Inf.-Juv.	10.000
CATALUNYA CRISTIANA	S/Relig.	15.000
DOCUEMENTS D'ESGLÉSIA	Q/Relig.	2.500
FOC NOU	M/Relig.	3.000
DEBAT NACIONALISTA	T/Polit.	5.000
LA NACIO	M/Polit.	5.000
NOUS HORIZONS	M/Polit.	2.000
ESCOLA CATALANA	M/Pedagogia	5.300
ESTRIS	M/Pedagogia	
GUIX	M/Pedagogia	10.000
INFANCIA	B/Pedagogia	4.000
PERSPECTIVA ESCOLAR	M/Pedagogia	6.500
CIENCIA	M/Div.cient.	5.000
QUADERNS TECNICS	B/Div.cient.	3.500
LLETRA DE CANVI	M/Literatura	8.000
REV.MUSICAL CATALANA	M/Música	5.000
L'AVENÇ	M/Història	8.000
ENCICLOP.TEMES CATAL.	M/Història	15.000
LA TERRA	M/Agricult.	16.000
TOTAL		249.800

(Font: Catàleg de revistes en català, Barcelona: Associació de Publicacions Periòdiques en català, 1990)

Quadre 8: LLIBRES EDITATS A L'ESTAT ESPANYOL (1981-88)

ANY	CATALA	CASTELLA	GALLEC	BASC
1981	2.140	26.721	201	224
1982	2.175	27.396	218	338
1983	2.375	26.457	273	379
1984	3.018	27.026	258	450
1985	3.471	30.611	295	375
1986	3.754	32.431	418	309
1987	4.145	33.862	453	354
1988	4.230	35.052	481	602

(Font: Agencia Española del ISBN. M. de Cultura)

Quadre 9: CADENES DE RÀDIO A CATALUNYA (1988)

EMISSORES PÚBLIQUES

EMISSORES PRIVADES

CCRTV

Catalunya Ràdio
Catalunya Música
Ràdio Associació

RNE

RNE a Catalunya
RNE a Girona
RNE a Igualada
RNE a Tarragona
RNE a Tàrrrega
RNE a Tortosa
RNE a Ulldecona

ANTENA 3 DE RADIO, SA

A-3 Barcelona
A-3 Penedès
A-3 Reus/Tarragona

CADENA CATALANA

CC-Barcelona
Ràdio Tràfic
Ràdio Girona
Ràdio Lleida

CADENA COPE

R. Pop. Barcelona
Ràdio Sabadell
R. Pop. Figueres
R. Popular Lleida
R. P. Tarragona/Reus

CADENA 13

C13-Barcelona
Anoia R. -C13
C13-Manresa
C13-Maresme
Ràdio Pirineus
C13-Cervera-Tàrrrega
C13-R. Terra Ferma
C13-Tarragona-Reus
R. Berga (assoc.)
R. Vic (assoc.)
R. Costa Brava (ass.)
Ràdio Grup (assoc.)
Ràdio Valira (ass.)
Ràdio Valls (assoc.)

LOCALS

Ràdio Club 25 R. M.
Ràdio
Radio Minuto/
Radio Corazón
Ràdio Miramar
RKOR
Radio 80
Radio Salud
Ràdio Marina
Ràdio Olot
Ràdio Ponent

CADENA RATO

Ràdio Penedès
Ràdio Terramar
CC Tarragona
CC Tortosa

CADENA SER

Ràdio Barcelona
Ràdio SER Empordà
Ràdio Móra d'Ebre
Ràdio Reus
Ràdio Salou
R. Manresa (ass.)
R. Terrassa (ass.)

(Font: Anuari de la Informació de Catalunya, 1988)

Quadre 10: AUDIENCIA DE LES EMISSORES PRINCIPALS DE CATALUNYA, 1987-89

Emissora	Ona Cadena	Audiència			
		1987 ¹	1987 ²	1988 ³	1989 ³
Ràdio 1	OM RNE	476.000	356.000	416.000	456.000
Catalunya Ràdio	FM CCRTV	313.000	264.000	352.000	464.000
A-3 Barcelona	FM A3	284.000	199.000	265.000	264.000
Radio Barcelona	FM SER	282.000	550.000	300.000	279.000
Radio Barcelona	OM SER	265.000	154.000	267.000	189.000
Radio Miramar	OM	262.000	147.000	215.000	173.000
Radio Popular	FM COPE	259.000	158.000	227.000	254.000
Radio Minuto	FM	229.000	152.000	229.000	214.000
Cadena Catalana	OM CC	190.000		184.000	145.000
Radio 80 Ser.Oro	FM 80	164.000	124.000	160.000	124.000
Radio Salud	FM	149.000		87.000	102.000
Radio Sabadell	OM COPE	115.000		85.000	60.000
RAC 105	FM CCRTV	107.000	99.000	97.000	151.000
RCE Barcelona	FM RNE	87.000			
Cadena Catalana	FM CC	63.000			
Ràdio 4	FM RNE	60.000		54.000	61.000
C13 Barcelona	FM C13	51.000		36.000	52.000
Ràdio Trafic	FM CC			70.000	108.000
Radio Corazón	FM			77.000	81.000
Radio 5	OM RNE				59.000
Radio Club 25	FM CC			59.000	55.000
Catalunya Música	FM CCRTV			54.000	45.000

¹ Dades de la CCRTV per a novem re 1987. ² Dades EGM, tercera onada 1987. ³ Dades de la CCRTV per a març de 1988 i 1989. (Font: CORBELLA, 1988:29 i CCRTV, 1989.)

Quadre 11: PRODUCCIÓ DE TV3 SEGONS ORIGEN (1984-88)

ANY	Producció pròpia	Producció aliena	Altres ¹
1984	62 %	29,4 %	8,2 %
1987	41,7 %	37,2 %	17,3 %
1988	47,92%	30,21%	21,87%

¹ Inclou repeticions, publicitat i continuïtat.

(Font: Dades de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió)

Quadre 12: CINEMA - PERCENTATGE DE LA RECAPTACIÓ A CATALUNYA EN RELACIÓ A ESPANYA

	1983	1984	1985	1986
Recaptació a Catalunya (milions de pessetes)				
Films espanyols	1109	942	765	578
Films estrangers	4830	4479	4775	4889
TOTAL	5939	5421	5540	5468
Recaptació a Catalunya sobre total d'Espanya (%)				
Films espanyols	19,0	16,9	18,6	19,1
Films estrangers	21,2	21,4	22,5	23,0
TOTAL	20,7	20,4	21,9	22,5

(Font: BONET, 1988:49)

Quadre 13: NOMBRE D'ESPECTADORS DE CINEMA (1982-86)
(en milions)

	1982	1983	1984	1985	1986
Catalunya:	30,1	25,9	20,9	18,9	16,7
Espanya:	155,9	141,1	118,6	101,1	87,3

(Font: BONET, 1988:25)

Quadre 14: PRODUCCIÓ DE LLARGMETRATGES A CATALUNYA (1980-89)

Any	Nombre ¹	Any	Nombre ²
1984	20	1985-6	24
1985	13	1986-7	21
1986	18	1987-8	40
1987	19	1988-9	14

¹ Dades recollides per CORBELLA (1988:45-46).

² Càlcul propi a partir dels catàlegs Catalan Films, editats pel Servei de Cinematografia de la Generalitat.

(Font: CORBELLA, 1988 i CATALAN FILMS)

Quadre 15: DIFUSIO A CATALUNYA DELS DIARIS EDITATS A CATALUNYA, 1985-88

CAPçalera	1985		1986		1987		1988	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
LA VANGUARDIA	182.293	95,4	185.234	95,2	180.203	92,4	189.847	93,6
EL PERIODICO	134.441	98,1	148.558	98,4	148.662	96,7	151.973	96,7
EL PAIS	50.617	14,5	53.303	14,8	52.333	14,0	51.844	13,8
AVUI	39.006	96,6	38.836	96,5	37.315	96,0	35.649	95,8
PUNT DIARI	10.630	99,2	10.758	98,9	12.276	99,0	12.120	99,3
D. TARRAGONA	6.758	96,4	6.849	97,7	7.761	97,7	8.164	96,7
D. GIRONA	6.173	99,0	6.841	99,0	7.322	99,0	7.362	99,0
SEGRE	6.993	97,3	6.321	97,3	7.047	97,8	7.466	97,5
D. SABADELL	6.076	100,0	6.255	100,0	6.448	100,0	6.787	100,0
D. TERRASSA	5.035	99,2	5.143	99,2	5.271	99,2	5.383	99,9
LA MAÑANA			4.154	96,4	5.506	97,2	6.176	96,6
REGIO 7	3.761	95,9	4.573	99,9	5.194	97,2	6.172	99,5
D. BARCELONA							13.537	99,0
SPORT	48.140	96,1	45.821	89,6	41.121	81,5	48.355	85,2
EL MUNDO DEP.	39.076	86,8	42.744	85,7	44.567	85,6	48.304	84,7
TOTAL	538.999		565.390		561.026		599.131	
% s/difusió		95,4		94,9		93,4		94,0

(Font: Elaboració pròpia a partir dels butlletins OJD)

Quadre 16: DIFUSIO A ANDORRA DELS DIARIS EDITATS A CATALUNYA, 1985-88

CAPçalera	1985		1986		1987		1988	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
LA VANGUARDIA	956	0,5	1.012	0,5	1.053	0,5	2.311	1,1
EL PERIODICO	630	0,5	664	0,4	876	0,6		
AVUI	198	0,5	209	0,5	229	0,6	216	0,6
REGIO 7	3	0,0					5	0,1
LA MAÑANA							58	0,9
SEGRE							148	1,9
SPORT	306	0,6	230	0,4	495	1,0	414	0,7
EL MUNDO DEP.	504	1,1	621	1,2	458	0,9		
TOTAL	2.597		2.736		3.111		3.152	
% s/difusió		0,4		0,4		0,5		0,5

(Font: Elaboració pròpia a partir dels butlletins OJD)

Quadre 17: DIFUSIO A LES ILLES BALEARS DELS DIARIS EDITATS A CATALUNYA, 1985-88

CAPçalera	1985		1986		1987		1988	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
LA VANGUARDIA	1.529	0,8	1.907	1,0	2.926	1,5	2.494	1,2
EL PERIODICO	986	0,7	1.026	0,7	1.076	0,7		
AVUI							417	1,1
SPORT			2.050	4,0	2.866	5,7	2.407	4,2
EL MUNDO DEP.	2.157		2.097	4,2	2.859	5,5	2.926	5,1
TOTAL	4.672		7.080		9.727		8.244	
% s/difusió		0,8		1,2		1,6		1,3

(Font: Elaboració pròpia a partir dels butlletins OJD)

Quadre 18: DIFUSIO AL PAIS VALENCIÀ DELS DIARIS EDITATS A CATALUNYA, 1985-88

CAPçalera	1985		1986		1987		1988	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
LA VANGUARDIA	1.529	0,8	1.790	1,0	2.575	1,3	2.859	1,4
AVUI							558	1,5
SPORT	496	1,0	1.473	2,9	3.548	7,0	3.429	6,1
EL MUNDO DEP.	1.045	2,3	1.191	2,4	1.427	2,7	1.585	2,8
TOTAL	3.070		4.454		7.550		8.431	
% s/difusió		0,5		0,7		1,2		1,3

(Font: Elaboració pròpia a partir dels butlletins OJD)

Quadre 19: DIFUSIO DELS DIARIS EDITATS A LES ILLES BALEARS, 1985-88

CAPÇALERA	1985		1986		1987		1988	
	Total	IB	Total	IB	Total	IB	Total	IB
BALEARES	10.277	10.164	10.557	10.422	9.230	9.115	9.571	9.475
D. DE IBIZA	4.612	4.498	4.386	4.254	4.599	4.475	4.593	4.457
D. MALLORCA	21.503	21.286	21.717	21.455	22.023	21.787	22.957	22.727
DIA BALEAR.	14.338	14.137	14.146	13.965	14.614	14.439	14.784	14.571
ULTIMA HORA	24.082	23.897	25.048	24.828	25.997	25.755	27.512	27.237
MENORCA	4.169	4.061	4.200	4.095	4.273	4.171	4.521	4.394
SUN ¹	5.021	733						
MAJORCA D. B.	5.295	4.856	4.888	4.403	5.123	4.624	5.650	5.062
TOTAL	89.297		84.942		85.859		89.588	
TOTAL IB		83.632		83.422		84.367		87.923
% s/difusió		93,6		98,2		98,2		98,1

¹ Aquest era l'únic diari amb difusió consignada a Catalunya: 14,6% o 733 exemplars.

(Font: Elaboració pròpia a partir dels butlletins OJD)

Quadre 20: DIFUSIO DELS DIARIS EDITATS AL PAIS VALENCIA, 1985-88

CAPÇALERA	1985		1986		1987		1988	
	Total	PV	Total	PV	Total	PV	Total	PV
CASTELLON D.	4.442	4.375	4.492	4.425	4.230	4.067	4.569	4.421
MEDITERRANEO	6.181	6.023	6.757	6.529	6.662	6.453	6.963	6.806
LEVANTE	30.093	29.882	27.901	27.653	27.384	27.157	33.648	33.433
INFORMACION	29.475	29.254	31.777	31.532	30.979	30.765	31.365	31.042
LAS PROVINCIAS	57.222	56.593	54.940	54.336	56.498	55.882	56.064	55.453
TOTAL	127.413		125.867		125.753		132.069	
TOTAL PV		126.127		124.475		124.306		131.155
% s/difusió		99,0		98,9		98,9		98,9

(Font: Elaboració pròpia a partir dels butlletins OJD)

Quadre 21: DIFUSIO A ANDORRA DELS SETMANARIS EDITATS A CATALUNYA, 1986-88

CAPçalera	CLASS.	1986		1987		1988	
		Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
LECTURAS	Cor	988	0,3	740	0,2	746	0,2
PRONTO	Cor			1.299	0,1	1.479	0,2
TELE INDISCRETA	TV	532	0,1	771	0,2	649	0,2
CLAN TV	TV					265	0,1
TOTAL		1.520		2.810		3.139	
% s/difusió			0,1		0,1		0,1

(Font: Elaboració pròpia a partir dels butlletins OJD)

Quadre 22: DIFUSIO A LES ILLES BALEARS DELS SETMANARIS EDITATS A CATALUNYA, 1986-88

CAPçalera	CLASS.	1985		1986		1987		1988	
		Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
PRONTO	Cor	18.093	2,8	18.587	2,7	24.252	2,8	26.895	2,9
TELE INDISCRETA	TV	22.892	2,4	14.897	3,6	15.469	3,4	13.601	4,1
LECTURAS	Cor	10.017	2,6	9.156	2,4	9.348	2,4	12.154	3,2
INTERVIU	IGral.	9.657	3,4	9.714	3,7	8.817	3,8	8.101	3,6
CLAN TV	TV					9.778	2,2	8.169	2,2
GARBO	Cor	7.693	3,7						
EL JUEVES	Hum.	1.624	3,5	1.755	3,6	2.119	4,0	2.475	4,1
DON BALON	Esp.	659	2,9	623	2,9	573	3,0	550	3,1
SOLO MOTO Act.	Motor	378	1,9	431	2,4	395	2,2	400	2,1
TOTAL		71.013		54.163		70.751		72.345	
% s/difusió			2,8		3,0		2,8		3,1

(Font: Elaboració pròpia a partir dels butlletins OJD)

Quadre 23: DIFUSIO AL PAIS VALENCIA DELS SETMANARIS EDITATS A CATALUNYA, 1986-88

CAPçalera	CLASS.	1985		1986		1987		1988	
		Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
PRONTO	Cor	86.861	13,2	85.284	12,5	108.182	12,5	115.435	12,5
CLAN TV	TV					69.652	15,6	66.980	17,7
TELE INDISCRETA	TV	93.539	10,0	54.515	13,3	63.236	14,0	53.379	15,6
LECTURAS	Cor	37.298	9,9	38.449	10,1	38.016	9,8	37.617	10,1
INTERVIU	IGral.	29.512	10,4	22.974	9,9	21.787	9,4	20.219	9,0
GARBO	Cor	22.707	11,0						
EL JUEVES	Hum.	3.652	7,9	3.254	6,7	4.160	7,8	4.703	7,8
SOLO MOTO Act.	Motor	2.229	11,5	2.197	12,1	2.184	12,2	1.955	10,5
DON BALON	Esp.	2.425	10,8	2.193	10,3	1.885	9,9	1.675	9,5
TOTAL		278.223		208.866		309.102		301.963	
% s/difusió			10,8		11,6		12,4		12,8

(Font: Elaboració pròpia a partir dels butlletins OJD)

Quadre 24: DIFUSIO ALS PAISOS CATALANS DELS SETMANARIS EDITATS A MADRID, 1985

CAPçalera	CLASS.	DIF. MIT.	IBALEARS	CATALUNYA	PVALENCIA	TOTAL
MOTOR 16	Motor	39.183	846	8.248	4.561	13.655
LA REVISTA	Cor	228.807	7.368	46.471	20.043	73.882
TELE RADIO	TV	23.852	670	4.782	3.449	8.901
EPOCA	IGral	106.267	3.114	17.545	11.668	32.327
TELEPROGRAMA	TV	797.167	24.792	248.397	106.820	380.009
TIEMPO	IGral	136.304	4.498	25.530	11.804	41.832
SEMANA	Cor	396.138	9.309	45.675	33.157	88.141
;HOLA!	Cor	587.787	12.285	106.860	51.196	170.341
MOTOCICLISMO	Motor	29.833	671	6.161	4.558	11.390
AUTOPISTA	Motor	44.909	1.083	11.369	5.645	18.097
CAMBIO 16	IGral	151.860	5.102	27.320	16.932	49.354
MUCHO MAS	Fem.	104.346	3.151	18.292	10.508	31.951
DIEZ MINUTOS	Cor	367.497	6.468	89.743	33.369	129.580
EL NUEVO LUNES	Econ	19.277	231	3.514	1.442	5.187
ESCUELA ESPAN.	Pedag	47.770	592	3.554	3.441	7.587
TOTAL		3.085.997	80.180	663.461	318.593	1.062.234
% s/difusió			2,6	21,5	10,3	34,4

(Font: Elaboració pròpia a partir dels butlletins OJD)

Quadre 25: DIFUSIO ALS PAISOS CATALANS DELS SETMANARIS EDITATS A MADRID, 1986.

CAPçalERA	CLASS.	DIF.MIT.	IBALEARS	CATALUNYA	PVALENCIA	TOTAL
MOTOR 16	Motor	43.717	809	7.970	5.434	14.213
TELEPROGRAMA	TV	800.223	22.326	269.435	105.869	397.630
TIEMPO	IGral	138.952	3.835	27.999	13.228	45.062
SEMANA	Cor	340.274	8.269	42.568	32.394	83.231
¡HOLA!	Cor	570.839	11.702	99.440	45.953	157.095
MOTOCICLISMO	Motor	32.509	842	6.674	4.597	12.113
AUTOPISTA	Motor	49.167	915	11.412	4.263	16.590
CAMBIO 16	IGral	142.957	5.318	25.861	15.225	46.404
MUCHO MAS	Fem	114.087	4.370	21.471	11.260	37.101
DIEZ MINUTOS	Cor	378.379	6.622	96.297	32.768	135.687
EL NUEVO LUNES	Econ	20.674	136	2.861	1.772	4.769
ESCUELA ESPAÑ.	Pedag	45.742	553	3.449	2.996	6.998
GIGANTES BASKET	Esport	51.378	1.135	10.507	3.869	15.511
COMUNIDAD ESCOL	Pedag	23.396	419	1.486	3.877	5.782
TOTAL		2.752.294	67.251	627.430	283.505	978.186
% s/difusió			2,4	22,8	10,3	35,5

(Font: Elaboració pròpia a partir dels butlletins OJD)

Quadre 26: DIFUSIO ALS PAISOS CATALANS DELS SETMANARIS EDITATS A MADRID, 1987

CAPçalERA	CLASS.	DIF.MIT.	IBALEARS	CATALUNYA	PVALENCIA	TOTAL
MOTOR 16	Motor	46.188	748	9.122	5.330	15.200
TELEPROGRAMA	TV	700.006	19.810	230.022	88.131	337.963
TIEMPO	IGral	140.851	4.451	27.212	12.367	44.030
SEMANA	Cor	340.590	7.255	42.744	28.507	78.506
¡HOLA!	Cor	582.778	14.977	103.618	53.965	172.560
MOTOCICLISMO	Motor	36.936	1.086	6.970	5.426	13.482
AUTOPISTA	Motor	50.105	1.037	11.745	4.514	17.296
CAMBIO 16	IGral	110.172	4.165	20.349	10.213	34.727
MUCHO MAS	Fem	92.198	3.946	17.894	9.163	31.003
DIEZ MINUTOS	Cor	377.105	8.372	92.002	29.527	130.101
EL NUEVO LUNES	Econ	20.704	180	2.509	2.323	5.012
ESCUELA ESPAÑ.	Pedag	44.408	564	3.473	2.722	6.759
GIGANTES BASKET	Esport	52.002	1.076	9.111	3.812	13.999
COMUNIDAD ESCOL	Pedag	18.123	330	1.310	3.199	4.839
MIA	Fem	156.028	5.008	34.701	12.888	52.597
PANORAMA	IGral	64.748	2.376	13.455	4.332	20.163
TOTAL		2.832.933	75.381	626.437	276.419	978.237
% s/difusió			2,7	22,1	9,7	34,5

(Font: Elaboració pròpia a partir dels butlletins OJD)

Quadre 27: DIFUSIO ALS PAISOS CATALANS DELS SETMANARIS EDITATS A MADRID, 1988

CAPçalERA	CLASS.	DIF.MIT.	IBALEARS	CATALUNYA	PVALENCIA	TOTAL ¹
MOTOR 16	Motor	47.866	953	10.090	5.275	16.318
TELEPROGRAMA	TV	766.170	22.296	254.062	98.453	374.811
TIEMPO	IGral	144.364	4.461	25.913	12.300	42.674
SEMANA	Cor	370.641	8.265	46.886	30.170	85.321
¡HOLA!	Cor	594.012	14.494	112.803	49.422	176.719
AUTOPISTA	Motor	53.437	1.106	12.526	4.815	18.447
DIEZ MINUTOS	Cor	388.002	8.924	100.027	33.523	142.474
EL NUEVO LUNES	Econ	22.470	162	3.229	1.703	5.094
ESCUELA ESPAN.	Pedag	42.910	506	3.150	2.587	6.243
GIGANTES BASKET	Esport	47.504	1.259	9.301	3.558	14.118
COMUNIDAD ESCOL	Pedag	16.933	352	1.390	2.774	4.516
MIA	Fem	176.494	5.560	39.888	10.343	55.791
BASKET 16	Esport	33.662	710	5.073	3.245	9.028
TV PLUS	TV	254.695	10.290	47.424	35.072	92.786
TRIBUNA ACTUAL.	IGral	67.462	2.031	11.813	4.108	17.952
ACTUALID. ECON.	Econom	28.896	922	7.918	2.445	11.285
PANORAMA	IGral	49.897	1.637	9.895	2.904	14.436
INVERSION	Econom	9.439	210	1.904	894	3.008
TOTAL		3.114.854	84.138	703.292	303.591	1.091.021
% s/difusió			2,7	22,6	9,74	35,0

¹ Caldria afegir a aquest total 501 exemplars corresponents a suma de les difusions a Andorra dels setmanaris TV Plus i Actualidad Económica. Amb tot, aquesta quantitat no modifica el percentatge de difusió global dels setmanaris editats a Madrid als Països Catalans.

(Font: Elaboració pròpia a partir dels butlletins OJD)

Quadre 28: DIFUSIO A CATALUNYA DE LES PRINCIPALS REVISTES EDITADES A CATALUNYA, 1985-88

CAPçalera	P./CL.	1985		1986		1987		1988	
		Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
SUPER POP	Q/Juv.	30.851	21,7	40.086	20,2	49.203	21,9	55.752	23,1
LABORES HOGAR	M/Fem.	31.145	26,2	38.032	34,1	20.193	20,6	14.443	21,1
PENTHOUSE	M/Ert.	16.165	25,7	15.716	25,7	15.509	25,8	17.235	27,8
FOTOGRAMAS	M/Cin.			13.172	30,2	16.479	28,3	21.841	27,8
NUEVO BASKET	M/Esp.	10.392	24,7	9.537	23,3	6.672	20,2	3.402	20,2
ALGO	M/D.ctf.			9.794	30,0	8.568	32,7	8.818	30,1
MUNDO CIENT.	M/D.ctf.	8.310	26,7	8.265	26,4	6.880	22,6	5.835	20,8
COMER Y BEBER	M/Gastr.	11.468	46,5	12.176	49,8	12.049	51,7	11.479	51,6
EL MUEBLE	M/Llar	10.438	31,0	8.838	29,3	12.626	34,0	13.046	30,4
SOLO MOTO-Tr.	M/Motor	7.519	37,7	8.260	38,6	9.283	35,9	9.930	36,9
BELLEZA/MODA	M/Fem.	7.094	30,8	6.600	32,1	6.139	32,2	6.035	31,2
TOTAL		133.382		170.476		163.601		167.816	
% s/difusió			26,8		27,7		25,6		26,4

(Font: Elaboració pròpia a partir dels butlletins OJD)

Quadre 29: DIFUSIO A ANDORRA DE LES PRINCIPALS REVISTES EDITADES A CATALUNYA, 1985-88

CAPçalera	P./CL.	1985		1986		1987		1988	
		Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
SUPER POP	Q/Juv.							363	0,1
LABORES HOGAR	M/Fem.	212	0,2	156	0,1	170	0,2	130	0,2
ALGO	M/D.ctf.			65	0,2			79	0,3
COMER Y BEBER	M/Gastr.	116	0,5	93	0,4	128	0,5	124	0,6
TOTAL		328		314		298		696	
% s/difusió			0,1		0,1		0,0		0,1

(Font: Elaboració pròpia a partir dels butlletins OJD)

Quadre 30: DIFUSIO A LES ILLES BALEARS DE LES PRINCIPALS REVISTES EDITADES A CATALUNYA, 1985-88

CAPçalera	P./CL.	1985		1986		1987		1988	
		Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
SUPER POP	Q/Juv.	4.541	3,2	6.112	3,1	6.846	3,0	7.108	2,9
LABORES HOGAR	M/Fem.	2.435	2,0	1.885	1,7	2.003	2,0	1.793	2,6
PENTHOUSE	M/Ert.	1.921	3,0	1.922	3,1	1.946	3,2	1.956	3,2
FOTOGRAMAS	M/Cin.			1.503	3,4	1.889	3,2	2.384	3,0
NUEVO BASKET	M/Esp.	1.027	2,4	1.024	2,5	1.226	3,7	625	3,7
ALGO	M/D.ctf.			816	2,5	566	2,2	536	1,9
MUNDO CIENT.	M/D.ctf.	737	2,4	696	2,2	727	2,4	449	1,6
COMER Y BEBER	M/Gastr.	1.048	4,2	1.103	5,5	1.281	5,5	1.203	5,4
EL MUEBLE	M/Llar	842	2,5	975	3,2	1.328	3,6	2.088	4,9
SOLO MOTO-Tr.	M/Motor	623	3,1	668	3,1	877	3,4	877	3,3
BELLEZA/MODA	M/Fem.	233	3,0	863	4,2	1.070	5,6	950	4,9
TOTAL		13.407		17.567		19.759		19.969	
% s/difusió			2,7		2,9		3,1		3,1

(Font: Elaboració pròpia a partir dels butlletins OJD)

Quadre 31: DIFUSIO AL PAIS VALENCIA DE LES PRINCIPALS REVISTES EDITADES A CATALUNYA, 1985-88

CAPçalera	P./CL.	1985		1986		1987		1988	
		Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
SUPER POP	Q/Juv.	14.546	10,2	22.802	11,5	23.322	10,4	26.401	10,9
LABORES HOGAR	M/Fem.	11.973	10,1	11.878	10,6	11.028	11,0	7.310	10,7
PENTHOUSE	M/Ert.	4.364	6,9	4.329	7,1	4.445	7,4	4.580	7,4
FOTOGRAMAS	M/Cin.			4.183	9,6	5.417	9,3	7.842	10,0
NUEVO BASKET	M/Esp.	1.596	3,8	1.983	4,8	2.105	6,4	1.073	6,4
ALGO	M/D.ctf.			2.742	8,4	2.177	8,3	2.933	10,1
MUNDO CIENT.	M/D.ctf.	2.576	8,9	2.713	8,7	2.826	9,2	2.443	8,7
COMER Y BEBER	M/Gastr.	2.604	10,6	2.483	10,1	1.765	7,6	1.785	8,0
EL MUEBLE	M/Llar	2.715	8,1	3.080	10,2	4.107	11,1	4.486	10,4
SOLO MOTO-Tr.	M/Motor	2.530	12,7	2.636	12,3	2.872	11,1	2.695	10,0
BELLEZA/MODA	M/Fem.	2.110	9,2	2.146	10,4	2.444	12,8	1.959	10,1
TOTAL		45.202		60.975		62.508		63.540	
% s/difusió			9,1		9,9		9,8		10,0

(Font: Elaboració pròpia a partir dels butlletins OJD)

Quadre 32: AUDIENCIA DE DIARIS ALS PAISOS CATALANS, 1988

CAPÇALERA	LLOC EDIC.	IBALEARS	CATALUNYA	PVALENCIA
AVUI	Catalunya		150.400	
EL PAIS	"	15.366	225.600	102.200
EL PERIODICO	"	2.364	672.100	2.920
LA VANGUARDIA	"	4.728	601.600	5.840
EL MUNDO DEP.	"	7.863	225.600	2.920
SPORT	"	5.910	150.400	2.920
D.MALLORCA	I. Balears	73.875		
ULTIMA HORA	"	85.695		
INFORMACION	P. València			160.600
LEVANTE	"			102.200
LAS PROVINCIAS	"			183.960
ABC	Madrid	4.137	18.800	14.600
DIARIO 16	"	5.910	9.400	20.440
YA	"		4.700	
AS	"	1.773	23.500	14.600
MARCA	"	1.773	9.400	32.210
LA VERDAD	Murcia		4.700	52.560

(Font: EGM, Febrer-Novembre de 1988)

Quadre 33: AUDIENCIA DE SETMANARIS ALS PAISOS CATALANS, 1988

CAPçalERA	LLOC EDIC.	IBALEARS	CATALUNYA	PVALENCIA
CLAN TV	Catalunya	36.642	239.700	204.400
DON BALON	"	5.910	18.800	20.440
INTERVIU	"	31.914	451.200	201.480
LECTURAS	"	31.914	705.000	169.360
PRONTO	"	90.423	723.800	525.600
TELE INDISCRETA	"	33.687	272.600	201.480
ACTUALIDAD EC. Madrid		3.546	32.900	14.600
AUTOPISTA	"	8.274	84.600	40.880
CAMBIO 16	"	25.413	159.800	73.000
DIEZ MINUTOS	"	31.323	357.200	178.120
EPOCA	"	4.137	56.400	29.200
GIGANTES BASKET	"	8.865	79.900	26.280
¡HOLA!	"	8.864	662.700	271.560
INVERSION	"	591	18.800	5.840
MIA	"	11.820	183.300	73.000
MOTOR 16	"	5.910	70.500	43.800
MOTOCICLISMO	"	6.501	65.800	49.640
MUCHO MAS	"	8.274	61.100	29.200
PANORAMA	"	6.501	65.800	37.960
SEMANA	"	27.777	249.100	160.600
TELEPROGRAMA	"	82.740	878.900	327.040
TIEMPO	"	4.728	155.100	64.420
TV PLUS	"	20.094	108.100	105.120
TRIBUNA ACTUAL.	"	5.139	42.300	17.520

(Font: EGM, Febrer-Novembre de 1988)

Quadre 34: PROCEDENCIA DE LA PUBLICITAT ALS DIARIS D'INFORMACIO GENERAL EDITATS A CATALUNYA, 1988

CAPçalERA	FACTURAC. PUB.	CLIENTS LOCALS	CL. ESTATALS	CL. ESTRANGERS
AVUI		75,0%	25,0%	
D. BARCELONA		S e n s e	d a d e s	
D. GIRONA		S e n s e	d a d e s	
D. LLEIDA	55.660.000	60,0%	35,0%	5,0%
D. TARRAGONA	403.000.000	60,0%	40,0%	
D. SABADELL	190.950.000	80,0%	20,0%	
D. TERRASSA		98,0%	2,0%	
EL PERIODICO	3.121.370.000	52,8%	47,0%	0,2%
LA MANANA	154.000.000	65,0%	35,0%	
LA VANGUARDIA	9.413.000.000	68,0%	30,0%	2,0%
PUNT DIARI	526.000.000	99,1%	0,8%	0,1%
REGIO 7		S e n s e	d a d e s	
SEGRE		60,0%	40,0%	

(Font: Anuncios, n.398, 2-8 d'octubre de 1989)

Quadre 35: PROCEDENCIA DE LA PUBLICITAT ALS DIARIS D'INFORMACIO GENERAL EDITATS A LES ILLES BALEARS, 1988

CAPÇALERA	FACTURAC. PUB.	CLIENTS LOCALS	CL. ESTATALS	CL. ESTRANGERS
BALEARES		75,4%	24,6%	
D. IBIZA		S e n s e	d a d e s	
D. MALLORCA	489.000.000	55,0%	45,0%	
EL DIA 16 BAL.		50,0%	49,0%	1,0%
LA PRENSA IBIZA		S e n s e	d a d e s	
MENORCA	140.890.000	88,0%	12,0%	
ULTIMA HORA		67,8%	32,2%	

(Font: Anuncios, n.398, 2-8 d'octubre de 1989)

Quadre 36: PROCEDENCIA DE LA PUBLICITAT ALS DIARIS D'INFORMACIO GENERAL EDITATS AL PAIS VALENCIA, 1988

CAPÇALERA	FACTURAC. PUB.	CLIENTS LOCALS	CL. ESTATALS	CL. ESTRANGERS
CASTELLON DIARIO		S e n s e	d a d e s	
INFORMACION		S e n s e	d a d e s	
LAS PROVINCIAS		S e n s e	d a d e s	
LEVANTE		55,0%	45,0%	
MEDITERRANEO		77,0%	23,0%	

(Font: Anuncios, n.398, 2-8 d'octubre de 1989)

ANNEX CAPITOL II

3. CRONIQVES

CATALUNYA: CRONICA

1983

Abril: Llei 7/83, de 18 d'abril, de Normalització Lingüística.

Maig: Llei 10/1983, de 30 de maig, de creació de l'Ens Públic Corporació Catalana de Ràdio i Televisió i de regulació dels serveis de radiodifusió i televisió de la Generalitat de Catalunya.

Juny: Trasllat de TVE-Catalunya de Miramar a Sant Cugat.

Setembre: Emissió inaugural de TV3.

Desembre: Llei 46/1983, de 26 de desembre, reguladora del tercer canal de televisió.

1984

Gener: TV3 inicia emissions regulars.

Desembre: Reial Decret 2296/1984, de 26 de desembre, de concessió de la gestió directa d'un tercer canal a la Generalitat de Catalunya per a l'àmbit territorial de la Comunitat Autònoma.

Aprovació del Plan Nacional de Cobertura del Tercer Canal de Televisión.

1985

Juliol: La CCRTV aprova els principis bàsics i les línies generals de la programació de TV3.

Constitució de la Federació pro-legalització de les televisions locals a Catalunya.

1986

Abril: Inauguració de les instal·lacions de TV3 a Sant Joan Despí.

1987

Gener: TVE-Catalunya inicia la desconexió de les emissions de TVE.
Desembre: Llei 31/1987, de 18 de desembre, d'Ordenació de les Telecomunicacions.

1988

Gener: S'aprova la instal·lació de les tres primeres empreses de *software* al Parc Tecnològic del Vallès. Es tracta de T y G Internacional, Lana Sarrate i Ready Systems.

A Brussel·les s'inaugura l'Any Europeu del Cinema i la Televisió 1988, patrocinat, entre d'altres pel Consell d'Europa i les Comunitats Europees. Hi participen els ministres de Cultura de 24 Estats.

Canal 10, emissora de televisió privada promoguda per l'ex-director general de RTVE José María Calviño, inicia emissions des de Londres en fase experimental. El projecte faria fallida.

Febrer: Es presenta a Barcelona una nova edició de TBO. Creat l'any 1971, ara és promogut per l'editorial del grup Zeta, Ediciones B.

El saló de la llengua i la cultura Expolanques que celebra la sisena edició a París inclou, per primera vegada en un mateix estand, "las lenguas de España". Hi són representats la Generalitat de Catalunya, valenciana, el govern balear, la Xunta de Galícia, el govern basc i el de la Comunitat Autònoma de Madrid.

Març: Presentació de Setze, separata de la revista Cambio 16 editada en català. Plegaria després de vint-i-vuit números.

Maig: Llei 10/1988, de 3 de maig, reguladora de la televisió privada a l'Estat espanyol. El Congrés dels Diputats l'aprova

definitivament el 13 d'abril, només amb els vots del PSOE, la llei de la televisió privada. L'oposició recorre al Tribunal Constitucional.

Eleccions autonòmiques a Catalunya. CiU hi manté la majoria absoluta.

Agost: Hachette compra la majoria d'accions de l'editorial catalana Salvat.

Setembre: Emissions experimentals de Canal 33. Interferències de TVE.

Octubre: La directora general de RTVE Pilar Miró compareix davant de la comissió parlamentària de control per haver-se adjudicat a vestuari dos milions de pessetes de fons reservats a despeses de representació.

Desembre: Vaga general a l'Estat.

Telecom Vallès inaugura el primer centre de serveis videotex d'accés públic a Espanya.

Constitució del Consorci per la Normalització Lingüística de Catalunya impulsat pel departament de Cultura.

1989

Febrer: Punt Diari, editat a Girona, celebra el desè aniversari.

Març: Col·locació de la primera pedra al teleport de Castellbisbal.

Autorització definitiva de freqüències per Canal 33 que, a l'abril, comença a emetre en període de proves per a Barcelona, part del Baix Llobregat, el Tarragonès, el Baix Camp, el Gironès, part del Pla de l'Estany, Lleida capital i part del Segrià.

El Consell d'Europa adopta la Convenció europea sobre televisió transfronterera i televisió per satèl.lit.

Abril: Conveni entre el Departament de Cultura de la Generalitat i la CCRTV: 900 milions de pessetes per promoure la programació cultural a TV3 i Canal 33.

Catalunya i Andorra firmen un protocol de col.laboració cultural.

La Comissió de Cultura, Educació i Joventut del Parlament Europeu aprova la declaració del català com a llengua oficial de les Comunitats Europees.

Juny: Celebració dels Estats Generals de la Llengua Catalana a Perpinyà amb participació de diputats del Principat.

Juliol: Entra en funcionament el servei en català de l'agència Efe.

Agost: El govern espanyol concedeix a Gestevisión-Tele 5, Antena 3 i Canal Plus la gestió de les tres emissores de televisió privada. Canal C, un projecte promogut des de Catalunya, i Univisión, impulsat pel grup Zeta, són descartats.

Setembre: Diari de Lleida s'edita en català.

Celebració del vint-i-cinquè aniversari de l'emissió del primer programa en català per TVE.

Celebració del desè aniversari de les emissores municipals de Catalunya.

Octubre: Club Editor s'associa amb el grup d'Editorial Columna.

Els ministres d'Afers estrangers de les Comunitats Europees aproven una directiva comunitària sobre la televisió sense fronteres.

Tancades a diversos ajuntaments dels Països Catalans en protesta per la supressió de les emissions de TV3 al País Valencià.

La Vanguardia surt al carrer després d'una transformació profunda que, entre d'altres, afecta el format i el sistema d'impressió.

Desembre: Antena 3 TV inicia emissions en període de prova.

PAIS VALENCIA: CRONICA

1984

Gener: Vaga general dels treballadors d'Alts Forns del Mediterrani (AHM).

Març: Els treballadors de Sagunt retenen un directiu i el forcen per acceptar la readmissió de 155 acomiadats.

Els treballadors d'AMH aproven la paralització del forn n. 2, amb la finalitat d'aconseguir la readmissió de 230 acomiadats disciplinaris i reiniciar les negociacions.

Abril: Acordat per l'INI, UGT, CCOO i el comitè d'empresa d'AHM el tancament de la capçalera de la siderúrgia de Sagunt sense cap acomiadament. Els treballadors de Sagunt aproven en referèndum el tancament de les instal.lacions de la capçalera d'AHM.

Felipe González anuncia davant d'un grup de periodistes que hi haurà televisió privada amb el Govern Socialista.

Aprovat pel Consell de Rectors un informe sobre equiparació entre les disciplines de llengua i literatura catalana que amb

diferents noms s'imparteixen a les universitats de València, Barcelona i les Illes.

Maig: El Govern liquida els Mitjans de Comunicació Social de l'Estat.

Apareix el setmanari El Temps (Dia 28).

Juny: Les Corts aproven el Projecte de Llei de Televisió Valenciana.

Marxes ecologistes per a protestar per la futura posada en funcionament de la Central Nuclear de Cofrents.

Octubre: Sense incidents, s'apaga definitivament l'últim forn de Sagunt.

El llibre Crítica de la Nació Pura de J.F. Mira, Premi Joan Fuster.

1985

Gener: Un comandament autònom nacionalsindicalista tiroteja el teatre valencià on es representa la pol·lèmica obra del grup Els Joglars "Teledium".

Febrer: Enrique Múgica, membre de l'executiva del PSOE, demana el sí a l'OTAN a València.

Santiago González, conseller socialista de Burjassot, ingressa a la presó implicat en una xarxa de prostitució de menors.

Abril: L'escultor Eusebi Sempere mor a Alacant els 62 anys.

(Dies 19-22) IV Congrés del PSVP-PSOE a Alacant.

Maig: Dues bombes d'ETA esclaten a una platja d'Alacant. l'endemà, la policia troba cinc bombes que havien estat anunciades per ETA.

Juny: Espanya ingressa a la CEE.

Agost: Descoberta a Alacant una xarxa de tràfic de nounats.

Octubre: Presentació de l'edició per a la Comunitat Valenciana del diari El País.

Es signa, amb l'assistència d'Alfonso Guerra, la fi del procés de transferències de la Generalitat.

Desembre: La multinacional de l'oci Disney se'n va a París i no s'instal·larà a Pego.

1986

Gener: Ingrés d'Espanya en la Comunitat Econòmica Europea i entrada en vigor de l'Impost del Valor Afegit (IVA).

Març: TV3 arriba a les comarques castellonenques.

(Dia 12) Victòria de sí en el referèndum: 52,53 vots negatius contra 39,84 afirmatius, la resta en blanc i paperetes nul·les.

Maig: La Junta Electoral Central autoritza paperetes de vot en totes les llengües de les autonomies.

Apareix l'edició valenciana del rotatiu madrileny El País.

Juny: El PSOE guanya les eleccions generals amb majoria absoluta i Adolfo Suárez aixafa l'alternativa reformista de Roca.

Juliol: Esquerra Unida i CDS, en dos recursos contenciós-electorals, demanen l'anul·lació dels comicis del 22 de juny a València.

Joan Fuster obté la càtedra a la Universitat de València d'Història Social de la Llengua Catalana.

Agost: Destituït el governador d'Alacant, Octavio Cabezas, després de l'escàndol de les loteries.

Octubre: Inundacions a les comarques mediterrànies del País Valencià.

Damià Mollà i Eduard Mira guanyen el Premi Octubre amb De Impura Nazione.

1987

Gener: Vaga d'estudiants, que paralitza l'ensenyament mitjà.

és descoberta a Alacant una xarxa de prostitució de menors.

Febrer: Reemissor de TV3 a la Carrasqueta (l'Alacantí). TV3 arriba a les comarques del sud del País Valencià.

Abril: Reemissor de TV3 a la Serra Perentxiza. Ja arriba en català a la ciutat de València.

Març: El Govern aprova el marc previ a la televisió privada.

TeleElx, emissora privada de televisió per cable, amb una audiència de 100.000 persones inicia les seves emissions.

Maig: Antics treballadors d'Alts Forns s'enfronten a Sagunt amb dirigents socialistes.

Juny: Eleccions municipals i autonòmiques a l'estat espanyol. El Partit Socialista perd la majoria en algunes de les grans ciutats. Unitat del Poble Valencià arriba a les Corts Valencianes en coalició amb Esquerra Unida.

Se celebra a València el Congrés Internacional d'Intel·lectuals.

Juliol: Es cremen 4.000 hectàrees de pins a Castelló.

El socialista Joan Lerma és reelegit president de la Generalitat.

Setembre: Alfonso Guerra crida a Xàvia a la revisió del socialisme davant la "forta ofensiva conservadora". La crisi d'Alianza Popular

(AP) a València amenaça destruir el partit en benefici d'Unió Valenciana (UV).

Octubre: La Generalitat Valenciana valora en 2.100 milions de pessetes les pèrdues en l'agricultura després de les recents tempestes.

La retribució dels diputats de les corts valencianes augmentarà un 64%.

Novembre: Inundacions a Gandia, Oliva i Denia. El temporal de pluja afecta València i Alacant. Moren set persones a les inundacions d'Alzira i Oriola.

1988

Gener: Comença a emetre la televisió privada Canal 10.

Abril: S'aprova la Llei de les Televisions Privades amb els vots del PSOE únicament.

Els conflictes de l'ensenyament mitjà s'estenen a la Universitat.

Agost: Barrionuevo anuncia la TV privada per a la tardor.

Octubre: Moren dos joves en caure un pont a causa de les fortes pluges.

Novembre: El PSOE, preocupat per l'anunci de dimissió del batlle de València, Ricard Pérez Casado.

Moren tres persones a València en ser arrossegat el seu cotxe per un barranc inundat d'aigua.

Desembre: Vaga general a l'Estat espanyol.

1989

Febrer: Cadena Rato (amb cinc emissores al País Valencià i una audiència de 39.000 oients, segons l'EGM) inaugura els seus estudis centrals a València.

Març: S'inaugura el centre Julio González de l'Institut Valencià d'Art Modern, (IVAM).

Juliol: El Consell de Ministres aprova l'adjudicació de 153 noves emissores de ràdio, de les quals 28 corresponen al País Valencià.

Setembre: El Ministeri de Transports i Telecomunicacions ordena el tancament del repetidors de TV3 al País Valencià. Protestes contra la mesura a tots els Països Catalans. Tancament d'intel.lectuals dels Països Catalans a la seu de Ministeri de Transports a Madrid, en protesta pel tancament del repetidors de TV3.

Octubre: Comencen a emetre TVV i Canal Nou Ràdio.

Novembre: Felipe González és elegit president del govern en primera volta gràcies al vot de l'Agrupació Independiente Canaria.

Televisió Valenciana arriba a les comarques tarragonines gràcies a Amics de TVV, que instal·len un repetidor a la Mussara (Baix Camp).

Ràdio 4, de Ràdio Nacional d'Espanya comença a emetre les 24 hores integrament en valencià.

1990

Gener: Canal 9 TVV augmenta les hores d'emissió setmanals.

Febrer: L'equip directiu de Canal Nou Ràdio és cessat.

Març: Comencen a emetre al País Valencià Tele 5 i Antena 3 televisió.

ILLES BALEARS: CRONICA

1979

Novembre: S'inicien les primeres emissions de l'Informatiu Balear de Ràdio Televisió espanyola, amb un programa que s'emet de dilluns a divendres de les 14.30 a les 15 hores. L'esquema de treball en aquesta època és:

- la informació que dona Menorca, Eivissa i Mallorca, en principi es coordina per la redacció de Palma.
- les filmacions s'envien a Madrid per avió, on són revelades.
- la redacció de Madrid adapta i elabora els textos al mitjà televisiu. Aquí es munten les filmacions i es grava el programa per la seva posterior emissió.

Els inconvenients que provoca aquesta anòmala situació són la pèrdua de temps, les dificultats de trobar un muntador catalanoparlant a Madrid...

Creació de Promotora de Mitjans de Comunicació, S.A. Neix amb el suport de 34 socis i amb l'objectiu de crear una emissora en català, Ràdio Mediterrània. Un projecte que arriba a tenir els anys següents el suport de més de 600 socis, però que fins ara no ha tingut opció a cap freqüència, malgrat les diverses adjudicacions de canals que hi ha hagut des de la creació d'aquesta promotora.

1983

Març: Entra en vigor l'Estatut d'autonomia de les Illes Balears, per la via de l'article 143 de la Constitució.

Maig: Primeres eleccions autonòmiques. Primera legislatura del Govern Balear i del president (AP) Gabriel Cañellas.

Programa radiofònic en català a Ràdio Popular a Mallorca. "Mallorca al vent", magazine d'actualitat illenca, coordinat per Miquel Riera Nadal.

1984

Decret 34/1984. Suport genèric a la producció i difusió d'obres en llengua catalana. Aprovat al Parlament de les Illes Balears 26 d'octubre. El Consell de Govern faculta el president de la Comunitat Autònoma perquè s'encarreguin els plecs de condicions als quals haurà d'ajustar-se el projecte de futura televisió balear. Primera passa oficial vers la creació d'un canal de televisió autonòmic que d'altra banda no ha prosperat. Des d'aquest anunci, el govern balear va rebre, encarregats prèviament, dos projectes distints. Ambdós han caigut a l'oblit. La primera proposta presentà un pressupost de mil milions de pessetes per crear la infraestructura d'una televisió balear que es posaria en marxa, l'any 1986. La segona proposta es presentà posteriorment, en un segon intent de revitalitzar el projecte de televisió autonòmica per a l'any 1990. El segon pressupost ja pujava a 24 milions de pessetes. Motius: el govern pensa que és un projecte car, inabastable, Calviño, llavors director general de RTVE, es mostra reticent a la utilització del tercer canal de RTVE per al canal autonòmic.

Novembre: Llei 6/1984. Llei del Consell Assessor de RTVE.

1985

Maig: Creació de la Companyia de Ràdio i Televisió de les Illes Balears. Llei 7/1985.

Juliol: Sorgeix Voltor, S.A. "Associació per a la Normalització del català als mitjans de comunicació". Difon un manifest reivindicant una intercomunicació entre els diversos canals i mitjans de comunicació dins l'àmbit de Països Catalans. Voltor, S.A. neix del suport popular, com una entitat germana de l'Obra Cultural Balear. És una iniciativa cultural, sense ànim de lucre i privada. Gestiona la recepció de TV3 a Mallorca, reivindicant la freqüència que el Ministeri de Transports i Comunicacions els va prometre el juliol de 1985, adduint que la societat impulsora no és lucrativa, tal com l'administració central havia demanat. Voltor compta amb un repetidor a Alfàbia, Bunyola i amb el suport i l'ajut econòmic de les institucions polítiques de les Illes Balears.

L'associació Voltor té com a antecedent l'associació Sa Miranda, a Formentera, pionera en la instal·lació de repetidors de TV3 fora de Catalunya. I assenta un precedent, per l'associació S'Atalaia, a Eivissa, que neix poc després de Voltor, i Es Mussol, a Menorca. Associacions que també fan possible la recepció de TV3.

1986

Febrer: Decret 15/1986. Decret d'aprovació del Reglament d'Organització i Funcionament del Consell Assessor de Radiotelevisió Espanyola a les Illes Balears.

Abril: S'aprova per unanimitat la Llei de Normalització Lingüística, que incideix en la col·laboració amb altres comunitats

autònomes en matèria de mitjans de comunicació social. Així com demana la potenciació dels mitjans de comunicació en català.

Abril-Maig: S'inaugura a Palma el II Congrés Internacional de la Llengua, involucrant totes les institucions polítiques, eclesiàstiques i culturals.

1987

Gener: Surt la revista El Mirall, editada íntegrament en català. Tiratge d'uns dos mil exemplars, temes d'actualitat, culturals, recerca històrica...

Decret 3/1987 pel qual es crea l'Arxiu d'Imatge i So de les Illes Balears.

Voltor comença de forma experimental l'emissió de programes produccions pròpies, aprofitant el repetidor de TV3, amb una cobertura limitada a Mallorca. Voltor promou retransmissions de futbol, per Mallorca a través de TV3.

Març: Creació de la TV local de Son Sardina, a Palma. TV de barri.

Desembre: Encontre "La cultura de les Illes Balears", organitzat per l'Obra Cultural Balear. Diverses ponències qüestionen els mitjans de comunicació existents a les Illes Balears.

1988

Abril: Moció parlamentària del PSM, en relació a la política comunicativa i de mitjans de comunicació, del Govern Balear.

Creació de la Federació de Televisions Locals, que agrupa productores de vídeo del pobles de Lloseta i Inca, Sa Pobla.

L'Obra Cultural Balear llança el projecte PROA, de creació d'un mitjà escrit en català. (Fracassa més endavant).

Abril-Maig: Seminari sobre "Llengua i model de TV", organitzat per l'Obra Cultural Balear i patrocinat pel Consell Insular de Mallorca. Aquest debat compta amb la participació de Miquel Alenyar (economista), Josep Vicent-Marquès (sociòleg), Josep Melià (advocat), Gregori Mir (historiador), Ferrer Gironés (diputat), Josep Moll (diputat), Josep Gifreu (professor), Lluís Anton de Carreres, Enric Canals...

Maig: El Parlament de les Illes Balears aprova per unanimitat reconèixer el paper comunicatiu i cultural de les emissores de TV local.

El Parlament posa en marxa una ponència parlamentària per elaborar un informe sobre quin ha de ser el model de mitjans de comunicació àudio-visual per a les Illes Balears en un futur immediat, segons una moció presentada pel PSM-EEM. Només el grup parlamentari del PSM ha presentat un esborrany de model.

Associació per a la Promoció de la Televisió a Mallorca. Neix a Sóller, tal com indica el seu nom, per impulsar aquests mitjans de comunicació locals.

Decret 49/1988. Suport a la Producció Fonogràfica de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears.

Juny: Creació "Es Mussol", a Menorca. Gestiona la recepció de TV3.

Federació Balear de Mitjans de Comunicació Locals. Agrupa 12 emissores locals de ràdio. L'associació té la seva seu a Porreres, Mallorca. Agrupa, Cap Vermell Ràdio Campos, Felantix Ràdio, Porreres Ràdio, Ràdio la Villa de Vilafranca, Ràdio Murta de Monturiri, Ràdio Maria, Ràdio Petra, Ràdio Envit i Truc Sóller,

Titocieta Ràdio d'Algada, Ràdio Artà Municipal i Ràdio Ca'n Picafort.

Juliol: Conveni entre la Conselleria de Cultura, Educació i Esports amb l'associació Voltor que rep quatre milions i mig de pessetes. La Conselleria es compromet a establir convenis per rebre més canals en català.

1989

Gener: Fusió de RNE a les Illes Balears i Ràdio Cadena Espanyola. Creació de Ràdio 4, única emissora de les Illes Balears en català. Programació pròpia de 15 hores i connexió amb Ràdio Nacional d'Espanya a Catalunya, la resta de franja horària.

Agost: La Direcció General de Mitjans de Comunicació, del Ministeri de Transports i Comunicació atorga la freqüència de catorze emissores de freqüència modulada a les Illes Balears. No hi ha cap proposta de crear un mitjà que emeti en català. (Ràdio Mediterrània no rep la concessió, malgrat presentar un projecte de mitjà de comunicació en català).

Setembre: La televisió de Son Sardina, Televisió 4, emet per primera vegada amb una cobertura que abasta tot el terme municipal de Palma, amb una audiència potencial de quasi bé 250.000 persones. Aquesta ampliació de la televisió local es fa arran d'un conveni entre l'associació de veïns de Son Sardina i la Federació d'Associacions de veïns de Palma, que assumeix la gestió, fent de la televisió l'instrument de comunicació de la federació.

Octubre: Eleccions Generals. S'interrompen les emissions de TVE2 Sant Cugat i es substitueixen per les emissions de TVE2 en castellà.

Proposició de Llei del grup parlamentari del PSM-EEM, mitjançant la qual el govern balear promourà un conveni amb la Generalitat per regularitzar les emissions de la Corporació catalana de Ràdio-Televisió, a les Illes Balears.

Desembre: L'Obra Cultural Balear demana a la delegació del govern a Balears que la televisió d'Inca i Lloseta pugui recuperar les seves emissions, després que la delegació del govern precintés les instal·lacions d'aquestes emissores.

1990

Gener: Es reben de nou les emissions de TVE Sant Cugat, que en motiu de les eleccions d'octubre, havien estat substituïdes per TVE2 en castellà.

Març: Koro Garmendia, diputada d'Euskadiko Esquerra pregunta a la Cambra de Diputats si el govern central té constància de l'incendi del repetidor de TV3, ocorregut el passat dia 22 d'abril de 1989.

Proves de Voltor, S.A., per a rebre la programació de Canal 9.

Abril: Es redueix la franja horària de programació des de Balears a TVE. Passa d'una hora i mitja al migdia, de dilluns a divendres, a una hora al migdia, separades en mitja hora de magazine en català, entremig un telefilm americà en castellà, i després mitja hora d'informatiu en català. A les vuit i vint del vespre hi ha una desconexió de TVE1 i s'insereixen deu minuts de resum informatiu.

ANNEX CAPITOL II
4. POBLACIO OCUPADA EN EL SECTOR DE LA INFORMACIO A
CATALUNYA

Font: LLEONART, Pere: "Població ocupada en el sector de la informació a Catalunya", dins projecte de *Llibre Blanc sobre les telecomunicacions a Catalunya*, (policopiat).

EL PES DEL SECTOR DE LA INFORMACIO A DIVERSOS PAISOS

	% sobre pob. activa	Any de referència
EUA	45,8	1980
Austràlia	41,5	1981
Gran Bretanya	41,0	1981
CATALUNYA	36,5	1986
Suècia	36,1	1980
CATALUNYA	35,1	1981
RFA	34,8	1982
Austria	32,2	1976
França	32,1	1975
Dinamarca	30,4	1980
Finlàndia	30,1	1980
Japó	29,6	1975
Espanya	28,7	1981

(Font: Elaboració de Pere Leonart i OCDE.)

DESAGREGACIO DEL SECTOR DE LA INFORMACIO A CATALUNYA (1986)

	Nombre	%	% 1981
Creació d'informació	119.095	19,4	17,1
Tractament de la informació	331.176	54,0	55,2
Propagació de la informació	76.855	12,5	9,7
Infraestructura de la informac.	86.692	14,1	18,0
TOTAL	613.818	100,0	100,0

(Font: Elaboració de Pere Leonart a partir del padró de 1986.)

COMPONENTS DE LA POBLACIO ACTIVA AL SECTOR DE LA INFORMACIO

	Creació	Tractament	Propagació	Infraestructura
EUA	21,1	62,4	9,6	6,8
Gran Bretanya	21,7	58,8	10,5	9,0
Japó	15,2	69,6	8,1	7,1
França	19,9	61,4	12,2	6,5
RFA	19,8	58,4	8,6	13,2
CATALUNYA/1981	17,1	55,2	9,7	18,0

(Font: Elaboració de Pere Leonart i OCDE.)

UNA COMPARANÇA CATALUNYA - ESPANYA EL 1981

	Catalunya	Espanya
% sobre el total d'ocupats	35,1	28,7
Distribució en subsectors (%)		
Creació d'informació	17,1	13,5
Tractament de la informació	55,2	56,0
Propagació de la informació	9,7	13,2
Infraestructura de la informació	18,0	17,3
TOTAL	100,0	100,0

(Font: Elaboració de Pere Leonart a partir de les dades del padró de 1981.)

PROFESSIONS QUE INTEGREN EL SECTOR DE LA INFORMACIÓ

a) Creació d'informació:

	Nm.	%
- Professionals de Ciències Químiques, Físiques i Geologia i Tècnics similars.	7.095	1,2
- Arquitectes i Enginyers Superiors.	9.975	1,6
- Arquitectes i Enginyers Tècnics i similars.	18.127	3,0
- Professionals en Ciències Biològiques, Agronomia, Silvicultura i similars.	1.298	0,2
- Metges, Veterinaris, Farmacèutics i similars.	20.342	3,3
- Estadístics, Matemàtics, Actuaris, Analistes d'Informàtica i Tècnics en aquestes ciències.	5.389	0,9
- Economistes.	2.807	0,5
- Especialistes i Tècnics en Comptabilitat.	4.270	0,7
- Professionals del Dret.	8.995	1,5
- Caps de vendes, agents de compres i de vendes.	37.517	6,1
- Agents de canvi i borsa, Corredors de comerç, Agents de la propietat immobiliària, d'assegurances i altres.	3.280	0,5

b) Tractament de la informació:

- Pilots i oficials de navegació aèria i marítima.	611	0,1
- Membres dels òrgans de govern d'organismes públics, i personal directiu de l'administració pública.	9.095	1,5
- Directors i gerents d'empreses.	105.839	17,2
- Caps d'oficines administratives públiques i privades.	4.953	0,8
- Empleats de Comptabilitat, caixa i similars.	12.073	2,0
- Caps i inspectors de serveis de transports i comunicacions.	2.196	0,4
- Empleats en serveis administratius i similars.	194.851	31,7
- Encarregats del personal de serveis.	1.558	0,3

c) Propagació de la informació

- Professors, ensenyants i educadors de tots els nivells educatius.	70.907	11,6
- Escriptors, Periodistes i similars.	2.187	0,4
- Professionals de la música i d'espectacles artístics.	3.761	0,6

d) Infraestructura de la informació:

- Disseny, fotografia, operadors de cinema, televisió i artistes.	9.344	1,5
- Taquígrafs, Mecanògrafs i operadors de màquines perforadores de fitxes, cintes i similars.	11.036	1,8
- Operadors de màquines facturadores, comptables, de calcular i de tractament automàtic de dades.	1.780	0,3
- Empleats dels serveis de correus i telecomunicacions.	9.716	1,6
- Telefonistes, telegrafistes i similars.	2.742	0,4
- Electricistes, instal·ladors, muntadors i ajustadors de línies i aparells elèctrics i electrònics.	35.502	5,8
- Operadors d'emissores de ràdio, televisió i equips de sonorització i projecció cinematogràfica.	544	0,1
- Treballadors d'arts gràfiques.	16.028	2,6
	613.818	100,0

ANNEXOS CAPITOL III

- Comunitats Europees: Directiva del Consell de 3 d'octubre de 1989
Convenció Europea sobre la Televisió transfronterera
Programa MEDIA
Declaració de Delfos**
- Consell d'Europa: Resolució 192 (1988) (1) sobre les llengües
regionals o minoritàries d'Europa**
- Comunitats Europees: Resolució sobre les llengües i cultures de les
minories regionals i ètniques a la Comunitat Europea**

II

(Actos cuya publicación no es una condición para su aplicabilidad)

CONSEJO

DIRECTIVA DEL CONSEJO

de 3 de octubre de 1989

sobre la coordinación de determinadas disposiciones legales, reglamentarias y administrativas de los Estados miembros relativas al ejercicio de actividades de radiodifusión televisiva

(89/552/CEE)

EL CONSEJO DE LAS COMUNIDADES EUROPEAS,

Visto el Tratado constitutivo de la Comunidad Económica Europea y, en particular, el apartado 2 de su artículo 57 y su artículo 66,

Vista la propuesta de la Comisión⁽¹⁾,

En cooperación con el Parlamento Europeo⁽²⁾,

Visto el dictamen del Comité Económico y Social⁽³⁾,

Considerando que los objetivos de la Comunidad, tal como se enuncian en el Tratado, consisten en realizar una unión cada vez más estrecha entre los pueblos europeos, en establecer relaciones más estrechas entre los Estados pertenecientes a la Comunidad, en asegurar, mediante una acción común, el progreso económico y social de sus países eliminando las barreras que dividen Europa, en promover la mejora constante de las condiciones de vida de sus pueblos, así como velar por la salvaguardia y la consolidación de la paz y la libertad;

Considerando que el Tratado dispone el establecimiento de un mercado común que incluye la supresión, entre los Estados miembros, de los obstáculos a la libre circulación de servicios y el establecimiento de un régimen que garantice que la competencia no será falseada;

Considerando que las emisiones a través de las fronteras realizadas gracias a las diferentes tecnologías son uno de los medios que permiten perseguir los objetivos de la Comunidad; que conviene adoptar medidas que garanticen la transición de los mercados nacionales a un mercado común de producción y de distribución de

programas y que creen condiciones de competencia leal sin perjuicio de la función de interés público que incumbe a los servicios de radiodifusión televisiva;

Considerando que el Consejo de Europa ha adoptado un Convenio Europeo sobre la televisión transfronteriza;

Considerando que el Tratado prevé la adopción de directivas para la coordinación de las disposiciones destinadas a facilitar el acceso a las actividades no asalariadas;

Considerando que la radiodifusión televisiva constituye, en circunstancias normales, un servicio con arreglo al Tratado;

Considerando que el Tratado establece la libre circulación de todos los servicios realizados normalmente a cambio de una remuneración, sin exclusión relacionada con su contenido cultural u otro y sin restricción respecto a los nacionales de los Estados miembros establecidos en un país de la Comunidad distinto del destinatario del servicio;

Considerando que este derecho aplicado a la difusión y a la distribución de servicios de televisión es también una manifestación específica, en derecho comunitario, de un principio más general, a saber la libertad de expresión tal y como se encuentra consagrada por el apartado 1 del artículo 10 del Convenio para la protección de los derechos humanos y de las libertades fundamentales, ratificado por todos los Estados miembros; que, por esta razón, la adopción de directivas relativas a la actividad de difusión y de distribución de programas de televisión debe garantizar el libre ejercicio de esta actividad a la luz de dicho artículo, sin perjuicio de los únicos límites previstos en el apartado 2 del mismo artículo y en el apartado 1 del artículo 56 del Tratado;

⁽¹⁾ DO nº C 179 de 17. 7. 1986, p. 4.

⁽²⁾ DO nº C 49 de 22. 2. 1988, p. 53; y DO nº C 158 de 26. 6. 1989.

⁽³⁾ DO nº C 232 de 31. 8. 1987, p. 29.

Considerando que las disposiciones legales, reglamentarias y administrativas de los Estados miembros aplicables al ejercicio de actividades de radiodifusión televisiva y de distribución por cable presentan disparidades, de las cuales algunas pueden obstaculizar la libre circulación de las emisiones en la Comunidad y falsear el juego de la competencia dentro del mercado común;

Considerando que todos estos obstáculos a la libre difusión dentro de la Comunidad deben ser suprimidos en virtud del Tratado;

Considerando que dicha supresión debe ser paralela con una coordinación de las legislaciones aplicables; que ésta debe tener por objeto facilitar el ejercicio de las actividades profesionales de que se trate y, más generalmente, la libre circulación de las informaciones y las ideas dentro de la Comunidad;

Considerando que, por lo tanto, es necesario y suficiente que todas las emisiones sean conformes a la legislación del Estado miembro de que emanen;

Considerando que la presente Directiva establece las disposiciones mínimas necesarias para garantizar la libre difusión de las emisiones; que, en consecuencia, no afectará a las competencias de los Estados miembros y sus autoridades en materia de organización, — incluidos los sistemas de concesión o de autorización administrativa o de fiscalidad — de la financiación y del contenido de los programas; que la independencia de la evolución cultural de un Estado miembro al otro y la diversidad cultural de la Comunidad quedarán así preservadas;

Considerando que es necesario, en el mercado común, que todas las emisiones procedentes de la Comunidad y destinadas a ser captadas dentro de la misma y, en particular, las emisiones destinadas a otro Estado miembro, sean conformes a la legislación del Estado miembro de origen aplicable a las emisiones destinadas al público en este Estado miembro, así como las disposiciones de la presente Directiva;

Considerando que la obligación del Estado miembro de origen de asegurarse que las emisiones son conformes con la legislación nacional tal como es coordinada por la presente Directiva es suficiente, con respecto al Derecho comunitario, para garantizar la libre circulación de las emisiones sin un control secundario, por los mismos motivos, en cada uno de los Estados miembros de recepción; que, sin embargo, el Estado miembro de recepción puede, con carácter excepcional y en determinadas condiciones, suspender provisionalmente la retransmisión de emisiones televisadas;

Considerando que es esencial que los Estados miembros velen para que no se cometan actos que puedan resultar perjudiciales para la libre circulación y el comercio de las emisiones televisivas o que puedan favorecer la creación de posiciones dominantes que impondrían límites al pluralismo y a la libertad de información televisiva, así como a la información en su conjunto;

Considerando que la presente Directiva, al limitarse a una regulación que tiende específicamente a la radiodifusión

televisiva, se entiende sin perjuicio de los actos comunitarios de armonización vigentes o futuros que tienen especialmente por objeto hacer que se respeten los imperativos relativos a la defensa de los consumidores, a la lealtad de las transacciones comerciales y a la competencia;

Considerando que tal coordinación es, sin embargo, necesaria para facilitar a las personas e industrias productoras de programas televisivos con objetivos culturales un mejor acceso a la profesión y a su ejercicio;

Considerando que unos requisitos mínimos aplicables a todos los programas públicos o privados de televisión de la Comunidad para las producciones audiovisuales europeas son un medio eficaz de promover la producción, la producción independiente y la distribución en las industrias antes mencionadas y son complementarios de otros instrumentos que han sido o serán propuestos en el mismo sentido;

Considerando que es importante, por lo tanto, promover la formación de mercados de una dimensión suficiente para que las producciones de televisión en los Estados miembros puedan amortizar las inversiones necesarias, no sólo estableciendo normas comunes que abran los mercados nacionales los unos a los otros sino también, cada vez que ello fuese posible y con los medios adecuados, para que las producciones europeas sean mayoritarias en los programas de televisión de todos los Estados miembros; que, para permitir el seguimiento de la aplicación de dichas normas y la persecución de dichos objetivos, los Estados miembros informarán a la Comisión sobre la realización de las proporciones reservadas en la presente Directiva para obras europeas y producciones independientes; que para el cálculo de dicha proporción hay que tener en cuenta la situación específica de la República Helénica y de la República Portuguesa; que la Comisión comunicará el informe de cada Estado miembro a los demás, acompañados, en su caso, de un dictamen que tenga en cuenta, en particular, el progreso alcanzado con respecto a los años anteriores, la participación que las obras de primera difusión representan en la programación, las circunstancias particulares de los nuevos organismos de radiodifusión televisiva y la situación específica de los países con baja capacidad de producción audiovisual o de área lingüística restringida;

Considerando que para lograr los objetivos mencionados procede definir las « obras europeas », sin perjuicio de que los Estados miembros puedan precisar dicha definición por lo que respecta a los organismos de radiodifusión televisiva que estén en el ámbito de su competencia con arreglo al apartado 1 del artículo 3, de conformidad con el derecho comunitario y habida cuenta los objetivos de la presente Directiva;

Considerando que es importante buscar los instrumentos y procedimientos adecuados y conformes al Derecho comunitario que favorezcan la consecución de dichos objetivos, con vistas a adoptar las medidas apropiadas para fomentar la actividad y el desarrollo de la producción y distribución televisiva europea, particularmente en países con baja capacidad de producción o de área lingüística restringida;

Considerando que podrán aplicarse disposiciones nacionales de ayuda al desarrollo de la producción europea, en la medida en que se atengan al desarrollo comunitario ;

Considerando que el hecho de comprometerse a difundir, cuando fuera posible, una determinada proporción de obras independientes realizadas por productores independientes de los organismos de radiodifusión televisiva, puede estimular nuevas fuentes de producción televisiva, en especial la creación de pequeñas y medianas empresas ; que de ello se derivarán nuevas posibilidades y nuevas salidas para talentos creadores, para las profesiones culturales y para los trabajadores del sector de la cultura ; que al definir la noción de productor independiente, los Estados miembros deberán tener en cuenta este objetivo y, para ello, conceder la debida atención a las pequeñas y medianas empresas de producción y velar para que sea posible la participación financiera de las sociedades de coproducción filiales de los organismos de radiodifusión televisiva ;

Considerando que son necesarias medidas para permitir a los Estados miembros que velen por una determinada cronología entre la primera difusión cinematográfica de una obra y la primera difusión televisiva ;

Considerando que, en un afán de promover activamente una u otra lengua, los Estados miembros serán libres para adoptar reglas más detalladas o más precisas, con arreglo a criterios lingüísticos, siempre y cuando dichas reglas sean conformes al Derecho comunitario y, en particular, no sean aplicables a la retransmisión de programas originarios de otros Estados miembros ;

Considerando que, para asegurar de forma completa y adecuada la protección de los intereses de los consumidores como telespectadores, es básico que la publicidad televisiva se someta a un cierto número de normas mínimas y de criterios y que los Estados miembros tengan la facultad de fijar reglas más detalladas o más estrictas y, en determinados casos, condiciones diferentes para los organismos de radiodifusión televisiva que dependan de su competencia ;

Considerando que, al mismo tiempo que respetan el Derecho comunitario, los Estados miembros deben poder fijar, para las emisiones destinadas únicamente al territorio nacional y que no puedan recibirse, directa o indirectamente, en uno o más Estados miembros, diferentes condiciones relativas a la inclusión de publicidad y distintos límites aplicables al volumen de publicidad con el fin de favorecer la difusión de este tipo de emisiones ;

Considerando que procede prohibir toda publicidad televisiva de cigarrillos y productos de tabaco, incluyendo aquellas formas de publicidad indirecta que, aunque no mencionen directamente el producto de tabaco, intenten eludir la prohibición de publicidad utilizando marcas, símbolos u otros rasgos distintivos de productos de tabaco

o de empresas cuyas actividades principales o conocidas incluyan la producción o venta de tales productos ;

Considerando que también es necesario prohibir toda publicidad televisiva para los medicamentos y tratamientos médicos únicamente disponibles bajo prescripción facultativa en el Estado miembro bajo cuya competencia se encuentre el organismo de radiodifusión televisiva y establecer criterios estrictos en materia de publicidad televisiva para las bebidas alcohólicas ;

Considerando que, dada la importancia creciente del patrocinio en la financiación de los programas, es conveniente establecer normas apropiadas al respecto ;

Considerando que además es necesario prever normas relativas a la protección del desarrollo físico, mental y moral de los menores en los programas y en la publicidad televisiva ;

Considerando que, si los organismos de radiodifusión televisiva están obligados normalmente a que las emisiones presenten lealmente los hechos y los acontecimientos, es importante, sin embargo, que estén sometidas a obligaciones precisas en materia de derecho de réplica o de medidas equivalentes para que cualquier persona perjudicada en sus derechos legítimos como consecuencia de una alegación hecha en una emisión televisada pueda efectivamente hacer valer sus derechos,

HA ADOPTADO LA PRESENTE DIRECTIVA :

CAPÍTULO I

Definiciones

Artículo 1

A los efectos de la presente Directiva, se entenderá por :

- a) « radiodifusión televisiva », la emisión primaria, con o sin hilo, por tierra o por satélite, codificada o no, de programas televisados destinados al público. Comprenderá la comunicación de programas entre empresas con miras a una radiodifusión televisiva destinada al público. No incluirá los servicios de comunicaciones que presten, previa petición individual, elementos de información u otras prestaciones, como servicios de telecopia, bancos de datos electrónicos y otros servicios similares ;
- b) « publicidad televisiva », cualquier forma de mensaje televisado a cambio de una remuneración o de un pago similar por una empresa pública o privada en relación con una actividad comercial, industrial, artesanal o profesión liberal tendente a promover, a cambio de una remuneración, la prestación de bienes o servicios, incluidos los bienes inmuebles, los derechos y las obligaciones ;

excepto para los fines contemplados en el artículo 18, ello no incluye las ofertas directas al público con miras a la venta, la compra o el alquiler de productos o con miras a la prestación de servicios a cambio de remuneración ;

- c) « publicidad encubierta », la presentación verbal o visual de los bienes, servicios, nombre, marca o actividades de un productor de mercancías o un prestador de servicios en programas en que tal presentación tenga, de manera intencionada por parte del organismo de radiodifusión televisiva, propósito publicitario y pueda inducir al público a error en cuanto a la naturaleza de dicha presentación. Una presentación se considerará intencionada, en particular, si se hiciera a cambio de una remuneración o de un pago similar ;
- d) « patrocinio », cualquier contribución realizada por una empresa pública o privada no vinculada a las actividades de radiodifusión televisiva o la producción de obras televisivas, a la financiación de programas televisados con la finalidad de promover su nombre, su marca, su imagen, sus actividades o sus realizaciones.

CAPÍTULO II

Disposiciones generales

Artículo 2

1. Cada Estado miembro velará para que todas las emisiones de radiodifusión televisiva transmitidas :

- por organismos de radiodifusión televisiva que dependan de su competencia, o
- por organismos de radiodifusión televisiva que utilicen una frecuencia o la capacidad de un satélite concedida por dicho Estado miembro o un enlace conectado con un satélite y situado en dicho Estado miembro, que no dependan de la competencia de ningún Estado miembro,

se ajusten al derecho aplicable a las emisiones destinadas al público en ese Estado miembro.

2. Los Estados miembros garantizarán la libertad de recepción y no obstaculizarán la retransmisión en sus territorios de emisiones de radiodifusión televisiva procedentes de otros Estados miembros por motivos inherentes a los ámbitos coordinados por la presente Directiva. Los Estados miembros podrán suspender provisionalmente la retransmisión de emisiones televisadas si se cumplen las condiciones siguientes :

- a) que una emisión televisada procedente de otro Estado miembro infrinja de manera manifiesta, seria y grave el artículo 22 ;
- b) que durante los doce meses anteriores el organismo de radiodifusión televisiva ya haya infringido, al menos dos veces, la misma disposición ;
- c) que el Estado miembro de que se trate haya notificado por escrito al organismo de radiodifusión televisiva y a la Comisión las infracciones alegadas y su intención de

restringir la retransmisión en caso de que se produzca de nuevo dicha infracción ;

- d) que las consultas con el Estado de transmisión y la Comisión no hayan dado lugar a una solución amistosa, en un plazo de 15 días a partir de la notificación prevista en la letra c), y que persista la infracción alegada.

La Comisión velará para que la suspensión sea compatible con el Derecho comunitario. Podrá solicitar al Estado miembro en cuestión que ponga fin con carácter de urgencia a las suspensiones que sean contrarias al Derecho comunitario. Esta disposición no afectará a la aplicación de cualquier procedimiento, medida o sanción contra las infracciones en cuestión en el Estado miembro de donde proceda el organismo de radiodifusión televisiva de que se trate.

3. La presente Directiva no se aplicará a las emisiones de radiodifusión televisiva destinadas exclusivamente a ser captadas en países distintos de los Estados miembros y que no son recibidas directa o indirectamente en uno o varios Estados miembros.

Artículo 3

1. Los Estados miembros quedarán facultados, en relación con los organismos de radiodifusión televisiva que dependan de su competencia, para establecer prohibiciones o normas más estrictas o más detalladas en los sectores cubiertos por la presente Directiva.

2. Los Estados miembros, en el marco de su legislación y con los medios adecuados, velarán para que los organismos de radiodifusión televisiva que dependan de ellos cumplan las disposiciones de la presente Directiva.

CAPÍTULO III

Promoción de la distribución y de la producción de programas televisivos

Artículo 4

1. Los Estados miembros velarán, siempre que sea posible y con los medios adecuados, para que los organismos de radiodifusión televisiva reserven para obras europeas, con arreglo al artículo 6, una proporción mayoritaria de su tiempo de difusión, con exclusión del tiempo dedicado a las informaciones, a manifestaciones deportivas, a juegos, a la publicidad o a los servicios de teletexto. Dicha proporción, habida cuenta de las responsabilidades del organismo de radiodifusión televisiva para con su público en materia de información, de educación, de cultura y de entretenimiento, deberá lograrse progresivamente con arreglo a criterios adecuados.

2. Cuando no pueda alcanzarse la proporción definida en el apartado 1, ésta no podrá ser inferior a la media comprobada en 1988 en el Estado miembro de que se trate.

Sin embargo, en lo que se refiere a la República Helénica y a la República Portuguesa, el año 1988 se sustituye por el año 1990.

3. A partir del 3 octubre de 1991, los Estados miembros comunicarán a la Comisión cada dos años un informe sobre la aplicación del presente artículo y del artículo 5.

En dicho informe se incluirá, en particular, las estadísticas de la realización de la proporción a que se refiere el presente artículo y el artículo 5 para todos y cada uno de los programas de televisión que se incluyen entre las competencias del Estado miembro de que se trate, las razones por las que, en cada caso, no haya sido posible conseguir dicha proporción, así como las medidas adoptadas o que se piensa adoptar para conseguirla.

La Comisión dará a conocer dichos informes a los demás Estados miembros y al Parlamento Europeo, que irán acompañados, en su caso, de un dictamen. La Comisión velará por la aplicación del presente artículo y del artículo 5, de conformidad con las disposiciones del Tratado. En su dictamen, la Comisión podrá tener en cuenta, en particular, los progresos realizados en relación con los años anteriores, las obras de primera difusión en la programación, las circunstancias particulares de los nuevos organismos de radiodifusión televisiva y la situación específica de los países con escasa capacidad de producción audiovisual o con áreas lingüísticas restringidas.

4. El Consejo volverá a examinar la aplicación del presente artículo sobre la base de un informe de la Comisión, acompañado de las propuestas de revisión que considere adecuadas, a más tardar al final del quinto año a partir de la adopción de la presente Directiva.

Con este fin, en el informe de la Comisión se tendrá en cuenta, en particular y con arreglo a las informaciones comunicadas por los Estados miembros en aplicación del apartado 3, la evolución que se haya producido en el mercado comunitario, así como en el contexto internacional.

Artículo 5

Los Estados miembros velarán, siempre que sea posible y con medios apropiados, para que los organismos de radiodifusión televisiva reserven, como mínimo, el 10 % de su tiempo de emisión, exceptuando el tiempo dedicado a la información, a manifestaciones deportivas, a juegos, a publicidad o a servicios de teletexto o, alternativamente, a elección del Estado miembro, el 10 % como mínimo de su presupuesto de programación, a obras europeas de productores independientes de los organismos de radiodifusión televisiva. Habida cuenta de las responsabilidades de los organismos de radiodifusión televisiva para con su público en materia de información, de educación, de cultura y de entretenimiento, dicha proporción deberá lograrse progresivamente mediante criterios apropiados; deberá alcanzarse reservando una proporción adecuada a obras recientes, es decir obras difundidas en un lapso de tiempo de cinco años después de su producción.

Artículo 6

1. A efectos del presente capítulo habrá que entender por «obras europeas», las obras siguientes:

- a) las obras originarias de Estados miembros de la Comunidad y, en lo relativo a los organismos de radiodifusión televisiva que se hallen bajo la jurisdicción de la República Federal de Alemania, las obras originarias de los territorios alemanes en los que sea de aplicación la Ley Fundamental, y que cumplan las condiciones del apartado 2;
- b) las obras originarias de Estados terceros europeos que sean parte del Convenio europeo sobre la televisión transfronteriza del Consejo de Europa y que cumplan las condiciones del apartado 2;
- c) las obras originarias de otros Estados terceros europeos y que cumplan las condiciones del apartado 3.

2. Las obras contempladas en las letras a) y b) del apartado 1 son las obras realizadas esencialmente con la participación de autores y trabajadores que residan en uno o varios Estados mencionados en los puntos a) y b) citados y que cumplan una de las tres condiciones siguientes:

- a) dichas obras serán realizadas por uno o más productores establecidos en uno o varios de dichos Estados;
- b) la producción de dichas obras será supervisada y efectivamente controlada por uno o varios productores establecidos en uno o varios de dichos Estados;
- c) la contribución de los coproductores de dichos Estados será mayoritaria en el coste total de la coproducción, y ésta no será controlada por uno o varios productores establecidos fuera de dichos Estados.

3. Las obras contempladas en la letra c) del apartado 1 son las obras que son realizadas bien exclusivamente, bien en coproducción con los productores establecidos en uno o varios Estados miembros, por los productores establecidos en uno o varios Estados terceros europeos que celebren acuerdos con la Comunidad con arreglo a los procedimientos previstos en el Tratado, si dichas obras son realizadas esencialmente con la participación de autores o de trabajadores que residan en uno o varios Estados europeos.

4. Las obras que no sean obras europeas con arreglo al apartado 1, pero estén realizadas esencialmente con la participación de autores y trabajadores residentes en uno o varios Estados miembros, se considerarán obras europeas a razón de la proporción de la contribución de los coproductores comunitarios en el coste total de la producción.

Artículo 7

Los Estados miembros velarán para que los organismos de radiodifusión televisiva que dependan de su competencia no procedan a la difusión de obras cinematográficas, salvo si existe acuerdo contrario entre los derechohabientes y el organismo de radiodifusión televisiva, antes de un plazo de dos años después del comienzo de su explotación en salas de cine de uno de los Estados miembros de la Comunidad; en caso de obras cinematográficas coproducidas por el organismo de radiodifusión televisiva, dicho plazo será de un año.

Artículo 8

Los Estados miembros tendrán la facultad, cuando lo consideren necesario para objetivos de política lingüística y siempre que respeten el derecho comunitario, de establecer, por lo que se refiere a algunas o al conjunto de las emisiones de los organismos de radiodifusión televisiva que dependan de su competencia, normas más detalladas o más estrictas, en particular, con arreglo a criterios lingüísticos.

Artículo 9

El presente capítulo no se aplicará a las emisiones de televisión locales que no formen parte de una red nacional.

CAPÍTULO IV

Publicidad por televisión y patrocinio

Artículo 10

1. La publicidad televisada deberá ser fácilmente identificable y diferenciarse claramente del resto del programa gracias a medios ópticos y/o acústicos.
2. Los espacios publicitarios aislados constituirán la excepción.
3. La publicidad no deberá utilizar técnicas subliminales.
4. Queda prohibida la publicidad encubierta.

Artículo 11

1. La publicidad deberá insertarse entre los programas. A reserva de los apartados 2 a 5, la publicidad podrá también insertarse en los programas, siempre que no perjudique la integridad ni el valor de los programas, teniendo en cuenta interrupciones naturales del programa, así como su duración y su naturaleza, y de manera que no se perjudiquen los derechos de los derechohabientes.
2. En los programas compuestos de partes autónomas o en los programas deportivos y los acontecimientos o espectáculos de estructura similar que tengan intervalos, sólo podrá insertarse la publicidad entre las partes autónomas o en los intervalos.
3. La transmisión de obras audiovisuales tales como los largometrajes cinematográficos y las películas concebidas para la televisión (con exclusión de las series, seriales, emisiones de entretenimiento y documentales), cuya duración programada sea superior a 45 minutos, podrá ser interrumpida una vez por cada período completo de 45 minutos. Se autorizará otra interrupción si la duración programada de la transmisión total es superior en, por lo menos, 20 minutos a dos o más períodos completos de 45 minutos.
4. Cuando la publicidad interrumpa programas distintos a los que se refiere el apartado 2, deberá trans-

currir como mínimo un período de 20 minutos entre cada interrupción sucesiva dentro de los programas.

5. No podrá insertarse publicidad en los difusiones de servicios religiosos. Los telediarios, los informativos de actualidad, los documentales, los programas religiosos y los programas infantiles cuya duración programada sea inferior a 30 minutos no podrán ser interrumpidos por la publicidad. Se aplicarán los apartados precedentes cuando tengan una duración programada de 30 minutos como mínimo.

Artículo 12

La publicidad televisada no deberá:

- a) atentar contra el respeto a la dignidad humana;
- b) incluir elementos de discriminación por raza, sexo o nacionalidad;
- c) atentar contra las convicciones religiosas o políticas;
- d) fomentar comportamientos perjudiciales para la salud o para la seguridad;
- e) fomentar comportamientos perjudiciales para la protección del medio ambiente.

Artículo 13

Queda prohibida cualquier forma de publicidad por televisión de cigarrillos y demás productos del tabaco.

Artículo 14

Queda prohibida la publicidad televisada de medicamentos y de tratamientos médicos que únicamente puedan obtenerse por prescripción facultativa en el Estado miembro del que dependa el organismo de radiodifusión televisiva.

Artículo 15

La publicidad televisada de bebidas alcohólicas deberá respetar los criterios siguientes:

- a) no podrá estar dirigida específicamente a los menores ni, en particular, presentar a menores consumiendo dichas bebidas;
- b) no deberá asociar el consumo de alcohol a una mejora del rendimiento físico o a la conducción de vehículos;
- c) no deberá dar la impresión de que el consumo de alcohol contribuye al éxito social o sexual;
- d) no deberá sugerir que las bebidas alcohólicas tienen propiedades terapéuticas o un efecto estimulante o sedante o que constituyen un medio para resolver conflictos;
- e) no deberá estimular el consumo inmoderado de bebidas alcohólicas u ofrecer una imagen negativa de la abstinencia o de la sobriedad;
- f) no deberá subrayar como cualidad positiva de las bebidas su alto contenido alcohólico.

Artículo 16

La publicidad televisada no deberá perjudicar moral o físicamente a los menores y deberá, por consiguiente, respetar los siguientes criterios para su protección:

- a) no deberá incitar directamente a los menores a la compra de un producto o de un servicio, explotando su inexperiencia o su credulidad;
- b) no deberá incitar directamente a los menores a persuadir a sus padres o a padres o a terceros a que compren los productos o servicios de que se trate;
- c) no deberá explotar la especial confianza de los menores en sus padres, profesores u otras personas;
- d) no deberá, sin motivo, presentar a menores en situaciones peligrosas.

Artículo 17

1. Los programas de televisión patrocinados deberán cumplir los requisitos siguientes:

- a) el contenido y la programación de una emisión patrocinada no podrán, en ningún caso, ser influidos por el patrocinador de tal forma que se atente contra la responsabilidad y la independencia editorial del organismo de radiodifusión televisiva con respecto a las emisiones;
- b) deberán estar claramente identificados como tales mediante el nombre y/o el logotipo del patrocinador al principio y/o al final de los programas;
- c) no deberán incitar a la compra o contratación de los productos o servicios del patrocinador o de un tercero, en particular, mediante referencias de promoción concretas a dichos productos o servicios.

2. Los programas de televisión no podrán ser patrocinados por personas físicas o jurídicas cuya actividad principal sea la fabricación o la venta de productos o la realización de servicios cuya publicidad esté prohibida con arreglo a los artículos 13 ó 14.

3. No podrán patrocinarse telediarios ni emisiones de actualidad política.

Artículo 18

1. El tiempo de transmisión dedicado a la publicidad no deberá representar más de un 15 % del tiempo de transmisión diario. No obstante, dicho porcentaje podrá ascender hasta el 20 % si incluye formas de publicidad como las ofertas al público realizadas directamente, para vender, comprar o alquilar productos, o bien para prestar servicios, siempre que el volumen de espacios publicitarios no sea superior al 15 %.

2. El tiempo de transmisión dedicado a espacios publicitarios dentro de un período determinado de una hora no deberá ser superior al 20 %.

3. Sin perjuicio de las disposiciones del apartado 1, las formas de publicidad como las ofertas al público realizadas directamente para vender, comprar o alquilar productos, o bien prestar servicios, no deberán ser superiores a una hora por día.

Artículo 19

Los Estados miembros podrán establecer reglas más rigurosas que las del artículo 18 para el tiempo de transmisión y las modalidades de transmisión televisada de los organismos de radiodifusión televisiva que dependen de su

competencia, de forma que se logre conciliar la demanda de publicidad televisada con los intereses del público, teniendo en cuenta en particular:

- a) la función informativa, educativa, cultural y de entretenimiento de la televisión;
- b) la salvaguardia del pluralismo de la información y de los medios de comunicación.

Artículo 20

Los Estados miembros, sin perjuicio del artículo 3, siempre que respeten el derecho comunitario, podrán establecer condiciones distintas de las fijadas en los apartados 2 a 5 del artículo 11 y en el artículo 18, en lo referente a las emisiones destinadas exclusivamente al territorio nacional y que no puedan ser recibidas directa o indirectamente en uno o más de los restantes Estados miembros.

Artículo 21

Los Estados miembros, en el marco de su legislación, velarán para que, en el caso de emisiones de televisión que no respeten las disposiciones del presente capítulo, se apliquen las medidas adecuadas para garantizar el respeto de estas disposiciones.

CAPÍTULO V

Protección de los menores

Artículo 22

Los Estados miembros adoptarán las medidas oportunas para garantizar que sus emisiones de televisión no incluyan programas que puedan perjudicar seriamente el desarrollo físico, mental o moral de los menores y, en particular, programas que incluyan escenas de pornografía o violencia gratuita. Esta disposición se extenderá asimismo a los programas que puedan perjudicar el desarrollo físico, mental o moral de los menores, salvo que se garantice, por la elección de la hora de emisión o mediante toda clase de medidas técnicas, que dichos menores en el campo de difusión no ven ni escuchan normalmente dichas emisiones.

Los Estados miembros velarán asimismo para que las emisiones no contengan ninguna incitación al odio por motivos de raza, sexo, religión o nacionalidad.

CAPÍTULO VI

Derecho de réplica

Artículo 23

1. Sin perjuicio de las demás disposiciones civiles, administrativas o penales adoptadas por los Estados miembros, cualquier persona física o jurídica, independientemente de su nacionalidad, cuyos legítimos derechos, en particular por lo que atañe a su honor y su reputación, hayan sido lesionados como consecuencia de una alegación incorrecta hecha en un programa televisivo deberá poder disponer de un derecho de réplica o de medidas equivalentes.

2. El derecho de réplica o las medidas equivalentes se podrán ejercer frente a todos los organismos de radiodifusión televisiva que queden bajo la jurisdicción de un Estado miembro.

3. Los Estados miembros adoptarán las disposiciones necesarias para establecer este derecho o estas medidas y determinar el procedimiento para su ejercicio. En particular, velarán para que el plazo previsto para ejercer dicho derecho de réplica o dichas medidas equivalentes sea lo suficientemente amplio y para que las modalidades permitan que personas físicas o jurídicas que residan o estén establecidas en otros Estados miembros puedan ejercer dicho derecho o dichas medidas de forma adecuada.

4. Podrá desestimarse la solicitud del ejercicio del derecho de réplica o de las medidas equivalentes si no estuviere justificada con arreglo a las condiciones establecidas en el apartado 1, si constituyere un acto punible, si comprometiera la responsabilidad civil del organismo de radiodifusión televisiva o si fuere contraria a las buenas costumbres.

5. Se establecerán procedimientos mediante los cuales las controversias sobre el ejercicio del derecho de réplica o de medidas equivalentes puedan ser objeto de recurso jurisdiccional.

CAPÍTULO VII

Disposiciones finales

Artículo 24

En lo relativo a los sectores que no estén coordinados por la presente Directiva, ésta no afectará a los derechos y obligaciones de los Estados miembros que se deriven de

los convenios existentes en materia de telecomunicaciones y de radiodifusión televisiva.

Artículo 25

1. Los Estados miembros adoptarán las disposiciones legales, reglamentarias y administrativas necesarias para dar cumplimiento a lo dispuesto en la presente Directiva, a más tardar el 3 de octubre de 1991, e informarán inmediatamente de ello a la Comisión.

2. Los Estados miembros comunicarán a la Comisión el texto de las disposiciones básicas de Derecho interno que adopten en los ámbitos regulados por la presente Directiva.

Artículo 26

A más tardar al final del quinto año después de la fecha de adopción mencionada en el artículo 25 y después cada dos años, la Comisión presentará al Parlamento Europeo, al Consejo y al Comité Económico y Social un informe relativo a la aplicación de la presente Directiva y, si fuere necesario, formulará propuestas para adaptar la presente Directiva a la evolución en el campo de la radiodifusión televisiva.

Artículo 27

Los destinatarios de la presente Directiva serán los Estados miembros.

Hecho en Luxemburgo, el 3 de octubre de 1989.

Por el Consejo

El Presidente

R. DUMAS

LA CONVENTION EUROPEENNE SUR LA TELEVISION TRANSFRONTIERE (*)

PREAMBULE

Les Etats membres du Conseil de l'Europe et les autres Etats parties à la Convention culturelle européenne, signataires de la présente Convention,

Considérant que le but du conseil de l'Europe est de réaliser une union plus étroite entre ses membres afin de sauvegarder et de promouvoir les idéaux et les principes qui sont leur patrimoine commun;

Considérant que la dignité et la valeur égale de chaque être humain constituent les éléments fondamentaux de ces principes;

Considérant que la liberté d'expression et d'information, telle que garantie à l'article 10 de la Convention de sauvegarde des Droits de l'Homme et des Libertés fondamentales, constitue l'un des principes essentiels d'une société démocratique et l'une des conditions de base pour son développement et celui de tout être humain;

Réaffirmant leur attachement aux principes de la libre circulation de l'information et des idées et de l'indépendance des radiodiffuseurs, qui constituent une base indispensable de leur politique en matière de radiodiffusion;

Affirmant l'importance de la radiodiffusion pour le développement de la culture et pour la libre formation des opinions dans des conditions permettant de sauvegarder le pluralisme et l'égalité des chances entre tous les groupes et les partis politiques démocratiques;

Persuadés que le développement continu de la technologie de l'information et de la communication devrait servir à promouvoir le droit, sans considération de frontières, d'exprimer, de rechercher, de recevoir et de communiquer des informations et des idées, quelle que soit leur source;

Désireux d'offrir au public un plus grand choix de services de programmes permettant de valoriser le patrimoine et de développer la création audiovisuelle de l'Europe, et décidés à atteindre cet objectif culturel grâce à des efforts pour accroître la production et la circulation de programmes de haute qualité, répondant ainsi aux attentes du public dans les domaines de la politique, de l'éducation et de la culture;

Reconnaissant la nécessité de consolider le cadre général de règles communes;

Ayant à l'esprit la Résolution n2 et la Déclaration de la 1ère Conférence ministérielle européenne sur la politique des communications de masse;

Désireux de développer les principes reconnus dans les Recommandations existant au sein du Conseil de l'Europe sur les principes relatifs à la publicité télévisée, sur l'égalité entre les femmes et les hommes dans les médias, sur l'utilisation de capacités de satellites pour la télévision et la radiodiffusion sonore, et sur la promotion de la production audiovisuelle en Europe,

Sont convenus de ce qui suit :

CHAPITRE I - DISPOSITIONS GENERALES

Article 1er - Objet et but

La présente Convention concerne les services de programmes qui sont incorporés dans les transmissions. Son but est de faciliter, entre les Parties, la transmission transfrontière et la retransmission de services de télévision.

(*) Le rapport explicatif joint à la convention peut être obtenu sur demande au Secrétariat de la Direction des Droits de l'Homme du Conseil de l'Europe.

Article 2 - Expressions employées

Aux fins de la présente convention :

- a. "Transmission" désigne l'émission primaire, par émetteur terrestre, par câble ou par tout type de satellite, codée ou non, de services de programmes de télévision destinés à être reçus par le public en général. Ne sont pas visés les services de communication opérant sur appel individuel;
- b. "Retransmission" désigne le fait de capter et de transmettre simultanément, quels que soient les moyens techniques utilisés, dans leur intégralité et sans aucune modification, des services de programmes de télévision, ou des parties importantes de tels services, transmis par des radiodiffuseurs et destinés à être reçus par le public en général;
- c. "Radiodiffuseur" désigne la personne physique ou morale qui compose des services de programmation de télévision destinés à être reçus par le public en général et qui les transmet ou les fait transmettre par un tiers dans leur intégralité et sans aucune modification;
- d. "Services de programmes" désigne l'ensemble des éléments d'un service donné, fourni par un radiodiffuseur au sens du paragraphe précédent;
- e. "Oeuvres audiovisuelles européennes" désigne des oeuvres de création dont la production ou la coproduction est contrôlée par des personnes physiques ou morales européennes;
- f. "Publicité" désigne toute annonce publique effectuée en vue de stimuler la vente, l'achat ou la location d'un produit ou d'un service, de promouvoir une cause ou une idée, ou de produire quelque autre effet souhaité par l'annonceur, pour laquelle un temps de transmission a été cédé à l'annonceur, moyennant rémunération ou toute contrepartie similaire;
- g. "Parrainage" désigne la participation d'une personne physique ou morale - qui n'est pas engagée dans des activités de radiodiffusion ou de production d'oeuvres audiovisuelles - au financement direct ou indirect d'une émission afin de promouvoir son nom, sa raison sociale ou son image de marque.

Article 3 - Champ d'application

La présente convention s'applique à tout service de programmes qui est transmis ou retransmis par des organismes ou à l'aide de moyens techniques relevant de la juridiction d'une Partie, qu'il s'agisse de câble, d'émetteur terrestre ou de satellite, et qui peut être reçu, directement ou indirectement, dans une ou plusieurs autres Parties.

Article 4 - Liberté de réception et de retransmission

Les parties assurent la liberté d'expression et d'information, conformément à l'article 10 de la Convention de sauvegarde des Droits de l'Homme et des Libertés fondamentales et elles garantissent la liberté de réception et ne s'opposent pas à la retransmission sur leur territoire de services de programmes qui sont conformes aux dispositions de la présente Convention.

Article 5 - Engagements des Parties de transmission

1. Chaque Partie de transmission veille, par des moyens appropriés et ses instances compétentes, à ce que tous les services de programmes transmis par des organismes ou à l'aide de moyens techniques relevant de sa juridiction au sens de l'article 3 soient conformes aux dispositions de la présente Convention.
2. Aux fins de la présente Convention, est Partie de transmission :
  - a. dans le cas de transmissions terrestres, la Partie dans laquelle l'émission primaire est effectuée;
  - b. dans le cas de transmissions par satellites :
    - a) la Partie dans laquelle est située l'origine de la liaison montante vers le satellite;
    - b) la Partie qui accorde le droit d'utiliser une fréquence ou une capacité de satellite lorsque l'origine de la liaison montante est située dans un Etat qui n'est pas Partie à la présente Convention;
    - c) la Partie dans laquelle le radiodiffuseur a son siège, lorsque la responsabilité n'est pas établie en vertu des alinéas a et b.

3. Lorsque des services de programmes transmis depuis des Etats qui ne sont pas Parties à la Convention sont retransmis par des organismes ou à l'aide de moyens techniques relevant de la juridiction d'une Partie au sens de l'article 3, cette Partie, en qualité de Partie de transmission, veille, par des moyens appropriés et ses instances compétentes, à la conformité de ces services avec les dispositions de la présente Convention.

Article 6 - Transparence

1. Les responsabilités du radiodiffuseur seront spécifiées de manière claire et suffisante dans l'autorisation délivrée par l'autorité compétente de chaque Partie, dans le contrat conclu avec celle-ci, ou par toute autre mesure juridique.

2. Des informations concernant le radiodiffuseur seront données sur demande par l'autorité compétente de la Partie de transmission. De telles informations comprendront, au minimum, le nom ou la dénomination, le siège et le statut juridique du radiodiffuseur, le nom de son représentant légal, la composition du capital, la nature, l'objet et le mode de financement du service de programmes que le radiodiffuseur fournit ou s'apprête à fournir.

CHAPITRE II - DISPOSITIONS RELATIVES A LA PROGRAMMATION

Article 7 - Responsabilités du radiodiffuseur

1. Tous les éléments de services de programmes, par leur présentation et leur contenu, doivent respecter la dignité de la personne humaine et les droits fondamentaux d'autrui.

En particulier, ils ne doivent pas :

- a. être contraires aux bonnes moeurs et notamment contenir de pornographie;
- b. mettre en valeur la violence ni être susceptibles d'inciter à la haine raciale.

2. Les éléments des services de programmes qui sont susceptibles de porter préjudice à l'épanouissement physique, psychique ou moral des enfants ou des adolescents ne doivent pas être transmis lorsque ces derniers sont susceptibles, en raison de l'horaire de transmission et de réception, de les regarder.

3. Le radiodiffuseur veille à ce que les journaux télévisés présentent loyalement les faits et les événements et favorisent la libre formation des opinions.

Article 8 - Droit de réponse

1. Chaque Partie de transmission s'assure que toute personne physique ou morale, quelle que soit sa nationalité ou son lieu de résidence, puisse exercer un droit de réponse ou avoir accès à un autre recours juridique ou administratif comparable à l'égard des émissions transmises ou retransmises par des organismes ou à l'aide de moyens techniques relevant de sa juridiction, au sens de l'article 3. Elle veille notamment à ce que le délai et les autres modalités prévues pour l'exercice du droit de réponse soient suffisants pour permettre l'exercice effectif de ce droit. L'exercice effectif de ce droit ou d'autres recours juridiques ou administratifs comparables doit être assuré tant du point de vue des délais que pour ce qui est des modalités d'application.

2. A cet effet, le nom du radiodiffuseur responsable du service de programmes y est identifié à intervalles réguliers par toutes indications appropriées.

Article 9 - Accès du public à des événements majeurs

Chaque partie examine les mesures juridiques pour éviter que le droit du public à l'information ne soit remis en cause du fait de l'exercice, par un radiodiffuseur, de droits exclusifs pour la transmission ou la retransmission, au sens de l'article 3, d'un événement d'un grand intérêt pour le public qui ait pour conséquence de priver une partie substantielle du public, dans une ou plusieurs autres Parties, de la possibilité de suivre cet événement à la télévision.

Article 10 - Objectifs culturels

1. Chaque Partie de transmission veille, chaque fois que cela est réalisable par des moyens appropriés, à ce que les radiodiffuseurs réservent à des oeuvres européennes une proportion majoritaire de leur temps de transmission, à l'exclusion du temps consacré aux informations, à des manifestations sportives, à des jeux, à la publicité ou aux services de teletexte. Cette proportion, compte tenu des responsabilités du radiodiffuseur à l'égard de son public en matière d'information, d'éducation, de culture et de divertissement, devra être obtenue progressivement sur la base des critères appropriés.
2. En cas de désaccord entre une Partie de réception et une Partie de transmission sur l'application du paragraphe précédent, il peut être fait appel, à la demande d'une seule des Parties, au Comité permanent pour qu'il formule un avis consultatif à ce sujet. Un tel désaccord ne peut être soumis à la procédure d'arbitrage prévue à l'article 26.
3. Les Parties s'engagent à rechercher ensemble les instruments et procédures les plus adéquats pour soutenir, sans discrimination entre les radiodiffuseurs, l'activité et le développement de la production européenne, notamment dans les Parties à faible capacité de production audiovisuelle ou à aire linguistique restreinte.
4. Dans l'esprit de coopération et d'entraide qui sous-tend la présente Convention, les Parties s'efforcent d'éviter que les services de programmes transmis ou retransmis par des organismes ou à l'aide de moyens techniques relevant de leur juridiction, au sens de l'article 3, ne mettent en danger le pluralisme de la presse écrite et le développement des industries de cinéma. A cet effet, aucune transmission d'oeuvres cinématographiques par ces services ne doit intervenir, sauf accord contraire entre les détenteurs de droits et le radiodiffuseur, avant un délai de deux ans après le début de l'exploitation de cette oeuvre dans les salles de cinéma; dans le cas d'oeuvres cinématographiques coproduites par le radiodiffuseur, ce délai sera d'un an.

CHAPITRE III - PUBLICITE

Article 11 - Normes générales

1. Toute publicité doit être loyale et honnête.
2. La publicité ne doit pas être trompeuse ni porter atteinte aux intérêts des consommateurs.
3. La publicité destinée aux enfants ou faisant appel à des enfants doit éviter de porter préjudice aux intérêts de ces derniers et tenir compte de leur sensibilité particulière.
4. L'annonceur ne doit exercer aucune influence éditoriale sur le contenu des émissions.

Article 12 - Durée

1. Le temps de transmission consacré à la publicité ne doit pas dépasser 15% du temps de transmission quotidien. Toutefois, ce pourcentage peut être porté à 20% s'il comprend des formes de publicité telles que les offres faites directement au public en vue soit de vendre, d'acheter ou de louer des produits, soit de fournir des services, à condition que le volume des spots publicitaires ne dépasse pas 15%.
2. Le temps de transmission consacré aux spots publicitaires à l'intérieur d'une période donnée d'une heure ne doit pas dépasser 20%.
3. Les formes de publicité telles que les offres faites directement au public en vue soit de vendre, d'acheter ou de louer des produits, soit de fournir des services, ne doivent pas dépasser une heure par jour.

Article 13 - Forme et présentation

1. La publicité doit être clairement identifiable en tant que telle et clairement séparée des autres éléments du service de programmes par des moyens optiques ou acoustiques. En principe, elle doit être groupée en écrans.
2. La publicité subliminale est interdite.
3. La publicité clandestine est interdite, en particulier la présentation de produits ou de services dans les émissions, lorsque celle-ci est faite dans un but publicitaire.

4. La publicité ne doit pas faire appel, ni visuellement ni oralement, à des personnes présentant régulièrement les journaux télévisés et les magazines d'actualités.

Article 14 - Insertion de publicité

1. La publicité doit être insérée entre les émissions. Sous réserve des conditions fixées aux paragraphes 2 à 5 du présent article, la publicité peut également être insérée pendant les émissions, de façon à ne pas porter atteinte à l'intégrité et à la valeur des émissions de manière qu'il ne soit pas porté préjudice aux droits et ayants droit.

2. Dans les émissions composées de parties autonomes ou dans les émissions sportives et les événements et spectacles de structure similaire comprenant des intervalles, la publicité ne peut être insérée qu'entre les parties autonomes ou dans les intervalles.

3. La transmission d'œuvres audiovisuelles telles que les longs métrages cinématographiques et les films conçus pour la télévision (à l'exclusion des séries, des feuilletons, des émissions de divertissement et des documentaires), à condition que leur durée soit supérieure à quarante-cinq minutes, peut être interrompue une fois par tranche complète de quarante-cinq minutes. Une autre interruption est autorisée si leur durée est supérieure d'au moins vingt minutes à deux ou plusieurs tranches complètes de quarante-cinq minutes.

4. Lorsque des émissions autres que celles couvertes par le paragraphe 2 sont interrompues par la publicité, une période d'au moins vingt minutes devrait s'écouler entre chaque interruption successive à l'intérieur des émissions.

5. La publicité ne peut être insérée dans les diffusions de services religieux. Les journaux télévisés, les magazines d'actualités, les documentaires, les émissions religieuses et les émissions pour enfants dont la durée est inférieure à trente minutes ne peuvent être interrompus par la publicité. Lorsqu'ils ont une durée d'au moins trente minutes, les dispositions des paragraphes précédents s'appliquent.

Article 15 - Publicité pour certains produits

1. La publicité pour les produits du tabac est interdite.

2. La publicité pour les boissons alcoolisées de toutes sortes est soumise aux règles suivantes :

a. elle ne doit pas s'adresser particulièrement aux mineurs; aucune personne pouvant être considérée comme mineur ne doit être associée dans une publicité à la consommation de boissons alcoolisées;

b. elle ne doit pas associer la consommation de l'alcool à des performances physiques ou à la conduite automobile;

c. elle ne doit pas suggérer que les boissons alcoolisées sont dotées de propriétés thérapeutiques ou qu'elles ont un effet stimulant, sédatif, ou qu'elles peuvent résoudre des problèmes personnels;

d. elle ne doit pas encourager la consommation immodérée de boissons alcoolisées ou donner une image négative de l'abstinence ou de la sobriété;

e. elle ne doit pas souligner indûment la teneur en alcool des boissons.

3. La publicité pour les médicaments et les traitements médicaux qui sont seulement disponibles sur prescription médicale dans la Partie de transmission est interdite.

4. La publicité pour les autres médicaments et traitements médicaux doit être clairement identifiable en tant que telle, loyale, véridique et contrôlable, et doit se conformer à l'exigence d'absence d'effet dangereux pour l'individu.

Article 16 - Publicité s'adressant spécifiquement à une seule Partie

1. Afin d'éviter des distorsions de concurrence et la mise en péril du système télévisuel d'une Partie, les messages publicitaires dirigés spécifiquement et fréquemment vers l'audience d'une seule Partie autre que la Partie de transmission ne doivent pas contourner les règles relatives à la publicité télévisée dans cette Partie.

2. Les dispositions du paragraphe précédent ne s'appliquent pas lorsque :

a. les règles concernées établissent une discrimination entre les messages publicitaires transmis par des organismes ou à l'aide de moyens techniques relevant de la juridiction de cette Partie et les messages

publicitaires transmis par des organismes ou à l'aide de moyens techniques relevant de la juridiction d'une autre Partie ; ou

b. les Parties concernées ont conclu des accords bi- ou multilatéraux en ce domaine.

CHAPITRE IV - PARRAINAGE

Article 17 - Normes générales

1. Lorsqu'une émission ou une série d'émission est parrainée en tout ou partie, elle doit être clairement identifiée en tant que telle et de manière appropriée dans le générique, au début et/ou à la fin de l'émission.

2. Le contenu et la programmation d'une émission parrainée ne peuvent, en aucun cas, être influencés par le parrain de manière à porter atteinte à la responsabilité et à l'indépendance éditoriale du radiodiffuseur à l'égard des émissions.

3. Les émissions parrainées ne doivent pas inciter à la vente, à l'achat ou à la location des produits ou services du parrain ou d'un tiers, en particulier en faisant des références spécifiques à ces produits ou services dans ces émissions.

Article 18 - Parrainages interdits

1. Les émissions ne peuvent pas être parrainées par des personnes physiques ou morales qui ont pour activité principale la fabrication ou la vente de produits ou la fourniture de services dont la publicité est interdite en vertu de l'article 15.

2. Le parrainage des journaux télévisés et des magazines d'actualités est interdit.

CHAPITRE V - ENTRAIDE

Article 19 - Coopération entre les Parties

1. Les Parties s'engagent à s'accorder mutuellement assistance pour la mise en oeuvre de la présente Convention;

2. A cette fin :

a. Chaque Etat contractant désigne une ou plusieurs autorités dont il communique la dénomination et l'adresse au Secrétaire Général du Conseil de l'Europe, au moment du dépôt de son instrument de ratification, d'acceptation, d'approbation ou d'adhésion;

b. Chaque Etat contractant qui a désigné plusieurs autorités indique, dans la communication visée à l'alinéa a, la compétence de chacune de ces autorités.

3. Une autorité désignée par une Partie :

a. fournira les informations prévues à l'article 6, paragraphe 2, de la présente Convention;

b. fournira, à la demande d'une autorité désignée par une autre Partie, des informations sur le droit et la pratique internes dans les domaines couverts par la présente Convention;

c. coopérera avec les autorités désignées par les autres Parties chaque fois qu'il sera utile de le faire et notamment lorsque cette coopération pourra renforcer l'efficacité des mesures prises en application de la présente Convention.

d. examinera toute difficulté soulevée dans l'application de la présente Convention qui lui sera notifiée par une autorité désignée par une autre Partie.

CHAPITRE VI - COMITE PERMANENT

Article 20 - Le Comité permanent

1. Il est constitué aux fins de la présente Convention, un Comité permanent.
2. Toute partie peut se faire représenter au sein du Comité permanent par un ou plusieurs délégués. Chaque délégation dispose d'une voix. Dans les domaines relevant de ses compétences, la Communauté économique européenne exerce son droit de vote avec un nombre de voix égal au nombre de ses Etats membres qui sont Parties à la présente Convention; la Communauté européenne n'exerce pas son droit de vote dans les cas où les Etats membres concernés exercent le leur, et réciproquement.
3. Tout Etat visé à l'article 29, paragraphe 1, qui n'est pas Partie à la présente Convention peut se faire représenter au Comité permanent par un observateur.
4. Le Comité permanent peut, pour l'accomplissement de sa mission, recourir à des experts. Il peut, de sa propre initiative ou à la demande de l'organisme concerné, inviter tout organisme national ou international, gouvernemental ou non gouvernemental, techniquement qualifié dans les domaines couverts par la présente Convention, à être représenté par un observateur à tout ou partie d'une de ses réunions. La décision d'inviter de tels experts ou organismes est prise à la majorité des trois quarts des membres du Comité permanent.
5. Le Comité permanent est convoqué par le Secrétaire Général du Conseil de l'Europe. Il tient sa première réunion dans les six mois qui suivent la date d'entrée en vigueur de la Convention. Il se réunit par la suite lorsqu'un tiers des Parties ou le Comité des Ministres du Conseil de l'Europe, formule la demande, à l'initiative du Secrétaire Général du Conseil de l'Europe, conformément aux dispositions de l'article 23, paragraphe 2, ou encore à la demande, d'une ou de plusieurs Parties, conformément aux dispositions des articles 21, alinéa c, et 25, paragraphe 2.
6. La majorité des Parties constitue le quorum nécessaire pour tenir une réunion du Comité permanent.
7. Sous réserve des dispositions du paragraphe 4 et de l'article 23, paragraphe 3, les décisions du Comité permanent sont prises à majorité des trois quarts des membres présents.
8. Sous réserve des dispositions de la présente Convention, le Comité permanent établit son règlement intérieur.

Article 21 - Fonctions du Comité permanent

Le Comité permanent est chargé de suivre l'application de la présente Convention. Il peut :

- a. faire des recommandations aux Parties concernant l'application de la Convention;
- b. suggérer les modifications à la Convention qui pourraient être nécessaires et examiner celles qui sont proposées conformément aux dispositions de l'article 23;
- c. examiner, à la demande d'une ou plusieurs Parties, toute question relative à l'interprétation de la Convention;
- d. faciliter autant que de besoin le règlement amiable de toute difficulté qui lui est notifiée conformément aux dispositions de l'article 25;
- e. faire des recommandations au Comité des Ministres relatives à l'invitation d'Etats autres que ceux visés à l'article 29, paragraphe 1, à adhérer à la Convention.

Article 22 - Rapports du Comité permanent

Après chacune de ses réunions, le Comité permanent transmet aux Parties et au Comité des Ministres du Conseil de l'Europe un rapport sur ses discussions et sur toute décision prise.

CHAPITRE VII - AMENDEMENTS

Article 23 - Amendements

1. Toute Partie peut proposer des amendements à la présente Convention.

2. Toute proposition d'amendement est notifiée au Secrétaire Général du Conseil de l'Europe qui la communique aux Etats membres du Conseil de l'Europe, aux autres Etats Parties à la Convention culturelle européenne, à la Communauté économique européenne et à chaque Etat non membre qui a adhéré ou a été invité à adhérer à la présente Convention conformément aux dispositions de l'article 30. Le Secrétaire Général du Conseil de l'Europe convoque une réunion du Comité permanent au plus tôt deux mois après la communication de la proposition d'amendement.

3. Toute proposition d'amendement est examinée par le Comité permanent qui soumet le texte adopté à la majorité des trois quarts des membres du Comité permanent au Comité des Ministres pour approbation. Après cette approbation, le texte est transmis aux Parties pour acceptation.

4. Tout amendement entre en vigueur le troisième jour après que toutes les Parties ont informé le Secrétaire Général qu'elles l'ont accepté.

CHAPITRE VIII - VIOLATIONS ALLEGUEES DE LA PRESENTE CONVENTION

Article 24 - Violations alléguées de la présente convention

1. Lorsqu'une Partie constate une violation de la présente Convention, elle communique à la Partie de transmission la violation alléguée, les deux Parties s'efforçant de résoudre la difficulté sur la base des dispositions des articles 19, 25 et 26.

2. Si la violation alléguée présente un caractère manifeste, sérieux et grave, tel qu'elle soulève d'importants problèmes d'intérêt public et concerne les articles 7, paragraphes 1 ou 2, 12, 13, paragraphe 1, première phrase, 14 ou 15, paragraphes 1 ou 3, et si elle continue deux semaines après la communication, la Partie de réception peut suspendre, à titre provisoire, la retransmission du service de programmes mis en cause.

3. Dans tous les autres cas de violation alléguée, à l'exception de ceux prévus au paragraphe 4, la Partie de réception peut suspendre, à titre provisoire, la retransmission du service de programmes mis en cause après huit mois à dater de la communication, lorsque la violation alléguée continue.

4. La suspension provisoire de la retransmission n'est pas admise lors de violations alléguées des articles 7, paragraphe 3, 8, 9 ou 10.

CHAPITRE IX - REGLEMENT DES DIFFERENDS

Article 25 - Conciliation

1. En cas de difficulté dans l'application de la présente Convention, les parties concernées s'efforcent de parvenir à un règlement amiable.

2. Sauf si l'une des parties concernées s'y oppose, le Comité permanent peut examiner la question, en se tenant à la disposition des parties concernées, afin de parvenir dans les plus brefs délais à une solution satisfaisante, et le cas échéant, formuler un avis consultatif à ce sujet.

3. Chaque partie concernée s'engage à fournir au Comité permanent, dans les meilleurs délais, toutes les informations et facilités nécessaires pour l'accomplissement de ses fonctions en vertu du paragraphe précédent.

Article 26 - Arbitrage

1. Si les parties concernées ne peuvent régler leur différend sur la base de l'article 25, elles peuvent, d'un commun accord, le soumettre à l'arbitrage selon la procédure prévue à l'annexe à la présente Convention. En l'absence d'un tel accord dans un délai de six mois à partir de la première demande tendant à l'ouverture de la procédure de conciliation, le différend peut être soumis à l'arbitrage à la requête de l'une des parties.

2. Toute Partie peut, à tout moment, déclarer reconnaître comme obligatoire de plein droit et sans convention spéciale à l'égard de tout autre Partie acceptant la même obligation, l'application de la procédure d'arbitrage prévue à l'annexe à la présente convention.

RE X - AUTRES ACCORDS INTERNATIONAUX ET DROIT INTERNE DES PARTIES

Autres accords ou arrangements internationaux.

1. Dans leurs relations mutuelles, les Parties qui sont membres de la Communauté économique européenne appliquent les règles de la Communauté et n'appliquent donc les règles découlant de la présente Convention que dans la mesure où il n'existe aucune règle communautaire régissant le sujet particulier concerné.
2. Aucune disposition de la présente Convention ne saurait empêcher les Parties de conclure des accords internationaux complétant ou développant ses dispositions ou étendant leur champ d'application.
3. En cas d'accords bilatéraux, la présente Convention ne modifie en rien les droits et obligations des Parties qui découlent de ces accords et qui ne portent atteinte ni à la jouissance par les autres Parties des droits qu'elles tiennent de la présente Convention, ni à l'exécution de leurs obligations découlant de celle-ci.

Article 28 - Relations entre la Convention et le droit interne des Parties

Aucune disposition de la présente Convention ne saurait empêcher les Parties d'appliquer des règles plus strictes ou plus détaillées que celles prévues dans la présente Convention aux services des programmes transmis par des organismes ou à l'aide de moyens techniques relevant de leur juridiction, au sens de l'article 3.

CHAPITRE XI - DISPOSITIONS FINALES

Article 29 - Signature et entrée en vigueur

1. La présente Convention est ouverte à la signature des Etats membres du Conseil de l'Europe et des autres parties à la Convention culturelle européenne, ainsi qu'à celle de la Communauté économique européenne. Elle sera soumise à ratification, acceptation ou approbation. Les instruments de ratification, d'acceptation ou d'approbation seront déposés près le Secrétaire Général du Conseil de l'Europe.
2. La Convention entrera en vigueur le premier jour du mois qui suit l'expiration d'une période de trois mois après la date à laquelle sept Etats, dont au moins cinq Etats membres du Conseil de l'Europe, auront exprimé leur consentement à être liés par la Convention conformément aux dispositions du paragraphe précédent.
3. Un Etat peut, lors de sa signature ou à une date ultérieure précédant l'entrée en vigueur de la présente Convention à son égard, déclarer qu'il appliquera la Convention à titre provisoire.
4. La Convention entrera en vigueur à l'égard de tout Etat visé au paragraphe 1, ou de la Communauté économique européenne, qui exprimeront ultérieurement leur consentement à être liés par elle, le premier jour du mois qui suit l'expiration d'une période de trois mois après la date du dépôt de l'instrument de ratification, d'acceptation ou d'approbation.

Article 30 - Adhésion d'Etats non membres

1. Après entrée en vigueur de la présente Convention, le Comité des Ministres du Conseil de l'Europe pourra, après consultation des Etats contractants, inviter tout autre Etat à adhérer à la Convention par une décision prise à la majorité prévue à l'article 20.d du statut du Conseil de l'Europe et à l'unanimité des représentants des Etats contractants ayant le droit de siéger au Comité.
2. Pour tout Etat adhérent, la Convention entrera en vigueur le premier jour du mois qui suit l'expiration d'une période de trois mois après la date du dépôt de l'instrument d'adhésion près le Secrétaire Général du Conseil de l'Europe.

Article 31 - Application territoriale

1. Tout Etat peut, au moment de la signature ou au moment du dépôt de son instrument de ratification, d'acceptation ou d'adhésion, désigner le ou les territoires auxquels s'appliquera la présente Convention.
2. Tout Etat peut, à tout moment ou par la suite, par une déclaration adressée au Secrétaire Général du Conseil de l'Europe, étendre l'application de la présente Convention à tout autre territoire désigné dans la

déclaration. La Convention entrera en vigueur à l'égard de ce territoire le premier jour du mois qui suit l'expiration d'une période trois mois après la date de réception de la déclaration par le Secrétaire Général.

3. Toute déclaration faite en vertu des deux paragraphes précédents pourra être retirée, en ce qui concerne tout territoire désigné dans cette déclaration, par notification adressée au Secrétaire Général. Le retrait prendra effet le premier jour du mois qui suit l'expiration d'une période de six mois après la date de réception de la notification par le Secrétaire Général.

Article 32 - Réserves

1. Au moment de la signature ou au moment du dépôt de son instrument de ratification, d'acceptation, d'approbation ou d'adhésion :

a. tout Etat peut déclarer qu'il se réserve le droit de s'opposer à la retransmission sur son territoire, dans la seule mesure ou elle n'est pas conforme à sa législation nationale, de services de programmes contenant de la publicité pour les boissons alcoolisées selon les règles prévues à l'article 15, paragraphe 2, de la présente Convention;

b. le Royaume-Uni peut déclarer qu'il se réserve le droit de ne pas satisfaire à l'obligation, prévue à l'article 15, paragraphe 1, d'interdire la publicité pour les produits du tabac, en ce qui concerne la publicité pour les cigares et le tabac pour pipe diffusée par l'*Independent Broadcasting Authority* sur le territoire britannique par des moyens terrestres.

Aucune autre réserve n'est admise.

2. Une réserve formulée conformément au paragraphe précédent ne peut pas faire l'objet d'objections.

3. Tout autre Etat contractant qui a formulé une réserve en vertu du paragraphe 1 peut retirer en tout ou partie en adressant une notification au Secrétaire Général du Conseil de l'Europe. Le retrait prendra effet à la date de réception de la notification par le Secrétaire Général.

4. La Partie qui a formulé une réserve au sujet d'une disposition de la présente Convention ne peut prétendre à l'application de cette disposition par une autre Partie; toutefois, elle peut, si la réserve est partielle ou conditionnelle, prétendre à l'application de cette disposition dans la mesure ou elle-même l'a acceptée.

Article 33 - Dénonciation

1. Toute partie peut, à tout moment, dénoncer la présente Convention en adressant une notification au Secrétaire Général du Conseil de l'Europe.

2. La dénonciation prendra effet le premier jour du mois qui suit l'expiration d'une période de six mois après la date de réception de la notification par le Secrétaire Général.

Article 34 - Notifications

Le Secrétaire Général du Conseil de l'Europe notifiera aux Etats membres du Conseil, aux autres Etats parties à la Convention culturelle européenne, à la Communauté économique européenne et à tout Etat ayant adhéré ou ayant été invité à adhérer à la présente convention :

a. toute signature;

b. le dépôt de tout instrument de ratification, d'acceptation, d'approbation ou d'adhésion;

c. toute date d'entrée en vigueur de la présente Convention conformément aux dispositions des articles 29, 30 et 31;

d. tout rapport établi en application des dispositions de l'article 22;

e. tout autre acte, déclaration, notification ou communication ayant trait à la présente Convention.

1. Toute requête d'arbitrage est notifiée au Secrétaire Général du Conseil de l'Europe. Elle indique le nom de l'autre partie au différend et l'objet du différend. Le Secrétaire Général communique les informations ainsi reçues à toutes les Parties à la Convention.

2. En cas de différend entre deux Parties dont l'une est un Etat membre de la Communauté économique européenne, elle-même Partie, la requête d'arbitrage est adressée à la fois à cet Etat membre et à la Communauté, qui notifient conjointement au Secrétaire Général, dans un délai d'un mois après la réception de la requête, si l'Etat membre ou la Communauté, ou l'Etat membre et la Communauté conjointement, se constituent partie au différend. A défaut d'une telle notification dans ledit délai, l'Etat membre et la Communauté sont réputés n'être qu'une seule et même partie au différend pour l'application des dispositions régissant la constitution et la procédure du tribunal arbitral. Il en est de même lorsque l'Etat membre et la Communauté se constituent conjointement partie au différend. Dans l'hypothèse envisagée par le présent paragraphe, le délai d'un mois prévu à la première phrase du paragraphe 4 ci-après est porté à deux mois.

3. Le tribunal arbitral est composé de trois membres ; chacune des parties au différend nomme un arbitre ; les deux arbitres ainsi nommés désignent d'un commun accord le troisième arbitre, qui assume la présidence du tribunal. Ce dernier ne doit pas être ressortissant de l'une des parties au différend, ni avoir sa résidence habituelle sur le territoire de l'une de ces parties, ni se trouver au service de l'une d'elles, ni s'être déjà occupé de l'affaire à un autre titre.

4. Si, dans un délai d'un mois à compter de la communication de la requête par le Secrétaire Général du Conseil de l'Europe, l'une des parties n'a pas nommé un arbitre, le Président de la Cour européenne des Droits de l'Homme procède, à la demande de l'autre partie, à sa nomination dans un nouveau délai d'un mois. Si le Président de la Cour est empêché ou est ressortissant de l'une des parties au différend, cette nomination incombe au Vice-Président de la Cour ou au membre le plus ancien de la Cour qui est disponible et qui n'est pas ressortissant de l'une des parties au différend. La même procédure s'applique si, dans un délai d'un mois après la nomination du deuxième arbitre, le président du tribunal n'est pas désigné.

5. Les dispositions des paragraphes 3 et 4 s'appliquent, selon le cas, pour pourvoir à tout siège vacant.

6. Lorsque deux parties ou plus s'entendent pour faire cause commune, elles nomment conjointement un arbitre.

7. Les parties au différend et le Comité permanent fournissent au tribunal arbitral toutes les facilités nécessaires pour la conduite efficace de la procédure.

8. Le tribunal arbitral établit ses propres règles de procédure. Ses décisions sont prises à la majorité de ses membres. Sa sentence est définitive et obligatoire.

9. La sentence du tribunal arbitral est notifiée au Secrétaire Général du Conseil de l'Europe qui la communique à toutes les Parties à la Convention.

10. Chaque partie au différend supporte les frais de l'arbitre qu'elle a nommé ; ces parties supportent, à parts égales, les frais de l'autre arbitre, ainsi que les autres dépenses entraînées par l'arbitrage.

MESURES POUR ENCOURAGER
LE DEVELOPPEMENT DE L'INDUSTRIE
AUDIOVISUELLE

MEDIA 92

MESURES POUR ENCOURAGER LE DEVELOPPEMENT DE L'INDUSTRIE AUDIOVISUELLE

Le Programme MEDIA est une initiative de la Commission des Communautés européennes. Il a été créé en 1987 et comprend une dizaine de projets développés à titre expérimental depuis 1988.

MEDIA clôturera sa phase pilote à la fin de 1990. Sur la base des résultats de celle-ci, le Conseil des Ministres définira l'ampleur et les orientations de la phase principale, qui devrait commencer à partir de 1991.

LES ORIENTATIONS

MEDIA vise à favoriser la création de l'espace audiovisuel européen, en soutenant le développement économique des activités culturelles que sont le cinéma et la télévision. Dans ce sens, il s'articule selon cinq axes principaux :

1. MEDIA s'inscrit dans la perspective du Grand Marché.

Il exploite les avantages du nouvel espace économique pour les industries culturelles de l'image, en jouant sur "l'effet de dimension" européen :

- ° Il renforce les industries nationales par la diffusion de leurs "produits" à l'échelle communautaire, auprès d'un public potentiel de 320 millions d'habitants.
- ° Il crée des collaborations entre ces industries, en augmentant leurs capacités de production et de distribution sur le marché international.

L'approche économique de MEDIA valorise la dimension culturelle des secteurs d'activités soutenues par les expériences pilotes. Dès à présent, celles-ci montrent qu'avec des stimulants adéquats, de vastes marchés peuvent s'ouvrir dans des domaines longtemps jugés non rentables.

Ainsi, dans le cadre de l'expérience menée par le European Film Distribution Office/EFDO, bon nombre de films dits "culturels" ont dégagé un important potentiel commercial, grâce à des impulsions financières injectées dans la distribution transfrontalière. Un véritable Grand Marché de la distribution semble s'amorcer alors qu'auparavant 80 % des films ne quittaient jamais leur pays d'origine.

Ainsi, EFDO tend à compenser avec succès l'inexistence d'entreprises de distribution d'envergure européenne. De son côté, EURO-AIM apparaît désormais comme le plus grand service de promotion de la production indépendante sur les marchés internationaux de télévision. CARTOON achève le montage de pools techniques de studios d'animation qui, seuls, seront à l'avenir capables d'assurer de grandes séries de télévision en Europe. Enfin, le European SCRIPT Fund est l'unique structure, à l'échelle européenne, à investir dans la Recherche-Développement au niveau de la préproduction de cinéma et de télévision.

Soutenir les PME est aussi les faire bénéficier du flux de capitaux et de compétences provenant d'entreprises plus importantes. La création de ce flux est une des spécificités du Club d'investissement MEDIA pour les Nouvelles Technologies et sera également favorisée par MEDIA-Venture, Fonds de Capital-Risque pour l'Audiovisuel européen.

4. MEDIA favorise l'équilibre entre les "petites" et les "grandes" industries nationales

La densité et la cohésion des réseaux mis en place par MEDIA garantissent un élément vital pour l'expansion du marché européen : la solidarité entre pays et marchés de taille différente. L'étendue des réseaux communautaires permet de dépasser le clivage entre "petits" et "grands". A l'intérieur des projets, elle rend possible des opérations d'"équilibre" en faveur des cultures et des langues dites "moins répandues".

La volonté d'équilibre traverse l'ensemble du Programme MEDIA. Elle est particulièrement sensible dans BABEL (Fonds pour le Multilinguisme) qui, par des aides au doublage et au sous-titrage, ouvre le Grand Marché aux productions des petits pays réalisées dans des langues "moins parlées". De même, dans EFDO le mécanisme d'incitation à la distribution de films tient compte des difficultés particulières que rencontrent les "petites" industries nationales à pénétrer sur le marché européen.

5. MEDIA se veut un ensemble cohérent d'actions complémentaires qui tire sa force de sa dimension communautaire.

Les réseaux de MEDIA doivent avoir l'envergure la plus large, pour produire les effets d'échelle et faire jouer les synergies : ils doivent donc traverser tous les pays de la Communauté européenne. C'est cette portée communautaire qui leur confère un impact, une valeur spécifique impossibles à atteindre sur des marchés plus restreints.

Par ailleurs, les réseaux de MEDIA sont complémentaires voire "interactifs". Ils se combinent à l'intérieur d'un cadre cohérent qui englobe toutes les fonctions de l'industrie audiovisuelle. Des liens s'établissent, des échanges s'installent entre les réseaux et les projets dans le sens d'un renforcement mutuel.

1. La DISTRIBUTION, peu développée à l'échelle communautaire, est le pôle prioritaire de l'action de MEDIA. Les premières expériences dans ce secteur portant sur la distribution cinématographique en salles (EFDO), la distribution vidéo (EVE), la diffusion TV par la promotion du multilinguisme (BABEL) et la présence commerciale de la production indépendante européenne sur les grands marchés internationaux (EURO-AIM).

EFDO - The European Film Distribution Office

Quatre-vingt pour cent des films européens ne franchissent pas la frontière de leur pays d'origine. L'avènement du Marché communautaire leur assurera une rentabilité accrue, tout en valorisant leur potentiel créatif. C'est dans cet objectif qu'a été mis en place l'Office Européen de Distribution de Films/EFDO. Celui-ci apporte une réponse originale au problème du morcellement du marché européen auquel, jusqu'à présent, uniquement les filiales des "major companies" américaines étaient capables de faire face.

Association de distributeurs et de producteurs des pays membres de la Communauté, de la Suisse et de l'Autriche, EFDO accorde des avances sur recettes à la distribution de films européens dans les salles de cinéma. Pendant sa phase pilote, EFDO s'est centré sur les films dits "low budget" (coût de production inférieur à 2.250.000 ECU) qui représentent plus des trois quarts de la production européenne.

Depuis le début des activités d'EFDO en novembre 1988, 25 films ont fait ou font l'objet de 127 lancements dans 13 pays (à savoir les pays de la Communauté et la Suisse). Pour ces films, le nombre d'entrées dans les salles approche les 5 millions. Les recettes perçues pour plusieurs films permettent aux distributeurs de commencer à rembourser les avances consenties par EFDO. Ainsi que prévu dans les statuts de l'Association, ces sommes sont réinvesties dans le lancement d'autres films.

EVE - Espace Vidéo Européen

Une partie grandissante des recettes des films provient désormais de leur exploitation sur le marché des vidéocassettes. C'est pourquoi il est important de créer des conditions permettant l'édition et la distribution vidéo des oeuvres européennes qui n'ont pas encore accès à ce marché. Dans ce sens, le projet EVE, qui vient d'être créé en complément et sur le modèle de fonctionnement d'EFDO, s'oriente vers deux actions parallèles :

- ° l'interconnexion de circuits culturels européens dont le regroupement permettra la distribution de titres européens;
- ° un système d'avances sur recettes favorisant l'édition d'oeuvres dont le potentiel est sous-exploité en raison du risque financier qu'elle représente pour l'éditeur/distributeur

SCRIPT - Support for Creative Independent Production Talent

La production d'oeuvres de fiction, que ce soit au cinéma ou en télévision, représente un enjeu majeur pour l'audiovisuel dans les années à venir. En amont de cette production se trouvent le "script development" et la préproduction, stades vitaux auxquels on accorde encore trop peu d'attention dans l'industrie européenne.

The European SCRIPT Fund veut faire prendre conscience de l'importance du concept de "Développement" dans la production audiovisuelle. En accordant des aides pendant la phase d'écriture et de préproduction, il vise à favoriser des projets de qualité ayant un potentiel d'audience international et attirant les investissements nécessaires.

SCRIPT a été créé à Londres, sous la présidence du réalisateur et producteur Sir Richard Attenborough. La structure de gestion repose sur le partenariat financier de MEDIA avec la British Academy of Film and Television Arts/BAFTA, le British Film Institute/BFI, la BBC, Channel Four, l'Independent Television Association/ITVA et le Shell-UK-Venture. Le Fonds attribue des avances sur les frais de développement de scénarios et de préproduction et apporte de l'assistance en matière d'"Ingénierie" économique (gestion et montages financiers).

Depuis son lancement au printemps 1989, SCRIPT a traité un millier de dossiers et apporté son soutien à plus de 100 projets. Dès à présent, de premiers investissements sont remboursés à SCRIPT, un certain nombre des projets ayant clôturé avec succès la phase de développement et atteint le stade de la production effective.

CARTOON - Association Européenne du Film d'Animation

Les problèmes structurels de l'industrie d'animation européenne, par ailleurs mondialement réputée pour sa créativité et ses qualités techniques, ne peuvent être surmontés que par la coopération transfrontalière.

CARTOON, qui rassemble la plupart des professionnels de l'animation, veut donner à cette industrie des impulsions renforçant sa capacité de production et sa présence dans la distribution internationale, à savoir:

- ° Encourager la mise en réseau des studios éparpillés à travers l'Europe, pour créer des structures de production communes capables de soutenir des réalisations importantes, face à la concurrence internationale.
Dès à présent, quatre structures de ce type sont en cours de création, comprenant dans l'ensemble quelque 25 studios de nationalités différentes.
- ° Donner des impulsions financières à la production, par des avances consenties au développement et à la préproduction, ainsi qu'à des pilotes de séries. 23 projets ont été soutenus jusqu'à présent.

MAP-TV (Mémoire-Archive-Programmes)

Des ressources importantes se trouvent enfermées dans les archives de la télévision et du cinéma, qui représentent des valeurs considérables à la fois au plan économique et culturel. Il faudra améliorer l'exploitation de cette "mémoire collective" de l'audiovisuel pour mieux profiter de ses richesses, en créant un véritable "Second Marché".

MEDIA a commencé à explorer les possibilités de valorisation des archives en liaison avec MAP-TV (Mémoire-Archives-Programmes), projet initié en collaboration avec le Conseil de l'Europe, qui regroupe des chaînes de télévision, des cinémathèques et des dépositaires d'archives audiovisuelles, ainsi que des producteurs indépendants.

3. Les activités de FORMATION professionnelle traversent l'ensemble des projets pilotes du Programme MEDIA.

Une place particulière revient cependant à une initiative originale, à savoir la formation économique et commerciale dans la perspective du Grand Marché. Absente jusqu'à présent des écoles de cinéma et de télévision en Europe, ce type de formation pragmatique est au centre des préoccupations de MEDIA. Il vise à permettre aux professionnels de s'adapter aux nouvelles dimensions économiques de l'espace audiovisuel européen et d'acquérir les compétences de gestion nécessaires pour en tirer pleinement avantage. Un premier exemple :

EAVE - Les Entrepreneurs de l'Audiovisuel Européen

L'Association "Les Entrepreneurs de l'Audiovisuel Européen"/EAVE groupe des institutions d'enseignement, des entreprises de production, des organisations de télévision ainsi que des administrations publiques dans le secteur audiovisuel. Elle organise des formations permettant à de jeunes producteurs indépendants de maîtriser les aspects financiers et commerciaux de leurs projets de production et, de manière générale, les méthodes de gestion liées à l'audiovisuel. Une attention particulière est donnée aux techniques de coproduction "multinationales" et européennes.

Un premier cycle de formation s'est terminé en mars 1989 : étalé sur neuf mois, il était composé de "modules" d'enseignement sous forme d'ateliers tenus à Namur, Munich et Barcelone, représentant au total 40 jours d'exercices, de débats et de séances d'information. Dès la clôture du cycle, de nombreux projets développés au cours des travaux ont trouvé des financiers, des coproducteurs et/ou des diffuseurs intéressés.

Forts de cette première expérience, caractérisée par un pragmatisme répondant de près aux exigences de l'industrie audiovisuelle, les "Entrepreneurs" ont organisé une nouvelle série de séminaires pour l'année 1989/90 en France, au Portugal et en Suisse.

MEDIA-Venture

MEDIA-Venture, the Capital Risk Fund which is to be set up in Luxembourg, due to the advantages of this financial market for the audiovisual sector. There are plans to call upon a particular type of Luxembourg company, called a SICAV (Socit d'Investissement Capital Variable - Mutual Fund), which offers flexible management adapted to the requirements of the MEDIA Venture Fund. The capital invested will lie between 25 and 50 million ECU. None of the partners will hold more than 10% of the capital.

MEDIA-Venture will invest mainly in highly commercial films and television series. It will contribute capital to production companies to enable them to develop sufficiently to make their mark on the world market and to negotiate, from a strong position, with non-European partners. A perfect knowledge of all the European markets will enable MEDIA-Venture to offer a valuable service to its partners, advising them on the best way to manage each product.

The success of an undertaking such as MEDIA-Venture, in an environment where certain similar, but purely national projects fail, depends on its ability to become European in the broad sense of the term, going beyond the borders of the Community. Thus, in addition to a certain number of "Community" partners who are now expressing an interest in MEDIA-Venture, Scandinavian, Austrian, and Swiss investors may also participate in the Fund.

^2

Declaración de Delfos

Hombres y mujeres del mundo de la cultura, autores, escritores, músicos, actores, investigadores científicos y universitarios de Alemania, Austria, Bélgica, Chipre, Dinamarca, España, Francia, Grecia, Hungría, Irlanda, Islandia, Italia, Luxemburgo, Holanda, Polonia, Portugal, Reino Unido, Suecia, Suiza, Turquía, Yugoslavia y toda Europa han venido a Delfos estimulados por un sentimiento de urgencia.

El medio audiovisual atraviesa una crisis cultural, y estamos profundamente preocupados por su porvenir en Europa. Esta declaración se dirige a la opinión pública y a las instituciones comunitarias de Europa: por la universalidad de su presencia y su tendencia a la hegemonía, el medio audiovisual se ha convertido en elemento decisivo de la cultura. Se trata, por tanto, de proclamar el derecho de que todos enriquezcan su personalidad con emociones y experiencias vividas y compartidas, así como con el conocimiento; del derecho del público a elegir libremente, del derecho de los creadores a expresarse con libertad.

Ahora bien, a menudo se niega que todos esos derechos sean un medio de intercambio y crecimiento o se les confisca en aras de fuerzas económicas para que no sean más que instrumentos del poder. Hay medios de remediar lo peor, y nosotros tenemos el deber de decir a los Go-

biernos: actúen mientras todavía sea tiempo.

Combatir el debilitamiento progresivo de las identidades culturales en Europa es responsabilidad suya. Todos tienen derecho a ver obras que expresen sus características nacionales, sobre todo en su propia lengua.

Imponer una verdadera y libre circulación de ideas, de información y de obras es responsabilidad suya. La censura, las injerencias y las manipulaciones con fines políticos o comerciales son amenazas contra la democracia.

Oponerse a las pretensiones de invadir los espacios culturales en busca

solamente de beneficios es responsabilidad suya. No permitan que, desafiando los derechos del público y del autor, las televisiones comerciales desvíen de su finalidad las obras culturales para convertir las en soportes publicitarios. No permitan que las mutilen, las desnaturalicen.

No acepten que, so pretexto de garantizar programas a los espectadores, vendan éstos a los agentes publicitarios. La integridad y el futuro de nuestro cine y televisión es responsabilidad suya. En vísperas del libre mercado europeo de 1992 y del tercer milenario es nuestro deber recordar a los Gobiernos que cumplan con su deber. Es una lucha por la evolución humana y por la democracia.

Carta del audiovisual europeo

¡Que los Gobiernos combatan a nuestro lado!

1. La obra cinematográfica y televisiva, que nace de la experiencia y la imaginación del hombre, es un elemento fundamental de la cultura que se considera viva. Es la expresión de la personalidad de su autor. En este sentido no es un producto como los demás y su explotación no puede asimilarse a un simple servicio. Las leyes y reglamentos europeos deben tomar impetuosamente en cuenta esta especificidad.

2. Todos los pueblos tienen derecho a acceder a la obra cinematográfica y televisiva, que refleja sus características sociales y culturales y en cuyo primer puesto se encuentra su lengua. Se estimulará al autor, cualesquiera sea su función, a que realice su creación en su propia lengua. Esta elección es una de sus prerrogativas. Las leyes y reglamentos nacionales y europeos salvaguardarán las identidades culturales y lingüísticas mediante sistemas de apoyo financiero, cuotas y protección de la difusión.

3. Se necesita un esfuerzo solidario de los Gobiernos de todos los países europeos para sostener el desarrollo de la industria de producción cinematográfica y televisiva en los países más débiles del continente desde el punto de vista económico. Las instituciones europeas, y de forma especial la Comunidad Europea (CE), deben llevar a cabo una política efi-

caz de apoyo y salvaguardia de las expresiones nacionales minoritarias.

4. La cualidad de autor de una obra sólo está en manos de las personas físicas que crean una obra cinematográfica o televisiva: realizador, autor de la obra original, del guión y de la música. Por el solo hecho de crear la obra, el autor disfrutará de un derecho de propiedad incorpórea exclusiva. Este derecho supone atributos de orden moral, que son perpetuos e inalienables, y atributos de orden patrimonial.

5. El derecho moral vinculado a la persona del autor protege su nombre y su obra, que el público tiene derecho a ver tal como ha sido creada. El derecho moral incluye el que tiene el autor para reivindicar la paternidad de su obra y oponerse a cualquier modificación de ésta, sea bajo la forma de adición, supresión o cambio de cualquier elemento.

Todo contrato que reduzca o suprima este derecho moral es nulo. El realizador establecerá el montaje definitivo de la obra. Los artistas que interpreten obras audiovisuales disfrutarán del respeto a su imagen.

6. Del respeto a la dignidad e independencia del creador, autor e intérprete se deriva la garantía de que viva del producto de su trabajo. Ninguna autoridad ni norma nacional o europea puede privar al autor del derecho exclusivo a negociar, individual o colectivamente, las condiciones por las que autoriza la difusión de su obra, así como su remuneración.

7. Una obra cinematográfica y televisiva sólo tiene existencia real mediante su comunicación al público. Los autores de la obra audiovisual disfrutarán del derecho a una explotación continua de la obra, conforme a las costumbres de su profesión. A falta de ésta, el autor recuperará los derechos de su obra.

Favorecer la creación

8. Debido a su importante papel social, la comunicación audiovisual de masas ejerce una función de interés general. El modo de financiar las producciones cinematográficas y televisivas es determinante y confiere a sus financiadores un poder de decisión que puede ejercerse o no en el sentido de la voluntad creadora e independiente del autor. Corresponde a los poderes públicos, en cada país europeo, favorecer la creación con diversidad de fuentes de financiación, así como apoyar la producción independiente. Los sistemas de ayuda a la producción cinematográfica y televisiva han de contribuir a este objetivo.

9. La concentración de los medios de producción y difusión en manos de unas pocas personas o empresas multinacionales es una amenaza para el conjunto de derechos democráticos. Debe abolirse

toda forma de censura directa o indirecta. La independencia de la expresión artística debe mantenerse al margen de las presiones políticas y comerciales.

10. Las obras cinematográficas están destinadas, ante todo, a la explotación en sala. Por tanto, el público tiene derecho a verlas en esas mismas salas. Las leyes y reglamentos europeos establecerán un orden cronológico que garantice y refuerce la difusión de la obra cinematográfica en las salas de cine.

Libre acceso

11. Todo individuo tiene derecho a acceder a toda información y a toda obra cinematográfica y televisiva. Los poderes públicos nacionales y europeos preservarán el libre acceso a todos los medios de comunicación y cuidarán de que los medios de comunicación respeten en su programación el pluralismo social y cultural, actuarán contra la uniformidad y el embrutecimiento espiritual y colaborarán para que se desarrolle la libre elección y para que se formen espíritus críticos.

12. El público tiene un derecho específico, que se distingue del derecho del autor y que a su vez le refuerza, a recibir las obras íntegras, sobre todo sin ningún tipo de interrupciones publicitarias. El público tiene derecho a una información completa y objetiva sobre el contenido de los programas y debe poder participar en la elección de programas que hacen los medios de comunicación de masas.

13. Al ser un medio que domina nuestra época, el audiovisual corre el riesgo de generar en los jóvenes una tendencia a la pasividad. Sin embargo, mediante la difusión de obras se puede estimular la imaginación creadora, suscitar la renovación del lenguaje, incitar a una actitud crítica frente a la invasión de las imágenes y hacer funcionar el pensamiento. Las artes cinematográficas y televisivas hallarán un lugar en los sistemas educativos de las naciones de Europa. La evolución de las enseñanzas técnicas especializadas, que se adapta al progreso tecnológico actual y futuro, será el mejor incentivo a la creación artística, el mejor estímulo a una participación crítica e inteligente, en el seno de un sistema verdaderamente pluralista y democrático.

14. La salvaguardia y la restauración del patrimonio audiovisual de nuestros países, que a menudo se ha descuidado gravemente, es tarea primordial de todas las autoridades políticas y culturales. Se creará una comisión europea que se encargue de esta responsabilidad. Así, el patrimonio audiovisual, libremente accesible, podrá rendir testimonio de nuestro tiempo ante todos.

CONSEIL DE L'EUROPE COUNCIL OF EUROPE

CONFÉRENCE PERMANENTE
DES POUVOIRS LOCAUX
ET RÉGIONAUX DE L'EUROPE

FRES192I.88

STANDING CONFERENCE
OF LOCAL AND REGIONAL
AUTHORITIES OF EUROPE

Edition provisoire

VINGT-TROISIEME SESSION

(Strasbourg, 15-17 mars 1988)

RESOLUTION 192 (1988) (1)

SUR

LES LANGUES REGIONALES OU MINORITAIRES EN EUROPE

1. Discussion par la Conférence Permanente et adoption le 16 mars 1988, 2ème séance (voir Doc. CPL (23) 8, Partie I, projet de Résolution présenté par la Commission des Affaires culturelles et sociales, rapporteur: M. H. KOHN)

16.384
09.21

CE DOCUMENT NE SERA PLUS
DISTRIBUÉ EN RÉUNION
PRIÈRE DE VOUS MUNIR
DE CET EXEMPLAIRE

P-419

A N N E X E

CHARTRE EUROPEENNE DES LANGUES(1)
REGIONALES OU MINORITAIRES

PREAMBULE

Les Etats signataires de la présente Charte,

Considérant que le but du Conseil de l'Europe est de réaliser une union plus étroite entre ses Membres, notamment afin de sauvegarder et de promouvoir les idéaux et les principes qui sont leur patrimoine commun ;

Considérant que certaines langues régionales ou minoritaires risquent, au fil du temps, de disparaître et, par conséquent, que cette disparition affaiblirait la tradition et la richesse culturelle de l'Europe, et estimant dès lors légitime et nécessaire de prendre des mesures spéciales pour les préserver et les développer ;

Considérant que le droit des populations de s'exprimer dans leurs langues régionales ou minoritaires dans leur vie privée et sociale constitue un droit imprescriptible conforme aux principes contenus dans le Pacte international relatif aux droits civils et politiques des Nations Unies, dans la Convention de Sauvegarde des Droits de l'Homme et des Libertés fondamentales du Conseil de l'Europe et dans l'Acte final de la Conférence sur la Sécurité et la Coopération en Europe ;

Conscients du fait que la défense et le renforcement des langues régionales ou minoritaires dans les différents pays et régions d'Europe, loin de constituer un obstacle aux langues nationales, représentent une contribution importante à la construction d'une Europe fondée sur les principes de la démocratie et de la diversité culturelle, dans le cadre de la souveraineté nationale et de l'intégrité territoriale ;

Compte tenu des conditions spécifiques et des traditions historiques propres à chaque région des pays d'Europe ;

Sont convenus de ce qui suit :

---

(1) Les amendements apportés par la Commission à ses réunions des 12-13 janvier et 14 mars 1988 sont soulignés.

Article 3
Modalités

1. Chaque Etat contractant doit spécifier dans son instrument de ratification, d'acceptation ou d'approbation, chaque langue régionale ou minoritaire à laquelle s'appliquent les paragraphes choisis conformément au paragraphe 2 de l'article 2.
2. Toute Partie peut, à tout moment ultérieur, notifier au Secrétaire Général qu'elle accepte les obligations découlant des dispositions de tout autre paragraphe de la Convention qui n'avait pas été spécifié dans son instrument de ratification, d'acceptation ou d'approbation ou qu'elle entend appliquer le paragraphe 1 du présent article à d'autres langues régionales ou minoritaires.
3. Les engagements prévus au paragraphe précédent seront réputés partie intégrante de la ratification, de l'acceptation ou de l'approbation et porteront des effets dès la date de leur notification.
4. Les Parties s'engagent à rechercher des moyens adaptés selon leur système constitutionnel et/ou législatif pour assurer le respect des droits et garanties reconnus par la présente Convention par leurs collectivités territoriales et les organismes publics qui dépendent d'elles ainsi que par les personnes privées (1).

Article 4
Statuts de protection existants

Les dispositions de la présente Convention ne portent atteinte aux dispositions plus favorables du statut juridique des minorités déjà existant dans une Partie contractante ou prévues par des accords internationaux bilatéraux ou multilatéraux pertinents.

---

(1) Ancien paragraphe 4.1.

- i. la promotion des études et des recherches sur les langues régionales ou minoritaires dans un cadre universitaire ou équivalent ;
  - j. faire en sorte que le respect, la compréhension et la tolérance à l'égard des langues régionales ou minoritaires constituent des objectifs de l'éducation et de la formation dispensées sur leur territoire ainsi qu'encourager les moyens de communication de masse à poursuivre les mêmes objectifs ;
  - k. étudier la possibilité d'appliquer les formes d'échanges transnationaux appropriés aux langues régionales ou minoritaires pratiquées sous une forme identique ou proche dans deux ou plusieurs Etats contractants (1) ;
2. Les Parties s'engagent à appliquer, mutatis mutandis, les principes énumérés sous 1. ci-dessus, aux langues dépourvues de territoire.
  3. Les Parties sont encouragées à créer des organes qui seraient chargés de conseiller les autorités sur toutes les questions ayant trait aux langues régionales ou minoritaires.

---

(1) Remplace les anciens paragraphes k et l.

- h. à garantir, par des mesures spécifiques et notamment des aides matérielles et financières supplémentaires, la disposition des moyens pédagogiques et en personnel nécessaires à la mise en oeuvre de ceux des paragraphes a. à g. acceptés par la Partie contractante ;
- i. à charger un organe de contrôle de suivre les mesures prises et progrès réalisés dans l'établissement ou le développement de l'enseignement des langues régionales ou minoritaires et d'établir sur ces points des rapports périodiques qui seront rendus publics.

Article 7

Services publics, autorités administratives et justice

En matière de relations avec les services publics, les autorités administratives et judiciaires, les Parties s'engagent, en ce qui concerne le territoire sur lequel ces langues sont pratiquées et dans la mesure où cela est raisonnablement possible :

- a. (i) à ce que les langues régionales ou minoritaires soient utilisées par les autorités administratives ou que ces autorités, ou tout au moins ceux de leurs agents qui sont en contact avec le public, emploient les langues régionales ou minoritaires dans leurs relations avec les personnes qui s'adressent à elles dans ces langues ; ou
- a. (ii) à ce que les personnes qui s'adressent à l'administration, si le paragraphe a. (i) n'est pas susceptible d'application en raison de la situation particulière de la langue régionale ou minoritaire, puissent formuler valablement un acte ou une demande dans cette langue (1) ;
- b. (i) à ce que les langues régionales ou minoritaires soient utilisées par les services publics chargés de fournir des prestations ou que ces services, ou tout au moins ceux de leurs agents qui sont en contact avec le public, emploient les langues régionales ou minoritaires dans leurs relations avec les personnes qui s'adressent à eux dans ces langues ; ou
- b. (ii) à ce que les usagers, si le paragraphe b. (i) n'est pas susceptible d'application en raison de la situation particulière de la langue régionale ou minoritaire, puissent formuler valablement un acte ou une demande dans cette langue (1) ;
- c. (i) à veiller à ce que les services judiciaires utilisent les langues régionales ou minoritaires dans les procédures ; ou
- c. (ii) si le paragraphe c. (i) n'est pas susceptible d'application en raison de la situation des langues considérées, à veiller à ce que les services judiciaires :
  - établissent dans les langues régionales ou minoritaires, sur demande, les actes liés à une procédure judiciaire ;
  - permettent l'exercice des droits de recours et de défense dans les langues régionales ou minoritaires et assurent, par des moyens appropriés, la compréhension de ces langues par le personnel judiciaire ; ou

---

(1) Les mots "et reçoivent une réponse dans cette langue, de façon appropriée" sont supprimés.

- o. à assurer le recrutement et, le cas échéant, la formation des fonctionnaires et agents publics nécessaires à la mise en oeuvre de ceux des paragraphes a. à n. acceptés par la Partie contractante ;
- p. à privilégier, sur leur demande, l'affectation des agents publics ayant la connaissance d'une langue régionale ou minoritaire dans le territoire sur lequel cette langue est pratiquée ;
- q. à garantir, par des mesures particulières et notamment des aides matérielles et financières supplémentaires, les conditions, les moyens techniques et le personnel nécessaires à la mise en oeuvre de ceux des paragraphes a. à n. acceptés par la Partie contractante ;

- j. en vue de la mise en oeuvre de ceux des paragraphes b à i., acceptés par la Partie contractante :
- à garantir, par des aides supplémentaires, l'équilibre financier des médias qui se consacrent exclusivement ou plus particulièrement aux langues régionales ou minoritaires ;
  - à créer ou à maintenir par des mesures particulières les conditions et les moyens techniques nécessaires à la promotion des langues et cultures régionales dans les médias ;
- k. à prendre en considération l'intérêt des langues régionales ou minoritaires dans la définition des règlements régissant la diffusion écrite, radiophonique et télévisuelle.

Article 10
Vie économique et sociale

1. En ce qui concerne les activités économiques et sociales, les Parties s'engagent pour l'ensemble de leur territoire :

- a. à exclure de leur législation toute disposition tendant à interdire ou à limiter le recours à des langues régionales ou minoritaires dans les actes de la vie économique ou sociale et notamment dans les contrats de travail et dans les documents techniques, tels que les prescriptions d'emploi de produits ou d'équipements ;
- b. à interdire l'insertion dans des actes privés tels que les contrats de travail ou les règlements d'entreprise, de clauses excluant ou limitant l'usage de langues régionales ou minoritaires ;
- c. à combattre les pratiques tendant à décourager l'usage des langues régionales ou minoritaires dans le cadre des activités économiques ou sociales et, de façon générale, à protéger les locuteurs de ces langues contre des mesures de discriminations qu'ils pourraient subir dans la vie économique et sociale du fait de l'usage de ces langues ;
- d. à reconnaître la validité des actes juridiques formulés dans une langue régionale ou minoritaire.

2. En matière d'activités économiques et sociales, les Parties s'engagent, en ce qui concerne les territoires sur lesquels les langues régionales ou minoritaires sont pratiquées et dans la mesure où cela est raisonnablement possible :

- a. à veiller à ce que leur réglementation financière et bancaire définisse les modalités tendant à rendre possible, dans les conditions compatibles avec les usages commerciaux, l'utilisation des langues régionales ou minoritaires dans la rédaction d'actes de paiement (chèques, traites, etc) ou d'autres documents financiers ;
- b. dans les secteurs économiques et sociaux relevant directement de leur contrôle (secteur public), à réaliser des actions promotionnelles tendant à encourager l'utilisation des langues régionales ou minoritaires ;
- c. à veiller tout particulièrement à ce que l'organisation des équipements sociaux tels que hôpitaux, maisons de retraite, foyers, permettent à ces personnes d'être accueillies, soignées et traitées dans leur langue, afin d'améliorer la situation des personnes dépendantes, pour des raisons de santé, d'âge ou pour d'autres sources de handicaps, qui s'expriment dans des langues régionales ou minoritaires ;
- d. à ce que, selon des modalités appropriées, les consignes de sécurité soient rédigées dans les langues régionales ou minoritaires ;
- e. à rendre accessible dans les langues régionales ou minoritaires l'information des consommateurs et usagers, en fonction de la demande existant en la matière.

PARTIE IV

APPLICATION DE LA CHARTE

Article 11
Rapports périodiques

Les Parties présenteront au Secrétaire Général du Conseil de l'Europe, dans une forme à déterminer par le Comité des Ministres, un rapport biennal relatif à l'application de la Partie II et des dispositions de la Partie III de la Charte qu'Elles ont acceptées.

Article 12
Examen des rapports

1. Les rapports présentés au Secrétaire Général en application de l'article 11 seront examinés par un Comité d'experts (1) constitué conformément à l'article 13.
2. Des organismes, ou associations légalement résidents dans une Partie contractante pourront attirer l'attention du Comité d'experts sur des situations qui seraient contraires aux engagements pris par cette Partie en vertu de la Partie III de la présente Convention. Après vérification auprès de la Partie intéressée, le Comité d'experts pourra tenir compte de ces informations dans la préparation du rapport visé au paragraphe 3 du présent article.
3. Sur la base des rapports visés au paragraphe 1 et des informations mentionnées au paragraphe 2, le Comité d'experts préparera un rapport à l'attention du Comité des Ministres. Ce rapport sera accompagné des observations que les Parties seront invitées à formuler et peut être rendu public par le Comité des Ministres.
4. Le rapport visé au paragraphe 3 contiendra notamment les propositions du Comité d'experts au Comité des Ministres en vue de la préparation nécessaire de recommandations de celui-ci à une ou plusieurs Parties.
5. Le Secrétaire Général du Conseil de l'Europe fera un rapport annuel détaillé à l'Assemblée parlementaire sur l'application de la Charte.

---

(1) Pour l'ensemble des articles 12 et 13 le qualificatif "indépendants" suivant le mot "experts" a été supprimé.

PARTIE V

DISPOSITIONS FINALES

(Cette Partie devra inclure une clause territoriale ainsi rédigée)

1. Toute Partie Contractante peut, au moment de la signature ou au moment du dépôt de son instrument de ratification, d'acceptation, d'approbation ou d'adhésion, ou à tout moment ultérieur, désigner la ou les parties de son territoire qu'elle entend exclure du champ d'application de la présente Convention.

2. Toute déclaration faite en vertu du paragraphe précédent pourra être retirée, en ce qui concerne toute partie du territoire désignée dans cette déclaration, par notification adressée au Secrétaire Général. Le retrait prendra effet le premier jour du mois qui suit l'expiration d'une période de six mois après la date de réception de la notification par le Secrétaire Général.

Viernes, 30 de octubre de 1987

2. Pide a la Comisión que modifique su propuesta, de conformidad con el apartado 3 del artículo 149 del Tratado CEE, con la inclusión de las enmiendas aprobadas, y que le informe de todas las modificaciones que posteriormente pudiera introducirse en esta propuesta;
3. Pide al Consejo que le informe en caso de que se proponga apartarse del texto aprobado por el Parlamento Europeo;
4. Pide al Consejo que vuelva a consultarle en caso de que se proponga introducir modificaciones de importancia en la propuesta de la Comisión;
5. Encarga a su Presidente que transmita al Consejo y a la Comisión, como dictamen consultivo del Parlamento Europeo, el texto de la propuesta de la Comisión en la versión que resulta de las votaciones del Parlamento Europeo, así como la presente resolución legislativa.

9. Lenguas y culturas de las minorías

— doc. A 2-150/87

RESOLUCIÓN

sobre las lenguas y culturas de las minorías regionales y étnicas en la Comunidad Europea

El Parlamento Europeo.

- Vista la propuesta de resolución del Sr. Columbu y otros, sobre los derechos lingüísticos en el Norte de Cataluña (doc. 2-1259/84),
- Vista la propuesta de resolución del Sr. Kuijpers y Vandemeulebroucke, sobre la protección y el fomento de las lenguas y culturas regionales en la Comunidad (doc. B 2-76/85),
- Vista la propuesta de resolución del Sr. Rossetti y otros, sobre el reconocimiento de los derechos de las minorías y el fomento de su cultura (doc. B 2-321/85),
- Vista la propuesta de resolución del Sr. Vandemeulebroucke y Kuijpers, sobre la falta de ejecución por la Comisión de la resolución del Parlamento Europeo acerca de una Carta comunitaria de culturas y lenguas regionales y una Carta de los derechos de las minorías étnicas (doc. B 2-1514/85),
- Vista la propuesta de resolución del Sr. Kuijpers y Vandemeulebroucke, sobre el reconocimiento de las radios libres (doc. B 2-1532/85),
- Vista la propuesta de resolución del Sr. Vandemeulebroucke y otros, sobre una televisión frisona en Frisia (doc. B 2-31/86),
- Vista la propuesta de resolución del Sr. Kuijpers y Vandemeulebroucke, sobre la intención del ministro neerlandés de Bienestar, Salud Pública y Cultura, de suprimir la ayuda concedida a la Algemeen Nederlands Verbond (a la Alianza General Neerlandesa) y las consecuencias nefastas que esto puede tener para la cooperación cultural transfronteriza (doc. B 2-890/86),
- Vista la propuesta de resolución del Sr. Columbu y otros, sobre la creación de Centros para el estudio de las lenguas menos difundidas (doc. B 2-1015/86),
- Vista la propuesta de resolución del Sr. Rubert de Ventos, sobre los obstáculos a la utilización del catalán en la universidad y en la televisión (doc. B 2-1323/85),
- Vista la propuesta de resolución del Sr. Mizzau y otros, sobre la ayuda a los institutos o asociaciones de estudios lingüísticos para la defensa de las lenguas de menor difusión (doc. B 2-1346/86),
- Vista la propuesta de resolución del Sr. Kuijpers y otros, sobre la integración de las escuelas bilingües franco-vascas dirigidas por la asociación SEASKA (doc. B 2-149/87),

INTE 13 18

Viernes, 30 de octubre de 1987

- Vista la propuesta de resolución del Sr. Colom i Naval, sobre la promoción de las lenguas minoritarias de la CEE (doc. B 2-291/87),
  - Visto el dictamen de la Comisión de Juventud, Cultura, Educación, Información y Deporte, así como la opinión de la Comisión de Asuntos Jurídicos y de Derechos Civiles (doc. A 2-150/87),
- A. Considerando su Resolución de 16 de octubre de 1981 ⁽¹⁾, sobre un Convenio comunitario de culturas y lenguas regionales y un Convenio de los derechos de las minorías étnicas y su Resolución de 11 de febrero de 1983 ⁽²⁾ sobre medidas en favor de las lenguas de las minorías,
  - B. Considerando los principios enunciados y aprobados por las Naciones Unidas y el Consejo de Europa, en lo que respecta a los derechos de las minorías,
  - C. Lamentando que la Comisión, hasta la fecha, no haya elaborado propuestas para la ejecución de las mencionadas resoluciones y en las que se examine en su totalidad la problemática de las minorías, lingüísticas y culturales de la Comunidad,
  - D. Considerando las minorías nacionales y lingüísticas siguen encontrando muchas trabas al reconocimiento de su especificidad cultural y social, y que la postura adoptada frente a esas minorías y sus problemas aún sigue caracterizada a menudo por la falta de aprecio y la incompreensión, además de, en algunos casos, la discriminación,
  - E. Remitiendo a la Declaración Final de la Conferencia de las regiones de la Comunidad Europea y a sus Resolución de 13 de abril de 1984 ⁽³⁾, sobre el papel que desempeñan las regiones en la construcción de una Europa democrática y los resultados de la Conferencia de las regiones, en la que se señala que el fortalecimiento de la autonomía de las regiones en la Comunidad y la realización de una Europa políticamente más unida constituyen dos aspectos complementarios y convergentes de un desarrollo político que tiene una importancia fundamental, si la Comunidad desea afrontar con eficacia sus futuras funciones,
  - F. Considerando que las condiciones económicas regionales condicionan las posibilidades de expresión y desarrollo de la cultura local, de modo que las medidas correspondientes se deben elaborar en el marco de una política regional, europea y equilibrada que parta de una base regional y que frene el éxodo de la periferia hacia el centro:
    1. Pide que se aplique la totalidad de los principios e iniciativas enunciados en su Resolución de 16 de octubre de 1981, y en su Resolución de 11 de febrero de 1983, arriba mencionadas;
    2. Recuerda la necesidad de que los Estados miembros reconozcan en sus respectivos ordenamientos jurídicos a sus minorías lingüísticas, para crear así la condición previa para la conservación y el desarrollo de las culturas y las lenguas regionales y minoritarias;
    3. Solicita a los Estados miembros que tengan ya previstos en su constitución principios generales de protección de las minorías que provean oportunamente, con leyes orgánicas, a la concreción de tales principios;
    4. Apoya los esfuerzos del Consejo de Europa con vistas a la elaboración de la Carta europea de las lenguas regionales y minoritarias;
    5. Recomienda a los Estados miembros, respecto a la enseñanza, entre otras cosas, que:
      - organicen oficialmente, la enseñanza en las zonas lingüísticas correspondientes, desde la formación preescolar hasta la universidad y la formación continua, en las lenguas regionales y minoritarias, en igualdad de derechos con la enseñanza en las lenguas nacionales,
      - reconozcan oficialmente los cursos, clases y centros de enseñanza creados por asociaciones habilitadas para la enseñanza sobre la base del ordenamiento vigente en el Estado y que utilizan generalmente para la enseñanza una lengua regional o minoritaria.

(1) DO n° C 287 de 9. 11. 1981, p. 306.

(2) DO n° C 68 de 14. 3. 1983, p. 103.

(3) DO n° C 127 de 14. 5. 1984, p. 240.

Viernes, 30 de octubre de 1987

- dediquen especial atención a la formación del personal docente en las lenguas regionales o minoritarias y que pongan a disposición los medios pedagógicos necesarios para la realización de las medidas arriba mencionadas,
  - fomenten la información sobre las distintas posibilidades de enseñanza existentes en las lenguas regionales o minoritarias.
  - regulen la equivalencia de diplomas, certificados, demás títulos y certificados de capacitación profesional, con el fin de fomentar el acceso de los miembros de grupos regionales o minoritarios de un Estado miembro al mercado de trabajo de las comunidades culturalmente relacionadas, sitas en otros Estados miembros;
6. Recomienda a los Estados miembros, respecto a los trámites administrativos y jurídicos, entre otras cosas, que:
- garanticen directamente por ley el uso de las lenguas regionales y minoritarias, en primer lugar en los entes locales de las realidades en que se encuentre presente una minoría,
  - revisen las disposiciones y las prácticas de las leyes nacionales que discriminen las lenguas de las minorías, como lo requiere su resolución de 16. 1. 1986, sobre el recrudescimiento del fascismo y del racismo en Europa (1),
  - prescriban también el uso de las lenguas nacionales, regionales y minoritarias en los servicios descentralizados de la Administración central, en las regiones correspondientes,
  - prescriban también el uso de las lenguas regionales y minoritarias en los servicios descentralizados de la Administración central, en las regiones correspondientes,
  - reconozcan oficialmente los patronímicos y topónimos expresados en las lenguas regionales o minoritarias,
  - autoricen en las listas electorales los nombres de lugar y las indicaciones redactados en las lenguas regionales o minoritarias;
7. Recomienda a los Estados miembros, respecto a los medios de comunicación, entre otras cosas, que:
- autoricen y posibiliten el acceso a la radio y televisión local, regional, nacional, pública y comercial en tales condiciones que se garantice la continuidad y la eficacia de las emisiones en lenguas regionales y minoritarias,
  - hagan lo necesario para que los grupos minoritarios reciban la misma ayuda de organización y financiera para sus programas que la mayoría,
  - subvencionen la formación de periodistas y profesionales de los medios de comunicación en favor de la realización de las mencionadas medidas,
  - pongan a disposición de las lenguas regionales y minoritarias las nuevas adquisiciones en el ámbito de las tecnologías de la comunicación;
  - tengan en cuenta, en este contexto, los costes adicionales para el equipamiento necesario en el caso de escrituras particulares, como son la cirílica, la hebrea, la griega, etc. . .
8. Recomienda a los Estados miembros, respecto a la infraestructura cultural, entre otras cosas, que:
- aseguren la participación directa de los representantes de grupos que utilicen lenguas regionales o minoritarias en lo que se refiere a la infraestructura y actividades culturales,
  - creen fundaciones o centros para el estudio de las lenguas regionales y minoritarias que, en particular, elaboren las directrices pedagógicas para la introducción de las lenguas regionales y minoritarias en la enseñanza y redacten un «inventario general» de la lengua regional o minoritaria correspondiente,
  - desarrollen técnicas de doblaje y subtítulo para fomentar las producciones audiovisuales en las lenguas regionales y minoritarias,
  - prevean la necesaria ayuda material y financiera para la realización de las medidas mencionadas;
9. Recomienda a los Estados miembros, respecto a la vida socioeconómica, entre otras cosas, que:
- regulen el uso de las lenguas regionales y minoritarias en las empresas públicas, correos, etc.,

(1) DO n.º C 36 de 17. 2. 1986, p. 142.

Viernes, 30 de octubre de 1987

— reconozcan el uso de las lenguas regionales y minoritarias en la correspondencia de pagos (servicios de giro postal y bancario),

RECOMIENDAS
 regulen la información al consumidor y el etiquetado de productos en las lenguas regionales y minoritarias,

— hagan lo necesario para que las lenguas regionales se utilicen en la señalización vial, así como en los nombres de las calles;

10. Recomienda a los Estados miembros, respecto a las lenguas regionales y minoritarias utilizadas en varios Estados miembros y particularmente en zonas fronterizas, entre otras cosas, que:

— prevean los mecanismos de cooperación transfronteriza apropiados en lo que se refiere a la política cultural y lingüística,

— fomenten la cooperación transfronteriza, de conformidad con el Acuerdo marco europeo sobre la cooperación transfronteriza entre las administraciones de nivel inferior;

RECOMIENDAS
 11. Pide a los Estados miembros que alienten y apoyen a la Oficina europea para las lenguas minoritarias y a sus respectivos comités en los Estados miembros:

12. Encarga a la Comisión que:

— contribuya, dentro del marco de sus competencias, a la realización de las medidas propuestas en los apartados 5 a 10 inclusive.

— tenga en cuenta, al elaborar los diferentes ámbitos de la política comunitaria — particularmente las acciones comunitarias en los ámbitos de la política cultural y educativa —, las lenguas y culturas de las minorías regionales y étnicas en la Comunidad,

— conceda a la Oficina europea para las lenguas minoritarias unas competencias oficiales en materia de asesoramiento.

— instituya un sistema de becas que permita la realización de viajes de estudio encaminados a incrementar el conocimiento mutuo de las minorías,

— reserve, en lo que se refiere a la televisión europea común, suficiente tiempo de emisión para las culturas minoritarias.

— dedique, en las publicaciones informativas de la Comunidad, suficiente atención a la información sobre las minorías lingüísticas;

13. Pide al Consejo y nuevamente a la Comisión que continúen apoyando y alentando a la Oficina europea para las lenguas minoritarias mediante:

— la concesión de adecuados recursos presupuestarios y el restablecimiento de una línea presupuestaria propia,

— la asignación de suficientes recursos presupuestarios para la realización de las mencionadas medidas.

— recursos procedentes del FEDER y del FSE para programas y proyectos en favor de las culturas regionales y étnicas,

— un informe anual destinado al Parlamento sobre la situación de las lenguas regionales y minoritarias en la Comunidad y sobre las medidas tomadas por los Estados miembros y la Comunidad en función de los puntos arriba mencionados;

RECOMIENDAS
 14. Se propone garantizar los medios presupuestarios adecuados para acciones en favor de las lenguas minoritarias, con un mínimo de 1 000 000 de ecus, en el presupuesto de 1988;

15. Expone categóricamente que las normas de la presente resolución no pueden interpretarse o aplicarse de forma tal que se comprometa la integridad territorial o el orden público de los Estados miembros;

16. Encarga a su comisión competente que elabore dictámenes separados sobre las lenguas y culturas de los nómadas, de los ciudadanos conguirinos en un Estado miembro distinto de aquél de donde proceden, de los emigrantes, y de las minorías de ultramar y señala que cada uno de estos grupos comparte muchas de las desventajas de los hablantes de lenguas minoritarias, pero que sus problemas merecen por sí mismos un tratamiento minucioso y específico;

Viernes, 30 de octubre de 1987

17. Decide reconocer plenamente el carácter oficial del Intergrupo sobre las lenguas minoritarias del Parlamento Europeo:

18. Encarga su Presidente que transmita la presente resolución a la Comisión, al Consejo, a las autoridades nacionales y regionales de los Estados miembros, a la Asamblea Consultiva del Consejo de Europa y a la Conferencia permanente de los poderes locales y regionales de Europa.

ANNEX - CAPITOL IV

GRUPS DE TREBALL

A) CATALUNYA

- (JB) Jordi Berric, professor de sociologia de la comunicació (moderador).
- (JMF) Josep Maria Forn, director de cinema.
- (IM) Isidor Mari, sociolingüista.
- (MM) Montserrat Minobis, periodista.
- (JEN) Joan Enric Nebot, publicitari.
- (AR) Antoni Ribas, periodista.
- (OS) Oleguer Sarsanedas, cap de programació de TV3.
- (MS) Miquel Strubell, sociolingüista.

Jordi Berrio (JB): Sembla que se'ns demana que reflexionem sobre un possible espai nacional català de comunicació. Fixeu-vos que s'utilitza una noció relativament nova que pot entendre's de diferents maneres.

Suposo, per la lectura d'aquests papers, que el que aquesta investigació entén com a espai de comunicació no és només un àmbit de comunicació lingüístic o cultural, sinó també, en certa forma, un àmbit jurídic i de poder polític al nivell que sigui, que configura un espai de comunicació amb les mediacions socials corresponents en els mitjans de comunicació.

De tota manera, l'espai de comunicació també pressuposa l'existència d'un públic consumidor que té unes exigències, i per tant, hi ha una demanda d'uns productes culturals diferenciats, perquè si no no tindria objecte.

També se suposa que alguns professionals tenen una manera de fer que no és la mateixa que els altres àmbits de comunicació que hi ha.

Se'ns demana que reflexionem sobre com està aquest suposat espai català de comunicació, que ha passat aquests últims anys, que està passant, i com s'hauria de potenciar, si cal.

Anirem seguint aquesta pauta amb una certa llibertat. Anem intervenint i només us pregaré que demaneu la paraula. Comencem.

El primer tema es refereix a l'articulació de la comunicació a l'interior de cada àrea -la nostra és Principat-. Se'ns demana que avaluem els principals fets, favorables i desfavorables, esdevinguts en els darrers anys en aquesta àrea de comunicació.

Podeu començar pels favorables, i concreteu els àmbits cultural, polític, lingüístic, econòmic, professional. Cadascú de vosaltres, des de les seves perspectives, podria dir que ha succeït en els últims cinc anys que consideri que millora la situació del català i d'aquest possible espai de comunicació. Això seria la primera idea, i després ens referirem als aspectes negatius que hagin pogut succeir en aquests anys.

Josep Maria Forn (JMF): Jo pensava que hi hauria una espècie de ponent per cada qüestió i em cenyia exclusivament a cinema, encarà que podria intervenir en alguns temes de televisió.

JB: Com que per a televisió falta la persona que en principi hi hauria de ser, si nosaltres podem dir coses val la pena que ho fem.

JMF: Quant a principals fets favorables, la primera resposta que a mi se'm produïa espontàniament, era: cap. Molt tallant. Ara, matiso i començo a analitzar. He fet una anàlisi als nivells de producció: nivell polític, cultural, lingüístic, econòmic i professional. Algun el trobarem en els fets favorables i vindrà contestat pel desfavorables.

A nivell polític. Per primera vegada la Generalitat ha intervingut d'una manera substancial en la potenciació del cinema produït en català a Catalunya.

Aquest és un fet que s'ha produït a partir del 86, més o menys. Abans hi havia simplement un fons que era d'uns onze milions (ho dic de memòria, però després es pot comprovar), que van venir d'allò que els polítics en diuen un serrell d'una partida pressu-

postària del Ministeri de Cultura de Madrid. Els primers anys de funcionament, la Generalitat es dedicava a repartir aquests diners. Es feia el desembre, entre dues pel·lícules, doncs hi havia llargmetratges que li tocaven tres-cents mil pessetes, es pagaven doblatges, en fi...

A partir del 86 es va començar, pensar a fer una política de subvencions basada en fons que dels fons generals de la Generalitat. I, en fi, això ha tingut unes repercussions.

Per què s'ha produït això? I aquest sí que és un tema que em sembla important. En primer lloc, perquè hi ha un fet molt greu. L'Estatut diu competències plenes en cultura. En el cas de cinema això és absolutament mentida. Plenes i exclusives, exactament. El cas de cinema és absolutament mentida des del primer moment fins ara.

Hi ha dos fets importants, al marge d'altres. Hi ha un fons de protecció econòmic de la cinematografia espanyola que és administrat absolutament abans per la Direcció General de Cinematografia ara per l'"Instituto de Ciencias y Artes Audiovisuales". Com que l'administren des d'allà, aquí no n'arriba.

I aquest és un altre punt que jo apunto: en aquests últims cinc anys hi ha hagut moments millors i pitjors, això depèn, una mica, de la persona que està al front de l'ICAV. Per exemple, Pilar Miró. És una persona molt tallant, que no entén, i que a més no vol d'entendre-ho. Durant l'època Miró, doncs, el percentatge de diners que venen cap a Catalunya del Fons de Protecció Econòmica és molt petit.

Surt Pilar Miró i entra Méndez Leite; un home molt més obert, que ha viscut aquí, entén molt més el problema i fins i tot crea una comissió, en contra de l'opinió de tots els buròcrates del Ministeri -de tal manera que el mateix dia que ell va cessar, aquesta comissió es va acabar-.

Es tracta d'una espècie de comissió que mai no va tenir estatus jurídic, però que es reunia a Barcelona i valorava els projectes catalans. La valoració d'aquesta comissió havia d'anar a Madrid i havia de ser valorada per la comissió de Madrid o, simplement, ell mateix se l'emportava i deia: "en Barcelona se ha aprobado esto", i els altres ho aprovaven perquè ell ho refrendava.

Però, en definitiva, el fil concret és: ni hi ha administració dels diners (i ho reflecteixo al final quan es parla de demandes perquè crec que és una reivindicació constant que s'ha de fer) ni hi ha tampoc l'adjudicació de llicències, tot i que seria molt més senzill de fer. Diuen "vosotros no podeis dar una autorización solamente para Cataluña porque entonces en Salamanca..." Si la Generalitat hagués estat dins de la configuració de l'Estat de les Autonomies, una llicència donada per la Generalitat de Catalunya hauria de servir a Salamanca. "Si, pero vosotros la veis en catalán". Llavors comencen a venir aquests temes i els de Salamanca diran "que no quieren un documento en catalán".

Per tant, des que s'ha fet l'Estat de les Autonomies, no hi ha hagut mai transferències substancials a cinematografia.

D'altra banda, com a fets positius políticament trobem que a partir del 86 la Generalitat inicia una política tant controvertida

com es vulgui (després ho analitzem o ho discutim) però, una política d'ajuda que es tradueix a nivell lingüístic i que per part de l'ICAV hi ha una certa sensibilitat diferent.

Els últims anys ja no li estranya a ningú (i en tot cas el que es necessita és el suport dels catalans) que una pel·lícula catalana assisteixi a un festival internacional amb la versió catalana. Moltes vegades t'adones que el productor català ha portat la versió castellana. Però els estaments de Madrid, és a dir, el senyor Carmelo Romero, que és el subdirector, i que és el que està al Festival de Berlín i al Festival de Cannes és un home que ja té perfectament assumit que la versió original d'aquella pel·lícula és la versió catalana -li agradarà o no aquesta és una altra història-.

A nivell cultural, després d'anar buscant molt possibles fets favorables, només he trobat una cosa que em sembla una mica primària, fins i tot sembla una mica ingenu per part meva: és el fet que hi ha una certa elevació cultural dels sectors professionals.

Porto molts anys en el món del cinema i fa vint o vint-i-cinc anys hi havia una desvinculació absoluta entre la gent que feia cinema i altres estaments de cultura. Avui dia hi ha una certa òsmosi, et pots trobar professionals qualificats que coneixen literatura catalana, coneixen poesia catalana, és a dir, que tenen un nivell professional superior.

I és tot el que jo apporto com a fet favorable que s'ha produït en aquest període, potser per l'arribada d'unes generacions més preparades culturalment, no dic professionalment.

A nivell lingüístic, ha augmentat el nombre de pel·lícules, però això és degut a l'acció de la Generalitat. Si, per exemple, el 76 o 77 uns quants, per pur voluntarisme, vam començar a produir, a estrenar pel·lícules en català, hi va haver un cert moment d'eufòria, que va baixar.

és més, ara, si no fos el fet que les subvencions de la Generalitat obliguen a l'estrena, la major part de pel·lícules s'estrenaria en castellà per voluntat dels productors, i per tant dels directors. Com que n'hi ha que han rebut deu milions o quinze milions, estrenen en català; i procuren de fer la trampa de seguida: a Cornellà estrenar en castellà, amb el suport dels exhibidors que sostenen una teoria molt difícilment rebutjable i que aquests anys ha fet molt de mal. Ells diuen: no hi ha cap catalanoparlant que deixi de veure una pel·lícula que li interessi si està en castellà; i, en canvi, sí que hi ha castellanoparlants que deixen de veure una pel·lícula que teòricament els interessa, si és en català. I, si a sobre és una pel·lícula catalana, amb més motiu deixen de veure-la.

A nivell lingüístic, us puc dir que estadísticament hem passat d'una pel·lícula, a vuit i a catorze i a quinze, i això, mentre segueixi la política de subvencions continuarà. Però és un fenomen, no diré fictici, però sí condicionat a les subvencions que dona la Generalitat.

JB: Però, a tot arreu hi ha subvencions, no?

JMF: Sí, però no relacionades amb l'idioma. Les subvencions han entrat en tots els estats del món, excepte els EUA, però no van lligades a res més. No van lligades a l'idioma. Aquí, en canvi, l'acceptació de la subvenció obliga a l'estrena i a l'exhibició durant un any en català. Perquè si no, no es faria.

Antoni Ribas (AR): Un productor cinematogràfic francès que tingués ganes de fer un producte en anglès per entrar al mercat d'EUA, com troba l'ajut estatal francès? L'obliguen a l'idioma o no és tàcit això?

JMF: Normalment no. Hi ha una tesi al món del cinema, segons la qual s'ha de rodar i presentar en anglès perquè si no, no entres mai al mercat dels EUA. Però entrar al mercat dels EUA és molt difícil, i pel·lícules espanyoles que ho hagin fet amb els dits d'aquesta mà me'n sobren. Una altra cosa és que entrin en circuits paral·lels.

A l'Estat espanyol, per exemple això es va portar amb un gran 'fair-play' al principi. Però quan es va començar a veure que proliferaven versions angleses; que, per exemple, Vicente Aranda rodava en anglès, que l'altre..., el Govern ja va començar a dir... però és clar, eren pocs, eren pocs exemples. Ara, en principi, cap estat no condiciona la llengua; protegeix la producció.

Però aquí, en aquest cas, vull defensar-ho jo, perquè si no no hi havia presència del català.

Aquí apunto un altre punt, però en parlarem després: trobar un català bàsic. Hi ha hagut la problemàtica de les pel·lícules en valencià, en mallorquí, i el públic les rebutja perquè no les entén.

Només volia afegir dues coses: a nivell econòmic. Televisió Espanyola, després ho diré en un altre moment, realment no ha ajudat o ha ajudat molt poc, les xifres són molt petites. En tots els quaranta anys d'història de Televisió Espanyola, els ajuts que ha fet a la producció d'àudio-visuals d'aquí, i ja no parlo solament dels films, han estat tres: "La saga dels Rius", "La Plaça del Diamant" i "Vida privada".

TV3 no feia res. Ha estat molts anys sense fer res i finalment, de fa dos o tres anys, em sembla el 86, ha començat una política d'encàrrecs de coproduccions, de sèries, que pot potenciar l'alçament. Ho conceptuo com un fet favorable.

A nivell professional, jo dic que aquí al País comença a aparèixer un tipus de professional autèntic. A les escoles, a les televisions, a la publicitat s'ha aixecat el nivell professional, i en aquest moment vosaltres podeu pensar el que vulgueu de les pel·lícules catalanes que s'estan estrenant, però trobareu un nivell fotogràfic força competitiu, un nivell de direcció artística en alguns casos molt assolit, molt important.

Hi ha aspectes formals que s'estan millorant. Jo crec que el desastre són els guions, i per aquest tema m'agradaria que hi hagués aquí un escriptor.

Joan Enric Nebot (JEN): Perdoneu, però que hi hagi professionals a gran nivell no vol dir que emprin la llengua catalana.

JMF: No, no, no.

JEN: Perquè com que has fet un esment a publicitat, que hi hagi magnífics realitzadors, creatius... ficats a Catalunya no vol dir que emprin el català.

JMF: No, no; això és a part. Penso que el nivell professional està pujant, estem parlant de fets favorables a l'àrea, ara no parlava de cosa lingüística.

JEN: Per l'àrea, exclusivament l'àrea geogràfica.

JMF: Sí, però a mi em sembla molt important que a Barcelona en aquest moment jo et pugui donar quatre noms de quatre operadors i tots quatre són catalans, i que realment et poden fer una fotografia de qualitat, que jo et pugui donar dissenyadors, figurinistes, allò que els americans en diuen 'art director', directors artístics. També em sembla important com a fet favorable.

JB: En la indústria de la cultura, la llengua és important, però tota la infraestructura industrial és decisiva, i si no hi ha aquesta infraestructura, no hi ha llengua.

Montserrat Minobis (MM): Hi ha un aspecte que ha dit en Josep M^a que lligaria molt estretament en el món de la ràdio i la televisió. Has parlat que s'havia produït com a fet favorable una elevació cultural dels sectors professionals; és a dir, els directors de cinema en aquest moment teniu un bagatge cultural molt ampli. En canvi, em sembla...

JMF: Alguns...

MM: A mi em sembla que això ha disminuït en els mitjans de comunicació.

AR: Vols dir els periodistes?

MM: Vull dir en els camps dels periodistes. I és curiós. Sempre s'ha tingut la idea teòrica general d'una persona d'una àmplia cultura, que no s'havia especialitzat en res concret, sinó que sabia parlar una mica de tot i amb coneixement de causa. Ara et trobes amb gent jove bàsicament que saben parlar una mica de tot, però els rasques, i després no saben res; que d'aquests n'hi ha moltíssims. Penso que s'ha produït aquest buit perquè cada vegada tant la ràdio com la televisió tendeix a donar la categoria d'experts a la gent, a marcar-los els passos, a especialitzar-los: tu faràs cultura, tu faràs economia, tu faràs política. D'aquesta manera, la seva visió cada vegada és més estreta i no saben relacionar una cosa amb l'altra. Jo penso que això és greu.

Un altre fet important. Cada vegada més, especialment en la ràdio, tots els programes importants tenen a les seves figures; amb la qual cosa el director o presentador no cal que sàpiga cinema perquè ja té un expert de cinema, no cal que sàpiga de lletres, perquè té l'expert de literatura, no cal que sàpiga de política perquè té un expert en política. Per una banda, s'expansiona tot molt, però per una altra banda, es va compartimentant més, es va tancant una miqueta més des d'un punt de vista estrictament professional.

JEN: Però, l'especialització és bona, no?

MM: Sí, sí que és bo saber. Però si un dia et toca fer una informació pel que sigui, i et fan fer de moda i no saps res?

JEN: Això depèn de les capacitats del mitjà de comunicació si té especialistes.

MM: Mira, us posaré un exemple molt gràfic i molt divertit. Us l'escriu perquè s'ha de veure escrit..., Truquen una companya de La Vanguardia i hi ha una nena, becària, suposo que deu fer cinquè de carrera, no? Agafa el telèfon, i quan torna diu: "Mira, t'ha trucat aquest senyor, que el truquis, a les sis de la tarda"...

(Mostra un paper on es llegeix Pere Jim Ferrer.)

Això és un desconeixement bastant important. Encara un altre fet important. A la ràdio, sortosament, encara es va mantenint un nivell bastant elevat, però també l'està perdent perquè està caient en el que jo considero un error. Als informatius de televisió, quan a un editor li has de vendre una notícia cultural per a l'informatiu que sigui et diu que no per pur desconeixement del personatge o de la cosa que li estàs venent.

AR: Jo hi afegiria que s'ha imposat la moda del sensacionalisme o de l'ús del sensacionalisme en la informació convencional.

JEN: Però, això és universal en el nostre àmbit.

AR: Això vol dir que coses que vam viure a les redaccions abans de la mort de Franco o al combat per la democràcia, o al combat per l'Autonomia, coses que tenien força de per sí, com era citar aspectes, moments, fets culminants o la pura entrevista, o donar a conèixer una edició d'un llibre o uns treballs determinats de qualsevol àmbit que tenien força perquè tenien el gust de la fruita prohibida, o d'allò que es reivindicava; després s'ha hagut de vendre pel seu fet extraordinari, i és aquí que caus en sensacionalisme.

En aquest cas, aquest senyor, se'l va vendre perquè havia estat acadèmic, perquè anava amb abric, vull dir, ¿pels seus mèrits intel·lectuals o pels seus mèrits pintorescos?

Miquel Strubell (MS): Això es veu més amb la televisió que amb altres mitjans. Moltes vegades, si la notícia no té imatge no apareix a la televisió per molta notícia que sigui.

I la tendència de fer anuncis enmig dels informatius em sembla molt americana; i després dels anuncis aquelles notes, l'anecdolari de l'elefant més petit del món, i de la col-i-flor més grossa d'Hongria...

MM: Aquesta tendència a la superficialitat també ajuda que el grau d'interès de la gent sigui cada vegada més disminuït.

JMF: Jo vull aclarir una cosa. Sóc un optimista per naturalesa, i quan he fet aquesta afirmació, l'he feta una mica des del meu vessant d'optimista i sobretot perquè jo gairebé sempre he estat voltat de gent molt jove, i noto en la gent que per primera vegada està assolint cert nivell. Una altra cosa, que parlarem més endavant, és que no hi ha mai escola, és a dir, aquí tothom és autodidacta. I això és terrible.

Algunes escoles de formació professional encara estan funcionant, i alguna fins i tot una mica bé; algunes escoles privades són un tipus d'escàndol, potser, econòmic. Però, en canvi, la gent en surt amb un altre nivell... Això és l'únic que volia dir.

MM: I des d'un punt de vista estrictament professional, o professional tècnic, la gent surt molt més preparada. També li és més fàcil accedir al reciclatge, perquè cada vegada hi ha més revistes o el mateix poder de convocatòria de la televisió també els ajuda en aquest aspecte a millorar.

JEN: En l'àmbit concret que tu has expressat, jo et preguntaria: Jo entenc que l'actitud d'un realitzador és una actitud professional, creativa, naturalment cultural. Però des de la infraestructura del sector per a un productor assumir el risc de fer una pel·lícula en català, deu ser un risc important; econòmicament. Què s'ha de fer objectivament, fer-ho en català o fer-ho en castellà?

JMF: Jo penso que la pregunta mal plantejada.

JEN: Replanteja...

JMF: Així, malauradament, és com s'ho plantegen gairebé tots...

MM: Perquè aquesta és la trampa.

JMF: Exacte, perquè aquest no és el problema. El problema és que l'exhibició d'aquesta pel·lícula es farà en castellà, en francès, en anglès, sempre que la pel·lícula tingui virtuts "per se" per sortir, al mercat francès, al mercat italià o al mercat americà... Ara, pensant en el mercat espanyol, et trobes que hi ha un sector en el qual tu pots sortir en català. Una altra cosa és el que passa al País Valencià i a les Illes; aquest és un altre problema, i greu a més. Naturalment a Salamanca i Aranjuez estrenaras en castellà, però ells desconfien i tenen elements per desconfiar que l'exhibició en català al Principat que és el nostre àmbit, és competència d'aquesta comissió que també hi parlaran. I llavors es fa el rodatge, i quan em dones sis milions, pot ser que en perdi dos; encara en guanyo quatre.

Des d'un punt de vista econòmic, si parlem de l'exhibició a Catalunya potser sí que alguns hi perden perquè hi ha l'empresari de l'Hospitalet, de Cornellà, de Santa Coloma de Gramenet, i dirà: "Una pel·lícula en català? No, gràcies, no la vull".

JB: Els fets positius que hakis notat en el teu àmbit.

MM: En el meu àmbit, n'hi ha un que és inqüestionable. Hi ha la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió, amb la qual cosa s'ha ampliat l'horitzó des d'un punt de vista estrictament català, ja que hi pot haver molta més audiència en llengua catalana.

Per altra banda, ja ho saps, no és la primera vegada que ho hem parlat, continuo sent una mica pessimista en aquest sentit, perquè continuo veient la incidència que tenen les emissores de parla castellana tant pel que fa a la ràdio, com pel que fa a la televisió. Després hi ha el fet polític: aquesta de donar-te'n una de freda i una de calenta.

L'altre dia, a l'entrega de Creus de Sant Jordi. Se suposa que a aquells castellans que els donen la Creu de Sant Jordi és perquè tenen una vinculació amb Catalunya i, per tant, han d'entendre mínimament el català. Doncs el molt honorable expressament es va adreçar a ells en castellà, un tros.

Si ja el propi President de la Generalitat renuncia a una petita parcel·la, o l'Alcalde de Barcelona perquè una mica és el

mateix, penso que és molt difícil que aquestes emissores, a més amb seu central a Madrid, puguin fer un tomb lingüístic per tal d'ampliar l'audiència en llengua catalana.

és cert que Catalunya Ràdio ha augmentat l'audiència. Però no és pas tampoc la primera; fins i tot a Ràdio 4 l'hem augmentada últimament, perquè se'ns sent des de més punts, Ràdio 5 transmet i hi ha unes hores de desconexió de Ràdio 1 que se senten en tot el país. Però, l'oferta castellana continua dominant el mercat lingüístic català.

I aquestes renúncies constants, periòdiques des dels polítics fins als mateixos professionals.

Abans no t'havies de fer perdonar res, i ara gairebé t'has de fer perdonar el fet de parlar en català. M'hi he trobat moltes vegades.

D'una banda, penso que hi ha coses positives. Però de l'altra, també és veritat, hi ha un dsconeixement de la llengua realment increïble en la professió; perquè es diuen barbaritats. I les mateixes empreses no són capaces de corregir aquests disbarats.

A part de les diferències entre els criteris lingüístics que utilitza TV3 i els que utilitza Sant Cugat. Curiosament de vegades són més nacionalistes els de Sant Cugat que no pas els de TV3 en emprar segons quines expressions en llengua catalana. Els altres fan servir un català més 'light', nosaltres no és que l'usem més arcaic, però com a mínim intentem utilitzar paraules més correctes.

MS: Hi ha l'altre aspecte del llenguatge, l'ideològic: de dir "a nivell nacional", "a nivell estatal", "el president del govern"... Hi ha tota una ideologia suposada que l'audiència rep d'una manera o altra.

MM: Sí, sí. Abans recordo que tots dèiem país i tothom tenia molt clar que ens referíem a Catalunya. Ara no, perquè els de TV3 s'han acostumat a dir Catalunya cada vegada, amb la qual cosa la paraula país no s'esmenta perquè no doni lloc als equívocs amb el "País espanyol".

JB: O Valencià...

MM: Parlant de València ja solen dir "País Valencià", a TV3.

Penso que hem perdut molt en aquest nivell, precisament per aquestes ambigüitats. Em sento una mica pessimista perquè la consciència nacional de vegades també és adormida. Surten al carrer per l'autodeterminació i són quinze mil. Primer perquè els partits polítics ja no hi van perquè ja han rebaixat plantejaments; ara ningú no vol sentir parlar d'això de l'autodeterminació. Però l'any 77 vam sortir tots: tant aquells que ho tenien clar, com els que no ho teníem clar. Tothom sabia que formava part d'un país i d'una nació. Ara no.

JEN: Entrem en el discurs polític que està molt bé, i a més el President Pujol, el que ha dit per televisió, tampoc no ho va aclarir.

MM: El nivell polític és fonamental perquè quan que es perd a nivell polític, després perds tot darrera.

JEN: No, no, però jo dic que el President Pujol no ho va aclarir.

MM: Ni ho aclarirà és perquè ja li interessa l'ambigüitat.

JMF: Aquests dies organitzant papers m'ha caigut de sobte i me l'he llegit, ara no recordo si era el Festival de Venècia del 76 o del 77, en plena transició, un paper on tothom parla de Països Catalans. Allà hi ha Pere Portabella, allà hi ha...

JEN: Qui parla?

JMF: Tota la gent que va d'aquí cap allà i totes les resolucions. També és un moment en que el Festival de Venècia està en crisi i ha de canviar. Ara t'he dit Pere Portabella perquè en aquests moments em passa pel cap, però n'hi hauria trobat quinze més que allà defensaven la idea de Països Catalans. És més, des del País Basc, surt una nota dient: "aquest que parla en nom d'Euskadi no és representatiu d'Espanya". Ho accepten i parlen d'Espanya, d'Euskadi i de Països Catalans.

I d'això fa dotze anys, no més, un canvi molt fort.

MM: Això és importantíssim perquè ja condiciona la resta de plantejaments. Abans era impensable, per exemple, que un dia Ràdio 4 fos capaç de transmetre una cosa en castellà. Doncs ara ho fem.

JB: Així només la CCRTV com a cosa positiva?

MM: No. També les emissores municipals hi han contribuït bastant i les emissores locals de televisió. Però, totes partint de la mancança del desconeixement del propi idioma.

Es fa un servei bo per una banda però, per l'altra, també és dolent perquè ningú no sap quin tipus de llengua parla: si és catalana, barcelonina, de la Franja de Ponent o de la Catalunya Vella. És positiu però hi ha poc rigor i poca consciència de país.

Si es posa una emissora municipal en un poblet petit, no pot parlar en castellà perquè els veïns se'ls menjarien vius. Potser n'hi haurà dos o tres que parlin castellà, però en un poble petit els castellanoparlants s'integren fàcilment.

JEN: Aquesta audiència és fer país, però no és fer mercat, ni és fer res.

MM: No, no és fer res.

Un altre fet determinant, que suposo que sortirà més endavant. A través dels mitjans de comunicació es culturalitza poc el país. Al contrari, cada vegada és més 'light' tot.

MS: M'agradaria distingir, de tota manera, entre el mitjà de comunicació en tant que mitjà, i el que hi surt: aquell polític que parlàvem que diu "el nostre país", "el nostre Govern", "el nostre President" i es refereix sempre a Espanya: això no és culpa del mitjà.

Per un altre cantó, fer la batalla contra els polítics ha de ser molt dur per a un mitjà si no ho té molt clar en la seva, no sé si dir política, o criteris lingüístico-ideològics.

MM: És evident. En definitiva, penso que la CCRTV hauria de tenir-ho 'super' clar. Les ambigüitats de la CCRTV no haurien de ser permeses. A Ràdio Nacional és més fàcilment admès, perquè de fet, depenen del poder central; però ja hi ha una falca ficada i per tant tots els qui hi som fem el que podem.

AR: Jo proposaria i que es podria, no sé si afegir a l'estudi o donar-hi un cop d'ull, seria el llibre d'estil de la Corporació Catalana, que hi és. Jo en tinc uns exemplars. Com a mínim a nivell

de català estàndard usat: paraules bandejades, paraules utilitzades, o formes i girs que s'admeten.

Per altra banda, conceptual: país, nació, estat,... per completar i per carregar-te d'optimisme...

Un exemple. Un encarregat de premsa d'un partit polític em deia fa quinze dies que el que fa mal des de l'esquerra nacionalista i no tant és el llibre d'estil de Catalunya Ràdio perquè està fet amb el catalanisme pujolista a ultrança.

Poso un exemple: cada vegada que parla de nació és Catalunya, el President és Pujol,... "Escolta", li vaig dir, "repassa't els papers del teu partit. És el mateix llenguatge, hi ha les mateixes ambigüitats o els mateixos conceptes positius". Però ja en feia una valoració negativa.

I si repassés el programa del seu partit, la premsa i alguna publicació de rang menor, o els seus dirigents si tenen mínima cura, trobaria que aquí tothom que parla d'Estat espanyol per dir Espanya i parla del país amb una certa ambigüitat (és un terme que potser sempre ha estat més ambigu), quan es diu Govern i President de la Generalitat, ja s'entén el d'aquí. Però criticava aquest llibre d'estil per perversió partidista.

MM: Ara, una mica volgudament, ni Sant Cugat ni Ràdio Nacional no té un llibre d'estil, perquè així no estàs tant encotillat i els correctors, (sortosament, a Sant Cugat hi ha molt bons correctors i molt nacionalistes, gairebé independentistes) poden marcar un criteri que per ara no els ha estat mai rebutjat. Alguna vegada els han picat una mica el crusquet però com ja ha estat dit, doncs ja ha estat dit.

MS: Destacaria un element positiu de TV3: el fenomen Maria Pau Huguet, per dir-ho amb noms i cognoms, és a dir, la introducció de la variant occidental en els últims dos o tres anys. Em sembla que ha fet molt en les dues direccions. D'una banda, per prestigiar la parla d'ells mateixos (que els de Ponts deixin de dir que ells no parlen bé i els que parlen bé són els de Girona). De l'altra, una certa entrada d'allò que no saps si és tortosí, de Castelló o de Lleida cap al que és de Barcelona, que parla català central.

AR: Jo crec que la Vicenteta, en aquest cas, fa mal.

JMF: Per allò que té de caricatura.

MM: Però han estat restrictius amb Mallorca, amb el mallorquí. Als corresponsals de Mallorca els fan parlar amb el català del Principat. Mal fet, perquè a les intrevencions que fan, breus i acompanyades d'imatge, és molt fàcilment entenedor el mallorquí.

MS: De moment no em referia a corresponsals sinó a gent que treballa a Sant Joan Despí dintre de l'equip central.

JB: En aquest sentit la Vicenteta, però a més els programes d'en Puyal sempre fan intervenir gent de diversos accents.

MM: Ell ha treballat molt en aquest camp i per tant ho té bastant clar en aquest sentit.

Els professionals hi fan molt, però darrera nostre ve una allau de professionals que tot això no ho té clar.

AR: No sé si ho té clar el nucli central pensant. En Puyal, en la seva concepció de programes té en compte aquest element, que és seu, o en pot prescindir més o menys; se'l gradua.

No sé si el director general, el nucli de producció, etcètera... tenen clara la visió globalitzadora de país en fer un producte de gran abast com és la televisió.

No sé si el fet Maria Pau Huguet és una casualitat molt ben trobada o és dir aquí necessitem un conductor de telenotícies, d'algun programa magazin o de continuïtat que surtin amb les diverses variants dialectals.

MM: Certament això em sembla que no ha estat volgudament, sinó perquè la Maria Pau Huguet en un moment donat va caure molt bé a la gent i va caure bé per la parla, és veritat.

MS: Però per caure bé, has de sortir en pantalla. Crec que hi havia molta reticència als més alts nivells de TV3 els primers dos, tres anys davant d'això. Hi havia una pressió de tots cantons: les cartes als diaris, des de Política Lingüística em consta que es pressionava molt i es va cedir al final, però em sembla que és volgut. Com el tema del mapa dels Països Catalans del temps; que és el punt dos, però que si estem parlant de la Vicenteta...

Això és un pas endavant enorme conceptualment parlant, del que estem parlant aquí en aquesta taula, i en canvi, s'ha fet tremolant. S'ha fet des de la direcció de TV3 tremolant. I no ha passat res.

AR: Sobre el mapa tinc una crítica a fer. El primer mapa que et surt és del Països Catalans. Però, hi ha molts viatjants que agafen el cotxe i se'n van cada setmana a Madrid, o el pobre usuari de pont aeri,... El Catalunya enllà es fa amb tot el mapa europeu i queda diluïda. Jo estic molt bé amb el primer mapa, però el salt a tota Europa que engloba el que és l'Estat està dins l'ambigüïtat política que tu parlaves.

JEN: És un defecte informatiu perquè has de passar al telediari nacional per informar-te.

JMF: Potser no és el lloc de parlar-ne, però s'acaba de tocar un tema molt important, sobretot quan aquí es parla d'un espai, no ho sé, la definició aquesta que doneu vosaltres: trobar un català bàsic; que admeti fonètiques diferents però que no dificulti. En cinema hi ha exemples de pel·lícules que la gent diu "no l'entendem perquè està parlada en mallorquí i el "sa"..." Què s'ha de fer en aquest cas? És un problema difícil. Què hi diu Política Lingüística?

MS: Diria diferents coses: ens hem acostumat a l'andalús, també recentment amb el folclor segurament de l'època franquista, i és molt més diferent del castellà estàndard (a seques) de Televisió Espanyola que no el català del mallorquí, per exemple.

El problema és de falta d'experiència, però auditiva.

MM: Encara hi ha molta gent que els xoca sentir una pel·lícula doblada al català.

JEN: La situació històrica és molt diferent. Des del meu punt de vista, aquest discurs és utòpic, no té absolutament cap valor en l'àmbit de la publicitat, perquè els paràmetres van per un altre lloc.

És totalment irreversible i qualsevol intent és pràcticament ingenu. Però a part de la qüestió estrictament lingüística, que no hi entro, l'altre dia sentint la pel·lícula "La punyalada" per

televisió, tenia més dificultat per entendre aquell llenguatge, que possiblement el que tinc per sentir una pel·lícula amb parla andalusa.

Deixant de banda aquesta qüestió, que penso que això està molt bé i la pluralitat em sembla magnífica, però el punt de partida és diferent. No sé si estem fent un favor, això és el discurs polític. No vull intentar homogeneïtzar i harmonitzar, però si confonem amb parles diferents, potser no invitarem la gent perquè participin, i si això ho fem amb els immigrants que volem que s'integrin, els compliquem extraordinàriament la vida, perquè si ja tenen dificultat per entendre el català més o menys estandarditzat...

AR: Per a la pregunta 1.1 m'he fet com quatre fases, que podrien ser tres, d'aquest període. No és un afany de deixar-ho molt tancat.

La primera, del 76 al 80, registra un moment d'eufòria i es clouria amb l'Estatut, l'entrada d'un Govern i l'obertura del Parlament. Té com a punt d'arrencada la gran llibertat que s'aplica a partir del 76, l'espontaneïtat. Desapareix la censura, pels mitjans escrits. Pels mitjans àudio-visuale van subsistir unes altres censures de vells esquemes, però desapareix la censura radicalment. I desapareix l'autocensura franquista, que va ser vigent fins el dia que mor Franco. L'endemà ja no hi era. Sí que hi ha alguns expedients, algunes qüestions, però va ser una escalada; tots vam anar aplicant "a veure si ens atrevim avui...", va, Assemblea de Catalunya". Ens vam atrevir a dir: "això era feixisme" i van ser ja les "bandes feixistes". Va ser una conquesta de cada un dels professionals i de cada un dels directors que varen anar dient això.

A nivell de fet català és el pas d'unes petites presències, d'unes planes als diaris de l'últim franquisme, la Catalunya endins del Mundo Diario, el Correu del Dijous del Correu Català, el Diari de Barcelona em sembla que també feia alguns intents, i les provatures que ja arrelaven en terreny de premsa comarcal: el 9 Nou de Vic, bàsicament, i algunes altres que anaven subsintint de revista setmanal.

El gran moment és l'Avui: el primer diari en català que surt de la postguerra. I la decepció de l'endemà de l'Avui; els primers moments, la gran preparació, el dia que surt al carrer i, l'endemà, el desengany sobre el producte i després, la doble crisi que hi ha: comença a baixar el nivell de lectura d'aquell diari, potser perquè com a producte podria tenir moltes crítiques.

Com a professional que vaig ser-hi en aquesta fase del 76 al 83 té molt ric anecdotari, etcètera. Però el que jo veig que el condiciona més és que també fa crisi un model de resistència que ha portat aquest diari. Des dels comptes de participació, el recull d'un capital popular per fer-lo possible, una clàssica forma de resistència -Omnium Cultural també vivia de les quotes dels socis, els premis de la Fira de Sta. Llúcia vivien per unes editorials 'X' o per uns mecenes-.

Aquest model fa crisi. I com a indústria el diari Avui entra en una fase d'un caos empresarial de viure d'alta mendicitat, per dir-ho així. Però a la vegada deu tenir un fet positiu i és que

manté uns nivells de lectura que baixen però que el manté, vull dir, no és un producte que puja i baixa que deixa d'interessar, com que no queda tota l'edició al quiosc, ho aguanta. I encara tenim l'Avui.

MS: Deixa'm puntualitzar una cosa. El fet que l'Avui es faci en català té dues conseqüències que superen potser les deficiències de qualitat, que jo diria que han continuat fins avui. El fet que tingui lectors que no hauria tingut si s'hagués fet en castellà, per una banda. És a dir, és un fet positiu en aquest sentit. Segon, ha pogut aconseguir subvencions i ajudes institucionals que no hauria aconseguit si s'hagués fet en castellà.

JMF: Això no em sembla positiu.

JEN: Aquest segon no val... Precisa'l.

MS: Amb això vull dir, l'Avui que ha espantat altres diaris - "no ho farem en català perquè mira com va l'Avui, que perd diners cada dia" - continua existint, ha pogut subsistir. Per què? Doncs perquè el Diari de Barcelona en castellà no rebia ni un duro, i era una cosa autogestionària; i en català, més bo o més dolent, rep unes ajudes institucionals. Potser com a persona que pago impostos, ho poso a la balança segona, però un diari, La Mañana de Lérida, potser s'espantaria davant del fet que l'Avui perd diners, o ha perdut diners, (no sé que passa ara) quan realment sobreviu gràcies el fet de fer-se en català. El fet de passar al català, des del punt de vista de l'empresa, li dona una vida que no tindria si s'hagués continuat fent-lo en castellà.

JMF: Una falsa vida.

MS: Escolta, el Diario de Barcelona, va plegar, va desaparèixer.

JB: I l'Avui tampoc no existiria en castellà.

AR: L'Avui jo crec que és el fet de la consciència aquesta resistent que vol que hi hagi un diari un diari en català. I aquest és el mèrit que jo hi veig: el fet de tenir un gruix de subscriptors, i que s'ha fet amb un públic lector, fa que en els pitjors moments de la crisi hi hagi necessitat de treure allò. Si en aquell moment no hi hagués hagut consciència resistent, voluntat de treure-ho, el producte es podia tancar. No es va tancar per uns atzars de diferent gent a cops de voluntat. El producte és aquí, té un gruix de lectors i resisteix, té una quota de mercat.

Però a aquesta primera fase, hi afegiria l'EMUC, l'intent també d'un voluntarisme de professionals que enganxen el 79 amb els nous ajuntaments que fan possible renéixer un fenomen que a Europa tenia una certa força (el model italià): l'emissora municipal que després es troba amb els sostres de fer cadena, i que aquí es fa bàsicament en català, amb totes les deficiències d'un professionalisme molt prim, molt amateurista que són com grans tallers de formació professional (però ara trobes professionals que han sortit de les emissores municipals...).

En aquesta primera etapa, fa crisi un model de revistes. Hi ha revistes que intenten ser diari i punxen (el Grama de Santa Coloma de Gramenet, El Maresme, etc.); no aconsegueixen aquesta cota. Al mateix temps es manté tota la xarxa, molt rica, de premsa comarcal, sobretot setmanaris.

En la segona fase, del 80 al 83, es lluita per la televisió pública catalana. Es posa en marxa Sant Cugat que ja acaba instal·lacions, es mantenen amb molt més rigor cada vegada els informatius en català, el programa Miramar que abans havia estat molt bilingüe és monolingüe català...

Però també hi ha la crisi de tot el model de Sant Cugat. Tota una quantitat de programes d'abans perden, pugen, baixen; s'entra en una fase de molts aits i baixos.

MM: Que ara justament s'està perdent.

AR: Això ens enllaçaria després amb el tema desconexió... Llavors s'entra en aquest marasme, però en canvi s'aconsegueix TV3. El 83, em sembla que era, surt TV3, una llarga aspiració. S'assaja la televisió pública amb institució pròpia, muntada des del Parlament, a través del pressupost públic. Aquesta marcaria el final d'una segona fase.

A la tercera, hi trobaria els problemes del llançament del nou Diari de Barcelona, en català, i els de la desconexió. Mentrestant ha crescut ja tot el que és els mitjans de comunicació oficials o públics en català, la Corporació, Catalunya Ràdio que després es va diversificar en diferents emissores: Catalunya Música t'ofereix un programa de vint-i-quatre hores musicals, Ràdio Associació, que jo crec que ha fet un gran mèrit que és entrar en la música moderna (després entrariem en el problema dels cantants i la producció pròpia en català) i s'ha fet un lloc dintre el dial, i el model convencional d'emissora que és Catalunya Ràdio.

L'última fase, que acabaria ara, és Canal 33, el perill de la televisió privada i l'episodi de la guerra Televisió Valenciana-Televisió de Catalunya, que entra molt dins de les interconnexions d'aquest treball, vull dir, ha estat el fet més escruixidor d'aquestes qüestions.

MS: Perdona. Ve més endavant això, però preferiria no tractar aquest tema com si fos una guerra entre els dos protagonistes, perquè em sembla que al darrera hi ha un cacau polític que segurament ultrapassa la voluntat de les dues televisions.

AR: A nivell dels professionals: Per una banda, el sector ha crescut molt, s'ha fet el Col·legi de Periodistes de Catalunya - considero positiu que sigui de Catalunya i que s'hagi trencat la vella atomització en les quatre províncies, associacions de la premsa- que ha donat entrada a tot un professional que no tenia una titulació correcta segons l'esquema imperant.

S'ha produït el que seria positiu i negatiu de tota aquesta qüestió. Per una banda, s'ha descobert que moltes coses en català no són negoci. L'Avui no és negoci. Com a empresa pot tenir uns balanços més o menys ajustats, però no és negoci.

Després, quan es toca tant per la banda d'ajuts com la televisió pública, els mitjans públics, es descobreix el problema de la politització radical i tots aquells mitjans estan carregats del pecat original de la propaganda. I utilitzo propaganda amb tot el seu contingut: propaganda política, en ús d'algué que en fa un ús d'aquesta manera.

I després tota una altra sèrie, emissores municipals, revistes comarcals, ... que tenen la manca d'un abast general. L'únic mitjà

de base nacional, Països Catalans, l'Avui ho havia intentat, suposo que encara arriba a alguns llocs, les televisions, o la TV3, concretament, té aquesta cobertura, no en veig cap més altra en aquests mitjans que he tocat.

JMF: El Temps.

JB: El Temps es ven més al Principat que al País Valencià.

AR: El Temps fa aquest intent.

Encara a nivell de professionals, veig que s'ha passat a la professionalitat desmotivada civicament pel fet català. O sigui, hi ha professional ara, que avui treballa en català i que demà pot fer-ho en castellà.

Això té la polivalència del professional, és bona en sí; la gent s'ha habituat a fer servir més o menys bé a les dues llengües. Però per altra banda, el desmotivament civicament fa que potser es perdi l'ambició de perquè es va fer. Moltes vegades es pot caure en el miratge de dir: "I si ho féssim tot en castellà?" Una mica el que apuntaves tu, en el cas del cine.

Els grans mitjans en castellà són els que tenen les grans quotes de mercat: pel que fa a diaris, pel que fa a revistes, amb la dissort que tampoc en surt cap de matriu, com a mínim catalana, fet aquí. Per exemple el fenomen Destino, que era una revista feta aquí, escrita totalment en castellà...

JEN: Aquí hi ha revistes fetes aquí.

AR: Poquetes...

JEN: Lecturas és de Barcelona.

MM: El Destino era fet molt amb mentalitat catalana.

AR: Ara està assajant-se, i aquí anava amb allò del Temps, el fenomen de la revista magazin: el Set Dies, el Triangle, però són fets tant, tant calents encara ...

JEN: El Set Dies és una repetició de coses que ja s'han fet en aquest País que no van enlloc. Amb tots els respectes per si algú de vosaltres...

MM: Ara que tothom posa tant d'èmfasi en el fet que als estudis de Sant Cugat es fan programes per a tot Espanya, em pensava que deies que ha perdut aquesta identitat. Tant és que es faci des de Sant Cugat; es podria fer des de Madrid. Ha perdut identitat.

JEN: Des del punt de vista que puc parlar, la publicitat, hi ha dos aspectes importants, definitius. Naturalment, la publicitat ha d'utilitzar uns determinats mitjans. Possibilitats de fer publicitat en català, total i absolutament limitades. Quin voluntarisme pot haver-hi davant l'Avui, davant de tiratges com La Vanguardia, per posar el mateix abast geogràfic; absolutament cap. La ràdio, que ha estat un fet pioner en el camp de la publicitat, ha permès fer algunes coses però sempre limitades i tenint en compte que en publicitat és un mitjà complementari i amb una inversió molt reduïda.

Hem de distingir dos grans aspectes: els anunciants locals, dels quals es beneficia per exemple TV3 i les pròpies desconexions, i els grans anunciants nacionals.

Per als grans anunciants multinacionals -dels altres, pràcticament no en queden- l'estratègia està molt clara: per què

s'han d'anunciar en català si poden fer-ho en castellà? Renault, confessió feta pels senyors de l'Avui, s'hi volien anunciar perquè els anava bé amb el seu pla de mitjans en castellà.

MS: Des de París tenien prohibit de fer-ho en català.

JEN: Però ells estaven disposats a anunciar-s'hi en castellà.

MS: Ho van fer al Punt Diari molt de temps.

JEN: Però estaven disposats a utilitzar el mitjà, que com a vehicle els servia, però no entraven en la llengua. El mercat de la publicitat és multinacional. Si parlem aquí de la indústria, no n'hi ha. Al rànquing de les cinquanta primeres agències de publicitat, que mouen el 80% de la inversió, les vint primeres són multinacionals.

JMF: Estic completament d'acord quan dius l'Avui, El Temps... Però, TV3 interessa o no els anunciants?

JEN: Sí.

JMF: I es fan els espots en català?

MM: Però també n'accepten en castellà. Aquest és el problema.

JMF: N'accepten, d'acord, però jo ho mirava des del punt de vista dels anunciants. Els anunciants, fins i tot amb presses, agafen l'espot fet, el doblen -de vegades no doblen allò escrit-, però almenys la veu que surt és en català. Els interessa.

JEN: El mitjà sí, perquè té una vigència molt important. El cas de l'Avui, des del punt de vista econòmic, des del punt de vista del mitjà de comunicació és un fracàs; el cas TV3 és un cas espectacular però no solament perquè interessi a la gent a la qual arriba, sinó perquè trenca les regles del joc de la comercialització envers Televisió Espanyola. I fa coses que TVE no havia permès mai. Les normes d'admissió i de contractació són favorables.

MM: Just al moment que a Catalunya recuperem l'Estatut d'Autonomia la primera multinacional que s'anuncia a les tanques publicitàries en català és la Coca-Cola.

JMF: Ara potser anticipo una mica el final però em ve molt servit amb el que s'ha dit aquí.

He protestat una mica, quan tu parlaves de l'Avui, perquè dius: "Oh! I aconsegueix subvencions". Això és el que em sembla fumut, perquè no ha assolit el sostre que havia d'assolir. En algun moment, en els despatxos de direcció, potser en el despatx del Conde de Godó, s'ha arribat a plantejar -no parlo d'ara evidentment, però cap allà el 77-78- de la possibilitat que La Vanguardia fes un sector en català, o... Això s'ha discutit per allà, perquè era un altre moment; ara no ho parlarien ni cinc minuts.

AR: Això dona origen al que passa a les planes de cultura. La Vanguardia té uns moments de pressió social de no donar res en català; només les esqueles. Després fan aquella seccioneta de llibres en català d'en Ventalló un cop a la setmana, dues columnes.

Després hi ha una pressió i es catalanitzen les planes setmanals de cultura-llibres, bàsicament.

JMF: Però hi va haver plantejaments, fins i tot alguns contactes amb la Generalitat per dir que passaria si nosaltres anéssim per aquí. Va ser abandonat de seguida, perquè d'alguna manera, l'exemple de l'Avui quedava. Alerta! No es pot fer un diari

en català malgrat que de totes maneres assoleix els quaranta mil exemplars de tiratge.

Llenço la meua teoria particular. Donats els antecedents històrics i les condicions sociològiques actuals de què tu parles només es pot actuar amb gran contundència. És a dir, si el mateix esforç fet amb TV3 s'hagués fet per crear un diari que havia de ser millor que La Vanguardia, i que havia de tenir un tiratge superior al del Periódico es podia evitar... Ara, ens hem quedat a mig camí...

JB: Sempre he sostingut que el problema de la premsa en català és d'oferta. El públic català vol un altre diari, de gran nivell i no el té. Si tingués El País o La Vanguardia en català tiraria més de quaranta mil.

MM: I s'ha de tenir en compte que l'anterior director, en Ramentol, li va donar un canvi d'imatge, i una mica de continguts, i va pujar.

AR: En Ramentol aguanta molt bé una prova que s'havia de fer. Va combatre el repte de la sortida d'un altre diari en català; per primera vegada en aquests deu anys, l'Avui tenia competència directa. Un grup, en el qual hi havia diners, estimul polític, i una empresa, volia jugar-ho i fan Diari de Barcelona.

El fracàs encara ha estat més ràpid. Ara trobem, per ser clars, que els dos grans partits política en aquest país -en nombre de vots- un té l'Avui i l'altre, Diari de Barcelona. Però tots dos han punxat amb aquests productes. De la guerra, l'Avui, el diari 'veteranu' ha aguantat; de la lluita entre el Noticiero i el Tele-Expres, el Noticiero va sortir-ne bé...

L'Avui aguanta, té el coixí dels quaranta mil. En canvi, hi ha un segon fracàs de premsa en català, Diari de Barcelona, amb el fet anecdòtic que un dels motors propietaris, Miquel Duran, de l'Organització de cecs, ha insistit que potser s'haurien d'escriure coses en castellà. Pot ser que d'aquí un temps sigui bilingüe.

MM: Abans, tu deies que cal ser contundent amb aquestes armes, però ni la mateixa empresa que està darrere l'Avui no ho és prou per intentar fer un bon producte competitiu amb els diaris en castellà, quan tenen el projecte de treure'n un en castellà.

MS: Per altra banda, no pots comparar el 75-76 en què es desenvolupa absolutament des de la societat civil un projecte de diari, amb el 82-3-4 quan comencen les emissions d'una televisió pública; i pública vol dir amb tot el coixí econòmic que això pot suposar.

JMF: Hauriem d'anar al diari públic.

JB: Deixa'm tornar a la publicitat.

JEN: Si hi ha un diari amb audiència s'anunciarà i la prova és claríssima: l'Avui i TV3.

JB: Però hi ha hagut alguna cosa positiva aquests anys en publicitat? Ha canviat el panorama?

JEN: Ha canviat en la mesura que hi havia mitjans, i el detonant, naturalment, és TV3.

JB: Ara, jo sospito que el món de la publicitat no es mou només per raons econòmiques i que les raons ideològiques també són importants.

En el món de la publicitat català ells no ho confessen, però jo no m'ho crec. Hi ha models. El Times de Londres tira poc; en canvi, els anuncis són molt cars. Per què? Per qui el llegeix, un públic que tot i no ser molt nombrós té un nivell alt, etcètera.

Amb l'Avui passa això; té un públic de nivell mig-alt amb capacitat econòmica relativament important. Em sembla que els publicitaris no ho valoren per qüestions ideològiques.

JEN: No, no, en absolut. Si el diari aquí no se sap vendre, naturalment és el seu problema. Però els publicitaris no van especulant. Utilitzen unes dades concretes i objectives: l'OJD que mesura l'audiència i l'Estudi General de Mitjans que marca totes les variables en discussions qualitatives. L'EGM és una mostra nacional, està viciat d'origen perquè no s'ha fet cap estudi... Realment les Institucions catalanes podrien haver-ne fet algun. No pas propi -l'Avui fa un estudi i no s'ho creu ningú-, però algun estudi perquè quantifiqués això, que és veritat.

JB: Però no em contestes el que t'estic dient. Jo et diria que no és igual deu lectors de Santa Coloma que deu lectors de Sarrià, i això no ho valoreu.

JEN: Tu... alto! Depèn de quin producte! Si vols vendre BMW, no. Però si vull vendre 'sopi-caldo', naturalment que...

JB: Però precisament els venedors de BMW...

JEN: Però és que els venedors de BMW segurament que fan un altre tipus de publicitat i, potser, no va ni a un diari ni a un altre perquè els BMW es venen a través d'uns altres canals.

En conclusió: Des d'un punt de vista estrictament escèptic, la publicitat hauria de tenir uns canals que et garanteixin una audiència. I en una revista especialitzada en cotxes col·locaràs tots els anuncis de BMW.

Però hi ha un altre aspecte molt important: la indústria. No hi ha una indústria catalana de publicitat. Hi ha hagut intents d'agències amb vocació redemptorista, cultural, política i tal, però ni han tingut cap força ni hi ha professionals.

En el cas de TV3, per una simple qüestió de coherència, la majoria d'anuncis són en català. Perquè resulta totalment incoherent que surti espots en castellà en una programació 100% en català. Fins i tot per una qüestió purament tècnica, la persona que s'anuncia a TV3 i ho fa en castellà... Qui l'ha aconsellat mereix ser desqualificat professionalment.

El cost és molt important però almenys el doblatge de les bandes sonores s'hauria de fer en català encara que les sobreimpressions apareixin en castellà, perquè l'espot originàriament...

Però, malgrat els estímuls en un moment determinat, el tema del català a publicitat no ha preocupat perquè al final la consciència és que la llengua es contempla com un mitjà més que hi arribes, i si a TV3 garanteixen audiència, doncs es fa en català. I l'Avui no garanteix aquesta audiència, doncs no es fa, o es fa també en català.

Però a més no hi ha hagut cap interès a formar professionals. El cas de TV3 és rellevant: amb tota la voluntat social, cultural, i naturalment econòmica, diu: "escolti, no es preocupi, nosaltres posem un departament al servei de vostès i els ho traduïm tot". Pot

estar molt bé, però vostè creu que la publicitat es pot anar traduïnt així com així? No, la publicitat és un concepte, un eslògan, per tant, no vagin oferint-se... Està molt bé que ofereixin serveis de traducció per mantenir una parcel·la de mercat, però ningú no ha fet cap esforç per tal que a les agències de publicitat hi hagi redactors. I les agències, les primeres companyies que estan movent quantitat de milions, no s'han preocupat mai per això. I com que la indústria publicitària està en mans de les multinacionals, malauradament no hi ha cap interès a fer res.

Jo no sé si la política de la Generalitat envers la publicitat ha estat més encertada. Algunes de les coses més discriminants envers la publicitat s'han fet en aquest país i les ha fetes la Generalitat. Allò que no s'havien atrevit a fer a Madrid, ho ha fet el Parlament de Catalunya.

La publicitat en català crec que no compta. Hi ha hagut campanyes, accions puntuals, que naturalment s'havien de fer en català, i jo crec que s'han fet molt bé: les campanyes institucionals com les grans accions tant de la Generalitat com del propi Ajuntament de Barcelona. El "Barcelona, més que mai" que, a més va tenir la sort de fer-ho amb una de les millors, o la primera agència de publicitat que hi ha en aquest país.

Però el fet és: si no hi ha mitjans de comunicació massius, realment la publicitat no hi accedirà. Si a més la indústria de la publicitat, desenganyem-nos, està pensada en anglès. A més de fer un canvi de codi i passar a castellà, és difícil que en faci un altre i passi a català. Els paràmetres són les grans llengües massives, o els grans mitjans, i per això funciona TV3 i no funciona l'Avui.

I la ràdio ha permès fer grans coses però, malauradament publicitàriament compta molt poc.

JB: Acabem.

MS: Jo si volguéssiu comentaria algun aspecte des d'un punt de vista més de la llengua en general.

Em sembla que el fenomen recent més important és potser l'augment constant en el nombre de nous consumidors potencials, gràcies a l'escola; els càlculs nostres donen que hi ha un total de trenta-cinc mil persones que saben parlar en català més cada any. Fins i tot descomptant els que es moren pel camí, en termes nets, el saldo augmenta de trenta-cinc mil persones capaces de parlar, d'escriure o de llegir en català. No són exactament les mateixes, per la diferència normal d'edats. Això és una oportunitat que no es produeix el dia dos de juny de l'any tal, sinó que és un fenomen constant que, em sembla, ha de potenciar el consum dels mitjans escrits. Els àudio-visuals, ja ho has comentat, TV3 ha arribat a una població que ja entenia el català pràcticament en la seva totalitat.

JEN: En els mitjans àudio-visuals, allò realment important és la imatge. I l'espot de Coca-Cola és el mateix a tot el món, i el que queda és imatge. Per tant, el suport de la locució és purament complementari.

MS: Depèn. A la publicitat sobretot, però en els llargmetratges, menys.

Això de cara a tots els mitjans de comunicació, a la indústria editorial també, està produint un augment molt considerable de joves consumidors potencials, i em sembla que estem en un país en evolució i els joves realment pugen amb unes pautes bastant diferents de nivells de cultura. Si les comparem amb el conjunt de la població, molt més elevades. Segurament, falten aquells que llegien deu llibres cada setmana quan eren joves.

Però per altra banda, veig un problema enorme de trencar hàbits: la gent llegeix La Vanguardia perquè sempre l'ha llegida; sobretot per a la lectura, està acostumada a comprar un determinat tipus de producte i si llegeix, que ja és molt, ja té la seva decisió presa. Surt un producte nou en català: un Set Dies, un Triangle, i ja d'entrada, ja topa amb aquesta barrera: la gent comprarà el primer número, no hi ha problema, la il·lusió del primer número continuarà existint amb aquest aire una mica resistent o de l'anècdota. Però, en canvi, convertir-se en lector habitual de mitjans nous és molt difícil. Tots els hàbits socials són difícils de canviar; els hàbits lingüístics també. Potser vam sobrevalorar la capacitat d'adaptar-nos a una nova situació potencial.

JEN: Faig una reflexió i no sé fins a quin punt ara pot haver estat assumida perquè han transcorregut molts anys. En publicitat estic convençut que ha passat molt.

El llenguatge de comunicació de masses -no de creació artística, i el camp del cinema seria diferent- és una evolució dels últims anys. Els últims anys, la nostra llengua ha estat reduïda, amb unes possibilitats d'expressió terriblement limitades i no ha tingut excés els mitjans de comunicació de masses.

No sé si això suposa una dificultat a l'hora que de sobte tens llibertat per expressar-te en els grans mitjans de comunicació de masses. No vull dir que la llengua estigui capacitada per fer-ho, sinó si la mateixa actitud -expressant-me amb la poca precisió del tema- la capacitat socio-lingüística, expressiva. Segurament que en poesia, en novel·la, no passa absolutament res. Però,...

JB: És cert, però per què no ho deixem per quan parlem de la llengua?

MS: Crec que la Llei de Normalització lingüística ha estat un pas positiu en el sentit que s'ha declarat per llei, unànimement votada, que la Generalitat ha de donar suport als mitjans de comunicació, encara que no siguin propietat seva. Ja ho feia abans, però emprant la llei, em sembla un pas molt important.

Per un altre cantó, l'actitud del govern central no ha estat bona en termes generals. S'ha impugnat una ordre de la Generalitat de l'any passat en què dèiem: "subvencionarem el cost de doblatges de pel·lícules estrangeres i a més pagarem un plus per publicitat addicional, però, a canvi, si us plau, projectin la pel·lícula a Catalunya durant sis mesos", em sembla que vàrem dir, "exclusivament en català". "Si ho vol ho accepta, si no, no hi ha cap obligació; si ho vol doblar en català pel seu compte, vostè mateix.

Si vol suport institucional, amb diners públics, posem aquesta condició."

Aquesta actitud negativa del Govern Central que hem vist - també sortirà al pròxim bloc- em sembla que d'alguna manera arriba al ciutadà i no és bo, s'hauria de canviar.

JB: Diria que gairebé s'han cobert també els aspectes negatius. Algú vol afegir algun aspecte negatiu?

JMF: A nivell cultural una devaluació del film català per part del públic i de la crítica. En aquest moment, parles de cinema català al carrer i la gent el rebutja d'entrada. És a dir, el fet d'haver-ne mostrat més no solament no ha provocat una addicció sinó una reacció contrària.

D'altra banda, la baixa d'espectadors, general al cinema, en el cas concret del cinema català es veu agreujada.

A nivell professional continua l'emigració cap a Madrid, especialment d'actors.

MM: Potser també hi podríem afegir aquestes normes que ara dicta la Generalitat pel que fa a les subvencions en que es torna més rigorosa i més exigent. L'Estat ho ha rebut amb una allau de crítiques extraordinària. Si realment es vol utilitzar la llengua i es vagi estenent més i resulta que és rebut molt malament, a més pels sectors progressistes, ho tenim pelut.

JMF: És una mica aquest rebuig que deies que experimentes.

MM: Perquè les actituds polítiques també canvien.

JMF: En canvi, voldria apuntar com a punt favorable l'última pàgina de El Periódico, on hi ha aquests missatges de gent jove: "t'estimo, ens trobarem el dimarts". M'he molestat a comptar-los. N'hi ha gairebé el 40%, gairebé la meitat són escrits en català. Això és públic de base absolutament. El noi X vol dir-li el que fos a una noia que ha vist al metro. I ho fa en català, no en castellà.

AR: És un fet curiós i totalment espontani. Això arriba per carta i simplement hi ha una selecció. Va començar amb quatre cartes. Demuestra, suposo, el públic lector, per una banda, jove, o de família catalanoparlant que compra El Periódico -contràriament a allò que s'havia considerat al principi-; i, per l'altra, que quan algú agafa un paper, escriu i l'envia a un diari en castellà ho fa en català. Fins ara El Periódico havia fet unes planes en català, lliçons en català o qüestions així, cap col·laboració -en això són molt estrictes, volen mantenir la unitat de la llengua, no fer un producte mixt-. Jo valoro el fet que la gent quan escriu ho fa en català.

JB: Més endavant parlarem de qüestions de llengua. Pel temps que portem, no podem complir el paper i resumirem. Passem a qüestions empresarials. Ràpidament, en els àmbits en què són importants, com veieu l'evolució d'aquests últims anys quant a les empreses autòctones en matèria de mitjans de comunicació. En publicitat...

JEN: D'autòctones, no n'hi ha.

JB: Abans n'hi havia moltes; ara tot són multinacionals.

JMF: De cinema: desapareixeran, en camí de desaparèixer.

JB: En camí de desaparèixer les productores en català.

JEN: Però no es pot crear un nou cinema lligat a la televisió?

JMF: L'explicació següent és: el poder passa per les cadenes de televisió. El cinema com a tal és allò de la petita aventura, d'alguna empresa petita, però ja ara mateix gairebé pots dibuixar que les empreses que han estat més o menys protagonistes els últims deu anys estan desapareixent literalment. Cadascun té, darrere, les persones, que són les que fan el programa, la sèrie no sé que de Televisió Espanyola o de TV3; el poder passa a la televisió com a constatació d'un fet.

JB: S'ha de parlar d'empreses productores de cine-televisió.

JMF: Exacte. De mitjans àudio-visuals. En fase absolutament pessimista quant a la presència del català als mitjans perquè, deixant a part TV3, a la televisió pública no li interessa i cada vegada fa menys. Hem parlat en principi de tres sèries: "La saga dels Rius", "La Plaça del Diamant" i "Vida privada".

Però es dona el fet que la "Saga dels Rius" que està feta a final dels seixanta, en ple franquisme, té versió catalana; "La Plaça del Diamant", feta en el moment de la transició, es va estrenar en català, i "Vida privada", feta fa tres anys, només té la versió castellana, encara no s'ha fet la versió catalana i suposo que pel camí que porten ja no hi ha pràcticament...

JB: Però hi ha empreses com per exemple la productora de Puyal i similars que ja apunten cap aquesta direcció.

JMF: És clar, perquè depenen de la televisió, de TV3.

Per això, el que jo crec que passarà: desapareixeran les empreses productores i es creen unes empreses satèl·lits lligades al poder de les cadenes de televisió.

Primer: Televisió Espanyola segueix sense tenir cap interès pel català. Una de les batalles que he intentat donar sempre a tots els llocs successius directors generals de Sant Cugat és que el departament de producció aliena tingués una representació a Sant Cugat. Això no s'ha aconseguit mai.

I en aquest moment, el senyor Menene des de Madrid és el que dictamina, i aquí cap. Màxim que poden fer és fer de missatger i de dir: "mira, escolta'm, ens han proposat això", i els altres s'ho queden i crida al productor d'aquí...

Per tant, Televisió Espanyola no té cap interès a potenciar televisió en català. I tampoc no el tenen les cadenes privades, cap de les tres. Ho dic amb coneixement de causa.

Només ens queda el reducte TV3, i en el fons no en el seu origen, però ara el fet que per exemple, es facin els informatius en català de Sant Cugat és perquè TVE ha de lluitar contra TV3. Sinó, amb la recessió que hi ha ara possiblement també es cancel·laria.

Aquí pregunteu quin és el nivell de dependència de l'exterior. En la producció d'àudio-visuals és total.

No es pot produir per un mercat ni de sis milions, ni per a trenta-cinc ni per a quaranta; s'ha de produir per un mercat superior.

JB: No hi hauria cap possibilitat per fer un mercat Països Catalans?

JMF: No, la xifra és petita. Per tant, la solució és entrar al mercat europeu. Això comporta la constitució d'empreses molt fortes, amb gran infraestructura i amb unes capacitats financeres molt grans. En aquest moment no existeix i si no és amb la intervenció institucional...

Això crearia un possible espai i no ens limitaria a l'emissora pública, que lògicament sempre ha d'estar al servei del partit en el govern.

MM: En aquest sentit, el fracàs de la Cadena 13 en ràdio, que mai s'ha agafat amb interès per part de ningú, la possibilitat de crear una xarxa d'emissores privades comercials. Va començar a funcionar certament bé com a cadena amb diferents emissores al país. Després, per problemes entre uns i altres la cosa va petar perquè no hi havia una voluntat política de tirar-la endavant.

JEN: Una voluntat empresarial.

AR: Hi ha la Cadena Rato, que té uns nuclis a Catalunya...

JEN: És nacional.

MM: És estatal.

AR: Però hi ha una desconexió bastant notable.

En el món de premsa veig, per una banda, que s'ha establert que la radiotelevisió depèn de la cosa pública oficial. Tu apuntaves aquesta possibilitat...

MM: Grans empreses estatals que són les que dominaran el mercat i que faran desaparèixer les emissores petites, ràpid.

AR: Després, la impossibilitat política de voler traspassar les àrees de l'Estatut i aquí tenim el conflicte d'arribar o no al País Valencià o no arribar-hi i que quan es traspassen els índex de tolerància et ve l'avis de Madrid, el recurs, el gran terrabastall polític.

També veig la pèrdua de pes polític enfront de l'Estat. El fet català com a aportació o contestació a un debat estatal ha perdut un pes polític i català ens l'han deixat com a fet folclòric. El fet que dels diners de la mateixa normalització lingüística en diguin serrells amb els diners aquells ja pot ser paradigmàtic.

Hi ha encara el perill, em sembla que la paraula exacta seria diglòssia, que el català és bo per unes coses (mitjans públics) però no ho és per altres (mitjans privats).

MS: Als mitjans privats, per la pàgina de cultura i prou.

AR: Als privats es pot utilitzar per quedar bé.

A nivell empresarial, les empreses estrictament catalanes que es guanyen la vida en això fan producte en castellà. Ara poden tenir la temptació o la seducció de l'empresa estrangera; aquí estan penetrant, s'haurà de veure però ja ha aparegut molt en el món de les televisions privades, els grans grups editorials que faran potser televisió en català però que també van a premsa escrita. Els multimèdia, els Hachettes, els italians, els Murdocks que tenen un ample imperi i volen seduir això. Si entren, o se'ls fa veure l'avantatge que el mercat necessita un fet català, o seguirà igual amb unes empreses menys tocables.

MM: En aquest sentit, un exemple gràfic que m'explicava un dia en Josep Mª Castellet a l'última Fira de Frankfurt: grans edito-

rials angleses d'enorme prestigi han estat absorbides per multinacionals. El fet és simptomàtic perquè passa a tots els àmbits.

Pel que fa a la radiotelevisió també ho veig claríssimament: les grans empreses estatals -SER, COPE...- es van imposant -ja veieu com SER-Barcelona cada vegada té l'àmbit de difusió més reduït-; aquesta cadena catalana comercial, Cadena 13, està a punt d'entonar el rip definitiu i pel que fa a les televisions és exactament el mateix. Tenim TV3 per una banda, amb el Canal 33; per una altra, Sant Cugat que cada vegada es vol convertir més en un centre de producció per a Espanya i poc com a centre autòcton certament competitiu amb TV3; i les privades que bàsicament la seva única opció és la castellana.

JEN: Jo hi afegeixo que dintre de l'espai aquest el fet de l'empresa multimèdia és aquí i passa per tenir una cadena de televisió. Però a més l'empresa del costat també és una empresa global: té una agència de publicitat, una empresa de promoció, de marketing directe, de relacions públiques, etc. i depèn d'un gran grup internacional.

I enmig de l'empresa multimèdia i de l'empresa de comunicació global hi ha una figura que cada dia està prenent més importància: les centrals de mitjans, les que compren audiències.

Aquesta era l'estratègia del senyor Berlusconi, que a la vegada tenia l'empresa d'exclusives (sembla que ha estat un dels detonants de la crisi amb els seus socis) i aquest senyor, dit a mi, "nosaltres vendrem audiència. Vendrem -suposant que hi siguin cinc-cents mil catalans de la classe alta que vagin a missa". Com els cobrim? Desengany. Els cobrirà amb TV3 i amb la seva pròpia cadena.

I uns senyors de la central de mitjans dependents d'aquests grups de comunicació compraran el programa i posaran la publicitat a dintre. I el millor de les empreses multimèdia -que són un fet irreversible- i les empreses de comunicació global amb això de les centrals, que naturalment són grups financers i compren audiència com podrien comprar accions a la borsa, es troben i la llengua en la mesura que estigui garantida una audiència i que sigui més eficaç fer-ho en català que en castellà, perfecte. Sinó, el fet és totalment irrellevant.

A més crec que el tema de l'empresa multimèdia per part dels grans mitjans de comunicació de la gran enquesta social és prou investigada i denunciada. El tema aquest molt més econòmic de l'empresa de comunicació empresarial que contempla tots els ventalls des d'aquell que li fa el disseny de la marca "Aigua de Viladrau" fins que arriba a comprar un programa de televisió en l'imperi Berlusconi i surt una senyoreta per presentar un programa i diu "Viladrau"... Tot això també ja és una altra cadena. Aquestes dues cadenes és el tema de l'imperialisme econòmic en tota la seva extensió.

AR: Crec que ara això arriba amb força.

JEN: I no hem fet cap esment al 92, però sembla que és definitiu.

MS: Voldria comentar el relatiu èxit d'iniciatives comarcals, que no pretenen cobrir tota la regió catalana i molt menys la nació

catalana (Punt Diari, Regió 7, Diari de Lleida, etc.). Demostren que hi ha centenars de milers de catalanolectors potencials que no tenen un mitjà per llegir; el mercat hi és. Són iniciatives que no sempre són d'una comarca, sinó regionals dintre de Catalunya. Aquests exemples em semblen molt vàlids.

JEN: El tema que apuntes, que crec que és bastant inèdit a l'Estat espanyol, el fenomen de la premsa comarcal en àrees que econòmicament tenen un nivell potencial és molt important. Però jo he tingut l'oportunitat de parlar amb ells i han fracassat sempre en una cosa operativa: "facin unes tarifes conjuntes, tinguin unes mides conjuntes perquè puguin insertar un original i vostès em garanteixin la zona número dos, número tres, número quatre, potencial de 200.000 persones. Però un original i una tarifa. Si vostès em fan catorze originals i m'he d'entendre amb catorze interlocutors..."

JB: Perquè no remarquem la necessitat en la premsa comarcal d'unificar criteris?

MS: Volia fer notar que hi ha premsa comarcal que és el butlletí trimestral de Manlleu i Regió 7 que surt tres o quatre vegades cada setmana. Em referia més a aquests mitjans forts, que potser sí que també s'han d'agrupar.

JB: Comercialment, per la publicitat.

MS: Però en tot cas no els barrejarà amb els fulls parroquials. Parlem dels membres de l'Associació Catalana de Premsa Comarcal. Em referia només a la punta àlgida.

JEN: Em consta que hi ha hagut intents d'això. Però n'hi ha hagut de més interessants; hi havia empreses -hi ha una altra figura molt pròxima a les centrals que són empreses d'exclusives d'abast nacional- interessades en aquest tema. "Estic disposat a vendre aquest producte a tot Espanya, però posi'n-se d'acord vostès. Jo venc un producte, només un -la premsa comarcal- que té aquest abast. I això vol dir dues coses: una tarifa unitària i unes mides que permetin guiar el mateix original."

JMF: S'està produint un altre fenomen que, en el fons, té la mateixa base.

En aquest moment hi ha a Catalunya aproximadament setanta i tantes emissores de televisions locals. Cinquanta-dues, que cobreixen pràcticament tot el Principat, estan federades. Hi ha una federació que encapçala Sabadell -històricament Cardedeu-. A més n'hi ha unes quinze o setze que no estan federades, però per exemple, a Sabadell n'hi ha dues, a Terrassa n'hi ha una.

Aquest és un potencial amb una audiència que pot arribar a ser extraordinari. Aquí hi ha la possibilitat que aflori de la societat civil, junt amb el fet de les cadenes comercials d'abast nacional català, hi ha una alternativa a TV3. (Fixeu-vos que quan parlem sempre ens hi acabem referint com a taula de salvació perquè és l'única cosa d'alguna manera triomfant.)

Obrim el ventall, perquè a més això és el que obliga, llavors, Televisió Espanyola a considerar-ho i possiblement les televisions privades a dir... Ara només Antena 3 diu que farà deu minuts (cinc al matí i cinc a la tarda) en català. Però si de sobte es troba un mercat que funciona, possiblement haurà de combatre.

AR: Tal com jo ho veig són camins a explorar per veure-hi les possibles sortides; té valors i defectes.

Valors: grans coses s'han salvat per aquests microclimes -el republicanisme va aguantar durant molts anys pels cafès i pels grups republicans; el catalanisme polític, per petits agitadors i intel.lectuals o rectors; la lluita antifranquista va tenir sort dels locals parroquials i dels centres excursionistes-. Aquesta és una tònica del país que no podem descartar mai: la resistència o la capacitat d'aguantar quan hi ha una gran llosa, saps que, per sort, hi ha uns corrents subterranis d'aigua.

Però no quedéssim enfocats cap aquí. Quan hem parlat de premsa en català, sempre era la revista comarcal, el full parroquial,... I el món va per aquí ara...

JEN: Per quin?

JMF: Pels dos camins.

AR: El petit, fer-lo i donar possibilitat de sortides. Però no oblidem el gros.

JEN: Però, el gros ultrapassa el nostre espai.

Vull significar, de fet ho has dit, que encara que en el món comercial, empresarial tota la teoria que s'ha desenvolupat entorn del marketing global ("l'estratègia de marketing de Coca-Cola és bona pels EUA, és bona per a tot el món"), cada vegada està tenint més importància la publicitat en mitjans selectius i el marketing directe; la capacitat de segmentar cada dia és més important. Les dues coses conflueixen.

JMF: M'adhereixo a la proposta de l'Antoni perquè em sembla molt important. Quan s'han de fer actuacions, per exemple, quan s'ha de parlar del diari Avui, s'ha de planejar un diari que pensi en 150.000 lectors i no en 40.000. Tu dius: hi ha uns hàbits, la gent està acostumada a llegir un diari. Però, quants anys fa que ha nascut El Periódico?

AR: Deu o onze.

JMF: Deu anys. I de sobte El Periódico va fer una pujada. Si s'hagués dissenyat un diari com aquest, si haguéssim llogat els centenars de milions que fan falta, els milers de milions.

MM: El mateix va passar amb Ràdio 4; es va quedar emmarcada en el que és l'Àrea Metropolitana de Barcelona en comptes d'anar progressivament obrint-se. En el moment que va entrar Catalunya Ràdio, que es va sentir de primera al país, l'audiència de Ràdio 4 es va quedar en 10.000 oients.

JB: Demanaria que entréssim en tot aquest bloc cultural, lingüístic, elements polítics... El 2.2.

AR: Sobre l'1.3., perspectives de canvi, sistematitzant molt, crec que s'ha de preveure, ràpidament, l'impacte de les televisions privades, l'impacte satèl lit. En la línia de les grans actuacions que s'haurien de preveure, el català hauria de tenir una presència, divulgar-se les imatges que facin les cadenes que siguin a través del satèl lit. Perquè cada vegada més s'imposarà la parabòlica en la qual pots agafar el que vulguis. Com a mínim, que el català no quedi exclòs d'aquesta opció.

I això és opció de país, és opció d'Estat.

JMF: I sabeu que els satèl·lits poden emetre fins amb sis pistes de so diferents? Et pot venir un programa amb anglès, amb francès, amb castellà, amb alemany..., el català, és clar.

AR: Almenys que hi hagi aquesta opció.

MS: Escolta, és més fàcil dir-ho que aconseguir-ho, eh? Dit de passada. Com a necessitat imperiosa sí que hi és.

AR: Ara te l'argumento. Quan aquí, amb vocació de país, un govern creu que és una tasca primordial per la normalització lingüística, i perquè el fet català va estrictament lligat a la supervivència de la llengua, gasta molts diners en la televisió, no en un diari. El pas següent ara, si hi ha Galavisión perquè el Govern mexicà deu voler competir dintre el món europeu o castellano-parlant, -tenen una gran producció però volen arribar al 'Cono Sur'- i, en canvi, no ho fa Xile ni Veneçuela, aquí no volem competir; tenim una àrea de deu milions, no sé si amb els repetidors en tenim prou o potser necessitem...

JMF: No, però sobretot els satèl·lits vindran demà, com aquell qui diu.

MM: Per això aquesta batalla de la Televisió Valenciana és tant absurda.

JMF: Fent una petita esmena del que deies, crec que el Govern també s'hauria de pastar per aconseguir el gran diari. Per un principi, a més, de subsidiaretat.

No tindria sentit que el Govern entrés en competència amb La Vanguardia, El Periódico o El País. Però quan hi ha una cosa fonamental, una identitat nacional lligada amb una llengua, està perfectament legitimat per abocar-hi els diners que sigui per tirar-ho endavant.

JB: Entrem en aquest bloc cultural, lingüístic, polític?

JEN: M'agradaria que parléssim de la reflexió que he fet abans; sí, en la cultura de la comunicació de masses, el llenguatge ha evolucionat d'una manera importantíssima en els últims vint, trenta anys i no té res a veure amb ara a nivell internacional en les grans llengües, el fet que el català hagi estat limitat a opcions purament restringides al camp de la novel·la, la poesia, etc., ¿ha suposat un canvi important?

En segon lloc, ja ho he dit abans, em sembla molt interessant el que tu apuntaves: Veig difícil que es pugui produir... La televisió està molt bé, és el gran mitjà de comunicació de masses per excel·lència, però crec que el mitjà privilegia les imatges. Llavors, si no es fa el gran esforç de la premsa escrita, ja no és el fet econòmic, publicitari, ... sinó el fet cultural, que no serà assumit.

Estic segur que l'aprenentatge i el desenvolupament malgrat les dades positives de parla (aquests 35.000 que posaves), jo crec que si realment en lloc de l'Avui, que semblava que hi havia condicions objectives -no tinc ni idea dels estudis inicials, a quants pretenien arribar, passada l'època...

AR: Va sortir sense estudis.

JMF: Va sortir pel voluntarisme d'uns quants.

JEN: Ja ho sé, ja vaig tenir l'oportunitat d'assistir a la Fundació Miró i vaig quedar esgarrifat quan vaig veure les

previsions econòmiques i que no havien fet cap estudi del mercat publicitari. Però això és marginal.

Si realment s'aconsegueix... Crec que si objectivament no és així, tot això que estem parlant és una mica una utopia. Si no hi ha un potencial de lectors de diari en català similar al del Periódico o de El País, mentre no s'aconsegueixi aquest gran diari, cada vegada estem augmentant la possibilitat que tot el mecanisme d'introducció de la llengua i la repercussió econòmica i social no sigui important.

Hi ha un fet bàsic, la paradoxa de sempre: els publicitaris - alguns, que són resistents- es compra en català, a la plaça, en el mercat, es compra en català i, en canvi, a l'hora de la realitat, tu permets perfectament que t'anunciïn en castellà. És clar, tornem al principi.

Si un diari com l'Avui tingués una audiència com La Vanguardia o El Periódico, crec que estariem parlant d'un referent molt diferent perquè hauria tingut una influència positiva per tots els altres mitjans. Ara, això comporta tots els problemes. Una cosa és la llengua parlada i una altra és la llengua escrita.

MM: Jo entenc que el públic potencial, hi és. Però, com que li ha sortit un subproducte -no el que ell esperava- no el té com a referent. Té com a referent el de llengua castellana.

Si el referent fos l'Avui, ja no comprarien la llengua castellana i anirien directament a l'Avui. Per això veus molta gent de la nostra generació que anem o amb La Vanguardia o El Periódico, i, fas resistència patriòtica, l'Avui o el Diari de Barcelona.

JEN: En un país en què l'índex de lectura és tercermundista (per sota dels canons de l'UNESCO, encara que Catalunya pugui estar per sobre), en conjunt això és realment perillós.

No sé al llarg de les moltes evolucions del diari Avui, però tenia un concepte d'informació molt de país, de País Català o de Països Catalans; la consideració de l'abast informatiu de la resta d'Espanya era un altra. Semblava que Madrid era tant important com podria ser Paris. Això per un lector, que en el fons està vinculat a uns diaris que és tota la informació per ell, el podria condicionar.

Però ara això no procedeix perquè era de l'altra part.

He fet aquesta reflexió sobre la llengua, amb la doble vessant.

MS: Sense ser lingüista, perquè també els que treballeu en els mitjans, com tu mateixa, podries segurament aportar moltes coses, un exemple del problema és aquest debat que hi ha hagut potser fa dos anys entre el català 'heavy' i el català 'light'. Per a mi, ha fet molt de mal; no només en els professionals sinó en el pobre lector que es pensa que això és una mena de batalla de gegants entre el model, si "prendre" s'escriu amb "r" o sense, i "per" o "per a". Es redueix bàsicament a això; llegint l'Avui i el Diari de Barcelona la diferència és ideològica no pas lingüística.

Dit això, insisteixo que aquest és un debat etern a totes les llengües, però no trascendeix a la pàgina de l'editorial i dels grans comentaristes del moment en el Times, el Telegraph o Die Welt perquè no ha de transcendir en aquests nivells. Com que no hem

cremat etapes, o ho estem fent massa de pressa, aquestes coses han trascendit en els diaris d'una manera molt grotesca, per a mi exagerada i insisteixo que han fet mal.

Això és un element, almenys, per obrir el debat d'aquest tema i per contestar-te d'entrada.

El segon. Els nivells de llengua, amb moltes excepcions, però no són adequats.

JB: Per assolir un espai nacional de comunicació, seria important aconseguir un català normalitzat, estàndard, no només en la forma escrita sinó també en la forma parlada? Aniria bé un estàndard oral per Mallorca, i València? Hi ha alguna possibilitat?

AR: Jo que no sóc lingüista i que els meus coneixements no passen de ser de les quatre vulgaritats.

Una: Defensa de Pompeu Fabra. Quant als nivells de llengua que ell va establir, és un català apte per ser llegit en qualsevol part dels Països Catalans.

Per què escric jo "aquest", si en barceloní o en penedesenc - que és el que parlo- dic "aquet"? En canvi, escric "aquest" perquè ho diuen els valencians. A aquest nivell tots hem de fer esforços; no el sector numèricament més gros és el que domina. Per tant, jo mantindria molt aquells criteris de Pompeu Fabra.

En el nivell parlat, és el més curiós, crec que s'hauria d'iniciar un debat, unes provatures, però amb un gran respecte, perquè hi ha el perill que imposablem el xava barceloní una mica repintat. Per exemple, les meves queixes. Sóc del Penedès, "enguany" és un terme que allà es pot fer servir i s'entén, sobretot en premsa escrita i fins i tot radiofònica. A Catalunya Ràdio, en virtut de l'estàndard em posen "aquest any"...

MS: Et diuen "aquet any", que a mi em fa mal a l'orella.

AR: Em treuen tots els reflexius al darrere: "fer-se" o "es va fer". Crec que, en virtut d'això, de vegades es perd.

A nivells de registres, de la qüestió dialectal, com a barceloní, què demanaria: un mallorquí, un menorquí o un eivissenc dolç, que no salin tant ni tant sovint, que no l'enraonin de pressa per acostumar-hi l'orella.

JB: Abans estàvem parlant de ser ambiciosos i fer indústria internacional; plantejem-nos la llengua també en aquest camp de l'ambició.

MM: Tant és que jo digui "conèixere" o "conèixer". Vols dir que la gent arriba a captar que jo tinc aquesta deferència empordanesa? N'hi ha que sí, n'hi ha que no.

MS: Estic segur que sí.

MM: Mai m'han dit que no a Sant Cugat.

MS: No ho dic a nivell de rebuig, sinó d'identificar-t'hi.

JMF: Responent a la teva pregunta, mantindria el que ha dit AR i em sembla que és això. Els publicitaris ho tenen molt clar, o la gent no solament de cinema, sinó de producció d'àudio-visual, de televisió. Hi ha d'haver un català bàsic perquè si no això és un desgavell.

MM: Em sembla que ja el tenim, el català bàsic.

JB: Però a València estan doblant les pel·lícules, que estan doblades en català del Principat.

MS: Però ho estan fent amb accent valencià utilitzant el Fabra. Allà el problema és més d'accentuació que no de decidir "eixir" o "sortir", em sembla que això és secundari, i una mica anecdòtic.

Per contestar. Aquest és un problema important que cal mirar de resoldre. Sempre tinc el referent de l'anglès; quin és l'anglès estàndard? el d'Anglaterra o d'EUA? Des de lluny no ens preocupa, però no cal doblar res entre els dos països que he esmentat.

JB: El problema d'en Forn és que pugui vendre a València una pel·lícula feta a Barcelona.

JMF: Una pel·lícula feta a Barcelona es pot vendre a València, problemes polítics a part (per l'estrena has de recórrer a l'Eliseu Climent o ja té unes connotacions determinades i l'ataquen perquè diuen: "aquest no és el valencià").

El problema és diferent. Per exemple, una pel·lícula molt salada mallorquina de sobte et diu l'exhibidor, el senyor Alfredo Matas, diu: "no l'estreno perquè no l'entendran". A més, és cert que surten espectadors i que li diuen: "escolti, no he entès res jo d'aquesta pel·lícula".

El problema, per tant, seria anar a allò que, per entendre'ns, en diem el català bàsic, conservant la riquesa fonètica, que no afecti en això. Si un valencià surt amb l'"eixir" i si sortia un mallorquí amb el...

AR: S'haurien d'assajar diferents fórmules i per això tenim el gran avantatge del món televisiu; no és el producte acabat que has de vendre sinó el que fas ara, esborraràs la cinta de vídeo i només quedarà un copió a l'arxiu.

Pots assajar el fenomen Maria Pau Huguet: una locutora, un locutor o un bon personatge en directe en un programa d'improvissació parla amb accent mallorquí. Xesc Forteza! Quan surt es nota que és mallorquí, acostuma i'ofda a l'accent, no parla tancat, parla un text senzill de comprensió de vocabulari Això s'hauria d'anar fent i podríem arribar-ho a introduir. Això són tres, quatre, cinc anys.

MS: Estem barrejant molt els mitjans de comunicació com si als mitjans orals o àudio-visuals només hi hagués un periodista. A la televisió tens: el locutor que llegeix les notícies, que no té perquè ser periodista, això ho dic de passada, ha de ser un bon actor, en tot cas. Aquest senyor...

MM: Això ha canviat, Miquel.

MS: És igual. Aquest senyor encara que sigui mallorquí no pot salar, perquè el català estàndard formal no té el salat. El salat és un altre registre.

En canvi, en una pel·lícula feta a Mallorca, sobre els mallorquins, que no diguin "eixida" o que no diguin el que vulguis, o que no diguin "gos" perquè aleshores allò ja no és mallorquí.

El pas intermedi, que em sembla que aquí s'hauria d'estudiar, és aquella veu en off que acompanya molts reportatges; és una veu formal, si vols, però és un registre que ni és el que llegeix les notícies, ni és un actor d'una pel·lícula. Crec que aquí es podria treballar molt. També en els doblatges de sèries angleses o australianes, es podria jugar una mica amb les variants accents.

AR: La noia valenciana que surt a la granja del Puyal. Una noia, una treballadora del bar. Crec que ho fa molt bé. Se li entén tot, no queda ridícul; no és un personatge de per si ridícul, sinó tant veridic com els altres. I em sembla que això acostuma, desinhibeix el d'aquí.

MS: Acostuma. Em sembla que és la paraula més important. Segurament haurem de pensar en formes artificioses durant un temps, mentre es va creant aquest espai.

JMF: És una mica, el que passa, en cinema o en teatre quan s'adapta una obra, per exemple, clàssica. Ara aquests dies estem acabant finalment el guió del Tirant. A la Maria Aurèlia li encanta i... "no, no em treguis això" i diu: "senyora, servau-me el guiatge". En el moment que a la sala soni "servau-me el guiatge", tothom diu: "què ha dit?" S'ha de fer un català una mica arcaic però comprensible.

MM: Justament ara que tu dius això, voldria posar dos altres elements: la colonització i la culturalització.

Si el nivell cultural del País fos una mica més elevat del que és, no hi hauria tants problemes en aquest sentit. No sortiria una persona del cinema dient: "no he entès el que m'han dit".

D'altra banda, la gent accepta la colonització de l'idioma anglès sense tenir ni punyetera idea de l'anglès en segons quines coses i no accepta el català; les variants dialectals del català.

JEN: L'anglès està de moda. Recordo que quan es va realitzar el Congrés de la Llengua, els vaig invitar a un eslògan: si el I Congrés de la Llengua havia estat la normalització de la llengua, el segon objectiu, gran objectiu social era posar-la de moda. La joventut no té ni idea d'anglès, però la música, els videoclips els ve tot en anglès.

MM: Però contràriament s'està fent un procés a la inversa en comptes de posar de moda el català, de la mateixa manera que no estàs a la moda si dius que ets nacionalista.

MS: Nacionalista catalana. Potser, en els últims mesos, hi ha hagut uns avenços en aquest sentit.

Aquell rebuig de tot el que fos cultura catalana a TV3, almenys pel Canal 33, i em sembla que una mica pels dos canals, s'està començant a superar.

AR: Ara s'entra en dos plans. Una cosa és la divulgació de la cultura catalana pròpia. TV3, tot i que tenia moltes mancances, feia el més primordial: divulgava la llengua, et feia actualitat amb això, i després et distreia amb el que es distreu el món occidental, el Dallas, i t'ho feia en català.

JB: Indirectament prestigiava la llengua.

AR: Potser si que TV3 oblida debats, qüestions, temes...

MM: La funció pública de l'emissora.

AR: Se li ha d'exigir, però tampoc resituant. Estic amb el posar de moda, però això vol dir que poguéssim aconseguir que les botigues de vídeo, quan vas a buscar la pel·lícula del cap de setmana, quantes en trobes en català?

JMF: Aquí si que no en trobes cap; el món del vídeo és absolutament tancat. És més. Et cito exemples que et diuen l'empresari del videoclub. Els arriba el vídeo de la pel·lícula

"El vicari d'Olot" i diu: "ja l'agafaré quan surti en castellà". No hi ha cap presència.

MM: Per exemple, a Sant Cugat cada cap d'informatius té el seu criteri. El que hi ha té el gran criteri, o la gran idea, que no cal donar internacional als informatius de Sant Cugat perquè com que immediatament després ja ve el de l'Estat espanyol... Dedicar-ho només a fer estrictament d'àmbit local, perquè després veuran "el Nacional" i després veuran TV3... No! Per l'amor de Déu, no treieu això... és desvaloritzar la llengua.

JMF: Això és gravíssim.

MS: Sobre els vídeos, d'existència de pel·lícules doblades n'hi ha més d'un miler fet per TV3 i són propietat de...

JMF: He fet no sé quantes vegades la proposta, en època de Canals, hem tingut reunions, i sempre em deien que molt bé, que es comercialitzaria a través d'una empresa que seria Visión 3. No s'ha començat a fer mai perquè començaven per comprar malament. Només compraven l'emissió i has de comprar l'emissió el video.

Però si es fes una campanya i TV3 cada mes tregués només que cinc títols en català de les mateixes pel·lícules que després passarà, hi hauria una presència del català, que fins i tot podria ser rendible.

MM: La gent veuria la pel·lícula i després diria: "aquesta pel·lícula m'ha agradat. Ara la veig aquí al club de video, me l'emporto".

MS: Els costos de doblar un video són baixíssims.

JMF: Ja està fet. Està fet el doblatge, que és el més car i es té la pel·lícula passada a suport magnètic. Només que, quan es compra, s'han de pactar els drets i és una ampliació. Però per una pel·lícula en català potser ni per 500 dòlars, cent dòlars més. Però s'ha de fer i s'ha de muntar. A TV3 no hi ha hagut manera d'aconseguir-ho.

MM: Una mica, aquesta és la mancança de la Corporació, aquesta mica més de projecció d'horitzons, no quedar-se emmarcada.

AR: En la cosa política em sembla que estem arribant, si sumem el que hem anat dient, que no hi ha aquell departament o aquelles persones que puguin estimular aquestes qüestions. A les grans cultures no els fa falta perquè va tot sobre rodes; aquí hauríem de saber copiar simplement el que han fet cultures que han hagut de treure el nas a aquest món; primer les minoritàries europees i després, i no s'escandalitzi ningú, que han fet els jueus, que han tret una llengua que era morta, més que el llatí, que la feien servir per resar i la deien de memòria als recitats. Auè han fet aquesta gent per posar-lo de moda? Evidentment han fet una cosa bàsica: tenen un Estat. És necessari, la instància l'has de fer. Tenen un Estat. Però aquest és un altre terreny que depassa l'àmbit.

Què hem de fer aquí sense tenir l'Estat però volent substituir la llengua? Crec que tenim altres mecanismes de defensa.

MM: Clar que els tenim.

AR: L'Administració no ho té en compte. Us vull recordar que al Congrés de Periodistes del 75, em sembla, o del 78, sortia l'Institut Català de Comunicació.

JEN: Què ha fet?

AR: Res. Ni s'ha creat perquè l'Administració va ser-hi reticent. Un exemple de com l'Administració de vegades també és reticent: el Col·legi de Periodistes ha creat el Centre Internacional de Premsa. Vam trobar molta cordialitat al moment d'anar a demanar que es fes i que es pagués; intervenen les Administracions: Madrid, Ajuntament i Generalitat. Allà tenim ara una estructura, que ha de créixer, etc. Ens venen una quantitat de periodistes estrangers -molts ja s'estableixen aquí en vistes del 92; alguns es poden quedar, altres marxaran- Quan els hem demanat ampliar, més diners per tirar endavant l'obra a través d'un projecte, hi són reticents, no perquè no tinguin diners, sinó perquè no l'acaben d'entendre.

Llavors dius: "aquest és un país, que és un Estat capat", amb la qual cosa han de projectar-lo a l'estranger, i si aquí venen periodistes, hi ha d'haver algú que s'en preocupi; de moment, atendre'ls, acollir-los, que marxin amb una bona imatge i que diguin: "home, allà són diferents. Et reben bé, es parla el castellà, etc. però, hi ha una cosa diferent, et venen una realitat diferent".

Això no ho entenen. Tampoc no poden entendre perquè s'ha d'entrar en el món del doblatge del vídeo que es ven en una botigueta on, vés a saber, hi va gent de la tercera edat i gent que no sap que fer el cap de setmana.

No fan cas ni encomanen estudis a la universitat, a qui pot fer-ho. Un conseller o un ministre pot tenir necessitat de dir: "A veure com estem en aquest front. Feu-me un estudi". El tema publicitat, tot això que explicaves, "va un informe i pautes de sortida".

MM: Deixeu que us expliqui una anècdota, que no és tal. No sé si ningú no sap, però a mi em van explicar que el Parlament ha fet un estudi sobre que fa molta gent de Barcelona ciutat els caps de setmana, especialment aquells que se'n van cap a les urbanitzacions que hi ha cap al sud.

L'estudi ha arribat a la conclusió que el que fa la gent és: o bé el divendres o bé el dissabte, sempre a la mateixa hora, carreguen la família en el cotxe, tots els estris, i una tongada de pel·lícules de vídeo. I es passen el cap de setmana regant una mica l'hortet, però reunint-se amb tres o quatre veïns més i veient pel·lícules de vídeo.

Si el Parlament ha estat capaç de fer això, 'conxo!' que presentin alternatives, que faci alguna cosa més.

JEN: Si són pel·lícules pornogràfiques no cal que siguin en català.

MM: No perquè hi ha la mainada, són famílies senceres, marxen el mateix dia, la mateixa hora, es passen tres hores de cua a la carretera.

JMF: Jo el que conec i tampoc entenc per què, perquè va ser una de les grans iniciatives, hi vam treballar molt i després no es va publicar mai.

Quan jo era "Rigoletto", d'aquell cèlebre consell de cultura del Rigol, es va fer tot un estudi -eren cinc volums- molt aprofundit. No l'he vist mai més.

JEN: Sobre?

JMF: Sobre el comportament dels catalans en el lleure, en l'oci, sobre les seves preferències de cinema, de teatre, de literatura,... Ho portava la comissió que presidia Vázquez Montalbán. S'hi va treballar molt, és una d'aquestes coses que es fan i després es perden, però ja estan fetes.

JB: Us volia preguntar encara sobre qüestions lingüístiques estrictes. Hem parlat del català estàndard, més o menys, o de normatives, però encara hi ha l'aspecte dels diferents registres professionals i tot això. Per exemple: el problema del català periodístic, el problema del català publicitari, el problema d'un català en els dramàtics... com està tot això? Com ho tenim en els respectius àmbits?

MS: El problema és qui ho ha d'ensenyar quan hi ha hagut quaranta anys... El que hi treballava els anys trenta és un pobre que segurament ha de caminar amb un bastó, amb tots els respectes. Segurament és un llenguatge arcaic també, perquè ha passat el temps en totes les llengües.

Suposo que com que no hi ha professors d'això, s'ha de desenvolupar. Realment estarem molt en mans de la gent brillant que va sortint utilitzant un llenguatge fresc. I dius: això ja em serveix d'exemple, de model; i anirem seguint.

Havia anotat el Miki Moto. Em sembla un fenomen interessant perquè és una persona molt, molt jove, que ha creat un estil propi, que inclou la llengua, i és modern i en català que és també el que convé cultivar.

Però això no es programa tampoc. Si surt, surt i després ja seguirà.

MM: En surten bastants, d'aquests, però malauradament, malament; no tots són el Miki Moto. A la ràdio s'ha donat molt. Ha sortit algú que ha volgut utilitzar aquests llenguatges i malament rai, ha fet més malament que bé al català.

JMF: Estem tocant el drama nacional: la falta d'Estat. Que és que es plantegen els francesos -tenen problemes idiomàtics com tots els països, hi ha un corrent i l'Acadèmia defensa...-.

Encara recordo, i d'una manera dramàtica, quan al I Congrés de Cultura Catalana, a l'àmbit de cinema, vam començar una discussió a les deu de la nit i la vam acabar a les tres del matí, per definir què era cinema català. Un francès o un anglès no tenen aquest problema. Diuen: "el que fem nosaltres" i és el que es fa a França, el que es fa a... Però aquí no, aquí havíem de decidir si era cinema en català el fet en llengua catalana.

MM: Encara dura això dins del món de la literatura: ¿qui és un escriptor català? Però això ja és la idea nacional de país.

JB: Però, el problema... Un que fa ràdio i retransmissions esportives necessita tot un llenguatge perfectament adaptat a...

MM: Això s'ha anat treballant. A més, hi havia expressions antigues que el Puyal ha anat repescant (aquest famós llibre que va fer).

AR: Això s'ha anat fent molt a tranques i barranques, però els llenguatges han anat sortint i a més paradoxalment, han tingut molt d'èxit.

Una colla de periodistes han fet un curset per gent que treballa a la ràdio, a nivell esportius i ha tingut èxit.

MM: Això és una de les coses que he reclamat fa anys la ràdio.

JB: Per exemple, en premsa, a l'hora de fer comentaris de política internacional, hi ha algun problema d'un català que no estigui adaptat?

AR: No. Simplement recordo uns senyors de l'Avui que van establir, perquè no existia a nivell de diccionari normatiu, el que eren les expressions més clares: "alto el foc", "reunión en la cumbre" o "cumbre de políticos" s'ha anat posant "la cimera", "el cap de setmana", perquè la gent deia "el week-end" o "fi de setmana"; aquestes frases fetes que són traduccions angleses.

El criteri que tenien els correctors de l'Avui -parlo de l'època que vaig ser-hi- era de veure què fa la premsa anglosaxona. Sempre hem dit que els nivells d'inspiració, fins i tot de Pompeu Fabra, a nivells gramaticals ha estat anar a buscar què feia el model anglosaxó. Allà, per exemple, em sembla que la partició de paraules o la puntuació i tot això es copia molt o s'agafa de la normativa anglesa. Potser aquests vocabularis s'haurien hagut de publicar...

MM: En aquest criteri, la llàstima és que a vegades a TV3 quan hi ha hagut expressions que s'han acabat imposant, et deixen anar una castellanada amb alguna de les coses que han doblat que et deixen tranquil·la. Ara no recordo cap exemple, però fa no gaires dies en vaig sentir un en una sèrie que havien doblat i em vaig quedar que si em punxen no em surt sang.

Per exemple, el "vaixell" que s'havia acabat imposant perquè la mainada petita et deia "vaixell", i TV3 està imposant "barco, barco, barco", a Catalunya Ràdio, igual.

MS: Estan desautoritzant tot els professors de català del país.

JB: En publicitat, el tema de la llengua, el llenguatge publicitari en català...

JEN: Ja ho havíem dit abans. Hi ha hagut algun intent, també hi ha hagut resistents. Fins i tot s'ha editat un vocabulari bàsic de mots però, per una banda, no hi ha hagut la necessitat, i en segon lloc...

JB: Sí que hi ha publicitat en català...

JEN: Va unida a la segona. Els mitjans han facilitat la tasca com un argument comercial -Avui i TV3: el servei de traductors a la seva disposició-; això està bé, però s'hi ha quedat. Es pot fer una enquesta i dels creatius i redactors que hi hagi estic segur que molts més coneixen l'anglès que el català.

JB: L'ha fet TV3, l'han fet les agències de publicitat, però, a l'hora de fer publicitat, el modismes que s'utilitzen en anglès o en castellà, ¿s'han anat creant unes formes catalanes de dir aquestes coses?

JEN: Crec que molt poc.

AR: Pel que jo tinc sentit dels espots de la televisió, vull afegir que el trobo fresc, el trobo un llenguatge tan publicitari com el que podria semblar-me l'espot en castellà.

JMF: Hi ha un avantatge, les paraules curtes del català, que li dona aquesta frescor. Campanyes que he vist dissenyades m'han agradat sempre més la catalana que la castellana. La trobo amb més grapa, més fresc.

MS: De vegades, el publicitari o qui ha de preparar la versió catalana d'un eslògan no fa el petit esforç d'anar més enllà de la llengua original. Et trobes amb: "Celler del Mas, dona-me'n més" i és claríssim que és l'eslògan de "dame más" traduït.

JMF: Nosaltres som gent de frases fetes, de coses molt gracioses i això s'utilitza.

MS: "Si us plau, aigua de Viladrau". És un bon exemple d'un eslògan pensat en català per a un mercat català.

JMF: Una de les coses que ha fallat, també, és aquesta mancança que hi ha hagut de l'Institut d'Estudis Catalans. És una Institució que fins ara no ha funcionat -diuen que ara funcionarà, ja ho veurem-, que hauria de ser l'Acadèmia que acaba pontificant, però per altra part, la vida, la pràctica diària de la premsa, de la publicitat, dels mitjans de comunicació va fent el seu propi llenguatge perquè el necessita. En Puyal necessitava dir "escapollir-se", i no és que s'ho inventés, però...

MM: I sort que vam trobar un Puyal, perquè si arribes a trobar-ne un altre, les barbaritats que s'haurien pogut acabar dient...

JMF: Exacte, exacte. Crec que els problemes de l'idioma se solucionen. El problema és que no hi hagi el lloc on aplicar-los.

AR: Com a cosa positiva d'allò que tu deies abans de l'IEC. No sé si ara encara es manté, però el cap del servei de correctors de l'Avui anava a les sessions, o podia enviar suggeriments, a la secció filològica de l'Institut. Tenia reconegut per part de l'Institut la credibilitat que no era un aprenent i que, per altra banda, els podia aportar tot un conjunt d'experiències i de trencacolls que ells havien hagut de resoldre. I alguna cosa positiva havien trobat.

JEN: Jo faria una invitació a qui correspongui. Qui forma els redactors de publicitat en català?

AR: Perquè -ja ho volia preguntar abans- a la Facultat de Ciències de la Informació de Bellaterra...

JB: La secció de publicitat està molt castellanitzada perquè els professionals són... però hi ha una assignatura que és "llenguatge publicitari en català".

MM: Que deu ser optativa, a més.

JB: Ultimament no sé qui la fa, però l'havia donada en en Gasulla.

MS: El rol d'una Acadèmia, també estic d'acord que no hem acabat de sortir d'aquesta actitud resistencial. Però una acadèmia que ha de fer una feina normativa (decidir què entra en el diccionari del, que s'ha de dir) no és ben bé, moltes vegades, el que es demana de l'Institut. Es necessiten llistats de batalla per

anar fent i ja veurem si després allò, al cap dels anys, ha d'entrar en el diccionari o no.

L'Institut seria el lloc més adient d'assumir-ho, però no és la feina d'una secció filològica d'una acadèmia d'arreu del món. Necessitem un marc un mica més àgil. El TERMCAT em sembla que pot fer de pont justament entre els professionals i els acadèmics.

JMF: Jo constatava el fet que l'IEC ha estat un desastre els últims anys. Ara sembla que...

MS: Se n'ha reformat totalment els estatuts...

JB: Hi ha un nou secretari, el Castellet, que és més jove...

Passem a les perspectives sectorials, al punt 2.2., pel que fa a l'evolució previsible.

JMF: Em sembla que d'alguna manera ho hem dit.

MM: Ha quedat clar.

JMF: En general hi ha un pessimisme generalitzat.

MM: Serien les grans cadenes, les privades, en general una mica tot el que anirà dominant el conjunt.

MS: L'únic que voldria dir és si hem de suposar que una multinacional, pel fet de ser-ho, sempre serà insensible a qüestions com aquesta. Abans has comentat, Montserrat, el cas de la Coca-Cola que més multinacional no pot ser, i en canvi ha tingut aquesta sensibilitat.

Potser hauriem de ser una mica més agressius. Ara em preocupa no tant el tema de l'oferta sinó el de la demanda. Trobo que hi ha molt poca consciència, molt poca demanda al carrer per dir: "volem mitjans en català, rebutgem això perquè no és en català, escrivim a aquell anunciant que ha posat un anunci en castellà a TV3". Només ho farà una vegada; amb dues cartes això ja canvia. Amb molt poca sensibilització, realment s'aconseguiria.

El que no sé és si això s'ha de fomentar des de la societat civil, des de les institucions, des de la iniciativa particular o...

MM: Ha de ser una mica tothom.

JMF: ¿Per què la Coca-Cola en aquell moment entrava en això? Perquè l'any 77 hi va haver un milió de persones al carrer i "carai tu, cuidado"...

AR: I perquè hi ha algun català a la Coca-Cola...

JMF: I El Corte Inglés es veia obligat a anunciar-se en català.

AR: El Corte Inglés està a dintre, s'ha integrat.

JMF: En aquest sentit et vaig a desmentir això que deies, perquè un dia ens arriba una una demanda tremenda de vídeos. El Corte Inglés que compra no sé quants vídeos en català. "Assabenteu-vos perquè. No és normal. Un en compra un o dos, per què en compren tants?" Perquè els de la Crida els han amenaçat a cremar-los.

MS: És evident que la Crida no crida tant en aquests últims temps i això també té una influència negativa.

JEN: Però és que El Corte Inglés tenia un valor afegit. Ja no era una marca sinó que era un lloc de trobada, era un mercat. I al mercat sí que ho exigeixes. El Corte Inglés havia de fer-ho perquè sinó li cremaven l'edifici.

JMF: Però a la parada de les fruites i verdures que parlen en català encara posen "coliflor" i...

JB: No sempre.

JMF: Encara n'hi ha. És veritat que d'un parell d'anys aquesta...

JEN: El problema de la rotulació.

MS: Està avançant. Com el lliure dels taxistes. Els últims dos o tres anys ha evolucionat força.

JMF: Però en qualsevol cas és molt minoritari.

MS: Fixa't-hi perquè no ho és tant.

AR: El que s'ha de fer és prestigiar-ho i estimular l'ús -que és molt difícil-. Em sembla que ens hi hauriem de trencar més les banyes. No nosaltres, qui pugui. El primer moment és muntar uns escamots. La imatge de la protesta al Palau de la Música, la tenim tant clara, la Crida, acció catalanitzadora sinó els cremem l'edifici, venim aquí, pintem les cabines de telèfon...

Potser sí que en un moment donat, les grans coses que costa moure, hi ha d'haver aquesta contundència. Però sinó, també és allò: el català de mala jeia que s'emprenya i trenca els vidres. Sempre m'ha estranyat, ja fa molt temps que no he estat a Andorra, que els cartells de Winston o de les marques de tabac són fets, impresos, en català. ¿Per què als estancs d'aquí no ha arribat això? La casa Winston quan ha d'imprimir per Andorra...

MM: Tant li és imprimir per...

AR: Quin és el mecanisme per fer-te adonar d'això?

JMF: Crec que l'ha dit una mica ell...

MM: Malgrat tot, Andorra és petit però és un Estat.

AR: Els ho han fet en català perquè saben que el parlen.

JMF: Crec que en això de l'àmbit, i una mica perquè suposo que anem acabant, la nostra missió d'aquí és, el que deies tu, posar-ho de moda. Com? No és l'acció voluntarista d'uns quants, o de resistents, ha de ser una cosa organitzada realment, fent marketing.

MM: És una miqueta agafar un best-seller o una pel·lícula i traduir-ho primer al català. Però hi ha moltes editorials, també en llengua castellana, que són reticents, tot i que el seu públic comprará igualment. Ja s'ha vist amb la "La Casa Rússia".

MS: Això també ha canviat en els últims dos o tres anys. "La casa Rússia" va sortir abans en català que en castellà.

MM: I "El pèndol de Foucault" ha sortit paral·lelament.

MS: Però "El nombre de la rosa", l'havíem vist dos anys abans de veure "El nom de la rosa".

MM: I una pel·lícula de molt èxit, "Excalibur", i "L'home elefant", que vam trigar bastant més temps a veure-les en castellà.

JMF: El problema, és molt complex, és el dels gerents de les cases americanes. Els americans són així: "vostè estreni'm en una sala entre 1.100 i 1.300..., faci aquesta publicitat, faci això, faci allò...". Ell ho fa.

Si la pel·lícula és un èxit, felicitacions per a tothom. Si és un fracàs, què ha passat aquí? Per què no ha funcionat?

Si hi ha introduït un element nou i és un èxit molt bé, però imagina't que digui estrenem en català i que la pel·lícula s'enfonsi -potser s'hauria enfonsat igual pels seus propis...- Li

diran: "però, què ha fet vostè? Com se li ha acudit posar això en català?"

JEN: Com que no hi ha cap argument en contra en el camp de la publicitat per dir: hi ha algú que fent-ho en castellà no ho entengui? No, ho entén tothom. Que hi haurà algun rebuig? No.

MS: De tota manera, a Política Lingüística estem... molt contents d'atendre caps de marqueting, per exemple, d'empreses, i més d'una agència de publicitat, que ens diuen: "nosaltres ja ho fariem en català, però donin'ns algun motiu, algun element objectiu, algun estudi, alguns resultats que ens reforcin davant del Director General de la nostra empresa". Això és el que hem fet i el resultat ha estat francament bo.

Abans has parlat de prestigiar i no sé què vol dir prestigiar la llengua. M'imagino que vol dir associar la llengua a uns usos prestigiosos; en aquest llibre tan ben fet, fer-ho en català.

MM: I la necessitat de l'hàbit, també.

MS: Posar de moda una llengua vol dir deixar de tenir una altra llengua de moda. És a dir, has de substituir una altra llengua, almenys en el nivell de la moda, i ho tenim bastant dur.

MM: Però en el moment de la transició, per exemple, això va passar; molta gent castellanoparlant va veure la necessitat que havia d'aprendre, si no ell, almenys els seus fills, els seus néts, el català, perquè no solament és una llengua de prestigi, sinó que el pujaria, potser segurament, un esglaó dins la categoria.

Torno a la qüestió política perquè realment és la mare de totes. Com que tothom rebaixa continguts, fins a extrems que no hauríem cap de nosaltres sospitat deu anys endarrera, la gent aquestes necessitats no les sent. El Tribunal Constitucional revoca una cosa, l'altre una altra, el Govern Central no sé què diu... Llavors, en castellà ja ens entenem.

MS: De tota manera, et demano si hi ha cap estudi -em sembla que no- que demostrï si dins la societat...

MM: Jo la trobo molt a flor de pell aquesta sensació. Vas a un restaurant i a un bar, i la llengua habitual dels cambrers per més catalans que siguin: "un cortado", "un café solo".

MS: En tot cas, no hi ha potser, aquesta baixada de sensació d'utilitat. Necessitat no sé si és la paraula, però utilitat, sí.

MM: Ha crescut l'índex de lectura en català a les escoles, però la llengua de relació de molta mainada és la castellana quan surten de l'escola. Nenes, filles d'amigues meves que parlen català a casa seva, quan van amb les seves amigues parlen en castellà. Perquè n'hi ha una.

També ens passava a nosaltres abans, perquè n'hi havia un a la colla que era castellà i canviaves el registre. No, ja l'entén. A més, l'ha estat aprenent a l'escola, està fent deures en català i està llegint en català.

JEN: Tornem al principi. Crec que el que ajuda molt a posar la llengua de moda són, precisament, els mitjans de comunicació de la cultura de masses.

JMF: Exactament. Només es fa amb accions espectaculars. Quan et venen a preguntar una raó, si tu li poguèssis dir: "s'acaba d'estrenar el "Batman" en català i fixi's quines cues hi ha..."

L'ideal seria que poguessis dir una pel·lícula catalana, però això ja no m'atreveixo.

MM: L'error que està cometent ara TVE a Sant Cugat. Programes d'èxit que feien en català, "Tribunal Popular", en castellà; L'Angel Casas ha començat en català, d'aquí tres setmanes comença en castellà; "Plàstic", un programa dedicat a la gent jove en català però ja el fa un dia a la setmana o dos en castellà, i acabarà la temporada vinent només en castellà, perquè no hi haurà hores de desconexió.

MS: Però això és un error de Prado del Rey o és justament el que fem nosaltres amb la premsa comarcal? Aquell que ha funcionat molt bé a Ràdio Terrassa, el posarem a Catalunya Ràdio; aquell que ha funcionat molt bé a Sant Cugat, ens l'emportarem a Madrid. Encara que faci el programa des de Sant Cugat, però en castellà.

Un error? Mercantilment em sembla que no. A mi em fot, em reventa, i a tu, i a tots plegats.

MM: El castellanoparlant que no està habituat, com que li agrada el "Tribunal Popular", l'escolta i se l'empassa. O la Trinca, el dia que va canviar el registre i va passar a gravar en castellà... Abans anaves a Madrid i senties la Trinca en català a totes hores. A la primera que van treure un disc en castellà, ja no hi va sonar més en català; amb el greuge que les emissores d'aquí el posaven en castellà també. Això és una renúncia.

MS: Són renúncies estructurals a més; superen la capacitat...

JMF: El pes del castellà és molt fort i darrera hi ha l'Estat. Tant que es parla ara del nacionalisme, estem en una època de nacionalisme espanyol que, com deies tu, fa deu anys no podies ni sospitar.

Jo venia de Convergència Socialista, vaig ser del PSC, però l'ambient que hi havia al PSC abans del 75 no té res a veure amb això que hi ha ara.

AR: Per altra banda, quan he dit que hi ha altres camins: un és l'Estat, ja sabem la solució política. Altres camins, potser més laboriosos, és dir-los: "aquest Estat també és nostre i com a súbdits o com a ciutadans, el català, la Corona anglesa no l'ajudarà". Una cosa és els francesos perquè en tenen una petita franja, els italians se'ls en fot que es perdi o no, però el qui s'empobreix col·lectivament és aquest col·lectiu dels "treinta y cinco millones". O s'assaja una o se'n va per l'altra.

MS: Però, acaba la frase. Sabem perfectament que aquest nacionalisme espanyol no acceptarà aquest raonament.

JMF: Pel fons de protecció de cinema l'he utilitzat al Ministeri de Cultura no sé quantes vegades: "sí, clar que sí". Però, al contrari, ells pensen: "no, no".

MM: Es continua no entenent, continua sent allò del fet català.

JB: Sí que s'entén. I tant! No m'ho he cregut mai que no ho entenguin. Ho volen eliminar, senzillament.

MM: Tenen por.

JMF: Agafem un altre exemple més proper, l'Estat francès. Ha estat molt més hàbil, ho ha bandejat tot i ha acabat. Parlar el "patois" era una cosa punible en els nanos.

JB: ¿Podriem pensar en alguna altra acció que es pogués fer des dels diferents àmbits per afavorir la situació? Sempre amb el referent de València, Mallorca,...

JEN: Davant d'aquest disseny que hem fet, la Generalitat té un marqueting de la llengua? Algú s'ha plantejat el tema de la llengua amb dimensió marqueting com si introduís la Coca-Cola?

JMF: No. Els diferents departaments: un defensa la puresa, l'extensió i la normalització; un altre la cultura...

JEN: Em sembla molt bé que defensi el producte. Fa el producte, col.labora que estigui bé.

JMF: A més això s'ha anat fent una mica sense programació.

MS: A veure. Estem tips de parlar amb especialistes de marqueting. Definir el producte, quan hi penses una mica, és molt difícil perquè no és un servei, no és un producte tangible, és un hàbit.

En aquest sentit, l'home o la dona de marqueting ho pot entendre, hem de canviar hàbits d'alguna manera, i de veritat, no hem obtingut mai una concreció programàtica susceptible d'executar. És un neguit que tenim de fa temps. En el II Congrés de la Llengua se'n va parlar molt. Hem encarregat estudis, hem parlat amb gent del món del marqueting, de la publicitat i...

AR: Què diuen? No saben com fer-s'ho?

MS: És un cas molt molt singular. O tens uns mitjans o o vas insistint i hi posem molt més enllà del serrells que no tenim... O bé, realment les idees són molt poc practicables. Posar de moda!

JEN: Com es posa de moda?

MS: Ho hem dit moltes vegades i tothom hi està d'acord. Però, com es fa?

JMF: Em sembla que l'any passat, el cinema danès es va posar de moda a tot el món perquè van guanyar l'Oscar. En fi, en aquestes pel.lícules s'hi ha d'abocar tot.

JEN: Perdona, sense diners no es fa res!

JMF: Anava a dir això mateix. S'han gastat no sé quants milers de milions a fer TV3. Ara anem al producte.

JEN: Si no hi ha diners estem en l'actitud de trencar vidres. Perquè ja no tens opció. Sense diners no hi ha marqueting.

JMF: Ja he dit al principi que era un optimista i havia fet una cosa sectorial, pensant que cadascú parlaria del seu, absolutament utòpica. No ho seria tant, i ho he defensat altres vegades a nivell de Principat però en aquest cas ho he fet a nivell del que vosaltres plantegeu.

Demandes concretes: (També amb el sentit de cop de força). Creació d'un ens autònom de la producció cinematogràfica i àudio-visual, (parlar de cinema ja no; s'ha de parlar de la creació àudio-visual: sèries, "culebrones", tot això que té un futur esplendorós perquè té un mercat immens), a cavall dels departaments de cultura, de comerç i d'indústria de la Generalitat de Catalunya, de la valenciana i de les Illes, amb participació de les cadenes de televisió i dels sectors professionals que impulsin, potenciïn, organitzin i dissenyin. M'imagino que a l'enunciat ja hi ha la seva dificultat. Com ho aconseguixes? Encara, per exemple, potser el Ciscar en aquest moment, el conseller de cultura de la Generali-

tat valenciana i la consellera de les Illes, potser sí, però immediatament hi haurà un vendaval polític el dia que es digui les tres Generalitats es posen d'acord.

MM: Aquesta seria l'arma.

JMF: En primer lloc, ja tenen una força davant del Ministeri de Cultura de dir: "I ara a nosaltres, doti'ns de la part...", que és una altra cosa que s'ha de fer, que s'ha de seguir reclamant la paga que correspon del Fons de Protecció que administra l'Estat, precisament per això que deies tu, perquè som part de l'Estat, i per tant ens en toca. Recordo que al setanta i tants parlàvem, al Congrés de Cultura Catalana, de "indemnització de guerra", per tot el greuge que s'havia fet amb el català. Ara ja estem a anys llum d'aquelles consideracions, però d'alguna manera encara es pot invocar la Constitució espanyola que diu "el Estado se obliga a proteger..."

MM: I ben segur que alguna vegada el Congrés de Cultura Catalana devien tenir algun telegrama d'adhesió del PSOE.

JMF: Segur, segur. En aquell moment això del federalisme era... Al Congrés en què puja el González s'adopta la fórmula federalista per la...

AR: Com a suggeriments. Primer, el principal problema a resoldre per la intreconnexió de tots els Països Catalans és el tema televisiu, que ha estat molt més virulent, al qual em sembla que s'hauria de trobar una bona solució. Ni que sigui reclamant que aquí volem veure la televisió que fa el senyor Lerma. També tinc ganes de veure les seves pel·lícules. No, no de vendre-li les meves, sinó de veure les seves.

Segon. Crec que ha afluixat, i ara parlo molt ja treballant a El Periódico i amb el meu nivell de posar la tele en la meua vida quotidiana, el nivell de coneixement del que passa a València i el que passa a les Illes. L'altre dia vaig quedar molt parat perquè vaig veure un anunci de publicitat del que feia la Conselleria de Cultura i les obres de teatre: alguna en castellà i algunes en català. A València. Em vaig quedar sobtat. No ho sabia que feien això. No hi ha hagut no sé si estrenes o grups teatrals o muntatges teatrals que s'han fet a València o a les Illes...

MM: Centre Dramàtic de la Generalitat Valenciana i Centre Dramàtic d'aquí...

AR: ...que vinguin aquí...

MM: Ja han vingut, han estrenat.

JMF: Han estrenat fa molt poc.

AR: Val. Crec que s'hauria d'estimular molt més tot aquest tipus d'intercanvi i de coneixements.

MS: Sí. Però no només el nivell de dir: quan vénen aquí sortiran a la televisió. Perquè això és típic. Ve aquí una obra de teatre, està aquí tres mesos, no surt a Televisió Espanyola per res, i passa per Madrid un dia i allà el gran bombo a la televisió. Hauríem de tenir una visió més descentralitzada i cobrir...

AR: Que això sigui molt més sovintejat, que no sigui un fet extraordinari i que aquest coneixement mutu pogués existir en tots els nivells, que els mitjans de comunicació poguessin arribar a informar-ne.

D'altra banda, els petits mitjans com ara El Temps i el cas televisiu, les úniques proves; crec que com a mínim s'han d'estimular. Podem estar molt contents que El Temps es ven molt a Barcelona; però, vendre molt què vol dir?

JMF: Sabeu xifres?

AR: Ells estan contents.

JB: Ara no les recordo. No són grans xifres.

MS: Deuen estar als 16.000 de vendes, una cosa així...

MM: Des d'aquest punt de vista hi ha intercanvis. Una cosa curiosa -comparteixo el criteri de l'Antoni en això-: a Sant Cugat estan preparant un programa que es dirà: Andalucía en Cataluña.

I, en canvi, desconeixem el què és més nostre immediat: el País Valencià per la identitat cultural, històrica i lingüística o les Illes.

AR: Qui ho ha de fer tot això? No ho sé. Crec que si nosaltres sabéssim més coses, d'abast de gran públic, del que s'està fent a València i a les Illes, i ells sabessin més el d'aquí, s'aniria teixint aquesta xarxa.

Parteixo de la idea del que m'explicava l'Eliseu Climent: quan la gent allà ha vist quan podia prémer TV3 i ningú no l'hi obligava, s'han adonat que els d'aquí dalt no érem tant estranys, ni tant dimonis, ni parlàvem tant malament; parlàvem el mateix, ho entenien tot. Em sembla que això és bàsic.

MM: Potser el problema és una mica TV3, que es limita només a donar el temps del País Valencià i de les Illes, i de tant en tant una notícia.

AR: Provocarem que aquell ho faci més en, catalanitzant més el seu producte, no amb l'accent català. Perquè ells fan molta cosa en castellà.

JMF: Hi ha hagut la gran habilitat política, no sé de qui, d'introduir aquesta problemàtica al País Valencià i a les Illes que en alguns moments ha sigut molt fotuda. Amb el franquisme tu anaves allà i parlaves en català i hi ha nivells de parla molt superiors als nostres.

JEN: Han desplaçat el colonialisme.

JMF: Però van començar amb els fantasmes...

JB: A les Illes no hi és tant.

MM: Déu n'hi do per això.

MS: Si fos una illa seria molt greu, però com que són més de tres i cada una parla de la seva manera, no parlen balear, no parlen illenc: aquest parla en menorquí, però no li diguis que et parla mallorquí perquè és una altra illa. No hi havia un punt aglutinador com hi ha a València.

JMF: Però una certa fòbia anticatalana en alguns sectors sí hi és.

MS: Lingüísticament no hi ha hagut secessió però...

JMF: Lingüísticament no tant, però políticament sí.

AR: Em va explicar una anècdota el Cebrián, el director de El País, que passa els estius a Menorca. Diu: "cuando alguien entra en una tienda y dice "si us plau", el tendero ya le habla en castellano".

Jo vaig pensar: ho devies haver vist tu, jo hi he anat molts estius, hi he pogut parlar sempre, i he trobat molta cordialitat. Tant a Maó com a Ciutadella, que també parlen maonés o ciutadellenc.

Les fòbies, les hem de combatre perquè algú les ha cultivat. I no era Fuerza Nueva; aquells havien fet alguna cosa: "fora catalans"... Temo que això va molt paral·lel a quan hi ha anat a estiu a veure massa ministre per allà.

MS: Això de canviar de llengua no és normalment senyal de fòbia, sinó un reflex davant del fet que aquest no és d'aquí, i com que a fora parlen en castellà, instintivament, en el subconscient ja es dispara el mecanisme i la persona contesta en castellà.

Això ha passat molt amb el meu pare que és anglès, i vivint aquí se li nota a la llengua que la seva llengua principal no és el català, llavors té converses rares en què el catalanoparlant està parlant en castellà amb un anglès que li està parlant en català. Conversa bilingüe, però tot al revés. I no és per cap fòbia, sinó perquè "aquest no és d'aquesta illa".

JB: No hem dit res, no sé si algú vol fer-ho, de música, disc...

JMF: El llibre també ha quedat molt despenjat.

MM: Penso que el llibre en aquests moments està passant una bona època i un bon moment, potser no cal posar-hi tant l'èmfasi. Ara, amb la música en català...

AR: Vull explicar una anècdota que em vaig trobar fent una xerrada sobre mitjans de comunicació a Vilafranca. De cara al futur, veig que els mitjans escrits, van malament: l'Avui, el Diari de Barcelona, aguanten els locals que tenen anuncis; va bé televisió, el doblatge pagat, la pel·lícula que s'ha doblat; el teatre, el Centre Dramàtic, aguanta en la seva temporada...

JMF: El 80% del teatre que es fa aquí és en català.

AR: Però, el món del disc... i un em va dir: "el que és subvencionat va bé, i el que no és subvencionat, no". Em sembla que és la síntesi.

MS: Potser no ens hauria d'escandalitzar si mirem el cas de Flandes, de Dinamarca, comunitats nacionals relativament reduïdes que, davant de l'aliança de l'alemany, de l'anglès o de del que sigui, es troben amb la necessitat de donar aquesta ajuda complementària.

Hem parlat de rendibilitat econòmica. És veritat, moltes vegades no són rendibles si es fan en una llengua d'una població bilingüe que parlen una llengua demogràficament més potent.

JMF: A Madrid, per citar una cosa que tenim relativament a prop, el teatre, la música i els diaris estan subvencionats. El País, com tots els diaris, té una subvenció.

MM: D'allà no se'n fa escarafalls, però d'aquí sí.

AR: En tot el món del disc, ha d'haver-hi més ajuts; els cantants han fet molt bé denunciant el seu problema, els crítics i els qui analitzen els gustos de la gent han de saber filar prim. Si el senyor Raimon no ven tants discos ara és que potser el mercat no accepta tant el seu producte.

Amb tot, almenys s'han de plantejar el fenomen de com es reacciona davant de l'allau de la colonització anglesa i anglosaxona. I els grans concerts de la Torroja que assistiu a Catalunya...

MM: Però, quantes vegades sents la Torroja al final del dia? A qualsevol hora. Al final...

JEN: Molt, perquè ven molt.

MM: No, abans de vendre molt. Quan van començar a sortir aquesta gent no...

JEN: Doncs algú va preveure que s'havia de posar perquè vendrien. Hi havia una operació de marketing increïble.

MM: I si ara en Raimon ven poc? Però si tampoc no se'l punxa a les emissores de ràdio. Si potser treu una cançó preciosa i resulta que es converteix en un 'hit-parade'...

JMF: No hi entenc massa de música, però a l'època de la resistència hi havia una empresa, Edigsa, que durant una època anava molt bé i guanyava diners. Després, per una sèrie de raons, ha vingut el de sempre: les multinacionals. No li pots exigir a la CBS, a totes aquestes, que hi pensin. D'altra banda no hi pensaran mai.

MM: La CBS no s'hi pensa dues vegades a gravar un disc d'en LLach.

JEN: Però, els consagrats sí.

MS: El problema és més el 'xup xup' dels que poden pujar...

MM: Hi ha una editora en català, Pick Up, i em penso que encara en sortirà una altra que van creant aquests grups petits. N'hi ha un de rock, però si les emissores no els punxen...

AR: El drama del cap de programació de RAC 105. Deia: "quan no programava res en català, anava pujant d'audiència. Un disco cada hora, baixa una mica".

MS: Això no m'ho crec.

MM: Això és una excusa.

AR: Doncs qui m'ha explicat l'anècdota no és sospitos de jugar-la en contra: el Ramon Barnils.

MM: És una excusa. Hi ha un Radio Minuto que està picant fort, una Radio Corazón que quant a música està picant fort, Radio 80 Serie Oro que està picant molt fort... Baixa l'audiència de RAC perquè té molta més competència i no perquè hagi posat quatre discos catalans.

MS: Aquests de la Serie Oro segurament passen més discos en català que el RAC.

JB: La quantitat de música en anglès que sona aquí, és superior que a altres llocs.

MM: A França mateix, per exemple, quan vas en cotxe, bé aguantas cada llauna en francès que treu poc, i l'aguantas, i del que posen en anglès, mira que és dolent!

JMF: A tot Europa el que se'n diu la quota de mercat del cinema americà supera a tots els països la producció nacional, excepte a França que malgrat baixar, fins fa poc encara tenia una quota de mercat que superava el 50%, havia arribat a tenir gairebé el 60%. Saps quin és en aquest moment la quota de mercat que té el cine espanyol? L'11%, sobre el cinema americà que deu tenir en aquest moment un 70 o 80.

JEN: Però el cas de França és especial. A tot el món les principals agències de publicitat són multinacionals. A França avui les primeres agències són franceses. I tot va lligat.

MM: Però també hi ha hagut una protecció molt forta de l'Estat francès en lleis; obligant, per exemple, les emissores de ràdio a cobrir una quota de producció pròpia.

JEN: Podem posar un element més: França és el país que les campanyes de l'Estat o d'institucions de l'Estat les fan agències franceses. Aquí les fan agències multinacionals. A la Generalitat li podrien dir que les campanyes que han fet no les han fet ja agències del país ni tan sols de l'Estat, sinó moltes vegades les multinacionals.

JMF: Això ha estat il·lustratiu.

No agafo les xifres de recaptacions perquè les pessetes, no són les mateixes, però els espectadors sí. Són una idea de la força de la televisió. Les pel·lícules estrangeres a l'Estat espanyol el 1966 tenien 301 milions d'espectadors; l'any 88, l'únic conegut, 61. La baixa és de la cinquena part. El cinema espanyol ha passat dels 123 milions el 1968 a vuit milions.

MS: Quinze vegades menys.

JEN: De totes maneres, no hi ha una recuperació del cinema?

JMF: L'avantatge dels països petits és que es pot saber el futur mirant els grans. Quan aquí déiem baixa el cine americà, tothom deia que no perquè en aquell moment les sales estaven omplint-se; era l'època de les vaques grasses. Després va venir, i hem passat, només a Catalunya de 1.178 sales el 1969 a 373 el 1988.

MS: I en canvi veiem més cinema que mai, a través de la televisió.

JMF: En aquest moment, què passa? El cine puja a EUA, torna a pujar.

JEN: És que hi va haver una crisi.

JMF: Les cinematografies nacionals europees ja no ho recuperaran, però als EUA torna a pujar.

AR: Torna a pujar l'anar a veure cine.

JMF: El gran espectacle.

MS: El cinerama.

JMF: La síndrome del comandament a distància. Pensa que la proliferació de cadenes de televisió no acaba representant més audiència. Hi ha un moment en què amb el comandament a distància passa a la primera cadena, la segona, la tercera, la quarta... acaba el tio, tanca i se'n va. La televisió, globalment, a partir del moment que hi ha moltes cadenes, perd audiència i el cinema recupera una petita part de la seva. (Mai no tornarà ha ser el que havia estat.)

A nivell mundial, qui recupera això és el cinema americà que s'ha quedat com a únic proveïdor i sense competició, és la gran empresa. Ara ja et comencen a parlar de pel·lícules nominades; t'estan fent una propaganda durant tres mesos, quan et surt a l'abril o al maig tothom sap ja que el "Catorzé de juliol" és una pel·lícula...

MS: Hi ha un fenomen que, almenys subjectivament noto, i és que potser a la televisió es fa més publicitat del cinema, de les pel·lícules llargs-metratges d'estrena que abans. El fenomen il·lustra el que em sembla que hauriem d'anar fomentant aquí també: la interrelació i la capacitat publicitària mútua, d'interès comú, de tots els mitjans, estrictament dels mitjans de comunicació a nivell del que hem comentat abans.

JMF: Això és el que em semblava seggestiu de la vostra convocatòria.

JB: Per exemple, és molt curiós que encara no hagi sortit - només en part - publicacions en català entorn de la televisió. Sembla que haurien de sortir.

JEN: En català han fracassat. En canvi, posàvem el cas de Lecturas; un dels seus èxits va ser posar la programació de les televisions, especialment de TV3. Això era el seu fet diferencial.

JB: Fem una última intervenció i acabem?

MM: Ha estat bastant exhaustiu.

JEN: Amb la publicitat hi ha una paradoxa. No vull polititzar-ho, però posaré l'exemple: el president Pujol està parlant amb les grans corporacions econòmiques, a mi m'agradaria que algú en el seu nom parlés amb les grans agències de publicitat, perquè en el fons el qui s'ha de convèncer són els líders d'opinió.

Si les grans companyies de publicitat se senten sensibles, i només es poden sentir sensibles per dues coses: si no tenen uns mitjans, i el mitjà escrit no hi és, i el mitjà televisiu ja ho sabem, és fomentar-ho d'alguna forma; no sé quina quina política es pot fer, perquè realment no hi ha res que impedeixi fer-ho. I el cost no és...

El tema de la premsa comarcal, em sembla que seria alguna cosa si algú els pogués posar d'acord, tot i que m'imagino que és terriblement difícil posar-los d'acord.

JB: Suposo que sí.

és molt important numèricament, amb alguns casos notables. ¿Sabeu quantes publicacions vives es reben a l'hemeroteca de la facultat, que deu ser la més completa en aquest cas? Quatre-centes. Vives.

JMF: En català?

JB: Sí.

AR: Us arriben espontàniament; no esteu subscriptes.

JB: Algunes subscriptes, algunes les envien.

MM: Això denota que tenim un país viu, amb ganes de fer coses, però per una altra banda està una mica tot somort. No sé per què.

AR: Crec que hi falta l'empenta dels grans motors que és l'Administració i que això acabi de rutllar. El sota es matarà, no és un moment de pessimisme com l'article de Els Marges.

JMF: No, no és un moment de Els Marges.

AR: El que no podem fer és refiar-nos del moviment del tu a tu i del boca a boca que són la revista local. El boca a boca fa poble, crea comarca, crea publicitat i comerç local, etc.: Una revista que tira quinze mil o setze mil cada setmana, es regala, es finança per la publicitat.

MM: Aquella de Vilafranca.

MS: La Fura.

AR: Han arribat a catalanitzar la publicitat. Aquest és un fenomen no exportable, un fenomen d'allà que ha tingut èxit allà. Això seguirà. Però crec que el país ha de fer el salt; ens ha de preocupar el nivell Països Catalans.

MM: Una mica s'ha de recuperar l'esperit dels primers ajuntaments democràtics; tothom tenia clar que havia de fer país i normalització lingüística, i de cop i volta els ajuntaments van posar un fre.

JEN: Crec que tampoc qualsevol estratègia de marqueting tampoc no s'hauria de fer mai enfrontant-se amb el castellà. Perquè és un enfrontament que no condueix enlloc.

MM: És una batalla perduda d'entrada aquesta.

JB: Bé, tanquem aquí?

MS: Volia afegir una cosa. Aquest paper institucional de portar a dinar el director general de la companyia... es pot fer. És pot plantejar; tenim un president sensible a aquest tipus de plantejament.

Quant a l'actuació directa (subvencions, campanyes,...), tinc molt clar, de manera molt dramàtica, que no es pot fer des de l'Administració amb la llei de contractes de l'Estat, una llei franquista, proteccionista d'un règim, que, quan l'explico a funcionaris de diferents països de la Comunitat no es creuen el grau de complicació que suposa portar una idea fins a la seva execució en una administració pública a l'Estat espanyol.

Em sembla que l'única solució és anar cap a, tu has parlat d'ens autònoms, jo aniré més enllà i parlaré de consorcis. Agrupem diferents administracions (a Països Catalans és molt evident en quines pensariem) i creem un consorci que es pot regir amb un sistema empresarial i que pot tenir molt més impacte, no en l'àmbit institucional, sinó en l'efectivitat d'actuació.

Arriba un punt que estàs exasperat; cada any, el mes de febrer, comences els papers i al novembre encara estàs corrent perquè surti la campanya. Cremar milions en campanyes a final d'any no és la manera de fer res. Si no podem aprofitar les baixes de publicitat i les bones tarifes de les èpoques flaques del gener, sempre serà un esforç inútil o molt ineficaç.

ConSORCI, empresa, subvenció a alguna entitat que gestioni els diners públics

MM: Com l'Institut Català de la Informació...

MS: Lligaria amb això.

JEN: Potser algú hauria de fer una gran campanya. Em consta que s'han fet accions molt concretes i no les qüestiono. Però potser cal un gran disseny de comunicació, que no crec que s'hagi plantejat mai. El vostre departament vol fer una cosa, l'altre una altra... Són coses que si no es fan interrelacionades. Potser la campanya sobre la retolació, si no forma part d'una altra estratègia queda com un fet totalment aïllat. Si totes les campanyes fetes no s'articulen globalment està molt clar que s'està desaprofitant la sinèrgia, quan tot té l'objectiu final.

Però plantejar això a l'administració és complicadíssim, perquè cada departament vol fer la seva política...

*****

Isidor Mari (IM): Bé, per fer el balanç actual de la situació de la llengua en els mitjans de comunicació es podria fer des d'un punt de vista territorial, per exemple, i aleshores comprovariem, segurament, que la incidència dels mitjans en català és molt més forta a Catalunya que la resta del territori.

La premsa diària en català, per exemple, fora de Catalunya, es pot dir que és inexistent o que té una incidència mínima per la difusió que té, almenys que jo sàpiga. És a dir, jo parlo de coses que no conec tant bé com vosaltres ara que heu fet l'estudi.

En la ràdio potser hi ha alguna petita provatura de difondre emissores catalanes a la resta del territori, almenys a les Balears em consta que hi ha, si no és ara en aquest moment, hi ha perspectives que es rebi Catalunya Ràdio i Catalunya Música, no sé si també Ràdio Associació.

I amb la televisió potser és allà on hi havia una difusió més extensa de TV3 però amb tot l'incident del País Valencià em sembla que ha quedat bastant tocat i malparat aquest fet de l'audiència valenciana.

D'altra banda, el que no es dóna, que em consti a mi, almenys, és una difusió significativa de mitjans no fets a Catalunya. És a dir, que hi ha una escassa reciprocitat, segurament, amb l'intercanvi de productes comunicatius d'una banda a l'altra. I això és probablement el problema més gran. És a dir, jo no sé quin seria exactament el procediment però convindria que experiències ara per ara limitadíssimes com pugui ser el cas de El Temps, que té una certa difusió aquí a Catalunya, i és fet al País Valencià o almenys principalment al País Valencià, que això es pogués reproduir en els altres camps i que hi hagués no una irradiació de missatges comunicatius des de Catalunya, encara que evidentment cal que continui existint i és més fàcil que continui existint que no pas a la inversa, però hi haurà d'haver probablement acords entre emissores de ràdio i televisió i potser una concepció una mica diferent del que són els mitjans de premsa a fi de respondre més a un intercanvi d'informacions i de comunicació a escala general del territori.

A part de Catalunya que és, com deia, el lloc on probablement hi ha una oferta comunicativa més consolidada, el País Valencià s'haurà de veure com evoluciona l'audiència del Canal 9. Jo no en tinc dades, és a dir que no sé exactament com està.

I a les Balears en aquest moment no hi ha cap projecte televisiu que pugui posar-se al costat dels de Catalunya i País Valencià.

Probablement s'hauria de pensar, jo no sé tampoc els inconvenients tècnics i polítics que hi pugui haver, però com que em deies que només em de parlar del que és previsible sinó del que és necessari, doncs penso que seria necessari trobar un camí per un acord entre les televisions de l'àrea catalana o probablement un acord que seria extensiu a les ràdios a fi de constituir almenys

en els mitjans públics, un espai de comunicació més complet o que tendís a ser complet.

Hi ha casos, com Andorra, que conec poc, doncs l'existència de televisió local no sé si hi és, però almenys Andorra no actua, no sé si podria ser un dels papers a fer els andorrans amb una perspectiva de televisió sense fronteres, però no em consta que hi hagi cap projecte en aquest sentit. A la franja m'imagino que reben les emissions de TV3 i potser al sud de la franja també les del Canal 9.

I després hi ha els rossellonesos que són, potser, els que queden més despenjats, si no és a part de la recepció en algunes zones de TV3 i suposo que amb poca qualitat i amb poca audiència i que tenen l'experiència d'un diari nord, Catalunya Nord. Però encara que això sembla que té una bona acollida entre les experiències de ràdio com puguin ser Ràdio Arrels i no parlem ja de la FR3 que em sembla que fa una misèria de programació en català, són probablement el lloc on estan més distanciats, més separats.

En aquest cas, potser, algun acord transfronterer també podria permetre que hi hagués una circulació més normal, però els problemes d'audiència i sobretot en els mitjans escrits, m'imagino que condiciona molt els centres d'interès, les preocupacions, les mateixes informacions que es puguin donar des dels Països Catalans del sud a l'altra banda del Pirineu, suposo que el Rosselló és difícil que tinguin una audiència gran.

En el cas de l'Alguer les dificultats encara són molt més grans perquè si que hi ha un canal local de televisió i alguna publicació periòdica que de mica en mica sembla que han anat fent alguna cosa en català o han tingut alguna aportació, alguna ajuda per part de Catalunya.

Però, pels algueresos el seu problema fonamental deu ser que ningú no se'n recorda d'ells, i la distància és massa gran.

Això potser molt a grans trets és el que diria respecte els mitjans de comunicació estrictament vistos des d'un punt de vista territorial, i potser si els repasséssim des d'un altre punt de vista es podrien fer altres comentaris. Tal vegada, això depèn almenys, si no hi depèn del tot hi té molta relació, dels possibles acords de cooperació cultural que s'estableixin entre els territoris de llengua catalana.

Aquest és un tema que es va plantejar -abans potser ja se n'havia parlat d'una forma menys concreta- però es van plantejar les conclusions del II Congrés Internacional de la Llengua l'any 86 i la mateixa llei de normalització lingüística de les Balears ja en va parlar recollint una disposició addicional de l'Estatut d'Autonomia de les Balears que reiterava la llei de la normalització a les Balears i que ja preveia la constitució d'un organisme conjunt que vetllés per la unitat de la llengua; i en alguns articles de la llei parla d'acords de cooperació cultural amb els altres territoris on el català és oficial.

Després, posteriorment, això va ser l'any passat, m'imagino, hi va haver una resolució del Parlament de les Balears que demanava formalment que el Govern balear establis acords de cooperació amb Catalunya i amb la resta de territoris. I és una mica sorprenent

i lamentable haver de reconèixer que no hi ha hagut encara cap connexió significativa respecte això.

Jo trobo que s'hauria de tractar amb més decisió aquest tema, que hi hauria d'haver de part de Catalunnya, que és la que probablement té més coses a oferir, hi hauria d'haver unes propostes més obertes, més públiques i amb més contingut de les que es podrien haver fet fins ara. No vull dir amb això que no hi hagi alguna bona disposició per part de TV3 o de Catalunya Ràdio a ser passivament captades en altres llocs, però trobo que no és únicament això. Vull dir, m'imagino que falta aquí un poc d'inventiva de part dels polítics catalans i dels responsables de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió, i jo no sé si diré un disbarat des d'un punt de vista tècnic, però des d'un punt de vista cultural almenys em semblaria molt convenient que es pogués negociar, per exemple, amb un canal de televisió compartit, perquè si Catalunya actualment té dos canals de televisió, la Corporació podria fer perfectament, em sembla, una oferta de programació conjunta amb la resta de territoris de llengua catalana, i no simplement allò de dir: "anem posant antenes per captar les emissions de TV3 i el Canal 33...", sinó que fos un projecte compartit conjuntament.

A part d'aquest comentari general, segurament se'n poden fer molts d'altres.

Tu em parlaves d'altres temes com pugui ser la publicitat. En la publicitat, m'imagino, que estem molt condicionats pel que són els mecanismes del mercat. És a dir, que suposo que només ara amb l'aparició d'un canal de televisió al País Valencià és possible que els anunciants es comencin a plantejar de fer un mateix anunci, i no sé si fins i tot es plantegen de fer una sola versió del mateix anunci en català.

Per la resta de la publicitat escrita, pel que jo sé, a les Balears i al País Valencià hi ha poquíssima publicitat en català. I a les ràdios -suposo que també és una de les conseqüències de l'escàs intercanvi d'emissions de ràdio a escala general- m'imagino que les campanyes de publicitat a la ràdio es programen si no localment, almenys amb una compartimentació regional bastant acusada. I m'imagino que de publicitat en català a la ràdio, tant a les Balears com al País Valencià, n'hi deu haver ben poca.

De Catalunya Nord no en sé res, però m'imagino que Ràdio Arrels el que voldria és tenir publicitat en la llengua que fos... i suposo que no en deuen tenir gaire en cap llengua.

D'altres qüestions: és evident, que en el conjunt de les indústries culturals, al marge que pugui haver-n'hi alguna com és el llibre, que està relativament bé, només relativament -després, en tot cas, ja farem algun comentari-, la indústria discogràfica, per exemple, com a empresa catalana en aquests moments, té una incidència insignificant.

Suposo que el mercat està dominat per altres empreses que com a molt, fan alguna sèrie de discos en català. I probablement aquí s'ha perdut terreny, s'ha perdut un terreny o s'ha deixat de guanyar un terreny que segurament fins els anys setanta encara era possible de mantenir. Però es van anar retirant les discogràfiques

catalanes una mica sòlides, suposo que per dificultats objectives i evidents. Però, probablement també per manca d'una política de suport a la discografia en català. I ara sembla que que es fan esforços però tampoc no crec que hagin donat gaire rendiment.

En aquest camp de la discografia és probable que no es pugui parlar exclusivament del producte disc o cassette, sinó que tot això deu anar molt lligat a tots els altres mecanismes de comercialització i de difusió de la música i de la cançó.

M'imagino, per exemple, que no és que ens faltin únicament discogràfiques catalanes o que editin en català amb un interès especial, sinó que deu faltar tota una xarxa d'empresaris que es dediquin a fer de promotors de cançó -suposo que n'hi ha pocs i petits-, falta també la xarxa de llocs on fer actuacions on la gent que canta en català pugui actuar d'una manera regular i normal, i deuen faltar moltes altres coses com -és un camp que no conec, tant com m'hi dedicava...- però és probable que per part de les emissores, fins i tot de les emissores catalanes, que no hi hagi una política global de promoció dels productes catalans que doni sortida, que permeti un contacte normal amb el públic.

I ara per ara, doncs sembla que, o bé en els programes importants, en els programes de gran audiència, o en els horaris de gran audiència de les emissores de ràdio es tendeix a posar poquíssim la música en català - m'imagino que per un cert complex d'inferioritat o per una espècie de papanatisme que deu fer pensar que si és català no és bo-, però, en canvi comprovo, encara que sento poc la ràdio, que se senten coses infectes que no són catalanes i, com a mínim, coses una mica menys infectes en català es deuen poder trobar.

és a dir, que a mi em fa l'efecte que no hi ha gaire interès per promoure la música i la cançó en català, i es va a parar a programes una mica aïllats. Hi pot haver, per exemple, allò de Oh, Bongònia, que fa el Miki Moto i que té una certa audiència, però en general aquests programes - a part d'aquest- solen ser programes molt dedicats específicament a cantants que comencen a obrir-se pas, o coses d'aquest tipus, i aleshores tampoc no sé si tenen una eficàcia gaire gran perquè les hores en que s'emeten no són hores de gaire audiència, l'atractiu del programa tampoc no és gaire bo...

Jo creuria més en la inclusió - que trobo que es fa massa poc- en la inclusió en programes super populars, del tipus de la Vida en un Xip, o el concurs de Tres pics i repicó, de fer-hi sortir cantants catalans i cantants catalans que poden ser bons o mitjanament bons.

En la cançó hi ha, d'altra banda, una compartimentació regional bastant estranya que fa -i això ho trobo especialment sorprenent-, que hi pugui haver -excepcions comptadíssimes a part- grups o cantants molt coneguts a un lloc, per exemple, Al Tall al País Valencià, o un grup que actua ara moltíssim a Mallorca que es diu Música Nostra, que en canvi siguin pràcticament desconeguts a Catalunya, i que, i això ja ho he pogut comprovar, que quan algú a Catalunya els sent actuar diu: "ostres!", fan com un descobriment

espectacular. I no sé ben bé a que és degut tot això, però és un signe de normalitat, evidentment.

En altres camps la situació encara és més greu. La qüestió del cinema, per exemple, -pel que jo sé- del País Valencià no en tinc referències, però m'imagino que és el mateix que les Balears, fins i tot pel·lícules que estan fetes en català, el cas de la Senyora, per exemple, que era basada en una novel·la d'un escriptor que es diu Antoni Mus, o Bearn; en aquests casos que hi ha una relació directíssima amb les Balears, el que es fa, i ja és el màxim a que s'arriba, és estrenar-les a les Balears en doble versió: en català i en castellà.

I les altres pel·lícules que són fetes en català o doblades en català a Catalunya, jo diria que gairebé mai han arribat a ser comercialitzades en català en una altra regió. I la producció i el doblatge de pel·lícules en català a Catalunya mateix ja és bastant insignificant.

és un dels sectors en el qual cal una política específica de suport, segurament amb una quantitat important de recursos. Se n'està parlant en aquests moments en el Departament de Cultura però fins ara no s'hi ha aconseguit una incidència suficient.

I en el món del vídeo, podríem dir que encara pitjor. En aquest cas, segurament, la via seria la de poder aprofitar tots els doblatges que es fan per televisió, i al mateix temps que s'adquireixen els drets per a l'antena, adquirir els drets de comercialització en vídeo. Això no resoldria la qüestió de les pel·lícules d'actualitat perquè normalment les que passen per televisió ja són, diguem-ne, clàssics o són pel·lícules que ja tenen un temps i s'han esgotat a les sales de cinema, però almenys donaria una mica més d'opció a la gent quan entra a un vídeo club, que ara per ara, entres a un vídeo club i si veus una cinta en català és gairebé com un miracle.

Aquests són sectors molt fortament deficitaris.

No sé si és una indústria cultural ni si entra dins dels vostres camps de recerca però, l'únic lloc on hi ha, potser, una mica de normalitat és en el teatre on fins i tot si que hi ha alguna circulació de companyies que - no sense dificultats, perquè tinc entès que Mar i Cel dels Dagoll Dagom, per exemple, ha tingut dificultats extraordinàries al País Valencià per poder-se representar en català- però almenys hi ha estrenes que es fan en català procedents de Catalunya a altres llocs i també, a vegades, obres teatrals del País Valencià o de les Balears que s'estrenen aquí a Catalunya funcionen, funcionen modestament, però funcionen.

Tot plegat, però, l'aspecte que més subratllaria seria la manca de globalitat sistemàtica, de l'enfocament conjunt de totes aquestes coses. És a dir, que si sona la flauta, alguna cosa passa a la mar o passa al riu Sénia i circula una mica més, no? Però no respon a cap programa de coordinació de les polítiques culturals de les comunitats autònomes i no parlem ja si hem de passar fronteres estatals, m'imagino que encara menys.

--No sembla que es vegi cap signe que això se superi, o si?

(IM): Bé, jo crec que, és clar, aquí depèn una mica que vulguem valorar els petits signes de progrés que hi pugui haver com una cosa que tendirà a ampliar-se o que siguem més pessimistes.

Jo crec que s'ha fet molt poc. És a dir, que en realitat hi pot haver un lleuger augment dels contactes culturals. Però molt lleuger.

Això que dèiem del teatre, per exemple, no sé si en el futur es pot esperar que hi hagi intercanvis de producció entre Canal 9 i TV3 o Canal 33. Ara per ara sembla difícil, i en aquest sentit potser hi ha una cosa que en algun moment he pensat i potser la puc deixar caure aquí: segurament és molt més fàcil que sigui TV3 o Canal 33 que facin la primera passa i que recullin productes fets pel Canal 9 al País Valencià o fets a les Balears per altres productores i que els emetin aquí, que segurament sempre és més fàcil, sobretot pensant en el País Valencià, és més fàcil que hi hagi un programa valencià que passi per Catalunya per obrir camí, més que no pas a la inversa: pensar-se que serà el Canal 9 que agafarà un producte, sobretot si és amb accent oriental, i passar-lo com a primera iniciativa d'intercanvi al País valencià.

En canvi, jo crec que sigui per la via de passar a Catalunya programació valenciana de televisió, sigui probablement millor, probablement preferible aquesta segona alternativa de fer produccions conjuntes. Jo crec que s'hauria d'establir una col.laboració. Hi ha coses, per exemple, que a mi em resulten una mica lamentables com és que una mateixa pel.lícula o una mateixa sèrie tingui un doblatge en català per al País Valencià i un doblatge per a Catalunya simplement per qüestions d'accent.

No sé si es podria fer algun comentari sobre qüestions de llengua: en quins llocs dels programes es podria donar cabuda a aquesta diversitat d'accents.

--Sobretot en els cas dels mitjans àudio-visuals perquè en els mitjans escrits, més o menys, sembla que hi ha un model de llengua estàndard, o un català estàndard. I en canvi en el camp dels mitjans àudio-visuals no sembla que estigui acabat de definir encara.

(IM): Sí. El públic lector és més petit, és més reduït que el públic de ràdio o televisió, però és un públic que està més acostumat a un intercanvi de models estàndard. És a dir, que aquí a Catalunya dins del públic lector hi deu haver un hàbit de llegir textos amb alguna petita característica valenciana o illenca i viceversa. És a dir, els lectors del País Valencià o de les Balears també estan acostumats a llegir -en aquest cas més acostumats encara- a llegir coses fetes en l'estàndard propi d'aquí del Principat. Sí, amb l'escrit deu ser més fàcil tot i que té un abast més reduït, el públic és menor.

Amb la ràdio i la televisió ja és més difícil. Jo crec que pels d'aquí del Principat -d'això ja n'hi deu haver hagut exemples encara que en aquests moments no en pugui fer cap llista- però, no crec que fos gens difícil d'acceptar un programa dramàtic original fet amb una modalitat valenciana o illenca. Se n'han fet algunes ja: em sembla que va ser 'L'avar' de Molière que va passar per TV3; hi ha hagut casos en que això s'ha fet.

--Recordo ara, per exemple, 'El detectiu cantant' que era català oriental, però quan la història es remetia a quan ell era petit i en un poble de miners, allà...

(IM): Sí, això era un doblatge i recordo que va ser un cas curiós perquè va ser comentat: jo vaig sentir comentaris favorables i desfavorables tots dos procedents de gent que, en principi, eren partidaris de la diferenciació dels accents, de la classificació dels accents en les emissions de televisió. I potser és un lloc on és difícil de fer això.

En aquest cas em sembla recordar que era un personatge, el detectiu aquest, d'origen gal lès, si no m'equivoco, i aleshores es feia parlar al personatges -que m'imagino que en l'original parlaven si no en gal lès almenys amb accent gal lès- se'ls feia parlar en menorquí. No sé tampoc si el menorquí que parlaven els dobladors era perfectament genuí o era un quasi menorquí o era un intent de menorquí.

Però en aquests casos jo diria que és molt difícil. Jo crec que és delicat fer això perquè les relacions que hi pugui haver, el context socio-lingüístic, diguéssim, i el valor simbòlic d'aquest context traslladat d'una minoria o d'una comunitat reduïda a una altra pot trastocar bastant el sentit de les coses. Per tant, jo no sé si això és un bon exemple del que convindria generalitzar.

Alguna vegada, portant-ho al ridícul, hi ha gent que comenta a veure si en les pel·lícules en que hi surtin o bé indis o bé negres o gent que parli en una llengua diferent, doncs a aquesta gent se'ls hauria de fer parlar amb una varietat dialectal o social marcada de català.

Jo crec que no és gaire bo això. Més aviat el tipus de coses que deies tu abans: és a dir, jo crec que hi ha -segurament deixant de banda les produccions originals fetes en una varietat occidental o valenciana o illenca- amb el que no són dramàtics o espais de ficció, probablement és fàcil i ja s'ha començat a fer, és fàcil amb els documentals o amb casos en que la veu que s'ha de posar és una veu neutra, fer tot un espai sencer amb un accent particular. Per exemple, en sèries de pel·lícules educatives o coses d'aquest tipus és indiferent, em sembla, que hi hagi un programa dedicat a la física o a la química o a arqueologia, és indiferent, crec jo, que la veu del narrador sigui amb accent oriental o que sigui un accent valencià o mallorquí. Em sembla que dins d'una modalitat estàndard no hi ha cap inconvenient especial per fer parlar en aquests altres accents. El que sí que hi deu haver deuen ser dificultats pràctiques, és clar, perquè segons on es faci aquesta sèrie, trobar locutors disponibles en qualsevol moment per posar les veus en off, potser no sempre és fàcil.

Per això sembla que convindria que hi hagués produccions conjuntes i aleshores si que es pot: doblant vint pel·lícules de temes educatius, fer-ne deu amb un accent, cinc amb un altre, i cinc amb un altre; això sí que suposo que és relativament factible. Però hi deu haver una cooperació entre empreses diferents i no sé si això és sempre fàcil.

Amb les notícies, tu em deies abans, que no ho veies gaire fàcil.

--No, no. Això era un comentari que havia sortit en el grup de treball que més que no veure-ho fàcil, no es veia convenient. Semblava millor que fos en un sol dialecte, i s'havia imposat ja que fos l'oriental.

(IM): Jo no m'ho acabaria de creure això perquè depèn també una mica del noticiari i de la font de les notícies.

Si ens imaginem uns informatius relativament descentralitzats que en la ràdio tinc entès que ja comencen a funcionar, i en la televisió una mica també, jo crec que és perfectament normal que hi hagi un equip de corresponsals que fa les notícies a Lleida o a València o a Mallorca i que les fa parlant amb l'estàndard propi d'aquest lloc amb el seu accent i la seva morfologia.

I sempre, probablement, sempre deu ser més fàcil això que imaginar-se que a Barcelona tindrem una reserva de locutors que hauran d'exercitar-se en no deixar-se influir pel seu ambient i que mantindran un accent mallorquí o valencià o lleidetà. Em sembla bé que hi hagi casos com el de la Maria Pau Huguet que no sé si és molt pura, diguem, però que se li nota el seu accent, o com el meteoròleg, el Rodríguez Picó, que també té una miqueta de deix. Però, és clar, els locutors que viuen aquí és difícil que poc o molt no acabin influint-se, igual que els actors que acaben adquirint un accent més propi del lloc on viuen que del seu lloc d'origen. Per tant, jo crec que és un problema de fer circular missatges d'altres zones i reametre'ls des de Catalunya més que pensar que a Barcelona ha d'haver un nucli de locutors disposats a mantenir un cert equilibri de les diverses modalitats de català.

Però sigui com sigui, si hi hagués un interès per això, entre les produccions pròpies de cada lloc, les notícies o informacions nascudes a cada un d'aquests llocs, les coproduccions i les produccions fetes amb un ús adequat de diferents modalitats, jo trobo que sí que es podria diversificar.

El problema principal, segurament, és obrir camí al País Valencià, jo ho veig així; que el públic del País Valencià s'acostumi a rebre doblatges fets amb accent oriental probablement és la qüestió en aquest moment més difícil perquè hi ha hagut tota la mobilització anti-catalana que s'ha fomentat i aleshores, encara que ho entenguin -perquè segons em deien la gent que radia TV3 quedaven una mica sorpresos d'entendre perfectament tot el que s'hi deia- és un problema més d'actituds que no pas de manca de comunicació. Però ja sabem que hi ha mitjans de comunicació valencians que organitzarien campanyes en contra d'aquesta penetració.

--Es que això, de fet, ja s'havia aconseguit temporalment mentre hi havia la recepció de TV3, sentir l'oriental per la passiva.

(IM): Sí, sí. Només que en aquest cas ningú no podia estranyar-se que TV3 emetés en català oriental i m'imagino que si Canal 9 emet alguna cosa en català oriental seria criticat. No vull dir amb això, evidentment, que el Canal 9 no hagi de fer res, però insistiria en que la primera passa és més fàcil que es faci aquí a Catalunya.

Si TV3 comencés a emetre coses fetes en modalitat valenciana, el mateix fet de poder invocar aquest precedent al País Valencià i passar una pel·lícula en modalitat oriental al País Valencià -no és més que repetir en sentit contrari el que s'ha fet a Catalunya amb produccions fetes en valencià- doncs jo crec que desactivaria o desarmaria en bona part possibles crítiques.

I aquí s'ha fet poc, s'han fet coses: per exemple en Puyal en diversos programes que ha fet ell sempre en els petits espais dramàtics procura posar-hi algun personatge que parli amb un accent no central.

--El que passa és que això també té un risc: ara penso en la Vicenteta, que llavors és igualar-ho una mica al ridícul. No passa amb la noia de la granja de La Vida en un Xip, però és una mica...

(IM): Sí, és veritat. Si només fos casos com la Vicenteta seria radicalment nefast, això és veritat.

Però també deu ser un signe de normalitat que es puguin fer bromes amb personatges que parlen amb accent no central. El que passa és que ara la proporció de personatges que parlen amb accent no central encara no ha arribat a fer prou normal i diversificada la gama d'identitats d'aquests personatges perquè la Vicenteta quedi més dissimulada. Però no tinc tampoc notícia que això hagi escandalitzat excessivament i com que el mateix actor que fa el personatge ja procedeix de per allà Castelló, doncs també és més lògic que usi el seu accent.

Hi ha algunes coses, però probablement cal obrir camí amb una mica més de sistematicitat, em sembla.

--Com a panorama general molt bé. Si fos possible, allò que ha sortit abans de que caldria desenvolupar més sistemàticament els acords de cooperació cultural o coses d'aquestes, és possible anar més enllà o apuntar algunes línies sobre aquest punt?

(IM): Home, que és possible sí. Nosaltres en aquest terreny, els catalans, diguem, no tenim tampoc necessitat d'inventar del tot. És a dir, que ja hi ha acord de cooperació de caràcter internacional, per exemple, entre altres comunitats que ens poden servir una mica de guia.

és clar, en el cas dels Països Catalans i concretament de les comunitats autònomes on el català és oficial, hi ha terrenys on sembla més difícil col·laborar que no col·laborar. N'hi ha dos, per exemple, que són probablement els més desenvolupats a Catalunya i que ja hi ha contactes, encara que no siguin contactes d'alt nivell i de gran amplitud, que són l'àmbit de l'oficial i de l'administratiu, i d'altra banda, tot el que és l'educació, l'ensenyament en català, principalment, però també l'ensenyament de català.

Clar, en aquest cas, com que això em toca més de prop la feina que faig aquí ho conec més, i en qüestions de llenguatge administratiu, per exemple, ja fa diversos anys que hi ha una coordinació tècnica, de tècnics de les tres comunitats autònomes que mantenen un contacte periòdic i que, per exemple, han pogut aconseguir que amb el registre civil de l'estat hi hagi una única versió -proposada tres vegades per cada una de les comunitats autònomes però idèntica- i que aleshores ha fet que l'estat en comptes de publicar el text tres vegades, que és el que gairebé va

fer amb la Constitució, doncs que surti un únic text català per als registres de família o pels naixements o defuncions o coses d'aquestes.

En aquest terreny, doncs, la col.laboració tècnica ja hi és i seria relativament fàcil consolidar això amb acords ja més de fons relatius a la utilització d'una mateixa terminologia jurídica i fins i tot a criteris més unificats- que ja són bastant unificats- d'estil administratiu, en la redacció de documents o models de documents molt més homogenis. En aquest terreny no crec que hi hagi altre inconvenient que posar-se d'acord.

I després en el terreny educatiu hi ha alguna petita col.laboració. Per exemple, després de diferents contactes es va arribar a un acord per homologar les titulacions dels mestres de català; que a les Balears i a Catalunya es va fer automàticament des del primer moment, al País Valencià es va retardar i ha sortit amb posterioritat, va sortir el reconeixement dels títols de les Balears i de Catalunya no com a cosa aïllada sinó formant part dels concursos de trasllat i varem camuflar una mica la cosa, però, evidentment, aquí no és només aquest aspecte de l'homologació dels estudis o de les titulacions dels professionals o dels professors sinó que hi ha una enormitat de temps en els quals es podria treballar, per exemple, tota la qüestió de programes -que hi ha unes afinitats bastant grans entre els programes de cada una de les comunitats autònomes- però no hi ha cap voluntat de preparar-los conjuntament i de fer el treball més unitari.

En l'elaboració de material, per exemple, és un terreny en el qual es podria treballar més conjuntament que fins ara. Hi ha hagut editorials que sí que han fet versions d'uns mateixos textos adaptats a les Balears o al País Valencià, però són casos aïllats més que l'existència d'una política de col.laboració. I això fa que en els llibres de llengua que estudien els nois d'aquí de Catalunya, les referències que hi pugui haver a les formes estàndard del País Valencià o de les Balears siguin mínimes o inexistents i reciprocament igual, és a dir, que si a les Balears i al País Valencià es fa alguna referència perquè en aquest cas, potser, el pes de la producció cultural amb l'estàndard central obliga més a fer-ho, però no hi ha un material concebut -hi ha poquíssimes excepcions- per ser utilitzat simultàniament per tots els nois de batxillerat, per exemple, de tots el Països Catalans, i això és llàstima.

Quant als mitjans de comunicació potser en el lloc on deu ser més fàcil que hi hagi col.laboració és en allò que són intervencions dels poders públics. Perquè en la premsa, per exemple, m'imagino que deu ser difícil si no és -com les emissores privades- unificant els criteris de suport a la premsa en català o a les emissores en català.

Però en el terreny de les emissores de ràdio i televisió públiques sembla que sí que hi hauria d'haver una possibilitat màxima de coordinar les produccions, de fer produccions conjuntes, de fer programes, fins i tot, que s'emetin simultàniament a tot el territori -allò que et deia abans que no crec que és tampoc cap utopia d'imaginar, potser una emissora de ràdio, per què no?, o una

part d'una programació d'emissora de ràdio conjunta i un canal de televisió que sigui compartit pels territoris de llengua catalana- jo crec que això no és res tant extraordinari.

Amb el suport en el llibre també es poden fer les mateixes coses si hi ha la voluntat de fer-les, de manera que els editors independentment que editin a Catalunya o al País Valencià o a les Balears tinguin un mateix tractament i un mateix règim d'ajuts en...

--Els editors de llibre en català són potser -pel que ara recordo del treball- l'únic col·lectiu que estan organitzats com a editors de llibre en català, independentment del lloc on editin el lligam és la llengua mentre que en els altres casos això no...

(IM): Sí, però, per exemple, en el País Valencià no em consta que hi hagi mesures de suport genèric semblants a les de Catalunya. N'hi ha?

--Em sembla que sí hi ha algunes mesures en la producció en valencià.

(IM): El nom no fa la cosa, en aquest cas.

I a les Balears va tardar més, però...

--A més ho van impugnar quan van sortir.

(IM): Sí, per impugnar són capaços d'impugnar qualsevol cosa.

--No, perquè em sembla que beneficiava a l'editorial Moll i hi havia algú -no sé si la mateixa persona o un germà o no sé qui- que era a la conselleria, una cosa d'aquestes, llavors...

(IM): No, era una cosa més subtil que això: jo pel que tinc entès, va ser que hi havia hagut denúncia al Parlament. És a dir, l'oposició havia posat en evidència que el Govern balear concedia subvencions i adjudicava contractes a empreses relacionades amb polítics que governaven del Partit Popular, i aleshores es veu que varen voler tornar un poc la pilota amb aquesta jugada, i el polític de la família Moll no ocupa cap càrrec de govern sinó que és parlamentari i no sembla que en aquest cas la notícia de parlamentari hagi de ser filada tant prim.

és clar, potser en tots aquests camps, sobretot si com dius tu ja hi ha una proximitat dels sistemes de suport, seria més factible que en altres d'unificar-los i de fer exactament el mateix en aquestes comunitats autònomes.

I amb el que deiem del cinema i del vídeo, per exemple, segur que també seria més en aquest cas inventar un sistema que no continuar-lo fent perquè al cinema s'havien fet algunes mesures de suport, però s'hauria de concebre probablement de nou i en el vídeo el que s'ha fet i res és pràcticament una mateixa cosa.

En tots aquests camps i en altres com puguin ser els espectacles teatrals o cançó o altres que hem esmentat, em sembla que amb un enfocament global s'hauria de poder avançar amb acords de cooperació cada vegada més amplis i més de fons.

El que s'havia plantejat en el II Congrés Internacional, per això, era encara més enllà d'un acord de cooperació que només fes referència a mantenir activitats d'intercanvi i de cooperació, sinó que el que es plantejava era agafar com a model el que han fet els flamencs de Bèlgica amb Holanda i crear institucions conjuntes de coordinació lingüística i cultural. I això, potser, sí que és una

cosa més a llarg termini, però jo continuo pensant que és l'objectiu cap al qual s'ha d'anar: l'establiment no d'un acord, no d'un paper que doni lloc a reunions periòdiques de representants dels diferents territoris, sinó més aviat a crear un òrgan de cooperació estable i permanent.

En el cas del neerlandès...

--és el tractat d'unió de la llengua neerlandesa...

Clar, però aquest tractat el signen els reis respectius.

(IM): Sí, perquè és un acord internacional.

En el cas dels Països Catalans probablement la qüestió jurídica seria una poc més embitricollada, però jo crec que la possibilitat també hi és. Ja et deia abans que l'Estatut de les Balears i la llei de normalització preveuen explícitament mantenir organismes conjunts. I encara que no fos així, el fet que s'hagi prohibit a la Constitució la federació d'estatuts d'autonomia no implica que comunicant-ho a les Corts generals si cal no es puguin establir acords de cooperació.

A més, em sembla, jo no sóc jurista, però pel que diuen alguns juristes, em sembla que si l'acord es refereix a matèries de competència pròpia de les comunitats autònomes tampoc no sembla que sigui especialment imprescindible de fer la comunicació prèvia a les Corts. Però vaja, encara que calgui fer-les jo crec que s'han de portar fins el final els mecanismes que ofereixen el textos legals per molt recargolats que siguin.

I amb els tractats internacionals, l'Estatut d'Autonomia de Catalunya i la Constitució també preveu que se'n puguin fer.

Potser es podria començar per casos més fàcils com pugui ser un acord amb Andorra o amb l'Alguer i anar obrint camí cap a coses més difícils.

L'Estat francès, per exemple, suposo que serà una mica difícil que tingui interès real a fer un acord internacional de promoció del català perquè el que més aviat fa és la guitza als catalans dins l'Estat francès.

Però vaja, si no es posen en evidència aquestes actituds dels estats tampoc no canviaran. Em de ser nosaltres que els anem forçant.

*****

Oleguer Sarsanedas (OS): Factors positius en el camp de la televisió en els últims cinc anys: evidentment, la creació de la Corporació Catalana de ràdio i Televisió. La creació de la Corporació Catalana de ràdio i Televisió és la que ha permès -no solament en el camp de la televisió, també en el de la ràdio- una normalització important de l'espai comunicacional català. Aquesta normalització ha pres la forma d'uns nivells d'audiència molt importants per a TV3, també per a Catalunya Ràdio que actualment és la primera emissora del Principat per damunt de qualsevol altra nacional-estatal, i en termes de TV3 amb uns resultats d'audiència que l'apropen substancialment a la primera cadena de TVE.

Dins d'això, i només a tall de comentari, per exemple, cal ressaltar el fet que els informatius de TV3 ja des de molt aviat -

des de la creació de TV3- han estat majoritaris a Catalunya. Això dóna una mostra, diguem-ne, del nivell de normalització comunicacional.

Un altre fet positiu, certament, és la creació d'una segona cadena -Canal 33- encara recent, encara amb una cobertura parcial del territori, però que permet de vehicular tota una sèrie de contingut i de programes que no han tingut massa cabuda a TV3.

Aquí entrarien sobre allò de quin és el paper d'una televisió pública i tot això: quin programes ha de fer, quins no ha de fer, però aquí cal tenir present que la peça fonamental de la creació de TV3, l'objectiu principal i prioritari era precisament el de la normalització de l'espai comunicacional. Precisament per això, el que calia, el que encara cal, és que TV3 tingui el màxim d'audiència possible. Només si els nivells d'audiència d'una televisió en català són elevats podem pensar que la situació de les comunicacions en català són més o menys sòlides. Això vol dir, per utilitzar l'exemple paradigmàtic, vol dir Dallas en català. Molt bé, TV3 ha hagut de fer molts Dallas en català precisament per obtenir alts nivells d'audiència i això ha fet que quedessin moltes coses al calaix: programes culturals, reportatges en profunditat de determinades realitats, teatre, etc.

Amb la creació de Canal 33 això es pot oferir i això s'ofereix. La cobertura encara és poca, però el que sí sabem és que el Canal 33 no només té un creixement lent però continuat en aquests moments, sinó un fet que a mi em sembla absolutament important i és que hi ha aproximadament, ara no podria xifrar, és petit però és de l'ordre d'un centenar o 150 mil persones que veuen el Canal 33 i que no veuen TV3. És a dir, un dels problemes que aquí hi havia quan es va crear Canal 33 era pensar si no passaria que l'audiència de TV3 era sostre i que aleshores amb la creació d'un altre canal el que faríem seria partir-nos el que ja existia. No, això no és així. És a dir, hem ampliat el mercat amb la creació del Canal 33, marginalment si es vol, però l'hem ampliat la qual cosa és positiva; és gent que mirava d'altres coses o no mirava la tele. Molt bé, doncs això també és positiu.

El fet és una mica paral·lel com quan a la ràdio es va crear Catalunya Música, una emissora especialitzada, o la mateixa RAC, són emissores que creen nou mercat, és a dir, que escombren cap a casa. Molt bé. Això són els fets positius.

Fets negatius: bé, el llarg problema que arrossega Televisió Espanyola a Sant Cugat. Jo crec que això des d'un punt de vista de normalització d'un espai lingüístic català s'ha de comptar. Que les desconexions quedin cada vegada relegades a unes hores menys versemblants això ho hem de posar en el capítol dels inconvenients.

és un problema perquè pel que fa a TV3, diguem-ne, cada vegada estem més sols; però és un problema també de ser un centre (regional?) d'una cosa que es porta des de Madrid. Però és clar, evidentment això és un problema.

Podria ser un problema també l'augment de competència: les privades que emeten en territori català són totes en castellà i que jo sàpiga no hi ha plans establerts, seriosos i mínimament solvents de que hi hagi emissions en català. Per tant, evidentment,

això vol dir més competència en l'èter en l'altra llengua, això és en principi un inconvenient.

De tota manera, per les xifres d'audiència que tenim en aquests moments, estem resistint bastant bé, diguem-ne, l'entrada de les privades. I això malgrat les eufòries inicials: que la gent sintonitza els nous canals per veure que fan. Estem resistint bastant bé. Això vol dir que el públic creat té un alt nivell de fidelitat i que la barrera lingüística és molt important. És a dir, les privades a qui fan malt a Catalunya més que no pas a TV3 o a Canal 33 és a Televisió Espanyola. Vol dir que aquell trenta per cent que sabem que no mira mai TV3, aquest trenta per cent està passant a Telecinco o Antena 3 cada vegada menys, etc.

Però en principi, sobre el paper ha de ser comptat com un inconvenient: noves cadenes en castellà i no noves cadenes en català.

--Com valoraries --suposo que com a negatiu, però no ho has comentat-- les dificultats o tot el conflicte que s'ha personalitzat entre TV3 i Canal 9, que no és entre TV3 i Canal 9; el problema de la recepció de TV3 al País Valencià.

(OS): L'audiència que tenia TV3 al País Valencià era molt important. I era molt important per tota la gent d'expressió catalana al País Valencià i era molt important, evidentment, per TV3. Tot l'afer del precinte dels reemissors i tot això, evidentment ha estat un inconvenient notable.

La meua opinió personal és que malgrat que ara el Canal 9 estigui emetent per les mateixes freqüències que emetia TV3, hi ha un públic que era de TV3 que hi ha sortit perdent. És a dir, ara jo no voldria sonar, diguem-ne gens res, però em temo que l'oferta de Canal 9 que es més nova, que està començant no arriba als nivells d'oferta que oferia TV3.

Hi ha un altre problema que és complicat i que és que les televisions autonòmiques de l'Estat espanyol estan, diguem-ne, portades a treballar conjuntament i sobretot a comprar conjuntament en els mercats internacionals. Això vol dir que Canal 9 i TV3 amb els pactes i els estira i arronsa que vulguis acaben comprant el mateix. Clar, això pot crear conflictes: és a dir, que tu vegis una pel·lícula per TV3 un dilluns i aleshores Canal 9 no la pot passar el divendres següent, perquè és clar, és tirar-se pedres a la teulada.

Aquí hi ha una font de conflicte larvat que no té res a veure amb tot el conflicte polític que hi va haver, però que hi és; senzillament des d'un punt de vista economic-comercial-programat, diguem-ne.

--De cara al futur, com veus les possibilitats per augmentar la intercomunicació en el camp de la televisió, o si vols en més àmbits, però particularment en el camp de la televisió, entre les diverses àrees del domini lingüístic, fonamentalment, en aquest cas, a partir de Catalunya.

(OS): Només hi ha una altra emissora de televisió que és Canal 9. Home, si poguéssim treballar conjuntament seria magnífic. De moment ho veig molt difícil, hi ha grans reticències regionals per treballar més conjuntament. És a dir, una de les coses --no sé si

dir sorprenents, potser no ho és de sorprenents, però diguem-ne les dificultats que té la Federació de televisions autonòmiques del 'Estado español', és que hi ha unes reticències enfront les diferents parts molt notables. És a dir, a vegades és suficient que nosaltres proposem una determinada opció perquè per sistema algú s'hi oposi, no es pot dir que siguin sempre els mateixos, però existeix.

I tenim problemes amb València. Jo suposo que hi ha molt de polític en tot això: el Govern del País Valencià és d'un color polític i el Govern del Principat n'és d'un altre i això fa difícils les coses.

No sé què dir-te, ens agradaria molt que es poguessin fer més coses, però és complicat.

--Perquè una cosa és la cobertura: arribar al País Valencià, a les Illes, a Catalunya Nord, a Andorra, etc. Una altra són els continguts: els continguts seran forçosament com ara? Vull dir, els informatius seran fonamentalment de Catalunya Principat, etc.

(OS): Home és molt complicat perquè si nosaltres comencéssim a fer una política en pla catalanista, diguem-ne, tu saps què passaria immediatament, no? És a dir, de vegades ens hem d'autocontenir al fer determinades coses que pensariem que són normals o, per exemple, donar xifres econòmiques en un informatiu referides no al Principat sinó als Països Catalans: merder a l'endemà, eh?

--A la reunió d'aquest grup de treball es va comentar que quan es va introduir el temps del domini lingüístic del Països Catalans hi havia hagut moltes reticències, havia costat molt i s'havia fet -textualment, es va dir- quasi bé tremolant, i després no va passar res. Ja sé que no és el mateix que estàvem dient ara, però no acaba de lligar, no? No és que hi hagi un accés de reticència pensat el que pot passar?

(OS): Potser sí, potser es peca...

--D'autocensura, d'alguna manera, no?

(OS): Potser sí. El que passa és que realment fer això té unes connotacions polítiques importants, sobretot si del que estem parlant són informatius. A veure, es poden fer altres coses, per exemple, es pot fer una gran producció que es digui Tirant lo Blanc.

--Com es fa.

(OS): Exacte. Aleshores es poden fer altres coses d'aquest tipus, és evident, jo crec que se n'haurien de fer cada vegada més. És a dir el món de la ficció ens permet fer coses d'aquestes molt més que els informatius, els informatius és més complicat.

--I una altra cosa des d'aquest punt de vista de circulació que es va comentar a la reunió va ser el català estàndard. És un tema complicat també, allà es va parlar de la necessitat d'establir un català estàndard, però en alguns àmbits donar entrada a les diferents variants dialectals que es parlen, cosa que ja s'havia fet, allà es va parlar del fenomen Maria Pau Huguet, per dir-ho d'alguna manera. Com veus el futur d'aquest camp?

(OS): No t'ho sé dir perquè en aquest moments no hi ha cap política traçada, allò que em diguéssis: a TV3 s'ha proposat donar

entrada a les diferents variants dialectals, doncs com a política establerta no.

Et puc parlar a nivell personal com a responsable de programes i jo hi estic completament a favor. Jo el fenomen Maria Pau Huguet sempre l'he defensat i recolzat i potenciat.

També t'he de dir una altra cosa: una vegada vam fer uns tests de diversa gent presentant i ho varem sotmetre a uns grups representatius, etc. i ho vam fer a Barcelona i a Girona. El rebuig que provocava la Maria Pau Huguet pels volts d'Olot era bestial, ens vam sorprendre molt nosaltres mateixos del resultat. I vàrem decidir fer-ne cas omis; diguem-ne, però existeix.

Jo personalment estaria encantat que hi hagués una presentadora de les Illes i un presentador amb accent valencià. Jo personalment estaria encantadíssim. Ara mateix surt un programa que el presentador és el Llorenç Santamaria i parla salat i ho trobo magnífic.

B) PAIS VALENCIA

- (EC) Eliseu Climent, editor (moderador).
- (MA) Manuel Alcaraz, professor de dret constitucional.
- (EC) Enrique Cerdan Tato, escriptor i periodista.
- (JFM) Joan Francesc Mira, antropòleg i escriptor.
- (VP) Vicent Pitarck, sociolingüista.
- (MAV) Miquel Angel Villena, periodista.
- (RX) Rafa Xambó, sociòleg.

Introducció:

ELISRU CLIMENT:(Introducció). El tema que ens ha dut a aquesta taula és la creació d'un espai d'informació nacional. Per iniciar el tema he de dir que entre els espais que cal crear, al meu parer, el literari, minoritàriament però, sí que està creat. Per a l'econòmic sí estan les basses però no està articulats. No hi ha ningú que l'articule ni ningú que imagine l'articulació d'aquest espai econòmic, que seria l'altre gran factor del que ha de ser el futur paper d'Europa. L'altre en el que sí hem pogut avançar en alguns punts, ha estat justament l'espai informatiu. El cas de d'El Temes, o el cas de la TV3, o el dels canals nous que pujen i que pujaran més cap al nord. Ara, tot això suposa una problemàtica nova, debats i simposis sobre literatura, i País, i més literatura i més País. De sociolingüística i País se n'han fet milers, en canvi, la creació d'un espai d'informació nacional és encara molt inèdit. (...)

1.1

VICENT PITARCH: Respecte als fets favorables que han aparegut últimament supose que n'hi han uns molt genèrics com són l'aparició de la llei famosa de la LLEU, això és evident. Era un dels apartats fonamentals alhora d'intentar crear un marc, un espai d'informació en català. Per descomptat després estan les ràdios: Ràdio 4 i Canal Nou, encara que és un aspecte que no conec massa, l'aparició de la TVV no hi ha dubte, i per descomptat el fenomen de l'ensenyament en català. Tot això són conseqüències de la Llei d'Ús i Ensenyament del Valencià. Això és a nivell, si més no, politico-jurídic, i representarien els factors favorables. Des del punt de vista cultural, econòmic i professional és molt més genèric i pense que després poden anar apareixent més coses. I des del punt de vista lingüístic, estrictament, factors favorables nous no en veig cap; en tot cas veuria factors desfavorables, que després comentarem.

No se si acabe en aquest punt, però afegiria, en funció dels elements que he proposat, la doble lectura que d'ells es pot fer per exemple: és absolutament desfavorable de cara a la possible elaboració d'un espai comunicatiu català que la TVV vaja com vaja i només faig referència a dos aspectes, un molt discutible, molt accessori crec, que no és el central ara, i que és el registre lingüístic, que ara no m'interessa, però del que segurament alguna cosa s'hauria de dir. L'altre fa referència, fonamentalment, a la proporció de l'ús de l'espanyol, lògicament això és absolutament desfavorable. Cada minut que dediquem a l'espanyol va en contra del que estic dient. L'altra possibilitat, totalment desfavorable, és que ací han començat a aparèixer televisions privades, això és radicalment nefast. I per descomptat tota la xarxa d'emissores de ràdio, fora de les dues que he dit, sorprenentment totes actuen en espanyol, i tot això ho dic per que trobe la situació pitjor que abans de l'any 1982, quan es feien més coses en català que no pas ara.

RAFA XAMBO: Jo subscriuria bàsicament tot això que ha dit Vicent. El que passa és que a mi em resulta difícil, quan m'he estat mirant el guió i pensant sobre el tema, deslligar la situació de la comunicació als Països Catalans de les condicions socials en les quals es donen, és a dir: podem realment analitzar aquets fenòmens? - tu de fet, Vicent, has fet anàlisis molt lúcids respecte a la Llei d'Ús i Ensenyament del Valencià-. Sí que hi ha un principi legal, favorable, però d'altra banda jo trobe que durant els vuitanta s'ha produït un progressiu buidament o desinflament social respecte a les actituds lingüístiques, de tal manera que l'emergència de nous mitjans de comunicació ha estat un poc conseqüència de les actituds favorables dels setanta, les quals troben un cert acolliment per part del cos social però no troben una actitud reivindicativa o d'exigència per part d'eixe mateix cos social; ni més ni menys que el blaverisme o el lizondisme, com es vullga dir, que ara sembla que està més pacificat. Realment no trobe que estiga en absolut desarmat. Una anècdota per exemple: vaig estar, no fa molt, en un debat d'Antena 3 Ràdio. Jo parlava evidentment tot el temps en català, el tema no tenia res a veure en principi en la qüestió de la llengua i m'estranyà que el presentador i conductor del programa no passara trucades, a la fi li vaig demanar per què no ho havia fet si hi havien moltes i em digué que totes eren per a protestar perquè parlava en català. Ahí tenim un element dissuasori que funciona d'una manera pràcticament continua i que no només afecta als sectors menys conscients de la societat sino que per desgracia, fins i tot, afecta i influeix en la gent suposadament més conscient, pel mecanisme de l'autocensura, de l'autocontrol continu. Vaja, per a que pugam continuar, jo simplement assenyalaria d'una banda què de la mateixa manera que va ser molt oositiva la introducció de la TV3, en aquests moments, a partir primer del conflicte i després de l'aparició de la Televisió Valenciana s'està detectant un retrocés important tant de l'audiència, no només per problemes tècnics, és a dir la gent que no pot accedir per l'antena i el canvi de canal i tal, sino fins i tot per part de la gent que sí pot accedir tècnicament. Fins i tot s'està assistint a un retrocés de l'audiència de TV3, cosa que no és gens d'estranyar perquè l'augment de canals no es tradueix en més hores de televisió, sino que el que fa és distribuir el mateix temps per a totes les cadenes existents. En aquests moment està funcionant Tele 5 i Antena 3 i això també és un element negatiu en la mesura en que no es plantejen en absolut la qüestió de la llengua.

Un aspecte que considere molt desfavorable és l'actitud majoritària de la premsa valenciana, de tota la premsa del país, fent la meritòria excepció d'El Temps, respecte a la llengua. Volsaltres sabeu perfectament que fa uns anys era molt més fàcil trobar articles i informació en valencià en determinats mitjans. Curiosament, a partir del moment en que s'han donat totes les condicions legals, com democràticament és possible, molta gent ja no se sent ni en la necessitat ni en

L'obligació de reivindicar res. Això, pense que ha tingut un efecte negatiu. De fet, en els principals mitjans, el valencià ha anat retrocedint continuament i d'altra banda, pel que fa a TVE al País Valencià és un enigma, després del període de recuperació que es visqué amb Maria-Garcia Lliberós, quan va aconseguir situar, pràcticament en un percentatge d'igualtat l'ús del valencià i el castellà. És imprevisible el que pugui passar a partir d'ara. Caldrà veure si l'augment de recursos i la gestió del nou director general es tradueix en alguns efectes positius. D'altra banda, per acabar, encara que probablement insistirem després, considere també terriblement desfavorable el fet de que al País Valencià no hi haja cap centre públic de formació de periodistes de manera que això té unes conseqüències obvies que fan que la gent que vol dedicar-se als mitjans de comunicació ha de fer un esforç molt més gran per a poder anar a formar-se a Madrid o a Barcelona i disposar d'uns determinats recursos econòmics, la qual cosa suposa també un filtre i una discriminació social per a molts joves que no poden accedir-hi. En relació a això jo vincularia també el fet de que el nacionalisme cultural fins fa poc de temps ha estat excessivament oendent de la formació de lletraferits, de persones passades en lletres, i ha desatés, considerablement, la formació de comunicadors. En la nova situació s'hauria de fer un esforç per a anar vehiculant els interessos, les curiositats i els estímuls dels joves en aquest camí.

MANUEL ALCARAZ: Com a punt favorable jo destacaria la constitució de les autonomies com a marc polític i també com a element de creació de consciència. Això a Alacant sí que es nota, des de que existeix un marc autòmic, al menys sí que hi ha referències. Hi ha autonomia i una cosa que es diu Comunitat Valenciana, abans, això era impossible. Després, hi ha un desenvolupament de programes de normalització de l'ensenyament del català, desenvolupament d'instrumentis cívics per a l'ús del català. Crec que malgrat tot hi ha una xarxa major que abans de centres culturals que compleixen un paper. A més hi ha la creació de les radiotelevisions autòniques. En quan a les qüestions desfavorables caldria citar les limitacions juridico-polítiques als contactes entre els Països Catalans, que es troben a la Constitució. Ja dins del País Valencià, la por del govern socialista en la Generalitat, la por a qüestions nacionalitàries i lingüístiques i la falta d'un pes específic en el conjunt polític de l'Estat. En tercer, lloc les circumstàncies concretes de la passada en marxa de la radiotelevisió valenciana i els efectes posteriors una vegada en marxa, la falta de projectes conjunts en matèria de comunicació als Països Catalans; l'entrada en funcionament, ja ho apuntava Vicent, de les televisions privades, amb els seus efectes a mitjà i llarg termini molt greus i l'anquilosament del model públic estatal de la televisió espanyola. La tendència sembla que serà fins i tot a eliminar els centres regionals i coses així....

ELISEN OLIVENT:...(Jordi Garcia Candau sembla que diu el contrari).

Ací s'ha repetit unes coses que són veritat. Han hagut uns avenços fonamentalment culturals: la Llei d'Ensenyament del Valencià, que deu n'hi do. Vos conte una anècdota: fa uns dies, el rector Lapiedra em cridà perquè hi ha un problema greu en COU. Em diu: hi ha uns llibres de filosofia, matemàtiques, i algun més que s'haurien de publicar. Jo puc fer l'estudi,- li dic-. L'estudi me'l dona ja l'equip Lapiedra i resulta que a tot el districte universitari de València, que comprén les províncies de Castelló i València, entre els tres cursos de BUP i COU només hi han 700 i escaig xiquets. Això és ridícul. Vull dir què evidentment la llengua sí ha estat una conseqüència de tota una sèrie d'històries dels anys seixanta i setanta que no podia deixar-se de fer perquè a un lloc hi havia una cosa que es deia PNV i ETA i en un altre hi havia un senyor que es diu Pujol, és tan bèstia com això. I per tant ací hi havien uns petits nuclis que, amb tot el joc autonòmic, havien de donar una certa sortida als dos blocs diguem-ne de nacions històriques fortes. No podiem quedar-nos darrere perquè, a més, aquest País va tindre l'ocasió, perduda, de transformar-se gairebé en allò que es va dir una nacionalitat històrica, Ací pels anys previs a la famosa Constitució, el País Valencià arribà a ser pràcticament la "qüestió valenciana". Ací entrariem en un altre punt de com tot això es va perdre en dos anys i per tant com condiciona tot el procés posterior. El PSOE encobreix tota una via, diguem-ne nacional, la segresta en definitiva. Malgrat tot, sí que hi ha com a positiu una certa normalitat. Per tant, sí que hi ha un avanç per aquest cantó. També, en el món de la literatura, malgrat que estava molt malament, en general, ací i allà. L'altre dia, Monserrat Roig em deia: "no sé què passa que no venem res en català, és un drama", però vaja, els llibres de 3 i 4 o de Bromera es venen allà dalt, i els llibres de Carles Jordi Guardiola es venen amb una absoluta normalitat ací, a València. Hi ha el fenomen del llibre a l'escola.

Jo no sóc pessimista. Des de l'angle dels mitjans de comunicació és probable, si tenim una miqueta de sort i sabem conduir-ho que siga el lloc on pot produir-se un avanç important. Què ha passat en aquest país en els darrers quatre mesos ? Si la cosa no se'ns trunca, és possiblement el fet revolucionari, des de l'angle lingüístic i cultural, més gran des de l'any 62. Vosaltres penseu, jo ho note, a més, ací perquè clar tot això condiciona el mercat. Des d'octubre fins avui, en aquest mig any, a mi m'agradaria que algun dia algú veiera la quantitat de persones que estan actuant en premsa en català. Ací fa un any hi havien tres locos en El Temps i algú més de SAO, i ahí s'acabava qualsevol intent de mitjà de comunicació en català. En aquests moments a mi m'agradaria saber, malgrat les diferències que puguem tindre, quanta gent hi ha funcionant a Canal 9 televisió, ràdio 4, etc en català. Això és un tinglado impensable. Quan es va crear El temps, el senyor Fuster deia que estavem locos, que aquest País només

donava per a una fulla parroquial. Varem trobar que agafar a Paco Perez, que era d'una revista que es deia l'Espill, a Ferran Torrent que venia cromos per les escoles, a Adolf Beltren que en aquell moment estudiava en l'Escola d'Arquitectura. No trobavem ningú. I això era tota la plantilla de periodistes, únics a tot el País Valencià. Estem parlant de fa quatre dies, no ens enganyem. No estem parlant dels anys cinquanta, estem parlant de fa cinc anys. Aleshores, sí que hi ha un aspecte que jo considere absolutament esperançador, perquè la lluita ara a l'escola, evidentment, és fonamental. Això dels xiquets és tràgic. Malgrat tot, la lluita forta és la comunicativa, per tant jo, des d'això ho veuria possitiu. Ací entra el tema TV3, fins i tot el conflicte TV3 que, malgrat tot, ha provocat en el cas dels catalans del Principat una certa consciència, una certa reacció de la societat civil. De fet, és molt sintomàtic que La Vanguardia et col·loca ja la programació de Canal 9. Això és molt important. El fenomen TV3, com a possitiu, ha provocat una reacció fortíssima. Al Parlament Valencià, l'altre dia, una interpel·lació del CDS va forçar el tema TV3, que ha comportat una conscienciació d'ajuntaments, d'institucions, important. Ha fet que, encara que Amadeu Fabregat no ho compleixca, tres-cents cinquanta ajuntaments, per unanimitat, hagin demanat la TVV en valencià, dels quals 42 corresponen a comarques de parla castellana; a més dels sindicats, les juntes de govern de totes les universitats, tot el Consell Valencià de Cultura. Hi ha una articulació que en aquest moment està parant a la dreta. El partit del govern s'ha vist encerclant. Hem estat forçant, clarament, al partit socialista que és qui provoca el tancament d'aixa televisió, que estava pactada per altra banda previament, juntament amb la dreta, que va condicionada per fer-li la punyeta al PSOE. Però el cas és que ahí s'ha creat per primera volta el gran debat de l'espai de comunicació. Això crec que és possitiu, i això ha arrossegat, en part, el Canal 9, no ens enganyem.

Si es confirma la notícia de que Jordi Garcia Candau voldria valencianitzar AITANA, pot ser això, i en el futur les emissores privades que ja pensen en desconnectar hores a Catalunya, això sempre servirà com a model. Mal està el País, això crec que ningú ho discuteix, però del tema que parlem si més no, mai havíem tingut tants elements a favor: des de professionals fins a mitjans com ara. Això en quan a possitiu i segurament sóc dels més pessimistes respecte al futur d'aquest País.

Com a coses negatives, aquesta època a mi em recorda la fi del segle XV, en la que aquests Països es van disgregant. L'articulació dels Països Catalans lentament s'ha acabat, perquè l'interés cada dia està més centrat en base al govern del senyor Lerma, Pujol o Cañellas. Això ha fet que cada vegada els interessos estiguen més centrats en l'àrea diguem-ne autònoma. Obviament, inclús nosaltres que estem en la broma aquesta d'El Temps, és molt complicat com hem d'informar per a que interesse ací i allà perquè les decisions de Lerma

segurament donen igual als d'Olot o Reus, i les d'en Pujol igualment als de Castelló o Alacant, no cal dir a Mallorca, però les de Barrionuevo ens afecten a tots. Cada dia més aquests països estan més vinculats al centre i això és un aspecte negatiu. L'altre aspecte negatiu és que açò no deixa de ser curiós que siga la primera vegada que algú es troba en una taula per a parlar del tema, açò en serio no se n'ha parlat mai.

Si va eixir TV3 i tot el lio va ser per una xamba, perquè va haver una serie de gent que es va entestar en articular açò, però mai ha hagut un debat, mai ha hagut una organització ni ací ni allà, com sí han existit agrupacions polítiques i culturals que es plantejen seriosament: anem a construir l'espai informatiu d'aquest país. I com s'ha de fer?: planificació, mitjans, etc. Tantes coses... crec que si alguna vegada la història ha jugat a favor nostre és ara; juga a favor de la tècnica, juga amb allò d'Europa; allò de les televisions sense fronteres, el senyor Mayor Zaragoza. El fet que el Parlament Europeu s'ocupe del tema TV3 no deixa de ser una qüestió important. El fet de que encara el senyor Barrionuevo i Lerma no hagin pogut tancar una televisió també és admirable. Però com a negatiu també s'ha de reconèixer que no hi ha res. Hi ha una tertulia, hi han uns Gifreus que s'interessen pel tema, però no deixa de ser un estudi, que ja està bé que el possem damunt la taula. Però no s'ha implicat mai a les estructures polítiques, econòmiques, i socials d'aquests països nostres, i a més d'això hi ha el que ha surtat ací. La qüestió serà veure si el front català: Canal 9 ràdio i televisió, si Aitana i TV3 són capaços, més enllà de l'idioma, de donar qualitat per combatre la qualitat. TV3 ha baixat molt la qualitat, i ací és on ha estat en gran part el seu l'èxit, a banda dels futbols que podia donar que ara els dona Canal 9 també.

ENRIQUE CERDAN TATO: Fets recents que valore positivament són, per exemple, la incorporació de Canal Nou, tant en Ràdio com en Televisió és un motiu de satisfacció per a tots. Naturalment deuria de incloure també l'existència de la TV3 com a fet altament positiu per al desenvolupament lingüístic i cultural de tots els països de parla catalana.

En quant als mitjans escrits sento una veritable inquietut perquè no s'han desenvolupat en la mesura que ho deuriem d'haver fet en l'àmbit del País Valencià. Observe que tenen poca incidència respecte a l'ús de la llengua Catalana i açò és molt preocupant. És important que la cultura iconogràfica, la cultura de la imatge, que reb un ciutadà qualsevol, siga en català. És a dir, prima amb molta freqüència la cultura icònica sobre la pròpia llengua on es produeix l'expressió parlada. La lectura icònica té un valor que la fa arribar a l'espectador encara que no entenga el català, i aquest és un fet verificat. Donant una xarrada, recentment, en Asp sobre la televisió i parlant sobre les televisions més noves per a nosaltres, vaig poder observar en uns vint-i-cinc xics i xiques que tots veien

La televisió, tant catalana com valenciana, malgrat que molts d'ells no entenien els diàlegs. Quan els vaig parlar de fer lectures en català es va plantejar un greu problema. Els joves veuen la televisió en català, però no l'escolten. Es fixen en la imatge, no en el llenguatge oral o parlat. Açò és important, i a Alacant són molt poques les empreses periodístiques que, no ja que ho facin tot en valencià, sino que ni tant sols publiquen unes fulles en valencià. Jo tinc una experiència personal que ajuda a explicar aquest fenomen. Era un projecte per a posar en marxa una nova revista. Treballava jo a l'staff de premsa de l'Ajuntament d'Alacant i vaig proposar a l'Alcalde la creació d'una revista bimensual sota el títol "Lloc de comunicació". Precisament vaig voler canalitzar l'esquema d'aquesta publicació i els seus continguts no solament en català sino emprant les dos llengües. Sols van eixir dos números, i aixó que era una revista de disseny. Únicament amb un trenta o quaranta per cent de presència del català. Amb aquesta revista vaig rebre les felicitacions de molts catalanoparlants, de grups de mestres, de grups socials, animant-me a seguir. Aquest és un fenomen que es repeteix molt. En la ràdio s'ha avançat molt més. La incorporació de noves ràdios naixcudes amb la intenció de fer ràdio en català ja és molt positiu, encara que alternen espais en castellà. I al mateix temps, emissores que sempre han parlat en castellà, hui tenen uns espais mínims en català.

Com a conclusió final diré que entenc com a fets favorables, l'aparició sobretot de mitjans audio-visuals en català i com a fets negatius la desaparició d'espais escrits en català.

JOAN FRANCESC MIRA: Evidentment a nivell polític només hi ha una cosa que s'haja de tindre en consideració i són els aspectes institucionals. El que passa és que a mi em fa l'efecte que els fets que haurien de ser hipotèticament favorables no sempre ho han estat, per exemple a nivell polític està clar que l'existència d'un espai polític específic, que abans no existia, marcat per la institucionalització autonòmica, ha creat un àmbit de poder valencià que abans no existia. Un àmbit de circulació, per tant de notícies, i de producció, que abans no existia, i això se suposa que hauria d'haver provocat l'existència d'una premsa que reflectira específicament aquest àmbit. Això de fet no ha ocorregut; no han aparegut diaris nous, o revistes noves -deixant de banda el cas especial d'El Temps- que corresponguen a aquest àmbit específic de producció de notícia i de vida política. Abans, evidentment una premsa valenciana, de nivell, de tot el País Valencià no tenia massa sentit perquè notícies del País Valencià no hi havien, ara si que hi han: hi ha un àmbit de circulació, de relacions polítiques. Els mateixos partits polítics tenen una estructura de País Valencià que abans no tenien, això engendra una quantitat de notícies, i un interès per l'espai específic del País Valencià que en teoria hauria de ser un fet favorable per a l'aparició d'una premsa valenciana, però no ho ha estat, excepte si vols una mínima premsa

institucional: publicacions de conselleries, publicacions municipals. Per altra banda, és evident que a nivell polític l'aparició d'aquesta institucionalització l'única cosa que ha creat, directament, ha estat la Televisió Valenciana i la Ràdio, i indirectament, Ràdio 4. En quan a fets culturals no veig que l'evolució d'una certa dinàmica pròpia haja tingut una repercussió en la premsa, també és veritat que ara s'engendren més notícies. S'està engendrant més notícia valenciana. El fet de tindre un Palau de la Música o un IVAM, etc, això crea una dinàmica cultural que engendra més notícia perquè fa deu anys tot es reduïa a les "giras per provincies" de les companyies forasteres. El mateix en quant al terreny econòmic. La Confederació Empresarial Valenciana té una presència pública superior a la d'abans, les organitzacions patronals i sindicals tenen un àmbit valencià, tot això, cultura política i economia, hauria d'haver promogut, més del que ho ha fet, l'aparició d'una premsa valenciana, hauria d'haver influït més en això. A Castelló ha aparegut un diari nou absolutament marginal; a València ni s'han reconvertit els diaris que existien ni ha aparegut cap diari nou. El nivell professional si que és cert que s'està formant una professió molt més voluminosa del que era fa deu anys. Ara té una envergadura la professió que fa deu anys no tenia. No han aparegut grans comunicadors però el nivell si ha augmentat en els últims anys. En quan a l'aspecte lingüístic els canvis no han estat els que s'esperaven, excepte la recent introducció de les ràdios i la televisió, ahí si s'ha donat un canvi en la posició institucional de l'idioma. Hi ha una certa contradicció entre un conjunt de fets que hipotèticament eren favorables i la relativament escassa repercussió que eixos fets favorables han tingut en el camp dels mitjans de comunicació que com en altres coses viu un desfasament entre les possibilitats tècniques i la realització d'això.

En quan a fets desfavorables podriem començar per l'escassa voluntat política de les institucions de recolçar, per iniciativa pròpia o com a finançament, la premsa valenciana en català, això està claríssim, i això té uns efectes a nivell lingüístic. A nivell econòmic també és clar que el nou empresariat tampoc potencia una premsa pròpia, ni tan sols invertint. Ningú ha orientat els beneficis econòmics cap a la premsa valenciana. Això s'ha produït a Castelló amb "Castellón diario" que és fruit d'una iniciativa d'empresaris taulellers. Això no ha passat ni a València ni a Alacant. Això és un fet desfavorable, jo considere un fet desfavorable les oportunitats perdudes. És evident que la professió s'ha ampliat, ha crescut però també és evident que una part d'aquesta professió està perfectament dispossada a deixar-se seduir pels tinglados institucionals que garantixen un bon sou amb poca feina i poca responsabilitat. Concretament la Ràdio i la Televisió Valenciana han seduit molts professionals interessants que una vegada allà han caigut en l'oblit perquè la seua feina no trascendeix en absolut.

MIQUEL ANGEL VILLENNA: Com a punts favorables s'ha de citar el naiximent de la ràdio i la televisió valenciana i el manteniment durant anys del setmanari EL TEMPS. Tanmateix crec que l'aparició dels mitjans citats no solament té importància per ser mitjans de comunicació en català, sino pel fet de ser mitjans de comunicació. No vull oblidar l'aparició de Ràdio 4, encara que no deixa de ser una emissora estatal que utilitza una llengua comunitària.

1.2

VP: No hi ha cap dubte que a nivell de grups d'informació, a nivell de presència del català als mitjans de comunicació, aquest és un moment únic en tota la història de la nació catalana. Això ja ho sabem, però, ¿què és el que passa en realitat?. Hi ha TVV, hi ha El Temps i tot això és positiu, no cal dir-ho. El que no podem oblidar, i això des del meu punt de vista és prou per a tancar aquest punt, és que malgrat tot s'ha de situar això en quines eren les exigències que aquesta societat demanava de cara a la vehiculació de la comunicació pública, en un altre apartat dins de l'àmbit nacional o des de l'àmbit lingüístic. Ara avance ja un tema que com tot el món sap, la comunicació dins dels segle XXI com pràcticament estem, ha passat de ser personal o interpersonal a ser absolutament extrapersonal, la qual cosa vol dir que l'àmbit de comunicació social dels mass-media, la penetració d'un vehicle lingüístic en uns media públics és la única garantia de que alguna cultura en la llengua persisteixca. I és en aquest context en que ens trobem, que és a més un context europeu, on es situa la Tv3 i TVV. En definitiva, el que no podem dir és que ara tenim uns equips formidables de comunicadors en català, periodistes. Això és un fenomen que cal situar, primer en les necessitats noves que ha creat una llengua en el nostre context politico-cultural en la Europa occidental i segona que malgrat tot, la situació del català en aquests mitjans de comunicació no és hui en dia, en 1990, ni com esperavem deu anys enrere, ni com podiem, ni com aquesta ciutat, objectivament podia, ni com necessitavem per tal que aquest espai de comunicació poguera tindre coherència.

RX: Està clar. S'ha aconseguit desenvolupar un mínim de comunicació en català que ja sabem quin és. Ara, la qüestió és analitzar comparativament aquest mínim que s'ha desenvolupat amb el conjunt dels mitjans de comunicació. Aquesta és la qüestió; i mentres que nosaltres hem aconseguit un cert desenvolupament, la veritat és que el creixement dels mitjans de comunicació, globalment, ha segut molt més gran del que nosaltres hem aconseguit. En aquest sentit si que podem fer una lectura parcialment optimista en la mesura en que hem aconseguit alguna cosa, però per altra banda no podem confiar-nos massa en això pel fet de que comparativament, respecte al conjunt de tots els mitjans, la nostra situació és molt pobra, molt feble, i per tant no és comparable a les expectatives que, si en els seixanta ens hagueren dit, en aquell moment, que

teniem una televisió, dos emissores de ràdio, etc, ens haguera paregut magnífic, clar. Però és que estem ja en els noranta. Aquesta és la qüestió clau. I després, pel que fa al nivell de dependència de l'exterior, jo assenyalaria dos coses, sobretot pel que fa als grups privats, és a dir, als grups privats de comunicació que actuen en el conjunt dels Països Catalans, i més específicament en el conjunt del País Valencià, que és el que millor conec, són clarament dependents econòmicament de societats espanyoles. D'altra banda, tenim un fet preocupant en les darreres concessions de les emissores d'FM, les quals, en consta, que els pocs projectes que es presentaren íntegrament en català i amb una programació íntegrament en català, foren rebutjats per la Generalitat Valenciana. Aquest també és un aspecte preocupant quan se li han donat a la "Radio Blanca" un conjunt d'emissores, el titular de la qual és un asturià vinculat al PSOE, que per tant farà una informació igual, totalment, a com la podria fer un d'Albacete, etc. I un últim aspecte en relació a la formació dels comunicadors des d'una perspectiva nacional, en la mesura en que tots sabem que cada dia per a l'emissió del que siga s'han de prendre un grapat de decisions pel que respecta a la selecció de les notícies, pel que fa a com es presenten i des de quina lectura es llegeixen o es donen aquestes notícies. Sabem que no hi ha res d'innocent en això i que la realitat és complexa i que per tant això és una reducció del que hi ha, en aquest sentit és en el que jo insisteixo en la importància, cabdal en aquests moments, si volem tirar endavant un espai català de comunicació, de l'actuació dels comunicadors des d'un prisma que siga autènticament nacional, perquè si no, no fem res. Cada dia estem assistint a la lectura de notícies des de la televisió i podem trobar-nos en que s'estan diguent les coses en valencià però amb una lectura més espanyola que la de la pròpia Televisió Espanyola, amb la qual cosa els avanços són molt dubtossos.

MA: Jo havia anotat en primer lloc, com a evaluació, la presència baixa del català en els mitjans de comunicació. Desglossada una miqueta seria: molt baixa i sense incidència massiva en la premsa escrita, baixa i desigual en la ràdio, sobretot en les cadenes de més audiència, baixa en el conjunt de la televisió i en una tendència a la baixa amb l'arribada de les televisions privades, amb els problemes de recepció de TV3 i amb les actuals pautes de programació de Canal 9 que, per cert, incompleix la seua llei de creació.

Per altra banda, voldria assenyalar que la dependència exterior és molt forta, en el sentit que Rafa comentava. Pel que respecta a la independència de les possibilitats tècniques i professionals en el conjunt de l'àrea definida cultural i lingüísticament hi ha elements característics del tercer món, que configurarien els Països Catalans com un país típic del tercer món, informativament parlant, a causa dels límits legals a l'autodeterminació informativa, encara que s'haja avançat alguna cosa des de la posada en marxa del sistema autonòmic.

Les limitacions en la investigació i l'aplicació de noves tecnologies; les decisions en aquest camp es prenen legalment fins i tot des de l'Estat, les limitacions al tràfic de notícies per la inexistència d'agències de notícies en català i, al menys en el País Valencià, la premsa, la ràdio i la televisió comercial segueixen pautes generals amb alguna excepció de sometiment a directrius de grups no valencians en la dinàmica global de concentració. I una última qüestió, una qüestió nova i de recent aparició, és el fenomen de les televisions locals, que viuen en un limbo d'al.legalitat. Crec que és un fenomen positiu perquè això pot suposar una major participació en la informació però al mateix temps hi ha un gran perill que en la pràctica poden servir als interessos de les autoritats locals sense cap control públic. Això està passant ja. Control públic previst en la mateixa Constitució, una falta de transparència en la gestió i en el finançament i la presumible tendència, d'acord en el model italià, a l'emissió en cadena o repetició de productes i, en definitiva, a falta d'estudis, tot sembla indicar que pràcticament no utilitzen, al menys a Alacant, el català. És un element més en el panorama general de televisió d'una tendència a la baixa de l'utilització del català.

EC: Jo en tot cas només afegiria una qüestió i és que evidentment cal veure la part optimista però dins d'un bloc en contra de l'aparició brutal de televisions i de mitjans de comunicació, això, la única cosa que comportaria és a entrar com a primera fase en una lluita, que és allà on podem influir, per a que hi haja una intercomunicació, com siga, de tots els mitjans públics si més no dependents del govern autonòmic de Catalunya i de València, per a que s'intercomuniquen, encara que siga via satèl.lit o com siga, per a que Canal 33 i TV3 estiga ací i Canal 9 allà; les dues emissores de ràdio valencianes que arriben a Elx que també arriben allà, aleshores tindriem quatre emissores de radio en català, en aquest país, tres televisions en català i per tant equilibrariem el punt en el qual vosaltres molt sensatament amainaveu el meu optimisme inicial. Això per una banda, i per altra allò que deiem de grups externs. En tot cas, el que està clar és que a aquest país, dins de les nostres autonomies, no hi ha cap grup que s'haja plantejat la creació d'una empresa en serio multimedia, per exemple, i no cal dir una agència d'informació que tu has anomenat, que és un element importantíssim per a cohesionar un país. Tot són Berlusconi, són Anayas, són grups multinacionals d'ací lligats a Europa, però en cap moment, -no en conec cap-, que passe per capital indígena. D'els pocs intents que han hagut, no cal ni parlar-ne.

ECT: En realitat, part del que he comentat abans es correspon a aquest apartat. No hi ha hagut un progrés qualitatiu en els últims anys en l'àrea de potenciar mitjans de comunicació propis que utilitzen el català com a llengua. Encara que

desconec les raons que han portat a una manca de foment empresarial en este àrea. Aquest és un punt molt interessant. Ha passat el temps suficient per a que els grups de comunicació hagueren creixgut més en la línia del català. Desconec com depenen els mitjans de comunicació dels organismes empresarials o de poder. Ni la relació d'aquests amb els interessos exteriors. Però evidentment sempre serà perjudicial l'existència de dependències exteriors alhora de plantejar mitjans de comunicació o espais comunicatius en català, perquè generalment són grups poc intel·ligents. Potencien escasament la nostra cultura, que pot ser una operació cultural interessant. Però els grups externs volen preocupar-se pels seus diners, no pel desenvolupament de la nostra cultura. L'alt percentatge de lectors, per exemple, en castellà els obliga quasi a fer mitjans en castellà, més que res per una rendabilitat econòmica, més que per una rendabilitat social, cultural, de dinamització de la societat. Crec, com a conclusió, que els grups externs són molt perjudicials per a nosaltres perquè són paràsits de la nostra societat que tant sols persegueixen benefici econòmic. Aquí a Alacant hi ha un clar exemple de premsa amb capital estranger. Si voleu ofertar a un grup empresarial alacantí la possibilitat d'una publicació en català, jo us assegure que en les nostres comarques no trobariem cap grup que financiera una publicació en català.

JFM: Aquí, grups de comunicació, les grans cadenes de ràdio -la SER, la COPE- no crec que tinguem més importància de la que tenien fa uns anys, el que sí que hi ha són més cadenes d'aquestes. Les que hi havien i les noves, si han canviat ho han fet en el sentit d'una major oferta, no crec que ho hagen fet qualitativament, ni en quan a una major adaptació a la realitat del País, i el mateix en el cas dels grups de la premsa escrita. Parlar de grups, al País Valencià, no és una cosa decisiva. En quan al nivell de presència del català als mitjans no és una qüestió opinable, és una qüestió constatable, simplement. Deixem El Temps, deixem les dos emissores institucionals que es fan en català, és important com a fet, com a símptoma, però no és tan important com a fenomen de gran abast social; ni El Temps arriba a una proporció tan gran de la població ni tampoc Ràdio 4 o Canal 9 Ràdio arriben a un percentatge important de la població. Continuen éssent mitjans qualitativament interessants però quantitativament minoritaris. Quan als mitjans que són majoritaris tenim la televisió que és ja tot un fenomen ben conegut pel tius de línia irregular i ambigua que duu, i en la premsa que arriba més a la gent, en els diaris, doncs pràcticament no s'ha notat la presència del català, ni tan sols una continuïtat per exemple en pàgines culturals, etc, on la presència del català és mínima. Estem, com qui diu, com estavem fa deu anys, ahí el canvi a nivell dels gran mitjans de comunicació de masses, excepte en el cas de la TVV, és mínim. I el nivell de dependència de l'exterior, això crec que sí ha crescut, perquè per exemple no existien tantes cadenes de ràdio dirigides des

de fora, com ara són la immensa majoria, no existien tantes cadenes de televisió des de l'exterior, pensades i fetes en castellà, i en premsa escrita fa deu anys ací no existia un fenomen com el de El País que és en aquest moment l'únic mitjà de premsa escrita que té una influència en el conjunt del País Valencià i que llegeixen les minories més o menys cultivades.

IAV: Tret del cas de Las Provincias o dels periòdic de Castelló, tots els mitjans de comunicació del País Valencià - exceptuant la RTVV- són empreses forànes, a més que en el cas de Las Provincias són empreses familiars desfades. Veig una gran dependència de les empreses de comunicació valencianes de l'exterior, i això es tradueix en el poc interès que mostren cap al manteniment de la nostra llengua. Curiosament, al País Valencià la presència dels mitjans escrits nacionals és proporcionalment més important que a altres comunitats, com és el cas d'El País. Açò sols s'explica per la falta d'interès de la premsa valenciana per donar una visió exacta del país. L'existència d'un periòdic en català és el termòmetre que defineix tant el caràcter de la societat valenciana com el de les empreses que es dediquen a difondre notícies.

1.3

VP: Per a mi hi ha un aspecte que cal posar sobre la taula que és si el que diríem un espai públic de comunicació és una qüestió espontània, és a dir, de demanda social, o no. En definitiva, si això de la llengua s'ha de potenciar donat que s'ha de respondre a unes hipotètiques expectatives de demanda. És un fenomen espontani o és un fenomen dirigit, controlat, en definitiva ?. Jo no crec que un fenomen tan tremendament social com el de la comunicació pugui ser espontani, no ho entenc, és mentida. Jo no m'he cregut mai que no ha existit el llarg de la història de la humanitat una política lingüística descaradíssima, política lingüística, lògicament, en un sentit concret. Respecte als anys immediatament futurs la meua valoració és la següent. Tal com he dit, hi ha un fenomen molt recent que canviaria la meua perspectiva immediata de cara a aconseguir un espai públic del català, al País Valencià, que seria la TVV però això és un fenomen brutalment dirigit. No és espontani, hi ha una voluntat política de fer que TVV existeixca o no i que existeixca en un sentit o en un altre. Això si que és imputable immediatament a un política feta per un govern. El govern actual, per a mi no mereix cap garantia, ho dic amb tota honestedat, és tota una incògnita. El tema de l'espai de comunicació en català és un tema polític, clarament de direcció política. De cara als pròxims deu anys ho veig una incògnita. Amb el PSOE no crec massa, i ho dic amb tots els respectes, però allò cert és que fa vuit anys hi havia moltíssims factors positius favorables per a crear aquest espai de comunicació, sense comparació, immensament més que ara, la qual cosa vol dir que estem en un procés que va cap a l'embornal. Són vuit anys d'anar cap avall. D'ací a vuit anys,

amb la mateixa dinàmica, no se què passarà. Però hi ha una altra alternativa que és que fins i tot podria donar-se el cas que el PSOE ni tant sols arribe a disposar de tots els resorts de poder que ara mateix té, amb la qual cosa possibilitaria que l'alternativa fora una altra. Pitjor fins i tot que el PSOE. La conclusió és terrible. Vist des d'aquest prisma, un espai de comunicació públic català, al País Valencià, el veig d'ací uns anys com una incògnita més aviat tènica.

RK: Sí, està ben clar. Suposé que tots tenim clar que el sistema de comunicació de qualsevol país és dependent del poder polític, com ho és també el sistema econòmic, i com qualsevol altre sistema de rellevament social; aleshores, des de l'àmbit estricte de la comunicació, exactament en la mesura que vivim en una societat que es diu democràtica, que es diu oberta, etc, es poden aconseguir uns mínims nivells d'influència sobre el poder polític, però tenint sempre ben clar que les decisions fonamentals estan en mans del poder polític. Pel que fa a les perspectives de canvi per als pròxims anys, jo entenc que el principal fil conductor del canvi, en l'àmbit de la comunicació s'està produint, tant en català com en castellà com en la resta de llengües, en l'espai europeu, per molt que des de la Comunitat Europea s'intente montar una certa defensa, i és el fet que va augmentar cada vegada més la penetració de productes americans. Aleshores, ens trobem en el problema que plantejava adés, és a dir, fins a quin punt la simple utilització del català ens resulta satisfactòria i tranquil·litzadora o molt encoratjadora, en el sentit dels continguts que es puguen vehicular. Més encara amb les televisions privades que van a eixamplar-ho molt més. Aleshores, pel que fa al futur, veig que en l'aspecte editorial, que ja hem assenyalar adés, pel que fa als llibres, i en la mesura en que l'àmbit de l'ensenyament és un espai prou consolidat, sí que es mantindrà ahí un camp més o menys sòlid; ara, quan parlem de la comunicació tendim, i per això ara he introduït allò de les editorials, a pensar massa exclusivament en premsa, ràdio, o en televisió i un dels aspectes més preocupants, al qual li veig un futur molt negre, ara per ara, és al món del disc. El món de la cançó, del gènere que siga en català, el qual es va enfonsar fa uns anys, no ha aconseguit treure el cap. D'altra banda, per acabar aquest aspecte, a mi em resulta molt curiós que en totes les enquestes apareix un espectativa per part de la població que assenyala que l'ús social, l'ús públic en la comunicació del català va a créixer. Això és el que espera la gent, i eixa espectativa quotidianament és negada tant pels poders dins de la comunicació, com pels actors de la comunicació supeditats a la voluntat de les seues empreses, com també pel poder polític directament. Hi ha una cosa en aquests moments que considere que és un enigma, però que podria ser esperançadora, el que passa és que en aquests moments no podem avançar res per que no sabem com se pot estar donant. Jo no se en aquests moments, quina és la reacció dels valenciano-parlants quan veuen aparèixer al senyor Lerma en la televisió valenciana parlant en

castellà, eixos elements de distorsió dins de la televisió Valenciana, tant dels polítics, que se supossa que parlen valencià, quan s'adreçen en castellà, com també quin efecte està tenint al meys sobre la població valenciano-parlant l'ús indiscriminat de les dues llengües que es fa d'una manera tan escandalosa en la televisió valenciana. Per ahí potser es podria trobar un cert fil d'esperança en el sentit de no confiar-ho a la bona voluntat del poder polític del qual sabem què de bona voluntat no en té massa, i per tant si no comptem amb la possibilitat que la nostra gent funcione d'alguna manera i es produeixca alguna protesta social o algun moviment de reactivació social, ho veig molt negre. Si no es dona això que ja dic que és molt hipotètic, a banda de ser un enigma, ho veig molt negre.

MA: En quan a les perspectives de canvi són practicament de la mateixa opinió que Vicent. Tinc una visió molt excèptica per què realment no hi ha un consens social que pugja forçar als sectors en possibilitats mínimes d'enfrontar-se al joc del poder polític i econòmic. En concret, un primer pas, i és practicament impossible hui per hui, seria l'establiment de polítiques informatives comunes entre València, Catalunya i les Illes, això simplement des del punt de vista valencià, d'acord amb les actuacions habituals del govern socialista, sembla practicament impossible, i per tant dic simplement escepticisme.

EC: He pres una nota: ha comentat Rafa una qüestió que per a mi és fonamental més enllà dels poders polítics, que és la desactivació de la societat civil. La liquidació de la societat civil en els darrers anys realment condiciona d'una manera brutal la possibilitat d'un espai informatiu comú. El que està passant ara a Barcelona, per exemple, amb la discussió del Modest Prats i Rossich sobre la discussió del Català, mirant-ho en la perspectiva de Barcelona fa terror. Vol dir que realment el tema no és que fa terror ací, sinó és que des d'aquest angle també fa terror allà, malgrat que ací hi ha un govern socialista i allà un govern diguem-ne nacionalista. Hi ha un fenòmen per tant, i un marc que cada dia és més preocupant a banda dels continguts del món anglosaxó, que és l'esquema i la legitimació brutal del nacionalisme espanyol. El PSOE una de les coses que si que ha aportat, siga Maragall, siga Ricard Pérez Casado, Lassaleta, Valenzuela o el senyor Lerma és que ha legitimat una situació d'introducció fins a la mèdula de la cultura i de l'esquema del nacionalisme espanyol. La qüestió és molt complicada quan a més el català avui no és imprescindible, es pot parlar castellà a tot arreu sense cap problema, el català no deixa de ser, en part, un luxe i per tant des d'aquest angle si que hem d'estar pessimistes. Des d'aquest angle és la desactivació, a més, com el nacionalisme espanyol és d'Estat, la cosa esdevé molt més complicada.

EOT: Si els polítics no prenen decisions al respecte, si la normalització es porta tant precàriament com ara, el futur, en aquestes comarques no crec que siga massa diferent del present. No sóc massa optimista. En el món del llibre en concret hi ha un cas a Alacant: l'editorial Aiguaclara que ha intentat i intenta desenvolupar una línia editorial en català. Aquesta és una dada interessant i positiva i ja s'han publicat un o dos llibres. Està pensada la creació de col·leccions per a l'escola en català. Això es produeix a Alacant, on no hi ha res sobre el tema. Pot ser, l'exemple d'aquesta editorial done peu a més iniciatives, malgrat tot, no deixa de ser pessimista.

JFM: Jo no veig moltes perspectives de canvi. En la premsa escrita no es veu cap possibilitat de que aparega un diari que vertebré tot el País Valencià; un diari nou demanaria una infraestructura i unes inversions de capital que no sembla que hi haja perspectiva d'això. A la ràdio tampoc veig massa possibilitats de canvi, la única cosa seria que Ràdio 4 o Canal 9 arribaren a tindre una audiència major i una certa influència, perquè no es veu una altra cosa si no és l'entrada d'alguna cadena des de Catalunya, però això també seria minoritari. L'evolució que puguera tindre la Televisió Valenciana però això és un dels més absolut misteris, ningú pot aventurar quina evolució tindrà, i en tot cas que TV3 tornara a una posició com la que tenia fa un any que era una televisió de consúm prou notable. O que El Temps adquirira una cota de penetració més alta de la que té, cosa que resulta difícil però no impossible. I no veig altres perspectives per als pròxims anys, perquè no veig que les institucions públiques facin un canvi de posició en aquest camp.

[NAV] La única perspectiva de canvi favorable que hi veig és l'augment del català a l'ens públic RTVV. Les altres perspectives possibles són la creació de les edicions per a tot el País de mitjans com l'ABC o El País, que poden ocupar un lloc a la premsa valenciana que ni Levante ni Las Provincias han sabut aprofitar. (NCM)

1.4:

VP: Hi ha un punt, que ha dit Eliseu, en el que jo em detindria que és el que fa referència a perquè la valoració del futur del català està feta des d'un prisma absolutament blavero i regional. Respecta al blaverisme, això s'ha dit en diferents treballs, és que ací de blaveros hi ha molts però a Barcelona ho són tots. Ho torne a dir; demanar, ho demanaria tot, el que passa és que a les instàncies polítiques només se'ls pot demanar si la ciutat està molt estructurada. És el peix que es menja la cua, ja se sap. El que està clar és que espere molt poc d'aquesta situació tan conflictiva. En tot cas jo no sóc pessimista. Espere sempre alguna reacció. Hi ha una cosa que segurament esta passada de moda però fa uns anys, quatre o cinc, anavem prou embolicats amb una cosa que deiem Comissió de

Normalització Lingüística, a la que no va reaccionar ningú. No espere que aquesta ciutat ho faça ara, però si que espere que algun dia es produeixquen reaccions fortes des d'instàncies de la societat. Estem travessant ara una època molt curiosa; per a mi són molt il·lustratives les coses que estan passant a un lloc que fa quatre dies es deia el "teló d'acer". Resulta que totes les coses que estan passant no ho ha provocat cap partit polític, per més que es diga. Això ho ha fet la gent d'autoorganització, la gent d'anar per casa. Jo crec bastant en els partits, sempre he estat organitzat. Tamboc crec que siga la base de tot, jo els done un tant per cent de la viabilitat, d'eficàcia i tot això però jo continue creguent moltíssim en l'autoorganització cívica. Si ara mateix resulta que això es veu totalment desarticulat, demà farà més bon dia.

RV: Jo subscriuria tot això i plantejaria el que deia abans que els canvis que s'estan produint en aquest moment a partir de l'aparició, en el cas concret del País Valencià, del Canal 9, ràdio 4, televisió, etc. En aquests moments és molt imprevisible quines són les reaccions que això puga generar en un futur, això per una banda, i després per altra també hi ha una incògnita i és ¿què va a passar en tots els joves que estan siguent escolaritzats en valencià?, especialment els valenciano-parlants. No tant castellano-parlants que han de tragar-se una assignatura més que és el valencià com els valenciano-parlant que estan aprenent la seua llengua d'una manera prou més fàcil a com ho varen fer les generacions anteriors. També, en l'àmbit de l'ensenyament mitjà, la gran quantitat de joves que estan rebent assignatures en català. Pel que fa a demandes concretes no en trobe. No estem en condicions de fer massa demandes i només en plantejaria una que ja he insinuat al principi, que seria la urgència per a que des de la Universitat de València, en aquest cas, es posen en marxa els estudis de periodisme, comunicació audio-visual, etc, en la perspectiva dels nous plans d'estudi, que puguen fer possible, en l'òptica que manté l'equip de govern de la Universitat, la formació de professionals que si més no rectifiquen lleugerament la perspectiva general respecte a la seua actuació en els mitjans.

MA: Jo ho havia plantejat d'una altra manera. Pensava quines polítiques parcials podien servir per a una acció i per a una reivindicació, és a dir, tractar de formular una mena de programa, no exhaustiu, perquè jo crec què, en tot cas, si té que passar això que tu comentaves, la gent ha de fer-ho al voltant del grup d'iniciatives, en partits, entitas culturals, o el que siga. Crec que ací és on tenim una pobressa important. No ha estat gratuïta la televisió en català i tots els problemes que hem estat aguantant. Jo tractava de respondre, a més, a crítiques que es feien abans, en primer lloc uns punts d'àmbit legal: un canvi de la legislació, per exemple de la Llei d'Ordenació de les Telecomunicacions, la Llei dels Tercers Canals, que permeta a les comunitats autònomes tindre un major

protagonisme en les noves tecnologies informatives, tant en investigació com en aplicació. Per exemple en temes de via satèl·lit, cable, etc, no tenim cap competència les autonomies.

Canvien els límits competencials en matèria informativa, en general, la creació d'una agència pública de notícies en l'àmbit dels Països Catalans, la regulació sobre televisions locals, l'exigència, als mensys, a les comarques valenciano-parlants de programació en català, la intervenció pública en l'afavoriment de creació de mitjans en català, açò és un demanda antiga. El compliment absolut de la Llei de Creació de Radiotelevisió Valenciana, que crec que és una bona llei, el que passa és que no s'està complint, les polítiques de coordinació, d'intercanvi i coproducció entre Televisió Valenciana i TV3. La coordinació d'intercanvi per a la formació de professionals als Països Catalans des de les universitats o des d'entitats privades o culturals, la supressió d'obstacles a la lliure recepció als Països Catalans de la TV3 i Televisió Valenciana, l'intercanvi d'experiències en seminaris permatents sobre qüestions informatives entre les universitats dels Països Catalans, perquè és cert que ací no hi ha una Facultat de Ciències de la Informació. Jo no conec en aquest tema la Universitat de València, però a Alacant funciona un taller d'imatge que produeix pel·lícules, la Facultat de Sociologia ha muntat ara una branca de publicitat. Hi han coses disperses però no estaria de més el tractar d'unificar-les, i coordinar les accions des d'associacions cíviques i culturals al voltant de projectes específics, com per exemple la confecció d'un mapa informatiu, perquè estem parlant de generalitats sense saber en cap moment quina és la realitat dels Països Catalans. Suposse que hi han estudis parcials però, per exemple, al País Valencià, un estudi exactament de la utilització del valencià a diversos mitjans no hi ha. És una eina de treball fonamental. Per exemple la producció de videogràfiques pròpies, etc.

EC: Jo trobe que els polítics, els nostres perquè són pocs i els altres perquè són diferents o contraris, fan la qüestió complicada. Jo faria tot l'esforç a través de l'articulació d'una xarxa en l'àmbit civil. Evidentment la vida civil si es possa a funcionar és la única possibilitat que tenim d'arrastrar a decisions fins i tot dubtosament legals. La nostra missió és forçar la legalitat, com hem fet sempre, a tota la vida política.

ECT: Jo sóc partidari de que siga la societat civil la que prenga la iniciativa de pressionar per a què es desenvolupen els mitjans de comunicació social en català. Però estem davant una societat civil molt apàtica i indiferent respecte el què succeix als seu voltant, i especialment davant els fenòmens culturals i lingüístics. I si no posem mecanismes per a que aquesta societat civil pugui fer front a les decisions que des de dalt es prenen, podem trobar-nos amb la desaparició

---

d'iniciatives que es varen prendre fa anys. Per desgràcia, prevaleix la intenció de les classes polítiques a la de la societat civil, i d'aquesta societat civil sols una mínima part reacciona, però sense mitjans adequats per a dur endavant la seua demanda.

JFM: A les instàncies polítiques, les demandes que s'haurien de fer són, bàsicament, que se prengueren en serio l'existència real del País Valencià i que li donaren un sentit, no únicament testimonial com és l'existència el Canal 9 ràdio, ni únicament per a respondre a una necessitat social, o a un imperatiu com és l'existència de la televisió. La segona, sobre la importància de la comunicació de la llengua i que actuaren en conseqüència, que finançaren programes, o fulls especials en els diaris, escrits en valencià. Els partits tenen una responsabilitat directa, tant el que està en el govern, que això no ho practica, com els partits de l'oposició que haurien d'insistir en aquest sentit. Evidentment uns perquè no els interessa, que és la dreta, i els altres perquè ho fan tan esporàdicament que sembla que no els interessa massa, com són els partits d'oposició, no ho fan. Què se'ls podria demanar a les entitats civils? realment tenen molt poques possibilitats més enllà del que siga fer una pressió cívica. Malgrat tot sembla que només hi ha una entitat capaç de fer una pressió d'un cert volum que és Acció Cultural. Entitats hi han però el que passa és que no es mouen. Les associacions falleres i esportives passen molt. Si la premsa ha de servir per a canviar la mentalitat pública no podem pretendre que la mentalitat social faci canviar la premsa. Les demandes haurien d'anar directament a aquestes instàncies polítiques.

MAV: Jo no crec que les instàncies polítiques facin res per tal de millorar la presència del català als mitjans de comunicació, amb algunes excepcions com ara Esquerra Unida. Potser la societat i alguns grups econòmics s'animen a treure profit del buit de la premsa en català, però en tot cas seria més com una declaració de principis que la resposta a una voluntat ferma.

2:

VP: Deixem els efectes de la política cultural i comunicativa. Un fenomen a tindre molt en compte és la confusió respecte a quin és l'àmbit polític, i és important que al menys a nivell universitari aquesta confusió no existeixca. Per a que es puga establir un àmbit públic i social de comunicació ha d'haver-hi un vehicle, ha d'haver-hi això que hom diu un llenguatge estandar. Lògicament un llenguatge estandar, en una situació socio-cultural com la del català, ha de ser objectivament i expresament provocat. No pot ser més o menys lliure, espontani, com a conseqüència d'una política indirecta que es fa a altres nivells. Ha de ser provocat. ¿Com es pot provocar aquest estandar del català, si resulta que el mateix territori i per tant una política unitària no és que no està clara, sino que

està explícitament negada ?. Home, es pot dir que hi ha unes firmes, uns pactes per a editar no se quines obretes de Lluïl. Home, això fa riure. Si això algú pretén posar-ho com a invalidació d'aquest argument. Això del tema de l'estandar. Un mateix registre que vehicule aquella comunicació dins de tot el marc nacional. Tot el món sabeu que hi ha un projecte - ara ja portem treballant un any llarg en el projecte- de fer un estudi per part de l'Institut d'Estudis Catalans. La única entitat que ara per ara queda en peu, legal i amb autoritat sobre tots els Països Catalans. La única. Això també és curiós . Si allà pels anys 20 un senyor o una institució feien unes normes ortogràfiques i hi havien molts resorts socials que automàticament acceptaven això. Ara suposse que això no passarà. L'Institut, segurament, eixe és el drama podrà fer unes propostes per a fer un estandar però no cal dir que la televisió se les passarà per on voldrà. Un altre fenomen, que abans ja anunciava, és que a la nostra àrea politico-cultural l'any 2000 no sobreviurà cap llengua, pareix ser que no sobreviurà en base a aquell principi que deiem que la comunicació ha deixat de ser interpersonal. Només ixes a l'escala ja és una altra comunicació. Les grans pautes de com s'ha de comunicar la gent es marquen amb la comunicació extrapersonal. Si avui la gent ací automàticament parla espanyol crec que no és perquè el català s'associe a la llengua dels llauradors, és mentida, sino perquè saben que el català no té un àmbit públic. I tot això porta per tant a la següent conclusió: que l'àmbit aquell públic del català només es pot explicar a través d'una estratègia comuna, i això és la gran contradicció, l'estratègia comuna a través de tot el territori. Ara políticament és inviable, perquè si més no els tres governs, això no solament no ho tenen clar sino que explícitament, i això ho dic amb tota la responsabilitat, tenen clar clar que això no pot anar endavant. Vull dir que la seua llengua és l'espanyol, i estic dient de tots el governs autonòmics, no em refereixo únicament al senyor Lerma. Bé, a partir d'ací crec que sí és important per a situar tots els aspectes puntuals de que passarà. Per exemple, passarà que ara una llengua sense uns media, i per tant sense una consistència d'un espai públic - aquesta consistència només la fan aquests mèdia- no anirà endavant, d'ahí la gran responsabilitat de que això es faci, i quan abans millor.

Segon: si aquest espai no es fa solidari pel que respecta al català, en l'espanyol podria ser que es denpenjaren algunes zones, i segurament en espanyol igualment podria tirar endavant. Sembla, i això no recorde si era la conclusió d'un estudi, però de cara al segle XXI una llengua que no disposesse de sis, set o vuit milions d'usuaris no te viabilitat. Fa un moment Rafa estava al.ludint a que la industria discogràfica no anava endavant. Tot el món sap que la industria cinematogràfica o la industria del llibre de text són una contradicció. Com és possible que se n'hagin de publicar tres o quatre versions diferents d'un llibre, això en termes purament econòmics és aberrant. Això no pot funcionar. El que

haviem dit alguna vegada com a gran principi aprioristic: el català si no és amb el País Valencià no pot perviure, resulta que ara fins i tot, verificacions objectives demostren que això és exacte. Si en els estrictes àmbits regionals administratius del principat no pot sobreviure, no cal dir que en el nostre cas de cap de les maneres. Tot està concatenat respecte a les preguntes concretes que apareixen al qüestionari. El tema dels doblatges és una cosa absolutament aberrant. Com és possible que no existeixca una política de doblatge i que pel·lícules que s'acaben de passar per TV3, al cap de tres dies s'haja d'invertir en un nou doblatge. Això en una societat que vullga funcionar amb uns esquemes econòmics, només es pot resoldre articulant una política en la que s'integren institucions polítiques, socials per a treure-ho endavant. Bé, resulta que la dinàmica que estem veient va molt en contra d'això. A ningú sembla preocupar-li res en absolut. Ni des de les publicacions, ni des de les emissores, segurament perquè saben que no arriba més enllà de l'Ebre. Ni a la televisió li importa res en absolut, no solament al País Valencià, ni fins i tot a les Illes on no existeix cap tipus de mania, ningú es preocupa en absolut per a que la gent de les Illes tinga una mínima sensibilitat per identificar-se automàticament, plenament amb el català que allà es parla. Això és una responsabilitat de tots plegats; de valencians, de mallorquins i de catalunyesos, no solament d'institucions públiques, de ciutadanes i de ciutadans.

La conclusió és que estem en un cercle viciós, que necessitem, com totes les llengües, vaja, crear un espai de comunicació públic; que aquest espai lògicament només es pot fonamentar a través d'un domini, d'un control dels grans mitjans de comunicació i que sense aquests mitjans no solament aquest espai no es crea sinó que si aquest espai no es crea la llengua no perviu en les coordenades culturals nostres i per tant les possibilitats immediates per a arribar a aquestes exigències se veuen tremendament boiroses.

2.1

RX:n' No se si tinc massa coses a dir, sobretot perquè moure's en el terreny de les possibilitats, encara que és el que s'ha de fer quan es fa prospectiva, ho veig molt difícil. Aleshores, pel que fa a la valoració dels avenços aconseguits, crec que ja ho hem dit tot. El que sí volia era que em donareu una informació de detall. Jo he observat que a Canal Nou Ràdio moltes vegades, quan s'informa de temes d'altres llocs de l'Estat per mig de la federació de mitjans, entra algú de Galicia, d'Andalusia, etc i curiosament mai he escoltat que entrara ningú de Catalunya. -(S. Enguix; Et puc assegurar que cada dia, inclús des d'Alacant i en català). Mira, doncs eixa seria una primera línia que caldria fomentar, el que passa és que ací no se fins a quin punt haurem de començar també a convertir-nos en productors de notícies per a que les notícies puguem eixir. Si no fem que passen coses, que ixquen als

mitjans i que es difonguen a tot el territori, malament. Aquesta potser una possibilitat d'intercomunicació. D'altra banda, és un lloc comú que tots conequem també, l'aïllament que hi ha entre els mitjans si més no escrita dins del País Valencià, és a dir, la informació de Castelló i la d'Alacant en termes provincials, entre cometes, practicamente no interessa en les altres provincies i aquest és un fenomen preocupant tot i que si què es noten, al menys a la ràdio i a la televisió també una certa voluntat de donar sempre una imatge global de tot el territori, si això va consolidant-se haurem aconseguit una mica que la gent tinga consciència de formar part d'un àmbit comú, allò que deia al principi, d'un marc que pot tindre una influència positiva i que a mes, en aquests moments, és molt difícil de limitar els aspectes que puja tindre més a llarg termini perquè sempre es mou en la dependència respecte al marc espanyol. En aquest sentit és preocupant què en molts casos són les notícies espanyoles les que ocupen llocs de més relleu que les notícies pròpies, etc. Parlant d'açò una dada anecdòtica que em preocupa és que havia observat què a la televisió valenciana els dibuixos animats eren sempre en valencià i a més en un valencià molt correcte, el dissabte passat ja em vaig trobar que els dibuixos animats eren ja directament en castellà. Això si que preocupa molt en la mesura de la repercussió social. Si els xiquets no continuen enganxant-se de la llengua ho tenim ben negre.

MA: El punt 2.1 crec que realment està contestat en el punt 1.1. Jo només volia fer una disgressió, més ideològica, al voltant de tot això i d'algunes opinions, sense entrar en debat. Crec que ens trobem en un punt de contradicció en les relacions entre les àrees del domini lingüístic. Crec que hi han les possibilitats institucionals, legals fins i tot de normalitat política que permetrien l'intercanvi. Això tindria que ser més possible del que era abans, i jo crec que això ha canviat per una serie de raons que no sabria definir exactament. Hi ha molt poca predisposició a tornar a debatre açò en certs cercles, hi hauna por política evident. En definitiva falta un debat públic sobre aquesta qüestió, però continuem parlant de Països Catalans d'alguna manera. Jo crec que això també suposaria una autocrítica des del valencianisme, des del nacionalisme progressista, per dir-ho d'alguna manera. Ens hem quedat què si no parlem és perquè estem convençuts de què tenim un model i crec què aquest era el model que es va fer servir en els debats dels anys seixanta i setanta sobretot i del quals no ha continuat un intercanvi d'idees, d'informació, de cultura, sobre allò probable, sino que ens hem quedat captius d'un debat de principis en el què encara continuem. Crec que en aquesta taula a eixit alguna opinió en eixe sentit. Vivim captius de la reflexió del que podrien haver estat els PPCC, i d'ahí no avancem. Faría una espècie de proposta, una disgressió: fa uns anys pensavem que una llengua per exemple, una cultura, no es podria salvar si no tenia un estat propi, això ja està desferrat.

Seria més lògic parlar de que no es pot salvar una llengua, en el sentit que deia Vicent, sense mitjans de comunicació propis. El mateix concepte de sobirania jurídica i política crec que està formulant-se i que d'alguna manera algú dirà alguna vegada que és la capacitat d'algun poder, no sabem si estatal o no-estatal que també, amb l'ingrés d'Espanya en Europa, tot està canviant, fins i tot la capacitat de que una població s'identifique amb uns símbols i que aquests arriben; no és la bandera i "l'himno", sino que és molt més complicat, i això arriba amb els mitjans de comunicació; no arriba de capaltra manera, no arriba amb manifestacions.

EC: És evident en els últims cinc anys han hagut moltes expectatives que no s'han realitzat com esperavem, com tindriem dret a esperar, perquè probablement han intervingut factors que no ve al cas analitzar. Una certa llibertat individual sí tenim, l'amnistia també i un estatut d'autonomia ja hi ha; sí que és veritat el que tu en un moment determinat has dit, que sí algun aspecte important ha tingut l'Estatut és que ha constituït d'alguna manera el País Valencià. Vist des d'Alacant, tindre un Estatut d'Autonomia ha estat molt important. Si mes no per a la pervivència de la Comunitat. Després confiavem molt en la Llei d'Us que evidentment no va eixir exactament com volíem, després amb la TV3 pensavem que amb allò sí que ho arreglaríem, va tindre el seu efecte malgrat tot, però res no acaba de salvar com voldríem aquest País. Canal 9 no cal dir-ho; El Temps, hem fet un cert esforç en mitjans de comunicació, el que passa és que evidentment no ha eixit tal i com es voldria. I no ha eixit com es voldria en part perquè hi ha una evolució brutal en la societat, hi ha un gran canvi de valors entre els quals, tu mateix ho has comentat, hem de canviar les perspectives, la gent ha d'identificar-se, i no és la bandera, d'acord, però sí més no fins fa no se quant temps eren uns noms emblemàtics: era el senyor Espriu, Fuster, Estellés. Sí que hi havien unes banderes amb les que el País se sentia identificat. En aquests moments crec que hi ha un debat profundíssim sobre la qüestió. Com a editor de llibres, la quantitat de llibres que he publicat en 3 i 4...amb els que hem donat joc a un debat, bo que jo crec hem fet bé d'oferir com a plataforma des de l'editorial, si que ha hagut un debat nacional el que passa és que si tot aquest debat no es concreta d'alguna manera, la pèrdua de valors encara serà més greu i el despiste general de la via nacional, i per tant de la dels mitjans de comunicació, també pot ser més greu, tot i que eixe debat d'alguna manera impedeix, en part, l'articulació del debat que s'està produint per part del meus amics de la tercera via i, a banda pot arribar a impedir l'articulació d'un espai d'informació propi, parlo de tota l'àrea nacional catalana, justament ells van per un altre cantó, no exactament fer un espai de comunicació nacional, sino que en tot cas, si es plantejen el tema que crec que encara no se l'han plantejat, aquest concretament, tot ha de ser nacional per a ells, que és el vell regional nostre. Per

tant hi ha un debat també, no en perspectiva, sino en la realitat, creat per què evidentment les coses no han eixit com volíem, per altra, pot ser l'ascens o l'aparició d'aquell valencianisme de la ciutat, i d'algunes comarques, del blaverisme, i evidentment entre que no ha eixit com volíem i que hi ha un debat que ha socavat d'alguna manera unes determinades perspectives que si que hi havien, la qüestió està un tant complicada, no obstant, són dels que confie fonamentalment en la via civil d'aquest país: la via civil enfortida per forçar la via política. Forçar els polítics no és massa difícil si civilment hi han unes fortes estructures, la prova evidentment és que el polític no crea la demanda social, va per darrere, els nostres partits van per darrere, el fet de la TVV està clar, si tenien els ajuntaments i la llei, està clar. Els polítics en aquest país, com a mínim, en aquest tema, juguen a la contra, però vaja, a pesar de tot, la via civil ha pogut forçar moltes coses. Des d'aquest angle es pot ser, crec, un tant optimista com a mínim. Optimista si s'aconsegueix articular eixa vida civil; a més crec que hi han molts detalls ja, cada dia més, del retorn cap a la vida civil i el desencant de la vida institucional de molta gent. També és veritat que és molt difícil fer la profecia de res, evidentment és molt complicat, en aquest moment fer cap profecia. Està el tema Europa, encara que jo ací sóc més pessimista que optimista. Europa probablement, si no anem molt preparats i molt articulats nacionalment, serà la liquidació -a més del castellà tindrem l'anglès- a la bèstia. Per tant, a Europa o be ens articlem necessàriament i urgentment molt més, i no únicament en l'espai de comunicació sinó també en l'espai econòmic, d'això què es diu àrea mediterrània -allò del TGV-, perquè si tot això no s'articula, i d'una manera molt ràpida, la nostra entrada a Europa per separat serà la liquidació definitiva. Europa pot ser molt positiva o pot ser la liquidació definitiva d'aquest País.

ECT: Jo no sé si aquell fenòmen que va definir un bon amic sota el títol " Alacant a part " segueix estant vigent. Pot ser què Alacant si està a part. Crec que políticament s'ha avançat poc. No existeix consciència de País Valencià, no s'ha vertebrat. Els polítics són els grans responsables, no han volgut, ni han sabut, ni han aconseguit vertebrar el País Valencià. Hi han massa "Xovinismes", d'Alacant respecte a València. La ignorància mútua Alacant-València, vicis burgesos que han aconseguit aquesta separació viciosa i cèrril. Les classes burgeses no han volgut tampoc potenciar aquesta vertebració. Les classes mitjanes s'han impregnat d'aquesta ideologia, fins i tot les classes treballadores. Hui per hui, moltes d'aquestes persones de les comarques del sud, estan sotmeses a la prepotència valenciana, no valenciana en el concepte província. Es rebelen contra aquesta suposada hegemonia, contra aquesta suposada dominació. Fins que al País Valencià no existeixca una consciència de País serà difícil vertebrar polítiques conjuntes a totes les comarques, i més a

més, acceptades per tots. M'espanta quan la gent progressista, entenent-la com a la gent d'un nivell intel·lectual elevat, ignoren aquest fenomen, inclús a València. Com a escriptor sóc rebutjant perquè m'identifique com a valencià. I és tant sols un exemple.

JEM: No crec què en l'àmbit polític s'hagin aconseguit avanços importants. No s'han produït acords polítics institucionals entre la Generalitat Valenciana i la de Catalunya per a promoure l'intercanvi d'emissions, per exemple. Ni per a fer una pressió conjunta a Madrid sobre les seccions regionals de la ràdio o la televisió espanyola. No s'ha fet tampoc cap tipus d'acord per a crear un espai d'informació conjunt, agències de notícies, etc. Es podria parlar de coses que es podrien haver fet, però de no de coses que s'hagin fet en el terreny bàsicament polític. En el terreny socio-econòmic diria el mateix, ni trobe que hagi augmentat la intercomunicació d'idees entre les dues àrees, bàsicament València i Catalunya, ni la intercomunicació social, d'iniciatives, ni en el terreny econòmic. No veig que la premsa valenciana porte més informació de Catalunya i Mallorca, ni al contrari. En quan a la llengua diria una cosa pareguda, fora del factor que va representar la introducció de TV3 al País Valencià, que va representar per a molta gent un cert canvi d'actitud lingüística davant de la llengua que arribava des de Barcelona. Això és important, però fora d'això no veig que s'hagin produït avanços importants. Sempre deixant de banda el cas d'El Temps, que és l'únic mitjà estructurat en el terreny de la intercomunicació de les tres àrees. Sí veig que encara és la premsa espanyola la que duu en cadascun dels territoris la informació dels altres. En eixe sentit estem igual que abans.

(MAV) Degut a la falta de col·laboració dels governs autònoms i els conflictes culturals existents no s'ha pogut crear la infraestructura necessària per a obrir vies d'intercomunicació entre els Països Catalans. No entenc com els consellers de cultura de cada comunitat no es reuneixen per a col·laborar en polítiques culturals. Tret d'alguna empresa editora, no s'ha creat res comú entre les comunitats, i no crec que això canvie en un curt espai de temps. Crec que en el camp de la indústria cultural, és a dir, en el del llibre, s'ha avançat i s'ha aconseguit un fluxe d'informació entre Catalunya i el País Valencià. Sense oblidar que entre les universitats s'han obert camins de col·laboració que la gent encara desconeix. (VB)

2.2

RX: Hi ha una altra qüestió: ¿és un espai informatiu català un espai informatiu que no es fa en català? ¿Fins a quin punt crear estructures o consolidar estructures per a després poder-les canviar és una qüestió viable? És a dir, la cosa més complicada és desfer una institució, per això, el problema més important de la televisió valenciana és la manera com apareix, independent de que la llei siga magnífica, el fet que haja

nascut com ho ha fet, i el fet que en aquests moments tinga la meitat de la programació en castellà fa molt més difícil d'anar recuperant el català dins de la Televisió Valenciana, que si haguera eixit des del primer moment amb uns nivells de qualitat més fluixets, encara que els nivells de qualitat que té ara, ja em diras... Ara salvem els informatius, per salvar alguna cosa, perquè si és des del punt de vista del format, per la presència i tal no queda malament, però si et poses a analitzar un poc els continguts, els criteris de selecció de notícies, etc, ja és una altra qüestió que pot ser certament preocupant. Però en fi, de tota manera subratllaria el que deia abans de que fins a quin punt els nous mitjans al País Valencià poden aconseguir una mínima consciència d'unitat, en aquest cas regional, dins del conjunt de Països Catalans?. I si que subratllaria un aspecte que crec que està completament guanyat i és el fet de que tota la història de la TV3 al País valencià si ha servit per a alguna cosa ha segut per a neutralitzar i desarticlar completament l'anticatalanisme lingüístic, que no el polític, però l'anticatalanisme lingüístic en aquests moments està totalment mort i no té cap possibilitat d'aixecar el cap. Ara, hi ha una qüestió central que no hem tractat i és que passa en l'àmbit local de comunicació. Pense que un dels espais en els que més possibilitats tenim d'avançar i de consolidar coses és l'àmbit local. Al País valencià, per exemple, a Catalunya molt més, la vitalitat de les comunicacions d'àmbit comarcal i local és espectacular i al País Valencià, com totes les coses, comparativament, no és el mateix però si que ha hagut i hi ha encara un espai important en l'àmbit municipal de revistetes que tenen la seua transcendència i la seua influència i que en molts casos hi ha un percentatge important de revistes exclusivament en català i d'altres que són bilingües. Per ahí probablement, i sobretot en l'àmbit de la ràdio municipal, que és una de les poques coses que encara queda pendent dins de l'ordenació de les comunicacions és per on podríem, potser, posar unes primeres bases, no les úniques però si unes primeres que ens permeteren després anar pujant en els distints estrats de la societat. La cosa central, al meu parer,, és que hem de crear un conflicte i que hem de denunciar totes les situacions denunciabls. Sense conflicte no avancem, sense plantejar discussió pública sobre la qüestió de la llengua i sobre la presència de la llengua a la comunicació social no tenim res a fer. De fet l'experiència de tota la història de la TV3, que podem valorar com a extremadament positiva, ens indica que el camí és per ahí, per la creació continua de conflicte en tots els àmbits que es puga, i en aquest sentit sí que caldria anar mirant les possibilitats de rearticular altra vegada la societat civil en la mesura en que la gent ja s'ha desencantat considerablement de les expectatives que havia dipositat en les institucions públiques i per ahí pense que aniria la marxa. D'altra banda, una qüestió que no tinc tampoc gens clara, és si la Televisió Valenciana pot tindre viabilitat de supervivència si continua augmentant el percentatge d'ús del castellà. Personalment no ho tinc gens clar, perquè en l'estat actual de

les televisions, i en vindran més, la justificació fonamental de la Televisió Valenciana sabem que deriva d'una banda de l'ús de la llengua, i de l'altra de centrar-se en la informació de caràcter de País Valencià. Si la llengua va minvant la seua presència no se si també l'audiència de la TVV anirà minvant com ja està començant a passar després del primer moment de curiositat inicial que havia dipositat molta gent. Aquest també és un enigma perquè açò està succeint ara i és difícil de saber, però no seria una hipòtesi rebutjable entendre que si la TVV va augmentat, i açò ho dic des d'una perspectiva no ideològica sino estrictament d'anàlisi social, l'ús del castellà, probablement també anirà minvant la seua audiència, en la mesura en que és una cosa que està per fer i està per veure quin és el mapa real d'audiència de la TVV, en quines comarques, en quins llocs de la ciutat és on té major audiència.

MA: Aquest tema ens introdueix a una qüestió que volia comentar. Trobe que s'ha aportat informació des d'una perspectiva molt cultural, molt de lletres, com si poguera deslligar-se de fenòmens més amplis, és a dir, que la repercussió que nosaltres li mirem directament, en el cas per exemple de la reducció del pressupost de la TVV, suposarà menys producció pròpia, etc. Això és una part del problema, però això el que supossa és una dinàmica i una política general de liberalització del mercat audio-visual i això també supossa que cada vegada més la TVV, i era una cosa previsible des del principi, no serà un televisió pública, serà una televisió de titularitat pública i de gestió comercial, absolutament. A partir d'ara començarà una guerra per la publicitat i a la fi, la programació la faran els publicitaris, això està clar, i també té una implicació lingüística clara. Ací, tot el que estem demanant és més regulació, estem en contra de la dinàmica general. Una dinàmica, la de la desregulació dels mitjans de comunicació, que és absolutament nefasta. Però això és coherent en tota una línia sociològica, política, etc, per a tota Europa. Jo crec que el problema més que siga tot en català és que arribe fins als Pirineus. Crec que són dos qüestions que no es poden relacionar. Suposse que el català no és el problema. El problema és que la gent connecte aquest canal. I tal i com van les coses, el problema serà l'anglès, no el català. Un altre problema, que no s'ha plantejat ací, és el tema de la informàtica, ¿com controlar la informàtica?. Es pot fer una informàtica en català ?. Hi han projectes ?. Com es pot abordar tot això, i a més el tema de la llengua i de la cultura, suposse que aquest és el gran problema. Per a mi, s'ha de fer reforçant, a nivell macro-general les polítiques macro-reguladores, i les polítiques de demanar serveis públics, fonamentalment. Realment, el gran problema és que o l'alternativa és aquesta, o és l'alternativa privada i ací ja no parlem de societat civil, etc. On està la iniciativa privada interessada en impulsar els espais en català ?. No hi ha cap empresa de mass-media d'àmbit nacional. Les úniques opcions o

són públiques o privades i la única opció real que queda és la pública i en la pública hem de tindre molt clar que hem d'anar a demanar molta més regulació de la que hi ha, i això toca amb els interessos generals. Aço és el gran problema, tota la resta serà qüestió de matisos, qüestions parcials, etc. La solució és pública. El problema amb el que ens podem trovar és que hi hagin dos o tres canals que es puguen veure a tot el País Valencià en un català estandar però que ningú connecte això per que l'oferta no es pugja fer amb qualitat. Què passarà quan arribe la televisió d'alta definició, hi haurà capacitat per a reciclar tècnicament tot això?. No ho se molt bé. Com és pot arribar a connexions amb els satèl.lits internacionals?. Quan s'arribe al satèl.lit directe i connectat al cable la realitat canviarà molt, el temps de doblatge canviar també molt.

ECT: La societat civil és la que ha de mobilitzar-se. Han d'exigir l'ús del català a tots els nivells. Però crec que a curt plaç seran pocs. Pot ser d'aquí a deu anys, si Europa no ens fot, podrem veure una generació de gent formada en català, que entendran la nostra problemàtica. Com antic militant d'un partit polític no nacionalista, però sí amb molts membres nacionalistes, crec que el concepte cultural de Països Catalans no cualla en la classe política. Aquest punt, que pot semblar no tindre importància, és un punt de reflexió, inclús en l'actualitat. Catalunya, València i la resta de territoris de parla catalana, deuen redefinir les seues unions culturals, no polítiques, que seràn de segon ordre. En un primer pas hem d'entendre que culturalment sí que existeixen uns Països Catalans, de llengua i cultura comuna. Això s'ha de tindre clar. El primer pas per a la consolidació d'uns mitjans en català és la consolidació d'una societat que tinga clara quina és la seua cultura i la seua forma de comunicació.

JFM: Pel que respecta a les perspectives sectorial no em trobe capaç de fer una prospectiva, si no és a curt termini. No veig que en els proxims anys vagi a canviar molt la cosa. Excepte l'entrada massiva d'emissores comercials, que es preveu vindre, no crec que al País Valencià es done un important canvi a la ràdio els pròxims anys, per exemple. Això voldrà dir una major presència de llengua i continguts espanyols i una major reducció de la part de la societat valenciana que tindrà un mitjà de comunicació propi. Ara, la proporció de gent que veu TV3 s'ha reduït al mínim. Al País Valencià les perspectives són negres. Una solució seria si tal com ha dit J. García Candau es potencia i es valencianitza el circuit regional de TVE que podria, si es fa una oferta interessant, representar un avanç important. A la ràdio i a la premsa no crec que canvien les coses.

En quan a les indústries culturals tenim una producció normal en el terreny literari, però deficitari en tot allò que és el llibre pràctic, divulgatiu, o tècnic, que es fa majoritàriament en espanyol. En la discografia i el video és el mateix. El mercat comercial està totalment íntegrament dominat pel

castellà, i això tindria solució només amb una decidida intervenció institucional, que no només a València no és previsible, sino que a Catalunya tampoc. No hi ha altra manera. De moment podem oferir El Temps que ja l'estem oferint.

MAV: L'únic canvi possible hauria d'anar cap a una major catalanització de la TVV i l'inici de noves vies de col.laboració amb la TV3. Exceptuant El Temps i les edicions especials d'El País, en l'àrea de la premsa escrita no crec que augmente la influència i l'intercanvi d'informació entre les comunitats. Respecte als altres mitjans, a excepció del llibre, no crec que hi hagin més avenços. Per últim crec que una major col.laboració entre les conselleries de cultura, el foment de l'activitat universitària en l'àrea del català, l'augment de l'ús del valencià a la TVV i l'aparició d'un diari en català han de ser les principals demandes d'una societat que vullga normalitzar el català als mitjans de comunicació. Això sí, ha de ser la societat i la pròpia professió la que demande aquestes coses.

C) ILLES BALEARS

- (DP) Damià Pons i Pons, professor de literatura (moderador).
- (JB) Jordi Bayona, periodista.
- (MC) Miquel Cardell, periodista.
- (JL) Joan F. López Casanovas, parlamentari.
- (AM) Antoni Mir, director de l'OCB.
- (MO) Maties Oliver, advocat i gerent de Voltor.
- (CP) Climent Picornell, vice-rector de la UIB.
- (XS) Xesca Sastre, periodista.
- (MS) Miquel Serra, empresari de premsa.
- (SV) Sebastià Verd, periodista.

LA CONSTRUCCIÓN D'UN ESPAI CATALA DE COMUNICACIÓ

Area de les Illes Balears. 06-03-90.
Centre de Cultura de "Sa Nostra"
Palma (Mallorca)

D.P.- Simplement es tracta d'anar manifestant les opinions sobre el qüestionari que prèviament ha elaborat Josep Gifreu. En Miquel Serra deia fa un moment que és un qüestionari molt teòric i molt abstracte. Jo crec que precisament la funció d'aquesta sessió d'avui és concretar i arrelar cadascuna d'aquestes abstraccions dins el context concret de les Illes Balears, i, si voleu, també dels Països Catalans, sobretot dins les experiències i dins les àrees del coneixement del món de la comunicació que té cadascú de nosaltres, gent que està relacionada amb empreses comunicatives o amb experiències comunicatives o, si més no, és observadora del fenomen de la comunicació des d'una perspectiva o altra.

A mi me pareix que el qüestionari que ha enviat Josep Gifreu té dos grans blocs: un primer que es refereix a l'àmbit de les Illes Balears, el que ell en diu articulació de la comunicació a l'interior de cada àrea, que seria, per tant, l'àmbit de les Illes Balears. Hi hauria un doble nivell: un d'anàlisi de la situació actual i un de prospectiva d'anàlisi de les línies de futur que s'estan veient dins la situació actual; i després hi hauria un segon nivell que seria l'àmbit dels Països Catalans: quin és el grau d'intercomunicació existent en la situació actual a nivell de comunicació i quines perspectives de futur hi pot haver, quines serien les línies que s'haurien de potenciar de cara el fu-

hi pot haver i quines serien les línies que s'haurien de potenciar perquè existís aquesta intercomunicació. Tot això sempre relacionat a una sèrie d'àmbits que són els que a Josep Gifreu li interessien especialment, que són l'àmbit cultural, l'àmbit lingüístic i també l'àmbit lingüístic com a fenomen social a la vegada que com a fenomen redefinidor, que això és una idea seva, redefinidor de nous espais d'identitat col·lectiva, per dir-ho d'alguna manera, una teoria en la qual ha treballat bastant.

Una mica el que n'ha de sortir de tot això és un informe per a una investigació que ell dirigeix i que realitza amb una sèrie de professionals de la UAB, amb assessorament i amb aportació i informació de gent dels Països Catalans, una cosa una mica semblant a aquell estudi que ja va fer l'any 73 o 74 en el qual feia una anàlisi referit exclusivament a Catalunya, una anàlisi de passat i de present. En canvi deixava una mica buida de contingut la perspectiva de futur, i ara es tractaria d'omplir això.

La funció d'aquesta sessió és anar aportant informació que ell pugui integrar dins l'estudi que realitza, i a la vegada utilitzar les vostres aportacions personals com a apèndix del seu treball. Això ja ho diu, prèvia repassada que vosaltres hi pogueu fer una vegada us enviïn la transcripció.

D'altra banda, una cosa que també queda clara aquí és que no es tracta de convertir aquesta sessió en un debat de punts de vista contrastats, sinó que és una aportació personal de punts de vista de cadascú. El punt de vista dels altres pot, diríem, ser mediatitzat, interferit, motivat pels punts de vista dels altres, però no convertim la sessió en un debat perquè no és la finalitat que té.

Bé, després d'aquesta introducció podríem començar la sessió sobre l'articulació de la comunicació a l'interior de cada àrea: problemàtica i perspectives. Podríem fer una doble volta de cada punt: una primera en què cada u hi diu la seva (us demanaria que no fossin intervencions excessivament llargues), i una segona volta perquè tothom pugui matisar el seu primer punt de vista o a partir de les opinions que hagi sentit en els altres. Si us sembla bé, podríem seguir aquest procediment.

Primer punt: Avaluació dels principals fets esdevinguts els darrers anys a l'àrea en matèria de comunicació social: principals fets favorables i principals fets desfavorables.

Evidentment, és un balanç del darrer període de temps en matèria comunicativa. Mates Oliver, podries ser tu qui estrenàs la sessió.

MO.- Fets favorables: difusió, implantació i èxit de la TV en català. Desfavorables: la demostració de la impossibilitat d'un diari, d'un setmanari normalitzat en català.

DP.- Hauríem d'anar alerta en caure en les enumeracions... començaria posar-hi una mica de greix, perquè si no...

CP.- Jo aquí no sé si la pregunta es complica molt a nivell dels fets esdevinguts favorables a la potenciació dels propis mitjans. No només hem de parlar dels fets favorables dels propis mitjans sinó també dels favorables a altres nivells, com per exemple el polític, en què cal comentar la situació de l'autonomia.

DP.- S'ha de parlar de fets favorables en general, però referits a la comunicació.

CP.- Jo vos diré el que havia escrit, que no he preparat molt. Jo no incidia directament damunt els mitjans de comunicació perquè creia que després se'n parlaria... Jo havia apuntat com a aspectes favorables el fet d'una política d'autogovern com a eina redreçadora, en general, de la valoració social del català. Crec que això s'hauria de tractar avui, és important després de set anys de l'estatut d'autonomia, i crec que s'ha de tenir en compte el fet que hi hagi una llei de normalització lingüística que dona cos legal a tota la qüestió de la difusió del català. Crec que és un fet favorable que existesquin plans d'estudis que en aquests moments fan obligatori el coneixement del català: vull dir que potencia el nivell de lectors o d'escoltadors, o el nivell de gent que coneix l'idioma i que, per tant, formen una bona base que de retruc pot ser important a l'hora de tenir possibles consumidors, uns consumidors que abans no se tenien. Fets com aquests, tots en devem tenir uns quants "in mente".

Evidentment, a la relació dels desfavorables, no crec que jo sigui molt original, entenc que la resistència per part del govern de la Comunitat Autònoma de no tenir una política clara per afavorir la difusió del català en àmbits concrets ha fet possible que ens trobàssim sense mitjans de comunicació en català (contràriament al que ha fet el govern de Catalunya). És una cosa que s'ha de tenir en compte com a molt desfavorable. I, evidentment, l'enorme pressió del castellà en tots els nivells, la qual cosa fa que no existesqui una base social de demanda àmplia, que la Llei de Normalització Lingüística sigui pràcticament res si exceptuem el marc legal del qual jo parlava al principi i que hi hagi un descens de l'ús del català a jutjar per les enquestes que s'han fet... És inevitable que això sigui així. Bé,

.. això són converses generals sense baixar al nivell autonòmic ni al professional...

SV.- Vull anotar com a punts favorables i amb caràcter general, l'increment del nombre d'hores de TV en català. Molt concretament, la recepció de TV3, del Canal 33, l'ampliació horària que va tenir en el seu dia TVE2 que marcava per primera vegada un àmbit de comunicació en català compatible, en almanco dues de les comunitats de parla catalana; l'aparició de Ràdio 4; la presència o potenciació d'una premsa, ràdio i televisions locals que utilitzen preferentment el català i que dins els seus mitjans i en la seva escala tenen molta importància. Tot això com a punts favorables.

Com a punts desfavorables, en primer lloc la pròpia desaparició de TVE2 en català, un àmbit que l'havíem anotat com a favorable però que la desconexió l'ha fet desfavorable; la no existència d'una premsa normalitzada no local, no de pobles, sinó interinsular en català; també el fet que no hi hagi per part de les autoritats autonòmiques ni dels poders autònoms en general, per motius econòmics o polítics, cap voluntat d'implantar aquesta premsa, ràdio i televisió en la nostra llengua; i tot això completat amb el fet que, si bé des del punt de vista de comunicació no es pot considerar negatiu però sí que ho és en l'aspecte lingüístic, la televisió privada serà en castellà (si no es demostra el contrari); i la progressiva proliferació d'antenes parabòliques que capten televisió en llengua estrangera, que també constitueixen un fet desfavorable quant a l'ús del català.

MS.- Vull apuntar, des del punt de vista de fets favorables, i crec que s'ha de remarcar molt, i tal vegada sense entrar

en colisió amb el que ha dit SV, la iniciativa empresarial d'aquests darrers anys. Crec que ha estat molt important no únicament per part dels mitjans regionals sinó també per part dels mitjans forans, és a dir, de les petites publicacions que amb un esperit més tost comunicatiu i emprant especialment la llengua catalana, han fet possible que avui a tota Mallorca, pràcticament a cada municipi hi hagi un, o dos i fins tres publicacions, que en total són 47. Crec que el sentit de comunicació regional ha estat molt important amb la presència d'aquests diaris i en el sentit que hi ha delegacions a Inca i Manacor dels diaris de Ciutat, és a dir que ara s'està fomentant una comunicació que abans, fa un parell d'anys, pràcticament no existia. Hi ha un seguiment de la notícia que es produeix a Inca, Manacor, Capdepera o Muro... per part de la premsa regional, inclús amb delegacions a les altres illes (Menorca). El que passa és que tenim una població escassa amb molts de mitjans i molt diversificats que fan servir la llengua castellana dominantment i la catalana d'una manera més restringida, per ventura més opinativa. Es castellà s'usa més per comunicar informació i potser el català per comunicar opinions, i crec que en aquest aspecte s'ha de destacar la iniciativa de la Gran Enciclopèdia de Mallorca que precisament és una tasca en català en què s'està recopilant o compilant tota una sèrie de fets a partir d'una iniciativa d'un equip de mitjans de comunicació.

Com a fets més negatius, crec que hauríem de referir-nos al món periodístic, a la premsa, que és el món que coneix més. Per ventura la competència empresarial ha fet que de vegades sorgissin discrepàncies, malentesos i fins i tot controvèrsies dins l'aspecte periodístic i no precisament

dins l'aspecte gerencial o empresarial. Jo he vist polèmiques en els mitjans que de vagades, com a periodista, s'escapaven un poc de la nostra comprensió i que per ventura entraven més en l'àmbit empresarial.

També crec que és molt important l'espècie d'invasió, per dir-ho de qualque manera, de professionals de Ciències de la Informació de fora, especialment Navarra i Bilbao, que vénen a treballar a Mallorca i que tenen un problema d'adaptació bastant gros, no només per a la llengua sinó per part de la nostra idiosincràcia. L'altre dia, una persona del Diari de Mallorca comentava que en tenien vuit o nou; al Balears i a Última Hora són també vuit o nou: crec que són un pes molt important dins una redacció tenir aquests grups de gent transplantada.

D.P.- Perdona: és que no hi ha professionals autòctons?

M.S.- No, no n'hi ha.

C.G.- Potser ajuntant una mica els fets favorables que s'han manifestat en les tres intervencions que hi ha hagut, el fet de la Llei de Normalització Lingüística, el pacte que han firmat tres institucions per a la normalització de la llengua i aquesta premsa a què s'ha referit en MS, jo afegiria com una situació desfavorable que aquesta premsa local sigui en català mentre que els principals mitjans de difusió en la seva majoria siguin en castellà: dic que és desfavorable perquè una vegada més la llengua en català, la comunicació en català, és més de segona categoria.

Una altra cosa important és el fet desfavorable que la invasió d'una gent formada periodísticament en caste-

llà treballi aquí mentre nòtam aquesta manca d'informació en català que, crec, reverteix en el fet que no hi hagi competència periodística disn els mitjans de comunicació actuals.

D.P.- Obrim ara un torn de paraules, si us sembla.

J.B.- Vull puntualitzar sobre el que s'ha dit del fet autonòmic, de la política de les autonomies. Crec que una de les grans carències en relació a l'expectativa que havia creat l'Estatut d'Autonomia és la presència del catalè en els mitjans de comunicació, evidentment bastant pobra. Hauríem de preguntar, per què? Crec que segurament per causes polítiques, que les veig bastant clares: l'autonomia de les Balears està gestionada per un grup polític que no hi creu massa, nous conversos ~~de~~ això de la llengua i la cultura catalana. Queda molt camí per fer que no s'ha fet.

Una altra cosa que vull puntualitzar és respecte de la premsa forana. La premsa forana està en un moment molt delicat, dolent. No sé si a Menorca es pot parlar de premsa forana... El cert és que a Mallorca està en decadència. No sé si ho seguiu un poc, però normalment ho duen dos al.lots de l'Obra Cultural, que ho fan quan poden i que en general les revistes mensuals passen a ser bimensuals, i costa molt, i tot és decadent.

Després hi ha un altre factor en l'aspecte negatiu. En els darrers deu anys hi ha hagut un desenvolupament econòmic a Mallorca -i a les Balears- importantíssim, que ha permés que tota l'estructura social se'n beneficiàs, però que no ha comportat en absolut cap augment cultural, ja sigui en el terreny de la cultura pròpiament dita ni en la implanta-

ció del català en els mitjans de comunicació. Això es veu quan hi ha un hotelier a Cala Millor que dedica 6 milions de pessetes a un equip de futbol i que a cap se li hagi acudit fer una petita ràdio en català o potenciar un petit diariet. Estam en una època de prosperitat econòmica molt forta i no sé si és normal que en un procés històric d'aquesta naturalesa no s'invertesqui part d'aquesta riquesa en el camp de la cultura.

J.L.- Subscriu moltes coses que s'han dit i tal vegada no hem posat prou èmfasi en el paper que ha jugat la societat civil, les entitats no institucionals, no oficials, en la dinamització de la normalització lingüística a través dels mitjans de comunicació. Donat que el govern de les Balears no s'ha distingit precisament per l'impuls i les decisions fermes en aquesta matèria, hem vist que han sorgit en el si de Mallorca, VOLTOR S.A., MUSSOL a Menorca, i a Eivissa també ha estat una moguda entorn de les institucions però no dirigida per les institucions sinó motivades.

Crec que és un fet positiu que cal valorar i que té l'altra cara negativa: tenim un Estatut d'Autonomia que en el seu Art. 15, si no m'equivoc en el 15.1, atorga les mateixes possibilitats competencials que té l'Estatut de Catalunya o el de València; en canvi, el que no tenim és l'Autonomia aconseguida per l'Art. 151 de la Constitució i, per tant, aquestes competències no són efectives, no es poden posar en pràctica, sobretot en mitjans ràdiovisuals. Aleshores, la política que hem observat, i crec que és negatiu

també en aquest aspecte, és una política subvencionadora per part de les entitats públiques, una política subsidiària. Això es nota molt, per exemple, en la manca de voluntat per desenvolupar la llei d'assignació de freqüència de ràdio, de freqüència modulada. Per exemple, el govern balear no ha demanat una emissora de freqüència modulada institucional com han demanat i tenen moltíssimes Autonomies de l'Art. 143. Crec que és una cosa negativa també, i vull tal vegada no insistir en els aspectes positius que ja s'han dit, l'existència d'una llei de telecomunicacions que es va publicar l'any 1987 i que al cap d'un any ha desenvolupat un Plan Nacional de Comunicaciones que impedeix de fet que es puguin estructurar les televisions privades a través dels àmbits lingüístics o dels àmbits culturals: això queda textualment i realment impedit. Hi ha hagut també una manca de coordinació, que era possible, entre les institucions, entre els governs autonòmics. Concretament a les illes Balears tenim una llei que crea el Consell Assessor de TVE a les Illes Balears i una llei de creació de la Companyia de ràdio i TV absolutament lletra morta perquè no hi ha cap voluntat d'impulsar, com ha fet Múrcia recentment, per posar un exemple competencialment pròxim, que amb 100 milions de pessetes ha endagat una política de 3er canal i d'emissora institucional de ràdio. Fens que també són aspectes positius molt destacables l'impuls, la reconversió de Ràdio Cadena Española en Ràdio 4, si bé també té una cara negativa en el sentit que la cobertura encara no és interinsular: es rep amb molta dificultat a Eivissa i Menorca i, òbviament, Ràdio 5 només té una cobertura palmesana.

Voldria assenyalar també com a aspecte negatiu el caràcter diglòssic en què sovint, per les emissores de ràdio, s'utili-

litza la llengua. Efectivament, hi ha programes en català, i cada vegada n'hi ha més, però sempre són programes circumscrits a determinats tipus d'espais informatius o culturals, encara que queda pendent un bon informatiu esportiu en català malgrat els esforços que fan, ~~xxaxxx~~ que és molt positiu, les emissores que trasnmeten els partits del Mallorca en català. Tot això ajuda molt, però també és una moneda de dues cares.

Vull insistir també en l'amenaça, que encara no hem vist aquí, que pot significar per l'ús del català la presència de les Televisions privades; l'ofec o les dificultats gravíssimes en què es troben les inciatives locals, tant emissores de ràdio com TV... I trobo que ja n'he dites prou.

DP.- (Dirigint-se a Miquel Cardell) Podries fer la teva intervenció de la primera volta, si ja t'has integrat, perquè has arribat quan ja havíem iniciat el primer torn.

MC.- Hi ha un fet sobretot que jo voldria destacar dins els fets desfavorables , més que una divisió entre els que estan a favor de la llengua catalana i els que hi estan en contra. Jo el que detecto és una doble moral, tant per part del govern autonòmic com per part del govern central, com per part d'entitats que ens han acollit aquí (es refereix a "Sa Nostra"), entitats potents econòmicament i culturalment. És el que podríem dir la doble moral resumida en "Sa Nostra" Caja de Baleares, o que, pel fet que som aquí, aquests dies han arribat documents per apuntar nins en un club de "Sa Nostra" Caja de Baleares: nombre del niño, edad, ... etc. Això és la política que fa el govern autonòmic i també la política que fa de tots els mitjans de comunicació el govern central. Per exemple, la política de telecomunicacions i tota la llei, per mi, de televisions privades.

Parlant de la doble moral s'ha de parlar del govern autonòmic, de la seva falta de voluntat política de fer coses, en concret en la política de comunicacions. Això s'ha dit ja aquí millor del que jo ho diria. Hi afegiria també que en els diaris que poden ser el principal mitjà de formació d'opinió pública, quant a opinió pública, jo crec que la doble moral també es detecta en molts de diaris: els editorials estan decididament a favor de la normalització lingüística i llavors llegeixes les pàgines i veus que no només no és així, sinó que és absolutament el contrari. I tot seguit hi ha una sèrie de campanyetes!... A mi, el que em fa tenir por, és que aquests fets negatius, a la llarga, tinguin més pes que els fets positius vehiculats des de les bases, des de les entitats socials, i pel que fa a comunicació, des d'aquests petits mitjans de comunicació locals i comarcals que són, possiblement, els més interessants en aquest moment.

DP.- Començaríem una segona volta, això és el que us deman. En primer lloc, molta brevetat; segon, completar les enumeracions amb valoracions. perquè hem d'anar alerta a no enumerar només factors i no sospesar-los; i tercera cosa, que féssiu una mica més d'insistència en els elements econòmics, empresarials, de vehiculació d'ideologies polítiques que hi ha darrera els mitjans i deixàssim una mica l'aspecte lingüístic per al punt següent que és un aspecte important del punt 2 .

CP.- La meua incidència era respecte fets favorables i desfavorables que han sortit. Hi ha una cosa que ha dit en Miquel Serra: que el català és opinatiu i no informatiu. Hi estic absolutament d'acord: tot el diari surt en castellà i llavor hi ha una col.laboració en català ; i això ho fan tots els diaris. De cara a fer una valoració jo entenc que això no vol dir res,

fins i tot per jo és negatiu. Estam una altra vegada en aquella famosa antropologització del català que volia Martín Villa per a la televisió catalana, que volia fer una cosa opinativa. No: els mitjans informatius en català han de ser mitjans informatius en català. Jo no crec en mitjans mixts: entenc que la política ha de ser crear mitjans totalment en català. La meua valoració és desfavorable en aquest sentit, sobretot en relació a la premsa escrita.

Respecte a la invasió dels professionals forans, ho entenc com el que tu has citat de l'empresari de Cala Millor. És un exemple que reflecteix una mica el que jo mateix he dit abans. A les Illes Balears no hi ha una demanda social important respecte el català. La societat no penalitza, per exemple, a un govern que no fa res pel català, no penalitza El Dia, ni Diario de Mallorca, ni Última Hora i els segueix comprant. Una vegada passada l'eufòria primera i veient que no passa res, entenc que un grup empresarial que sense canviar li va bé, continuï així. Això passa, s'ha de constatar que realment no hi ha una demanda social forta i això que podria parèixer una cosa anecdòtica, és una cosa importantíssima. Record una anècdota: un diari fet en català, que té superàvit i que tira moltíssim, més de 20 mil exemplars, si no hagués estat per un salsitxer de Vic que hi va posar doblers... Aquest salsitxer, transposat a la nova burgesia de les Illes Balears, en el canvi social de l'hoteler que ha fet molts de doblers, és un hoteler que no és sensible a això: és un punt gens anecdòtic, sinó molt important, i és un punt clau a l'hora d'analitzar-lo.

Vull fer una altre aclariment respecte els professionals. Entenc que el professional, en general, dels mitjans de comunicació d'aquesta terra tampoc són sensibles a això, on line, com diuen en anglès, en tot el demás. Què passa, aleshores? Passa

que, així com a Catalunya moltes iniciatives han sortit des del mateix grup de professionals, salvant poquíssimes excepcions algunes de les quals són aquí, a Mallorca no ha passat. Vull dir més: fins i tot dins els mateixos grups de professionals que han après a dir "al socaire", "solaz"... no són sensibles a aprendre català per fer un gènere periodístic, i el que deia en Miquel, les facultats de Ciències de la Informació d'Espanya estan saturades, en números clausus, el mallorquí que hi van són molts, i llavors hem d'anar a llogar els professionals a Navarra, bàsicament al nord, i això és fatal perquè una persona que ve de Navarra no només no sap català sinó que no coneix res de res d'aquí. L'anècdota de l'Obra Cultural em pareix reveladora: hi va telefonar una persona de llinatge basc que fa feina al diari EL DIA demanant pel Centro Cultural (al qual pertany Jaime Martorell ara acusat de cremar el repetidor de TV3), és a dir confonia l'Obra Cultural amb el Centro Cultural, i aquesta errada un periodista d'aquí no l'hauria feta mai. Ho trob ben negatiu.

Com a mitjà favorable, si voleu, i ja que en Miquel Serra ha citat la Gran Enciclopèdia de Mallorca, jo citaré una iniciativa de la Universitat: estan preparant un Master per formar periodistes i, en concret, alhora que formem periodistes els formem en català a fi i efecte de posar una mica de llavor en aquesta qüestió.

Pel que fa a la premsa forana, ràdios lliures i TV locals crec que el fenomen és global i s'ha de ficar dins el conjunt. És vera que potser estiguin en crisi i que el nivell artesanal d'aquesta premsa ^{és} certíssim. Crec que hi ha dos nivells de lectura, des del meu punt de vista. Primer, la importància que ha tengut la premsa forana en avesar la gent a llegir notícies en

català. Molta de gent als pobles està avesada a llegir en català perquè la revista de la localitat, feta en ciclostil o no, o en el cas de Manacor on hi ha premsa forana amb teconolgia punta, hi ha trobat les notícies del poble, i s'ha entrenat a llegir en català, perquè per mirar o escoltar en català no necessita que l'entrenin. Aquí jo diferenciaria per aquest motiu la prmesa escrita de la premsa de la ràdio i la televisió. En segon lloc, crec que no està en crisi: va tenir una volada tan espectacular que ara que ha tocat un poc més en terra sembla que hagi perdut qualitat.

I ja no volia dir res més.

S.V.- Jo voldria apuntar aquí que ens trobam en una situació desequilibrada. Si per exemeples miram la situació a Catalunya veim que hi ha un relatiu equilibri des del punt de vista de premsa i ràdios en català respecte els mateixos mitjans en castellà: hi ha dos diaris en català (a Barcelona), tres en castellà...

C.P.- N'hi ha cinc: a més dels de Barcelona, PUNT DIARI, NOU 9, REGIO 7...

S.V.- ...castellà que me pareix que són tres, i després hi ha els locals, que són casos molt interessants per seguir, la qual cosa demostra que hi pot haver un desequilibri a favor del català en determinats llocs. En general podríem dir que a Catalunya, quant a la premsa, hi ha un situació d'equilibri, no quant al nombre de tirada i de lectors sinó al nombre de peribdics. En televisió passa, més o manco, el mateix. Des que hi ha Tele 5 i Antena 3 en marxa realment corresponen tres cadenes i mitja en castellà i dues i mitja en català i, doncs, la situació és, més o menco, equilibrada. Però és que

a més hi ha un altre equilibri a nivell més ideològic o polític: si fèiem una divisió utòpica entre dreta i esquerra veuríem que hi ha uns periòdics que estan més a la dreta i uns que estan més a l'esquerra i que les forces o les pressions que s'exerceixen fins i tot damunt els mitjans de l'estat, també es produeixen en un mateix semblant equilibri.

Anem a Mallorca o a Balears: què passa aquí? Doncs que aquest equilibri no existeix sinó que hi ha profunds desequilibris. Quant a televisió, la que rebem en català no és una televisió mallorquina pel seu contingut: ho és quant a la llengua però no pel contingut. En castellà, evidentment, en rebem i cada vegada en rebrem més. La televisió d'aquí és complementària, és més que altra cosa una corresponsalia d'una cadena estatal i no una televisió per ella mateixa. Cal admetre que l'àmbit de comunicació que es podia haver establert amb TV2 en català, s'ha perdut.

Pel que fa a diaris, és evident que tots coixegen del mateix peu: uns per motius comercials i els altres per motius de convenciment ideològic des de la mateixa empresa, però de fet tots estan dins un mateix bàndol. Això fa que les tensions que moltes vegades podrien produir la creació de nous mitjans dins l'esfera pública ja no es produeixin. Al nostre govern autòndmic la situació actual ja li va molt bé perquè els desequilibris s'acquetuen al seu favor o cap allò que representa dins la societat. Crec el que s'hauria de fer aquí és intentar rompre aquest desequilibri.

M.S.- Jo no estic d'acord amb això, perquè crec que no és bo que l'esfera pública vagi a fer la competència a l'esfera privada...

S.V.- No vull entrar en debat en això.

M.S.- ... Volia fer una exposició: és que havíem oblidat un punt en els efectes negatius o desfavorables que incideix damunt aquest. Avui en dia hi ha unes lleis que regulen tot el tema de la comunicació, de la ràdio, de la televisió... que són absolutament contràries a la realitat social. Per exemple, tenim Tvs. a Inca i a una sèrie de pobles més; tenim una sèrie de ràdios que estan funcionant fora de la legalitat, perquè aquesta llei no contempla aquesta realitat social que existeix... Inclús fan factures amb l'IVA mitjans d'informació que no estan regulats. Evidentment jo sóc partidari que existeixin aquestes ràdios i Tvs, aquests mitjans de comunicació, que la llei no vagi en contra de la seva existència.

I una altra cosa que m'agradaria remarcar respecte el que ha dit en Jordi Bayona, és que hi ha un desencant pel que fa a les petites publicacions de la part forana. M'agradaria saber a què obeeix aquest desencant. És que realment no hi ha lectors que llegeixen en català? O és que no hi ha lectors que llegeixen aquesta premsa forana? O la feina que s'ha de fer cada setmana o cada quinze dies en aquestes publicacions fa que videntment diguis: bé, una setmana em fa gràcia, dues em fa il·lusió, però tres no la vull fer, no em compensa? O és que realment perden doblers? Aquestes preguntes són importants perquè nosaltres tenim l'experiència de l'ÚLTIMA HORA que incideixen d'una forma o altra, d'ara 10 anys quan es parlava de la co-oficialitat de la llengua catalana, en què hi dedicàrem un espai titolat "La columna de foc", que vàrem deixar de fer perquè ja no teníem material. És a dir, una gran massa de persones que estaven abocades a fer aquesta experiència, ja no la varen fer. Llavor, a veure si hi ha un desencant o si realment hi ha una penú-

ria de caire econòmic.

S.V.- És evident que el que hi ha també és una manca de guanys, per part de l'empresa, de crear possibilitats de llocs de feina de manera professional on se pugui treballar normalment en català. Això en aquest moment només es dona en empreses públiques, però no en les privades. En el cas de "Columna de Foc" si l'empresa hagués posat una persona responsable adequadament pagada per fer aquest tipus de feina, això hauria sortit. Però confiant que havia de ser per voluntarisme...

M.S.- Això ho entenc per avui en dia, però fa deu anys, quan hi havia tota una campanya de relleu del català com a idioma oficial, les coses per ventura... i també la situació econòmica de l'empresa no era la mateixa d'ara. Hi havia moltes més limitacions i moltes més carències.

X.S.- Veig que centram molt el debat entre fets favorables i desfavorables, però sempre entorn de l'ús o potenciació del català en els mitjans de comunicació. Crec que els apartats són més amplis i convendria que féssim esment d'altres aspectes que hagin pogut potenciar la comunicació o no, i crec que estaria bé diversificar una mica el tema. Per exemple, hi havia uns fets que també es podrien comentar: les dependències entre empreses periodístiques d'aquí i les de fora, o si ha funcionat el fet d'implantar una empresa periodística de fora a aquí, o perquè no ha funcionat; i també què és el que passa en aquesta situació. Record el cas de "La Vanguardia" que pensava que amb l'alt nivell econòmic que hi ha a les illes podria recaptar molta publicitat, i aquesta història no va funcionar. Pensau que durant aquests darrers anys ha canviat molt tot: ¿s'ha potenciat aquesta comunicació social o tot continua igual? O, en tot cas, ¿com poden perviure tants

diaris en aquestes illes?

¿?.- Això és un misteri...

D.P.- Integreu tot això dins aquest segon torn. El que passa és que el tema de dependència correspon al segon punt, però integrar elements extralingüístics que feim de la comunicació social...

S.V.- Tal vegada el que hauríem de fer és contestar la pregunta de si veritablement existeixen àmbits comunicacionals en català que sobrepassin les comunitats autònomes actuals.

D.P.- Per ventura ens hauríem de demanar si existeix un àmbit comunicatiu d'Illes Balears per començar, perquè el donam presuposadament existent... I jo crec que és més aviat dubtós.

S.V.- Però hi ha mitjans que potser sí que el poden donar, per exemple en el cas de la televisió. Ésent l'única televisió d'àmbit interinsular, si se sabés fer una política d'integració, d'acceptar la realitat i de connectar-hi, això es produïria. Si TV3 ho fes, també aquest àmbit existiria. Són polítiques que s'entrecreuen, com en el cas de TV3, la purament comercial i la de política d'alt nivell: comercialment interessa l'audiència d'aquí però els temes polítics que interessen són els del Principat i no els de les Illes.

C.P.- Respecte si existeix un àmbit comunicacional en català et donaré per resposta la pregunta que feia na Xisca: com és possible que hi hagi tants mitjans de comunicació a les Balears? És claríssim: perquè el mercat publicitari és pròsper en un grau impressionant. Si això es reestructuràs hi hauria una reconversió en els mateixos diaris. Si algú sap les xifres de publicitat i el seu nivell d'augment, ho podria jug

tificar. D'això no n'hi ha cap dubte, el nivell publicitari és altíssim i és el que explica que hi hagi aquesta tirada. Hi ha un àmbit comercial en català? És evident que existeix. És possible aquesta publicació en català? Us posaré un exemple i és el del grup Serra, que fa un setmanari en alemany i un diari en anglès. El nivell de lectors potencials que tenen aquestes dues comunitats és restringidíssim en relació al nombre de catalanoparlants i fins i tot al nivell d'adquisició i de publicitat. Jo entenc que si se volgués fer un grup empresarial d'una experiència en català no només tendria èxit sinó que tendria sortida, perquè existeix aquest àmbit comunicacional en català, i està ben demostrat.

MS.- Jo crec que no, perquè hi ha un element molt important que ho explica, i és que la informació que apareix en alemany o en anglès és diferenciada de la que pugui oferir un diari en català que sempre estarà en competència amb els diaris en castellà, i aquest és un fet important.

DP.- Si us sembla, podem deixar aquest punt per a més endavant. Acabem ara la segona volta de l'anàlisi de la situació i si pot ser introduint-hi factors d'empresa, econòmics i de mercat publicitari.

JL.- Breument jo voldria insistir en aquesta manca d'espai comunicacional de les Illes Balears. Llevat d'unes poques connexions a nivell d'emissores comercials, emissores privades, els mitjans de comunicació radiofònics no arriben amb prou nitidesa al conjunt de les illes, i açò també té unes causes i uns antecedents. Em sembla que hauríem d'analitzar per quin motiu el govern de les Illes Balears l'any 1984 no va voler signar i fer efectiu amb l'Ens Públic de RTV un conveni amb la Comunitat Autònoma per tal d'enfortir

i millorar les instal·lacions i augmentar el personal de ràdio a les Illes Balears.

M.O.- De ràdio pública estatal?

J.L.- Efectivament, de ràdio pública estatal.

S.V.- Voldria fer una resposta a això. El fet és molt clar: crec que el Govern volia firmar aquest conveni en el moment en què creia que se li transferiria el que era Ràdio Cadena. En el moment en què Ràdio Cadena va prendre una altra òrbita i va aportar la seva palada a la fusió amb Ràdio Nacional, que és el que s'ha fet, ja no va interessar a la Comunitat Autònoma.

D'altra banda podríem tornar a parlar d'equilibris. Si al govern autònom la situació actual encara li és favorable i li va bé sense haver d'assumir el cost polític de creació d'unes empreses públiques, persisteix en aquesta línia, perquè les empreses públiques són sempre un poc conflictives en no tenir més que una propietat estatal i estar subjectes a controls polítics i evidentment les pressions polítiques cauen al seu damunt i sempre el control, per molta propaganda i per molt que es vulgui dir de l'empresa privada, per molt que s'aproximi o se'n vagi cap un costat o a l'altre, el control en les empreses públiques sempre és molt fort, i no estan controlades en el cent per cent pel propi govern...

D.P.- Podríem incloure en el punt 1.1 el punt 1.2, simplement fent una mica d'esment en aquests quatre punts: nivell de dependència de l'exterior, nivell de presència del català als mitjans (crec que ja ha sortit el tema), perquè el que ara fa falta és una quantificació objectiva que no la farem mai aquí; podríem parlar del nivell de dependència

de l'exterior i importància dels grups de comunicació de l'àrea, o sigui si es grups que podríem considerar autòctons de comunicació tenen capacitat per competir amb els grups externs que s'introdueixen aquí, i amb això acabaríem aquest punt 1.1. i 1.1.2.

M.O.- Jo propos també 1.1.3., perquè està molt lligat als anteriors.

X.S.- Sí, perquè és un poc el passat, el present i el futur.

M.C.- Hi ha dos temes que me pareix s'han passat un poquet aviat. El primer és la formació dels professionals. Jo em demanaria molt seriosament si tenim professionals, o quants dels que hi ha estan capacitats per fer un periodisme en la nostra llengua, fins i tot entre els que el feim. D'altra banda s'ha parlat dels periodistes de Navarra, i crec que hi ha una altra cosa que és més important: el sector de periodistes d'aquí, que crec que és important, que és obertament hostil a fer periodisme en català. Voldria recordar el número que li montaren al Rector Magnífic de la Universitat un grup de professionals d'aquí (volien demanar firmes contra el rector per allò que havia dit de "basta saber no més català i anglès", encapçalats pel qui fins fa poc ha estat cap de la SER), i estan parlant de periodistes que són castellanoparlants o que essent catalanoparlants no controlen el català com a idioma oficial, és a dir, defensen d'alguna manera els seus interessos ja que no poden competir en un mercat laboral català. Potser els que vendran darrere ja els ho hauran ensenyat a l'institut o a l'escola i ho controlaran un poc més. I no ho sé vistes les estadístiques, però el fet és aquest. Ara, per ventura, voler fer aquí tres mitjans de comunicació en català ho veig difícil perquè no trobaríem gent gairebé ni per fer-ne un.

C.G.- Només afegiré un tema que em sembla que és important:

que la formació o competència dels professionals hauria de venir lligada amb la política empresarial, que n'hi hauria d'haver de política empresarial, que aquesta és la pedra fonamental. Perquè no diguem que els professionals estan formats o no: els professionals estaran formats en el moment que tinguin oferta i llavors es preocuparan de formar-se. A part d'això tot el demés són voluntarismes: jo miraria una mica la producció de la premsa forana. Per a mi el problema és que el producte en català, parlant de periodisme, no és atractiu, i sobretot amb la competència que hi ha de mitjans de comunicació quan no és atractiu no es ven, i crec que és una política empresarial, tant pública com privada.

J.B.- Na Catalina ha posat el dit a la nafra. No sé perquè, però sempre ha semblat que allò que es feia en català havia de ser monòton, avorrit, uns articles així de llargs del postmodernisme a Mallorca. I, al contrari, un crim a Andratx periodísticament suculent, es feia en castellà: això, evidentment, a ningú se li ha ocorregut fer-ho en català. Crec que la comunicació en català ha d'entrar per la porta falsa, no ha d'entrar per la cultura. A TV3, en el concurs de "Fili-prim", la primera telefonada que hi va entrar de les illes va ser d'una senyora de Son Gotleu. "Una telefonada de les illes, una telefonada de les illes!", digueren. Era una persona de Son Gotleu que parlava en castellà, de Jaén. Pensau que aquesta senyora de Jaén té a casa seva una persona que li parla en català. Això és important. Perquè ho escolta aquesta senyora de Son Gotleu? Perquè és un concurs absolutament superficial i atractiu com a producte d'oferta televisiva, mentre que, segurament, un programa cultural aquella senyora no l'hauria tengut a casa seva. Amb això dic que la diversificació

del català en tots els aspectes, absolutament en tots, inclús els més superficials del periodisme, és indispensable dur-la a terme.

M.C.- Començ a treure una conclusió del que s'ha dit: que només tenim dos problemes: que no hi ha oferta i que no hi ha demanda...

D.P.- Ho pots reduir a un: no hi ha demanda.

M.C.- ...La veritat és que el resum plantejat diu que no hi ha uns empresaris que per un o altre motiu ens vulguin vendre patates de Sa Pobla en lloc de "patatas de La Puebla", ni hi ha una gent prou important quantitativament que prefereixin comprar patates de Sa Pobla en lloc de "patatas de La Puebla".

S.V.- El català no es pot considerar únicament i exclusivament des del punt de vista i l'òptica de mercat, i per tant no estic d'acord en el que deia na Catalina i en Jordi que s'han de fer productes atractius i que s'ha d'entrar per la porta del periodisme de segona, sinó que s'ha de fer un periodisme totalment normalitzat en català. Desgraciadament això en aquest moment només es pot fer des d'una esfera molt local, com la premsa forana on encara funciona el voluntarisme, o ja dins empreses poderoses o de l'esfera pública. Aquesta és la realitat en aquest moment. I amb això aniria un poc al que ha dit en Miquel en contra de l'esperança dels ens públics o les empreses públiques, o sigui les possibles autonòmiques o les estatals són ara per ara les úniques esperances que tenim.

D.P.- Hem d'anar alerta en convertir això en un intercan-

vi excessivament detallista de punts de vista.

M.S.- Vull dir una cosa que supòs deu interessar a la Universitat. Quan jo vaig estudiar la carrera, i supòs que vosaltres també, vaig estudiar cinc anys de periodisme en castellà. Les classes me les donaven en català però jo les havia de redactar i escriure en castellà. Això és així...

J.B.- Aabans dels 24 anys jo no vaig tenir oportunitat d'escriure en català, no en sabia, vull dir.

M.S.- Jo vaig escriure sempre en castellà, mai en català, i això és important, i ho sé perquè ho visc, i ho dic com una desgràcia perquè ho visc com un efecte negatiu. Hem d'anar a cercar professionals a Navarra: és que els hem d'anar a cercar, són els únics que s'ofereixen. No és que tenguem debilitat per "los chicos de Navarra", tot el contrari, ho feim perquè no ens queda més remei per poder fer el diari

C.P.- De totes maneres avui ÚLTIMA HORA té postgraduats que fan de periodistes sense que la seva carrera sigui la de periodisme...

J.B.- Per què la gent no fa periodisme?

C.P.- No n'hi ha de mallorquins que facin periodisme.

¿? .- N'hi ha pocs.

¿? .- Déu n'hi dó, n'hi ha bastants.

C.P.- Els pocs que hi ha, queden allà.

S.V.- Si n'hi ha, han de sortir! No tornen aquí, se'n van.

C.G.- Però pot ser que els mateixos periodistes passin de mallorquí. Una altra vegada tornam una mica a el mateix: pots trobar aquests periodistes que estan estudiant periodisme en aquest moment. Si aquí no hi ha mitjans de comunicació en català, és igual: vendran aquests periodistes i seran igual que els de Navarra.

M.C.- Hi ha escriptors als quals fa cinc anys jo he sentit dir de tot, condemnes de mort i serps contra els que escriuen en espanyol en els diaris, ^{que} ara mateix escriuen en espanyol en els diaris. Això és cert. Escriptors i escriptores que fa sis anys haurien tallat el coll a en Biel Mesquida perquè escrivia en el Diario 16, i que ara ho fan ells. Vol dir que aquesta gent hi ha anat espontàniament o que els diaris els han dit "en català mil, i en castellà dos mil!?" Això és una pregunta que em faig i que no he fet a ells. Són uns canvis d'actitud molt grossos per ser espontanis.

X.S.- Convendria veure un poc qui maneja l'oferta i qui pot generar demanda. Crec que hi ha perspectives perquè es creïn empreses mallorquines, o menorquines...

D.P.- Passem al punt 1.3, que és de perspectives, i ja deixariem de banda la situació i l'anàlisi del present.

C.P.- Hi ha aquí dos punts que veig que no s'han tocat: la importància dels grups de comunicació de l'Àrea...

D.P.- He insistit dues o tres vegades en això i heu tornat a l'element lingüístic. Hem insistit un parell de vegades en l'aspecte empresarial, en l'aspecte publicitari, i lògicament hi ha una certa obsessió per la mancança més evident en la política de comunicació social d'aquesta illa que és l'element

lingüístic. Jo el que demanaria és recuperar aquests punts que en Climent diu que han quedat penjats i que crec que són interessantíssims dins l'aspecte de perspectiva de canvi en els pròxims anys.

M.C.- Hi ha un punt que em sembla molt important, tant per la creació d'un espai comunicatiu propi com per la creació d'un espai comunicatiu més de països catalans, que fins i tot lliga molt amb una sèrie de coses que s'han produït a Barcelona en el món discogràfic. Aquí gràcies a un senyor es va crear una petita indústria discogràfica (me pareix que va ser en Tomeu Penya) que anà augmentant en producció, moderadament però augmentant en producció i facturació, i que des de fa un any ha iniciat una espècie d'expansió, em referesc a BLAU, cap a Barcelona. Ara BLAU té una productora que es diu "DISMEDI", centralitzada a Barcelona. BLAU té moltes més subvencions i premis de la Generalitat de Catalunya que del Govern d'aquí, perquè el nostre govern en qüestions discogràfiques no sap què és això d'unes coses negres que sonen. Ha coincidit amb una cosa molt curiosa, amb un fenomen que estant a la ràdio he pogut apreciar, que es relacionaria amb els mitjans de comunicació públics propis de la Generalitat juntament amb una xarxa bastant important de mitjans petits en tot el que és el Principat de Catalunya. És que per primera vegada hi ha cinc segells discogràfics catalans que fan el mateix que fan les multinacionals, és a dir que no es limiten a treure un LP, que en un 95% dels casos s'ha pagat el personatge, sinó que el promocionen. És a dir, que quan Bruce Springsteen treu un disc, cada dos mesos et van enviant la cançó de moda. Els darrers deu anys l'increment d'aquest producte subminis-

...trat des d'empreses de Barcelona cap aquí, ha estat molt gran. I una empresa que hi ha pres part més activament és mallorquina, en aquest cas és BIAU.

D.P.- Us sembla que des del present comencem a parlar del possible futur? A partir de la situació actual quins són els indicis que anuncien un futur o un altre, quins són els mecanismes que condicionen aquest futur, i com es podria interferir sobre aquest futur des de la perspectiva particular de cada un sobre el món de la comunicació. Podríem començar una segona volta en què podríem seguir un ordre invers al del principi.

J.L.- Perspectives de canvi, evidentment quant a empreses comunicatives i si ens hem de fixar en el que hi ha hagut fins ara, hem de tenir una lleugera esperança que amb la introducció del català a l'escola, amb l'índex de catalanolectors que cada vegada és més alt, es pugui produir (i jo sóc molt escèptic) una demanda que faci que algun grup empresarial vegi possible la rendabilitat d'un mitjà de comunicació escrit en llengua catalana. Però això són conjuntures. Jo continuo pensant que la realitat pels propers anys és bastant grisa, per no dir negra, atès que per crear un espai comunicacional propi cal que les institucions de les Illes es decideixin d'una vegada a competir dins una societat de lliure mercat. Desgraciadament si el producte que es fa és un producte de tercera fila o folklòric en el pitjor sentit de la paraula, no hi ha futur. I quant a autonomia de producció, jo també seria molt pessimista en aquest món de la comunicació en què cada vegada hi ha més dependència. Malgrat que el marc legal ja és de per si molt dificultós i entrebanca prou la situació, hem de pensar també que les

empreses que no estiguin interrelacionades i no tinguin una bona receptivitat d'informació, no viuen, no suren.

J.B.- No sé si vosaltres teniu ara nous indicis, però no crec que hi hagi avui per avui noves dades que ens permetin veure canvis excessius en la projecció de futur. Segurament n'hi haurà, però som incapaç de veure res. En els mitjans de comunicació de l'administració no sé si es preveu molta cosa més. No sé si teniu més dades que jo sobre que la TVE tengui un centre regional amb cinc o sis hores de programació pròpia... Crec que els tirs no van per aquí. Pel que fa a les empreses privades, hi ha una competència que no crec que canviï molt. El que sí que és preocupant de cara aquest futur és que potser ens limitarem únicament a demanar l'auxili de les administracions.

De cara el futur el que jo demanaria és una major mobilització de la societat civil. Crec que ara han donat 15 llicències de ràdio noves i no tenc cap dada que em permeti dir que n'hi haurà qualcuna en català. No crec que ningú s'ha mogut, ni la societat civil, ni nosaltres tampoc, ni l'Obra Cultural tampoc, ni VOLTOR. I tots ens hem de posar en qüestió. Crec que tenim més possibilitats que la societat civil sigui la que dugui la iniciativa i no confiar excessivament en l'administració, ni en l'autònoma ni en la central. Les coses no pinten massa bé de cara a la construcció d'aquest espai en català ni en la presència del català en els mitjans de comunicació, ni en cap aspecte de l'administració. Jo hauria de fer una autocrítica a la societat civil i encoratjar-la, al mateix temps, perquè mogui i dugui iniciatives com la del tipus de VOLTOR, que és una iniciativa suggerent, bona, callada: fan falta doblers per fer això, se cerquen, es

troben... Multiplicar iniciatives d'aquest tipus que ens-
peguen totes amb un problema econòmic important.

C.G.- Jo sóc més optimista que en Jordi perquè crec que
sí que hi haurà moviment i crec que el fet que en lliure
mercat competesquin mitjans de comunicació, ja no solament
en català, pot produir una diferenciació. A nivell de co-
municació en general, crec que el mercat està molt dinamit-
zat en aquest moment. Només aquest fet farà que el produc-
te es mogui, no sé en quin sentit, però supòs que en els
pròxims anys s'haurà d'estudiar amb més profunditat. Crec
que això farà també que la informació que es genera en els
mitjans públics, vulguis o no, ha de sobreviure en aquest
estat de coses, i això pot dinamitzar el fet de tenir una
comunicació distinta de la que es té actualment. Quant al
català, sí que sóc pessimista, pessimista malgrat que en
els mitjans públics (a Ràdio Nacional) es pretén un espai,
una xarxa de 24 hores en català. Hi ha una altra cosa que
em fa ser optimista, i és el fet que aquesta inter-relació
de comunicacions serà cada vegada amb més dependència de
l'exterior perquè les grans empreses funcionaran. Però crec
que a part d'això hi haurà uns buits que s'hauran d'omplir
amb ràdios petitíssimes i amb aspectes molt locals que
completarien el que seria un mapa de baixes de comunicació.
Sóc bastant optimista de cara el futur immediat i crec que
la societat civil a curt o a llarg termini també serà cons-
cient a això. Que una publicació local es pugui comprar i
pagar i sigui una mica rendible al seu abast, crec que po-
tenciarà una mica la comunicació.

C.P.- Voldria dir respecte el punt 1.2, que ja no tractam,

que...

D.P.- Recupera el que vulguis recuperar, però amb tractament de futur.

C.P.- Vull parlar de la importància de l'àrea, crec que d'això en devem tenir dades estadístiques fiables per fer-ho: quina tirada té Última Hora, Diari de Mallorca...

D.P.- Això correspon a una tasca de recerca d'un equip d'elaboració de Gifreu.

C.P.- ...quina quantitat d'oients té Ràdio Nacional d'Espanya en català...

D.P.- No. És el teu punt de vista sobre l'empresa, a grosso modo, el que interessa.

C.P.- Bé, com que això era un "brainstorming", un remolí, una tempesta d'idees, jo volia dir qualque cosa tormentosa... Crec que la presència del català en els mitjans de comunicació queda prou explicitada. En els mitjans escrits, tret dels mitjans marginals com premsa forana i publicacions semblants, és nul. A la ràdio, altre tant, si exceptuam un parell d'emissores de freqüència modulada, les altres no fan res. Ara hi ha Ràdio Nacional que ho fa tot en català i les dues emissores que reflecteix VOLTOR, Catalunya Música i R.A.C., i determinades hores de Ràdio Balear, d'Inca, que fa una cosa mixta. Respecte les perspectives de canvi per als pròxims anys... Perquè aquí hi ha dues coses, una és perspectiva i l'altra les demandes que es fan... aquí s'han mesclat les dues coses...

D.P.- Mesclem, mesclem.

C.P.- ...De les perspectives de canvi per als pròxims anys, i evidentment crec que no hi ha perspectiva de canvi només que en aquest sentit, crec que s'ha de ser pessimista. Per què? Perquè ens ho demostra la situació i aquesta espècie d'esperança de la qual parlava Miquel Serra al principi, quan ha vist que no passava res la gent s'ha com endormissat. Em referesc a la gent que està entre els mitjans i que ha de potenciar el camp comunicatiu català.

I respecte les demandes, referent a l'estat de la comunicació, el que passa és una mica la línia contrària d'aquella famosa frase que va dir Jordi Pujol: "Fins ara hem fet país, fins ara hem fet societat civil, ara ens toca fer política". Idd nosaltres feim el bot enrera: com que la política no ens va bé, ara tornam a fer país. Molt bé, d'acord: tornem a fer país!...

¿? (diversos).- Molt encertat, molt encertat!

C.P.- ...Entenc que haurem de tornar a depositar les esperances en la potenciació de la societat civil. L'exemple de VOLTOR demostra un parell de coses com a mínim. De totes maneres entenc que les instàncies polítiques també hi te-
què dir, i crec que s'ha d'insistir aquí donat que la meva impressió és que els grups de premsa privats funcionen com qualsevol empresa privada a nivell de guanys en què la qüestió és prioritària i en això no m'hi fic en absolut, el que jo he dit dels grups de comunicació i del grup Serra de l'alemany i l'anglès, entenc que és una cosa del sistema empresarial molt bona: allà hi ha uns doblers a guanyar en comunicació, i allà es fa. Ho dic en aquest sentit. Però si no es mentalitzen aquests grups per qualche estímulo que no si-

guin aquests econòmics, haurem de tornar a les institucions polítiques. Què poden fer les institucions polítiques? Generar més mitjans que depenguin de les institucions polítiques o subvencionar determinades institucions de la societat civil o grups empresarials perquè aquests generin mitjans de comunicació. Si he de ser franc, jo som partidari de les dues vies: per una part que les institucions públiques proporcionin cobertura, no total però si ajudes a la societat civil, com és el cas de VOIPIOR, o altres, MUSSOL, PUPUT, FALCÓ d'Inca... I per un altre costat, a mi em pareixeria bé, des del punt de vista de l'enxamplament del català com a eina a emprar dins els mitjans de comunicació, que des de les institucions públiques se subvencionàs determinades maneres de fer en els grups empresarials. No sé exactament com... Bé, sí que ho sé, però no ho diré. I en aquesta via no em pareixeria gens dolent que es potenciàs un diari o setmanari en català, o emissores en català de grups privats subvencionats pel govern, ho dic de cara a demandes concretes.

M.O.- Crec que hem de distingir de cara el futur els mitjans escrits dels mitjans audiovisuals. Entre els mitjans escrits, com que no hi ha mitjans públics, evidentment, són faves comptades, hi haurà d'haver com deia en Climent, iniciatives de la societat civil. Ara hi ha un projecte d'un setmanari en català que subvenciona el govern balear i que una societat germana de l'Obra vol tirar endavant (veurem si és capaç, perquè és una empresa realment molt difícil). Per altra part, crec que quan han dit que determinada premsa forana quan contava un crim en català tothom el llegia... Per què s'han fet publicacions en català a la part forana?

No es fan perquè la gent estigui més avesada a llegir en català, que no hi estan gens malgrat que l'ús parlat sigui més important, sinó perquè hi ha hagut algú que per convicció pròpia, en grup o personalment, ha llançat allò i ho ha fet en català. Aquí no hi ha rebuig. Per tant, ¿qui ens diu que si un dia sortia un empresari eixelabrat i treia un producte, per dir alguna cosa, tipus EL CASO fet en català, parlant dels crims de Son Serra i dels "drogates" de Palma i de tot això, no es vendria? No ho sabem, perquè ningú no ha fet mai l'experiència. Vull dir que damunt l'aspecte de rendibilitat segura hi ha l'aspecte de voluntarisme de tirar endavant qualche projecte, sigui empresarialment de motu propi o subvencionat. Per tant, en aquest terreny poca cosa a fer i la societat civil impossible fer-ho si no és subvencionada. Quan als mitjans audiovisuals, alerta aquí, perquè hi ha uns mitjans públics i uns privats. Els mitjans privats evidentment l'únic que podem fer serà demanar benevolència o atenció a les característiques d'aquí, si hi ha d'ahver un centre de producció de televisió d'ANTENA 3, o d'una altra emissora, únicament demanar-los que el noticiari o les desconexions usin el català quan es facin a Mallorca, etc., que és el que va fer Jordi Pujol amb Antena 3. Però amb els mitjans públics, alerta, perquè crec que l'espai públic de comunicació en català està creat. El que passa és que no hi ha la voluntat política per part del govern central i de l'Ens Públic de fer-ho. Si s'acomplia l'Estatut de Ràdio i Televisió i si hi hagués un model de mapa televisiu que fos coherent amb l'estat de les autonomies, hi hauria un espai comunicacional de radiotelevisió pública en català, en basc, en gallec i en castellà, i la fórmula

seria claríssima: programes comuns per a la comunitat de parla catalana i programes específics dels centres territorials. Més encara, l'espai interinsular també es podria crear, i aquí crec que el centre territorial de TVE ha fet una bona feina en l'assumpte lingüístic però que ha fallat en l'aspecte de contingut, de producte, d'independència, d'estar més arrelat a la societat d'aquí, de tenir més bones relacions amb el consell assessor, és a dir fer un producte més atractiu, no basta fer-lo en català, sinó que ha de ser atractiu, objectiu, imparcial... Hi ha encara molt de camí per fer.

Però tornant al que dèiem de l'espai en català, si hi hagués una mínima coherència, perquè l'espai està creat, no és que Sant Cugat es veiés aquí, evidentment, sinó que hi hauria un circuit, com demanava Obra Cultural en el seu moment, català-valencià-balear. Obviament no hi ha voluntat de fer-ho. Quant si canviàs el signe polític de la Comunitat Autònoma? El govern actual de dreta o de centre dreta no vol fer el canal autonòmic, però jo estic segur que si passava a governar el PSOE o un pacte de progrés, tampoc no el voldrien fer. Avui mateix he llegit unes declaracions d'un candidat in pectore president pel PSOE, que és en Paco Obrador, que no vol canal autonòmic, que és més partidari d'una federació de televisions locals, que sabem que això té poca força, però que és un camí, una part d'un grau autonòmic que no podem despreciar. Al meu entendre, mentre a Madrid governi el PSOE, un govern d'aquí, del PSOE o de coalició amb el PSOE, seguiria jugant a potenciar TVE, que crec que no compleix el seu paper ni a nivell estatal i que a nivell d'aquí tendria molt per avançar. Per

tant, l'espai públic de comunicació audiovisual hi és, el que passa és que no es compleix. Hi ha un model d'Estat després de la Constitució que és l'Estat de les Autonomies i el model televisiu ha de ser plurilingüístic i pluricultural, i de tot això res de res, i encara ens lleven Sant Cugat, que si el tornam a rebre serà encara, en part, gràcies a VOLTOR.

C.P.- Puc fer una precisió, encara que sigui petita? Jo entenc que a ran del nivell de dependència, VOLTOR té l'experiència de reflectir produccions de TV3 Catalunya. Voldria comentar una cosa que va dir Lluís Carandell quan va venir aquí com a portaveu d'ANTENA 3, i és que el mapa televisiu dissenyat per Radiovisión que implica que Catalunya i les Illes Balears estan dins un mateix espai comunicacional...

M.O.- Però no València.

C.P.- ... la qual cosa implica que la pressió, per exemple de Jordi Pujol damunt d'aquestes televisions privades, ha estat molt més forta que la que s'ha fet aquí, que no se n'ha fet cap. Amb la qual cosa vull dir que si s'aconsegueix alguna desconexió i algun espai de comunicació en català en aquestes televisions privades serà per gestions fetes en aquest nivell, gestions fetes a la televisió.

M.O.- No, no ho sé jo això... A la TV privada, insisteixo, realment depèn de la benevolença dels promotors.

M.S.- Vull fer una incidència damunt aquest tema, bé, damunt la viabilitat d'un diari regional en català. Supòs que sabeu, i si no us ho dic, que un dels rumors que circulen darrerament a Mallorca és el del BALEARES en català,

cosa que és un absurd, no perquè no tengui fonament sinó perquè qui ha llançat aquest tipus de rumor és denotatiu que és un absurda un diari en català.

M.O.- Per falta de viabilitat econòmica?

M.S.- És aquí on anava ara. El problema radica sempre damunt la rendibilitat de qualsevol mitjà privat d'informació, no públic. El cas d'ANTENA 3, el plantejament de si feim un centre regional o no, es basa absolutament damunt la rendibilitat.

M.O.- No està decidit?

M.S.- Si podem veure que pot ser rendible, el farem; però si veim que no pot ser rendible, per perdre duros, no el farem, a no ser que vengui VOLTOR i ens digui: senyors, us subvencionam un centre d'ANTENA 3 en català. Collonut!

¿? (diversos).- VOLTOR ??

M.S.- Bé, vull dir qui sigui. Només volia dir que tot és un problema de rendibilitat.

S.V.- Recordau que el Parlament Balear en el seu moment va demanar que hi hagués un canal en català dins TVE d'àmbit d'illes, almanco de Catalunya i Balears que era com estava, simultàniament en rebre'l en castellà. Aquesta possibilitat l'únic problema que tendria és una assignació de freqüència que, en no haver-hi un projecte de televisió autonòmica, es podria solucionar amb relativa facilitat, que està fet aquí. Amb la pressió i voluntat de les forces polítiques perquè el compleixin les pròpies forces polítiques, crec que és un camí obert que es pot fer i que seria molt important, i no

és només la meua pròpia opinió sinó que l'empresa que fa RTVE té també unes cadenes de ràdio que tot plegat no arriba a ser la gran empresa multimedia que hi ha perquè li faltaria una premsa, però arriba a unes dimensions que podria facilitar molt el camí i fins i tot podria donar peu a una certa premsa dins l'iniciativa privada, si és que hi hagués iniciativa pr ivada capaç de dur-ho endavant. Amb tot el que hem dit aquí crec que hi ha possibilitats que hi sigui, inclús econòmicament. Tot es tracta de fer-ne l'estudi i jo crec que realment no s'ha fet en la profunditat que pertocava. Possibilitat, sí, indicis veim que no n'hi ha. Ara bé, si estudiam des d'un punt de vista teòric el futur veim que aquest futur ens pot deparar moltes sorpreses i que cada vegada la informació és més present en la societat moderna i hi serà cada vegada més, i no només amb els sistemes tradicionals, sinó amb empreses multimedia que toquen infinitat de camps en l'àmbit de la informació, generalment de premsa, que cada vegada estan obrint més camins. Ara mateix el grup Serra ja veim que està implicat en tres mitjans i hi podria estar en altres futurs mitjans. El DIARI DE MALLORCA, pel que sé, també avança amb certes intencions per aquí. En el futur, què passarà? El mercat s'està internacionalitzant cada vegada més i saltant per damunt fronteres els productes són més internacionals, però al mateix temps i en una d'aquestes contradiccions que hem de tenir present, també es localitza més. Per ser rendibles, les empreses cada vegada han de ser més grans i més internacionals amb la qual cosa estan abandonant camps d'informació que en un moment donat, perquè les relacions humanes canvien, hauran de tenir el

suport dels mitjans d'informació. Jo crec que al final, per exemple, la premsa forana s'haurà de professionalitzar degut a aquest fenomen i haurà de cobrir tots els nivells, premsa forana local, premsa forana regional... I això també passarà en altres mitjans, tant a la ràdio com a la televisió sobretot si tenim present les noves tecnologies: encara el camp del futur està començant dins les noves tecnologies. Per exemple, xerrant de TV: per cable, per satèl·lit, etc., estic oblidant mil camins, entre ells, si parlem de cables, molts de sistemes d'informació, inclús sistemes i servicis interactius. Però cal desenrotllar tota aquesta tecnologia i crear les infraestructures i després, en tot això, hem d'esperar que hi ha un camp més immediat que és el legislatiu, i que podríem dir que és el tercer nivell d'informació quant a televisió, que és la televisió local, que sigui per cable o per hertziana, cal legislar. I en aquest camp també està per veure què en surt, i és en aquest camp precisament que la societat civil amb la seva pressió i la sensibilitat política poden fer que la legislació vagi cap a un camí o un altre.

C.P.- En Sebastià ja ho ha dit: una de les demandes que s'ha de fer és estudiar la manera en què es pot professionalitzar la premsa forana a fi i efecte del que comentava en Jordi, és a dir que aquesta arrancada de cavall i arribada d'ase que implica el voluntarisme, d'alguna manera es pugui cohesionar, perquè jo entenc que hi ha un espai i una demanda concreta per cobrir i determinats mitjans de premsa forana ho demostren això, els que han evolucionat una mica més i han aconseguit incorporar publici-

tat en el seu propi mitjà. Aleshores aquests han anat agafant una roda que evidentment han après d'ells mateixos, i això és una cosa que costa. Crec que es pot potenciar una demanda professional, no tan sols de formar periodistes sinó de formar gestors en mitjans de comunicació, petits, però evidentment crec que es pot fer.

Respecte les demandes civils, no només les polítiques, vull dir demandes de comunicació, instàncies culturals, acadèmiques, associatives... nosaltres aquí despreciam aquest nivell de comunicació, és a dir, que no n'hem parlat... Però és evident que totes les institucions acadèmiques, culturals, associatives generen bolletins d'informació interiors per als seus associats i vull fer remarcar la presència del català en aquest mitjà, que és importantíssim. Per exemple, un bolletí del GOB és sempre en català, els bolletins de diferents institucions acadèmiques com CEP, Instituts, universitàries, etc., la presència del català en aquests mitjans de comunicació no de masses és, a un altre nivell, evidentment, important.

M.C.- T'has referit als quatre de sempre: al GOB, als que hi ha ensenyament per enmig i a l'Obra Cultural Balear!

D.P.- Miquel, tens el teu torn per parlar de perspectives de futur i integra això dins aquest punt, però enganxa.

M.C.- El futur que ens demanam és això d'haver-hi un espai, una àrea de comunicació als països catalans?

D.P.- No, encara no hem arribat als països catalans. A partir de la situació actual de les Illes Balears, quins indicis hi ha per preveure un futur o un altre i de quines maneres es pot interferir sobre aquestes previsions de futur.

X.S.- En Jordi ha parlat de la regionalització de la premsa i de la força que pugui prendre la premsa forana. La pregunta que li vull fer és la de si creu que aquest espai l'ocuparan ara les empreses periodístiques que tenen seu a Palma, com pugui ser DIARIO DE MALLORCA a través de la potenciació de les delegacions, és a dir, si creu que això és contrari a allò que deia En Climent Picornell.

J.B.- Jo no ho veig massa clar.

C.P.- No: jo no deman que se potenciï la informació forana als grans diaris. El que fan els grans diaris és entrar en competència amb la premsa forana perquè veuen que hi ha un espai per cobrir, la qual cosa em pareix legítima, però el que vull dir és que es potenciïn les empreses diem-ne autònomes.

J.B.- A mi m'agradaria que es potenciassin també les empreses autònomes, però crec que és poc viable. No veig com en un poble de deu mil habitants hi hagi una persona que munti una petita empresa. M'agradaria, però ho veig molt difícil.

C.P.- Mira: un poble com Manacor, és un cas repetible o atípic?

J.B.- El cas de Manacor, amb 28 mil habitants, és un cas que es produeix perquè el mercat publicitari és fabulós...

C.P.- Té tres setmanaris!

M.O.- És que el mercat comercial és molt gran.

C.P.- Aquest mercat hi és perquè aquestes empreses l'han cercat.

J.B.- I et vull dir que funciona molt més activament la part comercial que la periodística, d'aquests setmanaris.

C.P.- Això em pareix importantíssim.

J.B.- Resulta que Manacor està a la zona de més riquesa de Mallorca. Que podria succeir una cosa semblant a Alcúdia/Can Picafort o Calvià? D'acord, potser podrien, però atura't! Com a fenomen de comunicació a tota Mallorca, no n'hi ha d'altre.

Fel que fa a allò que em demanava na Xesca, les empreses periodístiques, les de premsa escrita que és el que coneix més, han arribat a la conclusió que a Palma, informativament, hi havia certa saturació periodística i han anat cercant camins cap a altres bandes. Això no vol dir una major implantació del català. En el D.de M. han fet unes edicions comarcals de 5 pàgines diàries, però ha suposat dos canvis exclusivament, només hi ha dos dies i dues pàgines que es fan en català: una que és una plana dedicada a mercat... Va ser curiós perquè quan vàrem dissenyar hi havia una pàgina dedicada a mercat que no havíem previst que fos en català, però, és clar, ens vàrem trobar amb una realitat i al primer dia, la persona que ens havia fet la crònica del mercat, titulava que hi havia olives pansides a 300 ptes l'almud... Qualsevol tradueix això al castellà i que soni una mica atractiu!... Llevat d'això i un altre reportatge dominical que es fa, no hi ha res més en català. Són dos camins diferents. El pentinat periodístic a Mallorca, que cada vegada és més detallista, no suposa una major implantació del català: això és clar.

S.V.- Quan deies això de la invasió de l'àmbit de la premsa forana, amb la informació potser el D.M. o l'U.H. entra-

ran en competència amb la premsa forana, però sempre queda un reducte per a futures necessitats i sempre és un reducte comercial i, evidentment, el DIARI DE MALLORCA encara que faci seccions o comarcals, agafa àmbits de lectura d'un cert nivell, tal vegada 50 o 100 mil habitants, i la publicitat s'ajusta a aquest preu. Però sempre hi haurà una publicitat del petit botiguer del poble que tindrà necessitat en el futur d'anunciar-se als mitjans de comunicació perquè la gent no anirà a veure el preu per comparar-lo amb el dels hipermercats... Un sistema o altre haurà de servir o bé a la premsa forana o bé al que sigui, i aquest només voldrà pagar per la seva àrea d'influència i no pels 100 mil.

M.C.- El botiguer petit, Sebastià, ni crec que vulgui fer publicitat. El botiguer paga com aquell que regala les botelles de xampany pels carrers el dia de la festa: tots els botiguers petits del meu carrer paguen d'aquesta manera.

S.V.- Els temps seran del futur i d'uns canvis d'hàbits...

M.C.- Els hipers o els supers del poble sí que pagaran per publicitat, s'anunciaran per tot i faran rebaixes de rates. En faran tots de rebaixes de rates que és el que més tenen ara mateix (ho podeu esbrinar i podrem escriure un parell de pàgines sobre això: rates). Els botiguers del meu carrer no aniran més enfora. Mira: el concessionari de la FIAT del meu poble no ho farà, però ho farà el de Mallorca: "Concesionario de la FIAT de la comarca de Inca" i quedarà molt bé. Però aquestes altres estructures petites no hi van, no hi entren, la qüestió està en si sobreviuran. Jo crec que hi ha tota una part d'informació forana inprofessionalitzable perquè no pot generar els doblers que costa pagar-ho,

no pot generar mai la quantitat de negoci que costa pagar-lo, és a dir, pagar vint persones que controlin les xafarderies d'un poble. Per ventura es podria pagar un individu que fos l'encarregat per la premsa comarcal de contar totes les xafarderies perquè totes són interessants per a una publicació de premsa local. Per això jo crec que una publicació de la premsa local o es fa a base de voluntarisme o no es fa. Aquest és el voluntarisme que es fa quan tens 40 o 45 anys, i a molts de llocs no hi ha continuïtat generacional, però aguanta per favor i s'esforça, fins que un bon dia se'n cansa i plega.

D.P.- Si algú encara vol aportar el seu punt de vista sobre aquesta part de perspectives d'evolució en relació a la demanda de cara el futur...

M.C.- De les coses petites queda una cosa pendent que són els butlletins aquests de la minicomunicació per a ús interior. Pel que jo veig, i ho dic perquè veig una sèrie de butlletins s'associacions, els butlletins que tenen figures mestres, per entendre'ns, com L'Obra Cultural, les associacions de pares d'Instituts... segurament estan en català. Però ves-te'n a la "Asociación Balear de Amigos de...", qualsevol cosa d'aquestes, Guacamayo, Vaca Tropical, Maqueta, Corregudes Cul Enrere, i digau-los-hi: escoltin, i que no ho farien en mallorquí? Perquè si els dius "en català", ja te treuen defora directament a potades. Provau-ho un dia per experiència, anau-hi un dia que facin assembles i voràs! Quant a perspectives de futur, crec que som allà on érem sempre: el cercle si no hi ha oferta no hi ha demanda, el podeu tancar. Per part política, cap dels partits amb possibilitats de poder ara mateix, és a dir, PSOE i PP, no crec que tinguin cap

interès vertader en aquesta cosa, en tot cas per la batalla aquesta, per la funció conjuntural, per una moguda... serò ni per obediència a unes lleis que ells mateixos han votat, no hi aniran. La societat civil és l'única perspectiva, però com que també és voluntarisme els voluntarismes acaben cremant-se.

C.P.- No estic d'acord amb això.

M.C.- Vull que quedi ben clar que jo crec que sí que hi ha un mercat possible per a uns mitjans de comunicació en català.

C.P.- Aquí es demana una perspectiva per als anys futurs. Entendre la societat civil com quatre kumbayàs que es reuneixen i ballen plegats, s'ha acabat. Aquí feim la societat civil jerarquitzada, gerenciada, com una empresa privada. Una societat civil com al S.XIX està condemnada al fracàs, i ho dic perquè vull matisar el teu catastrofisme, Miquel. Jo no som partidari de donar aquest missatge catastrofista.

S.V.- Si jo hagués d'assessorar algú de qualque manera per fer una empresa periodística nova aquí i em preguntassin quin camp d'actuació hi ha, què es pot fer i com rendibilitzar-la més o manco aviat, diria que una premsa en català té possibilitats. Perquè entrar en competència -evidentment el camp del negoci millor està en els diaris- amb els diaris en castellà, que ja n'hi ha quatre, has d'anar a cercar una tirada forta amb importantíssimes inversions, i a lo millor amb manco inversió i amb manco tirada, anant a cercar un públic específic, es podria aconseguir i rendibilitzar. Si hi ha revistes de golf, de gastronomia, de hobys, que es man-

tenen amb publicitat i tenen tirades molt inferiors, per què no s'ha de poder aconseguir? Si pots demostrar que un producte arriba a determinada gent i aquesta gent té un potencial econòmic suficient, et donaran la publicitat.

D.P.- Concretament lo de les perspectives...

M.O.- Una proposta operativa: la creació d'una empresa de gestió centralitzada o de servicis per a la ràdio, televisió, premsa forana o local, que seria, a la meua manera d'entendre, l'única manera que això podria funcionar, perquè tenim tants de caps tants de barrets -jo conec més el cas de les televisions locals i de la premsa forana- i no hi ha manera de fer res. Si hi hagués uns servicis comuns que es pagassin entre tots i que la captació comercial, la gestió, la publicitat institucional... se duguessin centralitzades -no a una associació com la de la premsa forana que ara és purament decorativa- això podria potenciar-ho i fer-ho funcionar.

Una altra possibilitat de difusió de productes, no sé si en català, que s'ha esmentat quan s'ha parlat de l'enciclopèdia, són els suplementes dels diaris. Veig que els diaris d'aquí en van treient bastants. Tenen, a més, voluntat d'incorporar nova oferta davant aquesta cosa tan competitiva que són els caps de setmana, i aquest podria ser també un camí, no sé en quines condicions, de potenciar o de fer arribar a moltíssima gent certes publicacions en llengua catalana i amb possibilitats reals.

M.S.- Jo vull dir que el català és la nostra llengua i és la nostra cultura, i el que no hem de fer mai és que el català sigui el fi: jo crec que el català és el mitjà de comunicació. Aleshores això és important en el moment en què

es pugui plantejar fer un mitjà d'informació en català. És a dir, no perquè sigui en català tindrà èxit, sinó pel que digui, pel que està comunicant; no hem d'anar a cercar sempre la subvenció, no hem d'anar a cercar sempre l'esfera pública per poder-nos defensar si hi ha una fallida econòmica, vull dir que si s'afronten uns riscos, i més uns riscos empresarials en català, serà amb el català com a mitjà d'informació, no amb el català com un fi en si mateix. Crec que és important aquesta puntualització.

M.O.- I el tractament gràfic, i el marketing...

S.V.- La presència dels doblers públics en els mitjans de comunicació, fins i tot en les empreses privades, i amb certa abundància es dona

també s'ha de donar a la premsa en català amb més motiu, sense despreciar tot el que fins ara s'ha dit i que s'ha de fer així com has dit tu.

D.P.- Podríem passar al punt 2, que és el darrer, que el reduiríem a una sola frase que donaria origen al vostre punt de vista. Abans aprofitaria una cosa que ha dit en Jordi Bayona, dues vegades, que és que sembla que ara que s'han aconseguit noves freqüències, no hi ha hagut propostes per fer ràdio en català. Jo crec que hi ha hagut la proposta de Ràdio Mediterrània...

M.O.- Hi havia una estructura empresarial darrere?

D.P.- ...I quina estructura empresarial tenien els altres sol·licitants que no tenien encara ni ràdios en funcionament? La coneixes l'estructura empresarial de les altres entitats

peticionàries?

M.O.- A mi no m'interessen les altres: parlam de la catalana a veure si és viable o no.

D.P.- Es tractava de fer una sol·licitud i la formulaven amb els mateixos termes de competitivitat professional com els altres que formulaven peticions i no tenien ràdio. Particularment crec que hi ha uns poders públics que no deuen veure amb bons ulls els possibles projectes radiofònics en català, em deman jo.

J.B.- Connectant amb el que deia en Maties, potser només amb la manera d'elaborar el dossier que es presenta a l'administració -em diràs que això és una mera fórmula burocràtica, però no en podem passar-, just amb això moltes vegades...

D.P.- Tu no creus que hi va haver algunes peticions que no en duïen de dossier i no va ser cap inconvenient que no en presentassin? Vols dir?

¿? .- Potser ni els varen obrir els dossiers!

M.O.- Jo no ho relaciono amb aquest cas concret, sinó en general.

D.P.- Crec que hi ha una voluntat política de donar o no donar la concessió. No entrem en això. Com que tu, Jordi, hi havies fet dues referències, pareixia que no hi havia hagut temptatives de la societat civil de crear una ràdio en català.

J.B.- En tot cas, una me pareix poc.

D.P.- És allà on jo anava. El problema és que de tot el que parlam, la qüestió del català, suposant que vagi bé, no supera la marginalitat. Mira quin futur!

M.O.- No és vera!

D.P.- Què vol dir que no és vera?

J.L.- Hi ha unes paraules que ha dit en Sebastià, ara fa una estona. Possibilitats n'hi ha moltes inexplorades i algunes ja estan en exploració. Però d'indicis de canvi no n'hi ha cap i, per tant, val més constatar aquesta situació.

D.P.- Podríem passar al punt 2 que diu "possibilitats d'ampliar el grau..."

M.C.- Una cosa abans d'anar-me'n, que me preocupa molt i no l'he pogut dir: el més constructiu, el més lògic i el més assenyat a fer de cara el futur és el que han dit en Sebastià i en Maties, és a dir, aprofitar el sector dels catalanoparlants, i fins i tot dels catalanoparlants conscients, com un sector de mercat que és fer del català un signe de luxe i d'identificació. Avui en dia el gran mercat publicitari de l'oferta majoritàriament va per aquí, i això és una possibilitat. No oblidem que la gent que avui pugui ser conscient i significativa, i fins i tot tenir uns certs vots a dins Mallorca, és en un bon percentatge d'alt nivell cultural, i quan dic cultural dic també econòmic. Crec que aquesta és l'única pista que hem donat per rompre la dinàmica en tot el temps que hem xerrat. Fins i tot el que deia en Maties com a possibilitat. Fa molt poc temps que vaig parlar amb una persona de societats productores, generadores responsables de publicitat periòdica en català... va ser amb tu, no?

S.V.- Sí.

M.C.- Aquests camins són els únics que veig constructius i possibles de tot el que deim ara mateix. Coincidesc amb tu que a lo millor arribarem a tenir un gheto més o manco confortable per morir-nos en pau.

D.P.- Perdonau: dos matisos que vosaltres dos sembla que voleu fer, i passam al punt següent.

S.V.- És un complement a la línia aquesta que no s'ha dit aquí i que podem afegir, que és la producció de ràdio, i, sobretot, pens en aquest moment, de televisió. Hi ha molts impediments legals per fer, inclús, televisions locals, però no n'hi ha cap per fer productores de televisió, i aquesta és una presència que es necessita de cara el futur. Per exemple: en un moment donat -no sé si va ser així o no, perquè les informacions que tenc són indirectes- a dins l'Obra Cultural hi va haver la possibilitat de plantejar una emissora de TV o una productora de TV. El que ens agrada a tots és poder emetre, però una emissora xoca amb la legalitat del moment, i no vull dir que no s'hagi d'anar contra la legalitat per rompre el sòtil que ara tenim. Aquest és un camí. Ara bé, n'hi ha un que ja està establert, que es pot posar al mateix temps, i que no és ni molt manco incompatible sinó que en el futur pot ser ben compatible -el grup VOLTOR l'hi posa una antena després i ja té possibilitats d'emetre- que és la productora de mitjans de comunicació, en aquest cas audiovisual. Crec que és una cosa que es pot crear demà mateix perquè entre altres coses no implica la necessitat d'haver de complir uns certs horaris

o una programació,--sinó que fas i vas creant a mesura que el mercat t'ho demana.

M.O.- Quin mercat? TV Española? Les TV locals no tenen un puta duro, autonòmica no n'hi ha i TV3 no compra.

S.V.- El que s'ha de fer és intentar vendre, i vendre evidentment en competència. TVE, aquí, en el centre territorial, en un moment donat i crec que ara també, està disposada a acceptar produccions de fora, però no es tracta d'això, es tracta d'anar produint de cara el futur; a més, els canals de distribució no acaben sols amb la transmissió hertziana del senyal, n'hi ha d'altres i amb altres possibilitats.

M.S.- És el que deia abans, cal fer la precisió que hem de distingir entre els mitjans d'informació que són gratuïts, com aquell espai de TV3 en què aquella senyora enxufa un botó i la rep, i els mitjans d'informació que s'han de comprar, la qual cosa implica un pagament del producte, que és ben diferent. Una cosa és una tasca cultural o lingüística que es pot fer per TV i per ràdio i l'altra és fer completament un mitjà d'informació. És molt diferent una cosa de l'altra.

D.P.- Podríem passar al darrer punt, "possibilitats d'ampliar el grau d'intercomunicació i de circulació de la informació i la cultura entre totes les àrees del domini lingüístic". Es tracta que cadascú de vosaltres doni una opinió sobre això i tenir en compte, tal vegada, si les relacions que s'estableixen dels mitjans de les Balears amb mitjans exteriors de les Balears són precisament amb altres

Àmbits de la comunitat lingüística, o si més aviat miram als de l'Estat fins i tot a l'hora de la selecció de col·laboradors, d'agències informatives, etc. etc. Integrar aquests elements en aquest darrer punt de reflexió i crec que haurem complert amb el guió que en Gifreu ens havia marcat. Qui pot començar? És a dir, possibilitats d'ampliar crec que tots estarem d'acord que ara com ara n'hi ha molt poques, a nivell de premsa escrita crec que no hi ha gairebé res; ha sortit abans l'experiència de La Vanguardia; podríem parlar de quina és la distribució aquí de la premsa feta a Catalunya; evidentment, m'imagín que la venda de la premsa feta aquí a Catalunya deu ser pràcticament zero, no ho sé...

X.S.- L'operació d'EL DIA 16, la qüestió de ràdio... Tot lo de TV com està...

M.S.- Jo crec que hi ha una dependència molt gran dels mitjans d'informació dels criteris periodístics regionals damunt la informació que ve de fora i concretament dels centres de l'administració, és a dir, de Madrid. Em referesc a les agències de premsa, que a vegades pot estar més encaminada cap a un costat o un altre, i aquí xupam molt de Madrid, políticament, administrativament i informativament, en tots els sentits. Hi ha hagut una sèrie d'experiències, com per exemple la del Dia Setze, que crec que és una experiència molt significativa del que pot ser un híbrid. Jo, no com a professional ni pel càrrec que tenc dins la meua empresa, crec que no ha quallat, que no ha estat un èxit entre les aspiracions que hi havia, i crec que hi ha una cosa molt significativa que ho resumeix i és que la gent

segueix dient El Dia i no diu El Dia Setze, la qual cosa vol dir que es refereixen encara a un diari que era mallorquí i no al diari que és avui en dia i que és un diari híbrid. Altres experiències com la de La Vanguardia que tampoc ha estat un èxit, amb criteris de rendibilitat l'han hagut de tancar: si no funciona, no funciona i s'ha acabat. També hi ha una introducció molt forta dels diaris de Madrid i de Barcelona, especialment de Madrid, que tenen una distribució fortíssima i arriben pràcticament a la mateixa hora que arriben els diaris d'aquí. I també de revistes. Les revistes que feim nosaltres pràcticament no tenen abast en comparació a les de defora i crec que hi ha una invasió total i absoluta, no solament a nivell nacional sinó inclús de la premsa estrangera, perquè pots comprar al mateix dia Financial Times, o l'Indépendance, el Time, Le Monde o el Bild, i, és clar, estam sotmesos a un bombardeig absolut de, si podem emprar l'expressió, la colonització informativa.

M.O.- I fins i tot els que tenen sucursal a Barcelona -que teòricament és Catalunya i Balears- com El Pais, no diuen una sola paraula del que passa aquí, només qualche reportatge com això de "un gobierno de media jornada" que és molt distret.

J.B.- Es refereix únicament a l'àmbit periodístic o oficiós no local, i aquí hi ha un camp molt important que és el local, és a dir, tota aquesta enumeració que has fet de la invasió deixa verjo el terreny local, verjo absolutament. Els diaris hi tenen qualche corresponalet de tant en tant.

M.S.- També una altra cosa: la fortíssima presència de la

immigració a Mallorca. Em sembla que avui hi ha un diari que treu unes xifres sobre immigració de gent de la Península que pesen i que condicionen la premsa i altres mitjans, independentment dels estrangers -anglesos, alemanys, holandesos...- que viuen i es queden aquí. En aquest sentit el català ja es queda com un llenguatge, com un sistema o un medi de comunicació realment amb molt poques perspectives de viabilitat, a no ser que sigui dirigit a un públic molt determinat i molt conscienciat del què és el català.

M.O.- Això és perquè tal volta tots els que parlen o poden llegir en català també poden fer-ho en castellà; en canvi, els que compren el Majorca Daily Bulletin són gent que no dominen el castellà per comprar un diari en castellà, i per tant això ve del bilingüisme de la situació diglòssica.

M.S.- Jo l'altre dia parlava amb un del Bulletin, amb l'editor, i és molt significatiu el plantejament que fan: ells mateixos, els qui fan el diari, no els interessa gens l'actualitat social de Mallorca -ho posen perquè ho han de posar-, el que els interessa, i és tema per als nostres lectors, és el que passa a Anglaterra, i això és el que nosaltres els donam, i a més la publicitat.

C.G.- Aquí és on jo volia apuntar. És a dir, tota aquesta intercomunicació que tenim més enllà de les Illes també condiciona la publicitat d'aquí. Aquí tenim les grans cadenes, però Galerias Preciados farà publicitat a nivell de tot l'Estat mentre que aquí el pastís no ens arribarà, perquè a nosaltres per ràdio ens arribarà en cadena...

M.O.- TV, televisions privades...

C.G.- ...això també reverteix en certa forma en tot el que dèiem del repartiment d'aquest pastís publicitari que possibilita un mitjà de relació en català i això s'ha de tenir molt en compte. Per altre costat, el que deia en Miquel respecte aquestes persones que volen la seva actualitat de la Gran Bretanya i no volen la d'aquí, això deu voler dir que viuen d'esquena al que passa aquí? O és perquè l'oferta des d'aquí tampoc els motiva?

M.S.- Jo crec que hi ha uns residents mínimament interessats que són residents que parlen en castellà i estan integrats, que ja comprenen i que ja poden comprar un diari.

C.G.- Tu ho has dit, parlen en castellà i no en català...

M.O.- Això és un fet distintiu d'aquestes illes.

M.S.- Crec que la presència del Bulletin en aquest sentit pot ser una experiència perquè ja fa 25 anys i, a més, segons diu mon pare, és el diari més rendible dins Mallorca, i si ho diu deu ser vera. Però el que crec que té aquest diari és que és un vincle de comunicació entre residents que es comuniquen a través d'aquest diari amb amics: ahir duia cinc pàgines d'anuncis classificats d'anglès a anglès.

M.O.- Per saber què fan els seus amics, és clar.

M.S.- Es compren i es venen les cases ells mateixos. Hi ha una colònia de 6 o 7 mil residents a Mallorca i cerquen el seu vehicle de comunicació.

M.O.- És com un butlletí intern una mica ampliat, un petit segment, que s'ha dit aquí també que si érem capaços de fer-ho...

M.S.- Funcionen a través de subscripcions.

C.P.- I això va en augment. El president Cañellas veu Balears com la segona residència d'Europa. Des de la institució pública no es potenciarà el català però sí la segona residència i per tant això anirà en augment i augur un futur esponderós al Bulletin.

M.S.- El Bulletin és la introducció al tema de fora i a qualsevol tipus d'iniciativa privada que pugui sortir a les Illes.

C.P.- El nivell de formació de ghotos estrangers és una cosa que a la Costa del Sol està totalment constatada i si hem de sofrir els mateixos efectes que a Benalmádena o a Mijas, si ara som al 10'2% de residents estrangers, allà tenen taxes que en qualque municipi superen el 70 i el 80%, naturalment, seria diferent.

Vull dir dues coses respecte el punt aquest, un punt que demana, si no vaig errat, les possibilitats d'ampliar el grau d'intercomunicació entre totes les àrees del domini lingüístic català. La creació d'una agència de notícies en català és una cosa que està bastant pensada, una cosa possibilitaria rompre una mica la dependència dels mitjans centralitzats a Madrid, que a la vegada depenen de totes les altres agències. Això ho ha explicat bé en Miquel, i això permetria que si algú volgués fer un mitjà en català no haver de traduir, tenir tota una bateria de notícies que són les bateries d'agències.

S V.- Això és un avantatge futur i és un inconvenient actual perquè s'ha d'afavorir aquesta agència, sobretot si

C.P.- Això està en creació.

M.O.- Qui ho impulsa? El govern català?

C.P.- Jo només ho dic perquè en quedi constància. La valoració dels avenços aconseguits al llarg dels anys 80... vull remarcar que l'experiment de TV3 hauria de quedar com el fet que demostra que una televisió feta en català té un boom publicitari importantíssim, que ha aconseguit que molts d'anunciants, amb un percentatge enorme, a través del servei de publicitat de TV3 s'anunciïn en català, multinacionals evidentment; vull dir que el factor "demonstration", que dieuen els anglesos, el factor resultat a dins la gestió, és a dir, el factor d'exemple, crec que s'ha de remarcar. L'exemple que ha posat en Jordi, que una persona de Son Gotleu telefoni a un programa de diversió fet en català, de qualque manera romp el mite -jo crec que és un mite- que el català no serveix per fer comunicació. Entenc que és un avanç bàsic constatable i si algú d'aquí no hi està d'acord que ho digui.

Vull dir que com un perspectiva des d'aquí, des de les Balears i a través d'una societat civil com és VOLTOR, a la qual pertanyem en Maties i jo, pretendríem incrementar aquest grau de connexió intensificant, per exemple, que els missatges en català arribin aquí, com és el cas de la possibilitat que arribi el Canal 9 valencià a les Illes Balears o el cas ja aconseguit que el Canal 33 arribi aquí, i potenciar l'oferta. Em referesc als mitjans de televisió, perquè l'experiment d'EL TEMPS és molt mínim, però és important que per primera vegada un mitjà no fet a la metròpoli catalana, que és on hi ha el bloc central

de consumidors, sinó a la perifèria del domini lingüístic, té possibilitats de sobreviure i d'expendir-se, i que arribi com un producte normal.

M.O.- Com un producte no exclusivament cultural, sinó popular i valencià.

C.P.- Normal, sí, dins un context encara tirant a resistencialista. Veurem l'experiment de 7 DIES, d'en Xavier Domingo, que s'ha barallat amb el seu Grupo 16.

S.V.- Voldria comentar coses sobre TV3, però amb matisos positius i altres negatius. Estic d'acord amb la gran importància que ha suposat la seva presència i en que arribi aquí. Però si tenim en compte el tipus de periodisme a què estam acostumats o a què està acostumat el receptor, és un periodisme d'una gran tradició local. Això no és estrany, perquè comparant i fixant-nos en els diaris de parla anglesa, veim que a Anglaterra hi ha un procés de grans periòdics estatals i que els periòdics locals, en canvi, no tenen tanta importància; però als EE.UU. hi ha quatre o cinc diaris estatals i la premsa important són els diaris locals, alguns de gran anomenada.

Aquí ens passa més o manco el mateix: la tradició ens marca diaris, premsa local, el que explica que els diaris de Mallorca no tinguin una reimplantació dins Menorca ni els de Menorca en puguin tenir mai a Mallorca i els de Barcelona aquí, només van a nuclis petits: La Vanguardia deu tenir una sèrie de subscripcions tradicionals vinculades al món dels negocis o a un cert món més elitista, però no passa d'aquí i, és clar, mentre no transformassin

aquesta estructura seva era explicable que per moltes pàgines que posassin sobre Mallorca si el producte no acaba de ser en el seu conjunt un producte local, que no tengués implantació. Hi ha casos extraordinaris com EL PAIS que sí que n'han tengut, però tampoc la seva importància és tan grossa que superi la dels propis periòdics locals que es fan aquí perquè no hi arriba ni per aproximació.

Què passava amb la televisió? Com que era una cosa nova, sí que hi havia la possibilitat que la demanda creàs l'oferta. Llavors, TV3 crec que ha sabut fer un tipus de televisió en què la temàtica no és d'àmbit, no és exclusivament principatina, sinó que pot ser interessant fins i tot per un espectador situat a Madrid o a La Coruña, o allà on vulgueu, evidentment a Mallorca. El producte que ofereix TV3 pot ser interessant al marge de la llengua i fa que interessi a l'espectador de Jaén/Son Gotleu, i això és una virtut. El defecte és que per completar tot el ventall no es pot oblidar la tradició local, i aquí és on crec que ha fallat. A lo millor per impossibilitats de tipus polític o pel que sigui, però ha fallat. No basta una corresponsalia com té actualment a Palma per cobrir totes les necessitats que podria donar a l'illa.

En canvi, referint-nos altra vegada a TVE2, la seva perspectiva tenia la virtut, degut als mitjans propis de l'empresa, de poder tenir una cosa molt més àmplia que una simple corresponsalia, però li fallava la temàtica internacional, i aquí se separaven perquè TVE tendeix a fer una producció d'interès general en castellà i quan ho fa en català ja és més local, i aquí fallava. Això explica, al marge de campanyes tendencioses que tots coneixem, part

del rebuig que poguessin tenir certs programes de TVE2, sobretot pels qui no eren específicament més locals i que servien i que servien a la realitat del Principat i no a la de Mallorca. Això s'hauria de vèncer i crec que en aquest àmbit futur s'haurà d'intentar fomentar els intercanvis de producció començant per la producció que sigui d'interès general, poder fer que una certa producció de Mallorca interessi i que es pugui emetre per TV3, TVE2 i per qualsevol producció.

X.S.- A mi m'agradaria conèixer la situació de mercat també a Menorca per poder aportar dades.

J.L.- Em sembla molt interessant tot això, però hauríem de demanar-nos si aquest desig de fer país balear que constantment es manifesta des de les instàncies de poder de la Comunitat Autònoma es tradueix després en una actuació també positiva en aquest sentit. Realment no se n'hi veu cap per part del govern, cap tipus d'interès.

D'altra banda voldria valorar el fet que TV3 hagi estat capaç d'integrar per a un espectador de Mallorca o Menorca (no ho sé tant d'Eivissa) amb normalitat informacions de Figueres, Olot, de Torroella de Montgrí, o d'allà on sigui, en relació a vivències i experiències que es puguin viure aquí, i això s'ha fet molt poc encara. En Sebastià acaba de dir que cal potenciar-ho molt més, però en la mesura que hi ha estat ha resultat molt positiu. Així i tot no ens hi reconeixem prou dins la TV3 si no és a través del mapa del temps, i encara. La via del canal 2 de TVE és una via que està també per estrenar si es volgués aprofundir en aquestes possibilitats que semblava que

hi havia a partir d'una diferenciació entre UHF i VHS, que són els dos canals pels quals es rep TVE1 i que per aquí e. podria diversificar la recepció.

ÚLTIMA HORA està introduïda relativament a Menorca, supòs que amb un nivell de venda escàs, però introduïda i probablement és l'única publicació de premsa escrita que permet a un ciutadà de Menorca, o ciutadans, reconèixer l'àmbit d'Illes Balears perquè hi troba una informació directa de fets que succeeixen a Menorca. La realitat periòdica és un altre tema en relació a pàgines de Mallorca i pàgines estatals i internacionals. Aquesta experiència també l'ha fet EL DIA i això ha implicat, estadístiques canten, un increment de vendes a Menorca, no sé si rendible però sí interessant. des d'aquest punt de vista en què jo rall de perspectiva política de crear un sentiment de solidaritat entre els pobles de les Illes Balears, com diu l'Estatut d'Autonomia. Em sembla que per aquí haurien d'anar les nostres reflexions. És fonamental que hi hagi una agència d'informació dels Països Catalans, però també és fonamental que les informacions que genera una illa, encara que sigui en números de mercat molt petita, en potencial almanco genera informació, i això és molt important.

C.P.- Perdona un segon: aquesta agència de notícies no seria de Països Catalans sinó una agència que traduïria les notícies de les agències nacionals i internacionals.

X.S.- És EFE; és una antiga idea d'EFE.

J.L.- Però això seguiria essent una entelèquia.

M.O.- Un filtre.

J.L.- No té interès periodístic.

M.O.- No té, diguem-ne, l'àmbit nacional.

C.P.- Aquesta agència no seria per dir "ahir a Menorca hi va ploure", sinó per informar que Gorbatskov ahir va fer...

M.O.- Així deixaria un espai molt ampli sense cobrir.

C.P.- ... connectat amb un teletext...

J.L.- Una pregunta: us heu demanat per quin motiu la gent de Menorca té més facilitat per reconèixer-se dins l'AVUI o dins TV3?

M.O.- Perquè té més contacte amb Barcelona que amb Mallorca.

J.L.- La resposta també està en relació a l'informador, en la persona que hi ha dins Menorca que envia la notícia a l'AVUI i a TV3.

X.S.- A Menorca també hi ha alguna empresa radiofònica que sigui de capital menorquí o totes depenen de cadenes estatals?

J.L.- Radiofòniques, no. Hi ha la COPE, Antena 3 i la SER.

C.P.- I el DIARI DE MENORCA?

J.L.- Sí, és una empresa comercial, però només és premsa escrita. En català, cada vegada va introduint més pàgines, i no només pàgines d'opinió.

S.V.- I la ràdio, la COPE?

J.L.- La COPE, sí. La COPE fa més programes en català en relació a ANTENA 3 o la SER. La SER no fa res en català, només aquest sistema d'opinió. En canvi, ANTENA 3 fa alguns programes culturals i informatius, per exemple no hem parlat de RADIO JOVE que es canalitza per ANTENA 3 i és una hora bàsicament de música.

X.S.- No és una hora, són quatre hores si no ha canviat.

J.L.- A Menorca només és una hora, de 7 a 8 i a les 7'30 fan un informatiu: tot plegat és un no-res.

X.S.- Una altra cosa, Jordi: tu que coneixes una mica el funcionament d'aquestes emissores de F.M. que es poden posar en marxa aquí, n'hi ha alguna que compti amb capital mallorquí? I el fet de no dependre d'altres cadenes o d'estar lligades als manaments de la península, pot generar que aquí hi hagi una presència més àmplia del català, o no?

J.B.- Crec que n'hi ha alguna que és de capital estrictament mallorquí. Ara bé, no crec que els projectes que tenen a hores d'ara siguin per fer-ho en català. D'aquí que aquesta famosa societat civil resulti tan necessària. Hi ha 15 emissores noves, moltes d'elles encara sense un projecte gaire definit, no és el moment de pitjar també per aquí? No és el moment de veure si amb qualcuna es pot arribar a un acord per reconvertir-la en emissora en català?

M.O.- És que hi ha tants fronts que la poca societat civil que tenim no pot donar abast, i la poca societat civil que hi ha es concentra en els macrotemes, que jo crec que està bé, que són les cadenes de televisió o un setmanari, a veure si el treu.

J.B.- Si m'ho permeteu, una darrera reflexió. Me pareix que ha estat en Climent que ha dit que hem de tornar a fer país, volguem o no aquests darrers anys hi ha hagut una abaixada de la guàrdia de militància, és a dir, no sé si socialment ha canviat tot i si efectivament els voluntarismes i la militància ja no es troben, jo no sé si tornaria a donar importància a la construcció del país.

C.P.- En efecte, és una feina que la veig molt important, però que no l'hem de fer estil anys 60.

J.B.- No, no.

M.O.- El que hi ha hagut és un desarmament ideològic.

D.P.- I el problema és com ens deixen fer país. He posat el cas de Ràdio Mediterrània que en volia fer de país. Fins on ens deixen fer país?

J.B.- Però si han tallat tot això estic segur que no està esgotat el camí encara.

D.P.- Evident, amb un sobre-esforç esgotador, amb un rendiment marginal, això és el país que ens deixen fer.

J.B.- Això és un dribling, però es fa. Jo aconsellaria de prendre una actitud activa i no com la de molts empresaris que només ploren i diuen que els va malament. A quins empresaris els va bé? Als que ploren perquè els va malament, però també van fent. El que és cert és que en aquesta dava llada de guàrdia hi ha uns canvis de valors que avui dia no pots recuperar. I amb això dels anys 60, estic amb tu.

M.O.- Doblers, èxit...

J.B.- Tot se centra en un tema pura i exclusivament econòmic: resol el tema econòmic i ho tindràs resolt quasi tot. I també voldria dir a la societat civil que està per aquí...

D.P.- Maties, tu ets la societat civil.

J.B.- ...que la batalla que cal guanyar ara està en el senyor aquest de Cala Major que dóna 6 milions de peles per a un club de futbol. Cal que les doni per a una altra cosa. Un petit impost revolucionari, permeteu-me la provocació, sobre els "cashflow" de moltes indústries, i que d'una manera raonable se'ls hi demanaria per ajudar a la causa de la reconstrucció cultural.

¿? .- (Moltes veus, moltes interrupcions a comentaris indistinguibles i rialles).

J.B.- Aquest és el repte. Si aquest tipo dóna 6 milions...

M.S.- Jo crec que comença abans, crec que estam molt més a l'abast de fer un canvi damunt la societat civil. El que falta és que les instàncies polítiques reivindicuin... Quan Gabriel Cañellas, ara deu fer un any i mig, va començar a cridar i parlava de nacionalismes i altres coses, -inclús es parlà del "nacionalismo de Cañellas"-, record que en el BALEARES que jo en aquell temps dirigia, tots els diaris s'hi van tirar damunt, i Cañellas al dia següent deia "jo no, no m'heu entès, jo no he dit això", i "se acabó para siempre, para siempre" qualsevol cosa, inclús la mateixa dinàmica del Govern Balear de reclamar i ja no diuen res més. Diuen, "és que feis victimisme", "coño!", idè què hem de fer? Hem de fotre bombes com ETA?

¿? .- Són dues coses molt diferents... hi ha àmbits...

M.S.- Ja sé que ara estam entrant en una qüestió política.

J.L.- No sortiguem dels mitjans de comunicació. El que no es pot fer és nacional-balearisme de paraula buida quan tenim, per exemple, una llei de creació de la Companyia de RTV a les Illes Balears, em pens que és així com es diu...

D.P.- La Camorra...

M.O.- La Santa Companyia, La Companyia... Les Autonomies del P.P. li diuen La Companyia a l'Ens Públic.

J.L.- ...que permetria entre altres coses entrar en contacte amb la Corporació Catalana de RTV,...

M.O.- No, fer un canal autonòmic en combinació amb TV3, amb TVE o amb TVV, o amb totes a la vegada.

J.L.- ...reclamar l'assignació del Tercer Canal, reclamar freqüències, una actitud que sense ser voluntarista i buida es basàs en les possibilitats reals que té l'Estatut d'Autonomia i que ni s'ha volgut encetar... Tanmateix no feim més que problemàtiques i guerres sobre el finançament en relació a la mar territorial, per exemple.

S.V.- És que ara té totes les avantatges sense el cost polític de crear-lo.

D.P.- Efectivament. Donau per acabada aquesta qüestió de les interdependències. I tot igual?

F) CATALUNYA NORD

- (PV) Pere Verdaguer, periodista i escriptor (moderador).
- (AB) Alà Baylac, periodista i ensenyant de català.
- (GJ) Gerard Jacquet, periodista i cantautor.
- (AR) Aleix Reiner, periodista (Ràdio Arrels).
- (AS) Armand Samsó, periodista.
- (JMT) Joan Miquel Touron, responsable de la Llibreria Catalana.
- (MV) Miquel Valls, professor de català a la Universitat.

ESPAI DE COMUNICACIO

P.V.- Cadascú fa les remarques que li sembla, a nivell polític, a nivell cultural, a nivell lingüístic, econòmic, professional i etc...

J.M.T.- A nivell polític és la descoberta d'una Catalunya rica de l'altra costat, una perspectiva de crear una regió Tolosa-Montpeller-Barcelona, i a partir d'aquest moment s'interessen a l'actualitat de l'altra costat per hi tenir contactes.

P.V.- Qui s'hi interessa ?

J.M.T.- L'Ajuntament de Perpinyà, el Consell General, la Cambra de Comerç i Indústria i la Cambra d'Agricultura i la Regió també.

A.R.- Mes s'hi interessen a nivell de saber el que passa de l'altra costat i miren de tenir un accés a la llengua per exemple sempre en funció de l'altra costat vull dir que de moment, em sembla que encara no ha arribat el moment en que tots aquest organismes i d'altres veuen necessari, per exemple, l'existència de mitjans de comunicació propis del país, en la llengua del país, que això encara els hi passa absolutament per sobre...

P.V.- ... però d'això en parlarem després si vols, és a dir, que és el que hi ha hagut de nou políticament, econòmicament, etc...

A.R.- Es veritat que l'existència de la Generalitat al sud, això fa que els responsables polítics, econòmics d'aquí, vegin que s'hi han de relacionar d'una manera o altra; com que saben que el senyor Pujol i companyia els hi fa gràcia que els hi parlin en català, doncs, s'hi posen, és tot; em sembla que a nivell polític és l'únic fet.

P.V.- Es el fet principal.

M.V.- Sí, perquè ha originat un canviament radical de cara a la llengua. Una llengua que globalment es menyspreava ara me sembla que globalment és una llengua considerada; no parlada, això ho sabem, però que gaudeix d'una certa consideració.

A.R.- Jo faria la diferència de la consideració que tenen per la llengua de cara als altres que no pas de la consideració que tenen de la llengua aquí.

M.V.- Sí, d'acord. Era just per completar el que deies.

A.B.- Només hi ha consciència que és una llengua que serveix per l'economia, per la política i tot això, cosa que encara abns no ho tenien clar.

P.V.- Hom té la impressió que consideren el català útil com considerarien per exemple l'anglès útil o l'italià útil si fossin a la frontera italiana, és a dir, que no és per al seu ús personal, és per l'interès que pot tenir per a relacionar-se amb el sud, és a dir que no en fan una cosa seva.

G.J.- Això per la gent que tenen un cert poder polític o econòmic; per la gent que no tenen aquest tipus de poder, són gent més petita potser, aquesta llengua útil, fins i tot si saben parlar un rossellonès repicat tenen la impressió de no conèixer aquesta llengua útil, la llengua del comerç i de la tecnologia i doncs, hi ha un cert sentiment d'inferioritat per gent que parlen per tant el llur català dins els vilatges, això és un problema. Jo el català no el sé pas parlar; el català veritable.

P.V.- Sí, el veritable català. "Parli el català d'ací."

A.B.- A nivell de fets esdevinguts també em sembla que sempre en relació amb tot allò que passa amb el sud de nou, de desenvolupament de relacions, hi ha tota una sèrie de convenis i de contactes que s'han fet i firmats i passats entre entitats, professionals, associatius, municipis que també això pot entrar en línia de compte al moment de passar llista dels fets, que tenen importància respecte al català per multiplicació dels contactes.

A.S.- També l'interès d'una certa gent per mirar la televisió que ve de l'altra banda. De més en més es venen pantalles multistandard, i l'arribada de TV3, perquè jo al poble, hi ha gent jove que m'ho vénen a demanar si els podria aprendre una mica el català perquè miren els "matches" de futbol i de bàsquet, perquè allà en donen molt de bàsquet i aquí no n'hi ha mai de bàsquet, ha de ser una final qualcom de molt important perquè ho doni la televisió francesa, i nois joves que m'ho han demanat perquè hi ha moltes paraules que no entenen pas, si els podia estudiar una mica més el català.

A.R.- Jo malauradament tinc les meves reticències sobre la funció que compleix TV3 aquí a nivell de la recatalanització del país perquè em sembla que la gent, un film el segueix molt difícilment, és la desconexió de la llengua, ho veuen sobretot per l'esport, això sí, allavors les informacions de TV3 no interessen a ningú aquí, però a ningú.

P.V.- Perquè és el problema que tracten coses que no són del país...

A.R.- Parlem d'un mitjà de comunicació que pot complir una funció de recatalanització del país. A Catalunya sud això és inegable que això ha estat així amb TV3, al País Valencià compleix la mateixa funció, a les Illes també, però la funció d'aquesta televisió aquí a Catalunya Nord no crec que sigui la mateixa. Jo no crec que serveixi per res.

A.S.- Els films que passa TV3 hi ha deu anys que els has vist a les pantalles franceses.

A.R.- Però el problema és que cal fer un esforç; per un rossellonès cal fer un esforç per comprendre TV3. Parlo per experiència pròpia, ho veig amb els sogres..., se l'espien durant un moment, es curiós, ah! és en català, d'acord! mes no et segueixen un film, desconnecten...

P.V.- Perquè hi ha tota una quantitat d'expressions que no són les usuals aquí i...

A.S.- Jo, la meva mare el que mirava cada diumenge era la missa en català a la segona cadena.

M.V.- Les paraules són gairebé sempre les mateixes.

A.S. Si, i la primera de les coses quan li vaig fer posar l'antena per rebre la TV catalana o l'espanyola, me va dir: "aqueixa gent parlen com nosaltres". Parlant dels catalans.

A.R. Es evident; per un rossellonès és català. I després ja no parlem de les informacions. Per un rossellonès, les informacions de TV3 és espanyol.

J.M.T.- Quan es parla de Prenafeta, tota aquesta gent, els coneixen pas.

A.R. TV3 aquí a Catalunya Nord, és contraproduent.

A.S.- Jo miro les comarques i les notícies.

A.R.- I les notícies de Girona. Les notícies de Girona és una altra història perquè saps que és l'Empordà, saps que és Girona...

A.S.- El temps, és molt més ben fet el temps a TV3 que a la TV francesa.

A.B.- Ens hauríem de centrar amb els fets.

P.V.- Jo tinc la impressió que..., Bo, és molt interessant però per exemple això que tu deies és una formalització finalment amb papers i documents d'allò que deia el Joan Miquel, és a dir, la formalització dels lligams entre les entitats d'aquí i les entitats del sud, són fets precisos, són convenis de col.laboració, d'agermanament, etc... són la materialització d'aquests fets nous, de lligams nous.

J.M.T.- L'estand de Llenguadoc-Rosselló / Midi-Pyrénées a Expolangues a París presentava el català com la llengua comuna a Midi-Pyrénées, Languedoc-Roussillon i Catalunya. Presentava la llengua catalana com la llengua comuna a aquestes regions, doncs, hi ha un interès. A partir d'aquest moment, que hi ha aquest interès, també pels mitjans de comunicació és important perquè, un fet que és recent, es que, a la Cambra de Comerç i Indústria se trobi El Temps, l'Avui, que el Consell General sigui abonat en aquestos mitjans de comunicació.

A.R.- Si però això sempre en funció de que es el que es passa a Barcelona, que és el que es passa a València, que ens interessa, és això el problema perquè tot aquest interès

que hi ha a nivell institucional d'un band i de l'altra, no és això que ha fet que actualment a Catalunya Nord existeixin mitjans de comunicació en català. No és això que ho ha provocat.

P.V.- D'acord. Però no és pas d'això que estem parlant. Els mitjans de comunicació tal com existeixen aquí o la seva problemàtica és un altre problema. Aquí diu: quins són els fets nous que a nivell polític, cultural etc., poden permetre una nova reflexió.

G.J.- Potser la gent que treballaran sobre aquesta conversa han de saber doncs quins fets, quines estructures, diria, són favorables a l'establiment d'un espai de comunicació.

A.R.- Són favorables a l'existència de mitjans de comunicació en aquest país...

G.J.- Doncs es podria fer un cens propi de les estructures que existeixen.

A.R.- Es per això. Què és el que ha estat favorable perquè existeixi el PUNT; en el seu cas, en el cas del PUNT és la voluntat politico-comercial, se pas com dir-ho, de una empresa del sud que es ve a instal·lar al nord.

P.V.- Però és dins del mateix marc, és aquesta empresa del sud ha vist que hi havia relacions amb França o que hi havia aquí un racó de terra que es parlava català i que era continuació de la província de Girona i com que ells busquen justament estendre's van dir: "provem-ho, perquè finalment què hi perdrem?" Sobretot que al començament no hi podien perdre res i no hi volien posar res, aleshores era molt simple. Es veritat, van començar per dir que no pagarien a ningú, aleshores, no els hi costava res de provar-ho però era dins el mateix marc, és a dir, que és la perspectiva del 92 i la preparació d'aquest 92 i també l'entrada d'Espanya al Mercat Comú anteriorment. Tot això ha estat un procés.

J.M.T.- I ha estat ben acollit per les organitzacions polítiques i econòmiques del país perquè justament hi havia aquest interès d'anar cap al sud. Si el Consell Regional compra 300 abonaments del PUNT, per exemple, és sempre amb aquesta...

A.R.- Es perquè és una empresa de Girona que ve i ho monta. El mateix producte fet per gent nord-catalana, una empresa nord-catalana, muntada per nord-catalans no havés marxat de la mateixa manera.

P.V.- Probable, probablement que tens raó. Ho ajuden perquè és del sud i perquè tenen interès a mostrar bona voluntat en relació al sud, quan no tenen cap interès a mostrar bona voluntat en relació...

A.R.- Després jo arribo aquí amb el cas de la ràdio, Radio ARRELS; si ha nascut no és pas perquè hi hagi hagut condicions favorables de relació nord/sud és senzillament perquè hi ha caps quadrats que ho han volgut fer. Es si vols en un moment la maduració d'uns certs ambients del moviment

català que diu, cal fer una radio i ja està

P.V.- Parles de la història.

A.R.- Fa nou anys...

G.J.- Cal notar també que dins les estructures administratives franceses hi ha uns esquemes potser, de funcionament, que vol que dins una..., parlem de les regions, dins una regió que té una especificitat cultural s'ha de crear forçosament a dintre l'organigrama de la regió, del poder, uns postes doncs, lligats en aquesta especificitat, se cuidar, crear un poste per un tío que se cuidarà de la llengua, un altre que tractarà més precisament la cultura, és a dir, potser a vegades el folklore o bé de vegades la cançó i doncs, a més de l'interès econòmic del qual parlàvem a l'instant, és veritat que hi ha un esquema tipus que és aplicat a una regió com la nostra amb una persona a la regió Llenguados-Rosselló que és encarregada de les llengües occitana i catalana; doncs això també és potser una cosa que ha afavorit la instal·lació d'alguns elements de comunicació, sigui la premsa sigui la ràdio; jo pel cas de la ràdio a la qual treballo sé que al principi, abans del 83 i del 88 més precisament, existia una ràdio a Montpeller que durant 20 minuts per dia obria un espai perpinyanès en francès, a dintre el qual hi havia un minut o dos de català i doncs si Ràdio França que és, ho cal recordar potser per la gent que escoltarà això, una Ràdio d'Estat, francesa, ha tingut el desig de crear una estació de ràdio, una emissora de ràdio específica al Rosselló, és també perquè aquests esquemes existeixen. De manera general, la cosa se retroba de tota manera al País Basc, hi ha una ràdio que es diu Radio France Pays Basque, a còrcega es diu Radio France Frecuència Mora, a Alsàcia igual, els bretons també tenen la llur, Radio France Bretagne Ouest i vet aquí, hi ha unes maneres de funcionar. Fora d'aquesta temàtica econòmica hi ha també una temàtica cultural, administrativa.

P.V.- Administrativa, un marc administratiu que plaquen a cada regió quan es vol potenciar un poc.

A.R.- Jo per centrar una mica el problema és que a mi em sembla que aquí és la cosa de la creació de l'espai comunicacional català; és el problema vull dir que, amb el cas de Ràdio France Roussillon en el marc estatal francès és veritat hi ha una voluntat descentralitzadora, s'han creat totes aquestes ràdios descentralitzades el que no és evidentés que, en el nostre cas, el que actualment disposa Radio France Roussillon a nivell de la catalanització del mitjà sigui prou destacable, és el problema.

J.M.T.- Quan temps hi ha ?

P.V.- Jo proposo una cosa, perquè això sortirà. Els fets polítics em sembla que l'essencial ha estat dit, ara hi hauria els fets culturals i això potser seria la Miquela que no hauria d'explicar, la seva opinió primer.

M.V.- Es una idea que m'ha vingut immediatament que passen forces coses a Barcelona, importants, en passaven ja, però

en fi s'han multiplicat, en tot cas el que és segur es que ara se té consciència aquí al nord que Barcelona és una plataforma cultural que s'hi passen coses i la gent va més fàcilment agafa l'autobús o el cotxe per anar a un espectacle a Barcelona, en tot cas se sap que hi ha quelcom, penseu en el que va passar en el moment de la "Demoiselle d'Avignon" de Picasso, tot Catalunya Nord gairebé hi va anar amb organitzat viatge pel Museu Rigaud que no passa pas per ser massa catalanista, en fi la direcció no passa pas per ser massa catalanista, amb una plana sencera de darrera pàgina a l'Independent en colors, és a dir, que la importància de Barcelona és clara..

P.V.- Vam mancar de catàlegs...

M.V. ...fins i tot ens arriba la importància de Barcelona per mitjans de comunicació francesos i és això que dona prestigi també.

G.J.- Jo si tenia una remarca a fer a propòsit d'això diria que Barcelona és una capital cultural més per la gent de Paris que per la gent d'aquí

M.V.- I per la gent d'aquí ho és perquè ho és per la gent de Paris.

A.R.- Exactament. Perquè una cosa catalana tingui èxit real a Perpinyà cal que hagi tingut èxit a Paris.

P.V.- I a nivell pròpiament local, nord-català, fets favorables de natura cultural, fets favorables, quins podríem assenyalar ?

A.B.- Penso que caldria parlar del desenvolupament dels Estudis Catalans a la Universitat que això té després conseqüències immediates, només per exemple amb la implantació del PUNT, hi ha molts joves que han sortit de la Universitat, formats pels Estudis Catalans, que han anat després a treballar al PUNT, només això em sembla és prou important.

P.V.- Si això és a partir d'aquesta dècada doncs em sembla que és al 83, no al 82...

A.R.- Es que em sembla que la dècada dels 80 és la dècada que veu néixer a Catalunya Nord mitjans de comunicació exclusivament catalans, cosa que no havia existit.

P.V.- Si, però em sembla una diferència important entre ARRELS que és una ràdio militant, i el PUNT que és un afer comercial, doncs, hi ha una diferència de dimensió perquè quan el comerç i l'interès financer s'hi barregen, que no és el militantisme, significa quelcom això, encara que sigui la dècada no és igual un fet i l'altre.

A.R.- No estic d'acord amb aquest plantejament.

P.V.- Fets culturals en general, fets culturals nous que...

A.R.- Jo insisteixo que els fets més importants pel que fa a

L'espai comunicacional català és l'aparició a Catalunya Nord de mitjans de comunicació exclusivament en català. Es el fet per a mi inqüestionable, és la cosa més essencial aquí en aquesta àrea lingüística.

P.V.- Però ningú no ho discuteix això.

A.R.- Quan diu: els principals fets esdevinguts els darrers anys en l'àrea en matèria de comunicació.

P.V.- Però diu polític, després diu culturals, després lingüístics, després econòmics, doncs, seguim un ordre perquè sinó demà a les 8 del vespre encara hi serem ! Es això el que vull dir. Aleshores, el Baylac ens explica que, i em sembla una cosa segura i indiscutible, que a nivell cultural la creació dels Estudis Catalans a la Universitat de Perpinyà ha estat un fet fonamental i molt important, però jo crec que n'hi ha d'altres i tu Miquela ho has estudiat això, aleshores, què en penses, a nivell de novetats culturals aquí, en general, després veurem detalls si convé.

M.V.- No ho sé pas massa. Com a fets, més que el que s'ha dit, en veig pas de realment determinats, perquè, si vols que parli de la literatura ? i malgrat to, la importància que pugui tenir se cal pas fer tampoc massa il·lusions sobre l'impacte que pot tenir la literatura sobre la generalitat del públic, encara que, tot ben mirat, uns actes de presentació de llibres són coses que se'n parlen, que se saben, encara que compris pas el llibre o que el llegeixis pas i que tinguis pas la intenció del llegir, ha entrat malgrat tot dins una normalitat el fet de presentar un llibre català o un disc català o...

G.J.- I doncs de llegir en català, potser, d'una certa manera.

M.V.- Tambe, i fins i tot sense llegir...

P.V.- Una mica una moda; cal pas parlar únicament de literatura, jo parlaria d'ensenyament també, hem dit de la Universitat, però hi ha pas que la Universitat...

J.M.T.- La multiplicitat dels cursos de català als pobles per exemple...

P.V.- Això s'adreçarà a gent que... Es a dir, fem-ho nosaltres un balanç. Tenim una quantitat de coses que ja sabem però cal que surtin perquè serveixin a fer coixí després, jutjament sobre punts més específics. A nivell d'ensenyament per exemple hi ha tota una nova problemàtica. Digueu unes frases que quedin com a base.

M.V.- Mes es a dir que d'ençà de l'any 79 el català ha entrat com a llengua segona a l'ensenyament secundari per alumnes que tenen una edat de 12 o 13 anys i la cosa s'ha anat estenent no pas suficientment en nombre com voldriem sinó que ha anat sallint l'envelliment dels alumnes i ara si que tenim un ensenyament de català a nivell de textos en tot cas, coherent, els mitjans no segueixen, això és un altre

problema però si que com a llengua estrangera, és a dir, amb la dosi de llengua estrangera, com a màxim 3 hores per setmana.

A.B.- Com a fet lligat a l'ensenyament del català als col·legis i liceus parlaria del bloqueig del CAPES de Català que va en contra del desenvolupament del català a l'ensenyament públic.

P.V.- Es un fet polític negatiu això.

G.J.- Desfavorable.

P.V.- Però això fa que a l'ensenyament secundari hi hagi ara uns 1500 alumnes que fan un poc de català i un altre fet important és que a l'ensenyament primari d'ençà que va començar al 75 i s'ha anat desenvolupant, n'hi ha prop de 10000, independentment de les escoles Bressola i Arrels, n'hi ha prop de 10000 que fan un poc de català durant el seu horari, són fets nous, positius, a nivell d'ensenyament.

M.V.- L'entrada oficial a escola és determinant per l'opinió que es fa la gent de la llengua.

A.R.- que no per la utilitat que pugui tenir això, això em sembla que és una altra qüestió.

M.V.- N'és una altra, és una altra qüestió.

A.R.- Vull dir, això serveix com a prestigi, és veritat, que se sàpigui que el català ha entrat a l'escola està molt bé.

A.B.- I en aquest marc també ara mateix el reconeixement de les escoles, amb conveni per finançar els mestres i els integrar, o al menys els finançar.

A.R.- I potser que sí que de cara a la gent que escoltarà això a Barcelona cal dir que el que és absolutament impensable, el fet de que el català a la Universitat de Perpinyà existeixi com a llengua estrangera vull dir és una cosa que ho deuen saber però vull dir que ho cal destacar.

M.V.- Sí és estrany; sembla estrany des de l'exterior ara bé s'ha de dir que si el català tingués l'estatut de llengua estrangera a l'ensenyament secundari no tindriem els problemes que tenim i per tenir els mitjans i per tenir els mestres i per tenir el CAPES.

A.R.- No mes, vull dir, el que és inconcebible és que en aquest estat per poguer tenir moltes més facilitats per ensenyar la llengua del país la calgui fer passar com a llengua estrangera.

A.B.- Es molt lògic amb l'òptica que té l'estat francès.

A.R.- Però valia la pena que constés.

P.V.- Al començament, però no pas únicament l'estat francès sinó les regions, és el que es deia inicialment; es fa una atenció al català a causa de les relacions possibles amb el

sud.

J.M.T.- Deia que me feia plaer de ser un estranger a França. Mes també caldria dir que hi ha una multiplicitat dels cursos de català per adults als pobles que fa que aquesta gent que tenen ja una certa voluntat d'aprendre el català llegeixen el PUNT per l'aprendre, escolten Ràdio ARRELS per s'impregnar de la llengua això és important i també, sempre tornant amb el problema econòmic, la Cambra de Comerç i Indústria que dona cursos de català i pensi al Consell General donava cursos de català també, que també és una cosa totalment nova...

P.V.- D'ençà de l'any passat, sembla.

J.M.T.- ...totalment nova, que a nivell polític tinguin menester, perquè aquesta gent no ho fan pas a nivell militant, ho fan pas a nivell cultural, ho fan verdaderament perquè tenen un cert menester de gent que parli en llengua catalana, és nou...

G.J.- Parlant dels cursos de català per adults dels vilatges potser s'hauria de lligar també amb..., parlem de fets culturals que afavoreixen..., doncs, es podria dir un mot també de la sardana i de l'èxit que té i que ha estat segur una eina per a portar gent, adults, als cursos de català per a adults que es donen dintre els vilatges, i fins i tot l'èxit d'un cantant com Jordi Barre també, si hom se refereix a l'èxit dels seus espectacles de l'estiu passat, d'una certa manera ha contribuït també a un cert interès de la gent al català.

A.B.- Si; quan parlavem de literatura i d'impacte potser hauríem de recordar l'èxit que ha tingut la peça d'aqueix estiu dels "Angelets de la terra" entre el públic, que això feia temps que no havia passat que tanta gent trobi tant d'interès a anar a veure un espectacle en català a base de teatre de cançons...

M.V.- Segurament, si parlem de coses que han tocat multitudinàriament la gent s'ha de prendre en compte.

J.M.T.- Hi ha el Lluís Llach també, Lluís Llach dona un prestigi a la llengua...

A.R.- Lluís Llach ha portat molta gent al català sobretot dels joves que avui en dia s'interessen pel català en aquest país, caldria fer un estudi però em sembla que hi ha un bon percentatge que han començat per escoltar Lluís Llach i s'han interessat pel català a través del Lluís Llach.

M.V.- Parlant dels esdeveniments recents dels 5 o 6 darrers anys, tant la sardana com Lluís Llach me sembla que van molt més enllà, no són pas recents.

A.B.- En l'àmbit cultural, recentment hi ha hagut la creació de l'Omnium amb el seu plantejament de promoció que anava lligat als cursos per adults i la Nit de Santa Llúcia...

P.V.- La Nit de Santa Llúcia ha estat em sembla una cosa...

A.B.- ...i que ha tingut prou impacte i importància a Catalunya Nord.

P.V.- Que és a mig camí entre la cultura i la política, ha mobilitzat els polítics per la cultura, la literatura, que és una cosa simptomàtica.

J.M.T.- En tant que Llibreria Catalana puc dir que ha pas fet vendre més el Premi Sant Jordi d'aquest any.

P.V.- Per això demostra que és més una operació política que una operació cultural.

J.M.T.- S'ha venut més de tota manera...

P.V.- S'ha escampat més...

J.M.T.- Venut també.

A.S.- Algú els ha pagats. Es l'Omnium que els ha pagats pels donar, els hi han pas regalat de franc.

P.V.- Quan entenem per vendre vol dir que la persona far el gest personal.

A.S.- La vinguda del "Escriptor del mes" cada vegada també aporta...

P.V.- S'hi ha conegut això a la llibreria? La vinguda dels "Escriptor del mes"?

J.M.T.- Sí, segur, segur, mes toca una quantitat de gent que compra llibres regularment, és a dir, que en lloc de comprar el llibre que està triant, triarà el llibre de l'escriptor del mes.

A.S.- O en compra més com jo; he comprat tres llibres o quatre de l'escriptor del mes cada vegada...

J.M.T.- En aquest país de tota manera hi ha una cosa que és segura, parlàvem després de TV3, jo he tingut a la llibreria una clientela nova, molt reduïda, gràcies a TV3, per aprendre el català perquè una persona s'interessa al temps, etc... Cada cop que es fa una cosa cultural dins d'aquest país, per petita que sigui, tens sempre un ressò, pot ser reduït mes sempre en té un: l'escriptor del mes en té un, TV3 en té un, Ràdio ARRELS en té un, les teves emissions de català en llengua catalana en té un, quantes persones m'han demanat: "sou sentit això ..... a Ràdio France-Roussillon?" el PUNT va crear també un nou interès al català i cada cop que se fa quelcom, sempre, fins i tot si és reduït, té una incidència.

A.R.- Cal dir que tot és interactiu perquè quan tu dius per exemple que a la llibreria et ve gent perquè ha escoltat coses a Ràdio France-Roussillon o a Ràdio ARRELS, nosaltres hi ha gent que ens demanen on poden trobar allò que estem parlant, del llibre de què estem parlant o del disc..., vull dir que és interactiu, cada mitjà vulguis o no vulguis...

J.M.T.- Quan se fa una cosa aquí sempre, sempre hi ha una incidència a nivell de l'interès pel català, sempre.

G.J.- Es molt significatiu a nivell de literatura ja que sabem que hi ha molt poca gent que llegeix en català al dia d'avui.

P.V.- Malgrat tot en matèria de literatura cal reconèixer una cosa es que aquests darrers anys es publiquen llibres, fa deu anys per exemple, es publiquen bastant regularment llibres de prosa, cosa que no es feia pas abans, aleshores, això és revelador d'un canvi cultural, no ho sé, però segur que és simptomàtic malgrat tot d'una certa recuperació en un cert nivell de gent de la cosa catalana, de la llengua i de la cultura catalana.

A.S.- Per primera vegada se fa la Nit de Sant Jordi.

A.R.- Enguant és el primer cop que s'intenta de fer una nit literària exclusivament nord catalana, no sabem com funcionarà.

A.S.- Hi ha 8 premis més lo del CREC fa 9 premis, és la primera vegada que s'intenta de fer.

A.R.- La sorpresa és saber si hi haurà concursants o no hi haurà concursants, això no ho sabem encara.

J.M.T.- Voldria dir quelcom també bastant important. Si hi ha una influència positiva que hem tingut el contacte de l'estat francès és que malgrat tot llegim més la gent d'aquí, i llegeix més en català, llegeix més en general que de l'altra costat. Jo ho vec per exemple a nivell de la llibreria, quan encontro de l'altra costat d'altres llibreters, aquí hi ha un reflexe bastant corrent a partir del moment que una persona s'interessa al català és de comprar llibres, que aquest reflexe existeix pas tant de l'altra costat. Si mirem les xifres que fa el PUNT Catalunya Nord aquí són xifres molt correctes comparat a la població de l'altra costat, són força correctes.

P.V.- Són fins i tot sorprenents.

M.V.- Hi ha uns hàbits de lectura superiors aquí.

A.R. Jo us diré que jo estic abonat al PUNT, per tant tinc un PUNT cada setmana mes jo a la fi de la setmana em trobo amb 5 PUNTS a casa meva, són altres 4 que reben el PUNT a casa seva perquè s'hi han abonat un bon dia i em diuen: "Té, tu que llegeixes el català", o sigui me'l regalan sense obrir. Vull dir que jo no sé com el PUNT ha fet la seva campanya de subscripcions, mes hi ha gent que està subscripta i que no l'obre i el dona amb aquell que llegeix el català.

P.V.- No hi fa res; són 3000 actualment...

A.S.- Aquí Pere em penso que se podria parlar de la premsa en general. Els tiratges al sud i a tot Espanya són lamentables, és ridícul comparat aquí...

A.R.- Es impensable la tirada d'un Indépendant per exemple a Girona o a Lleida, és impensable una tirada com la que té l'Indépendant aquí.

J.M.T.- A nivell d'això és un fet positiu, perquè el petit reducte de gent que llegeixin en català aquí, tenim un lectorat més important en proporció que de l'altra costat.

P.V.- Si, és a dir que això podria ser una il·lusió sobre l'estat general si ens baséssim únicament sobre aquest aspecte cultural, podríem tenir una idea falsa sobre l'estat de la llengua i de la cultura aquí perquè en general...

G.J.- Hi ha una xifra que no sem donat, no sé si és la bona, en tot cas és una que tinc jo d'un sondeig que s'ha fet per Ràdio França de la gent que enten el català al departament del Pirineus Orientals.

P.V.- Al Departament o a la plana ?

G.J.- Al Departament me sembla.

P.V.- Es l'antic director que l'havia fet ?

G.J.- No, no, és un que vàrem rebre que havia estat fet per Ràdio França a París doncs que havia estudiat una mica la cosa i la xifra doncs era que 53 % de la gent d'aquí entenen el català. No se parla de parlar-lo, encara menys del llegir; entendre el català.

P.V.- No és pas tant catastròfic finalment és la xifra que es donava ja fa 20 anys, la que sortia de l'enquesta del Doctor Català i del Doctor Carrera ja fa 25 anys d'això. Per consegüent no ha pas degenerat tant com semblaria. Es interessant aquesta xifra.

G.J.- Cal saber el que aquesta xifra amaga ara; fins a quin punt l'entenen i...

P.V.- Però jo em recordo que l'antic director, no el d'ara, que em va comunicar aquesta xifra, era sorprès i això el va incitar a passar a 27 hores de català setmanals. Ell en tot cas és el que deia. Em sembla que hem parlat força del fet lingüístic i cultural, podríem passar al fet econòmic.

M.V.- Hi ha una quantitat de gent del sud que vénen aquí, que vénen a comprar ...

P.V.- Es extraordinari això, sí.

A.B.- A l'Auchan.

M.V.- Te'n trobes a per tot. A cada cantonada de carrer...

A.R.- Sobretot el divendres...

P.V.- I els dissabtes.

A.R.- Mes aquí, deixeu-me que faci l'advocat del diable; el català del sud que ve a Perpinyà ve a practicar el seu

francès, que a vegades és pràcticament incompreensible.

P.V.- No; ve a comprar.

A.R.- A nivell lingüístic ve a practicar el seu francès perquè fa bé això de parlar el francès.

G.J.- Jo tinc l'exemple d'un responsable esportiu que ha vingut a fer una entrevista dins d'un programa i que ha posat un punt d'honor a parlar en francès i de l'altra costat de la taula hi havia un periodista capaç de parlar català que li demanava a fer l'entrevista en català.

A.R.- I que el "payo" va parlar en francès i era absolutament incompreensible, un francès que en comptes de dir "parce que" deia "pourquoi".

P.V.- Això era un catalanisme encara que això és encoratjant...

A.R.- No; el català del sud que ve a comprar a Perpinyà ve a parlar francès.

P.V.- Però jo crec que no ve pas a parlar perquè quan va a Auchan, jo he vist gent del sud carregar com bèsties; una vegada hi havia una família que va comprar una vintena de vestits de mainada; segur que els tornava a vendre allí perquè no és possible això. Però en va prendre una vintena i va haver de pagar una fortuna ! I aquesta gent no parla: agafa la cosa, ho posa al carro i allí no li demanen ni ase ni bèstia només li diuent: tant.

A.R.- Un divendres a la tarda passeja't pel centre de Perpinyà i quan un sud català, -que es reconeixen de lluny, els començo a reconèixer jo, encara que ho sigui també, però vaja !-, quan s'han d'adreçar a algú s'hi adrecen en francès i després els comerciants de Perpinyà ja poden fer publicitats a l'AVUI en català que no tenen de parlar el català perquè són els sud catalans que parlen el francès, és tot, és la realitat.

P.V.- Sabem que al sud són tant o més alienats que aquí ja se sap això, la major part de la gent se'n fot de la llengua, tant al sud com aquí: tenen de fer bullir la marmita i és el que els interessa més.

A.S.- I quan vas al sud te fan la pregunta en castellà, doncs.

A.R.- Com exemple, el Bringuet va anar a fer un reportatge a Auchan, a la sortida de les caixes, a cercar els sud-catalans: 80 % no sabien el que era Catalunya Nord.

A.B.- Es això; de tota manera el fet és que vénen aquí a comprar.

P.V.- Doncs és veritablement econòmic. Es el que deiem: no és ni cultural ni lingüístic, és econòmic.

A.R.- Aquest fet econòmic no té cap repercussió a nivell

cultural.

J.M.T.- Sóc pas d'acord amb tu.

P.V.- Aquesta mateixa gent que va ser entrevistada pel Bringuet, va aprendre que aquí era Catalunya Nord. Doncs és un fet cultural !

A.R.- Però no sempre hi ha un Bringuet a la sortida de la caixa d'Auchan !!

P.V.- Però hi ha altra gent.

J.M.T.- Es veritat. Existeix. O hi ha una reacció que és positiva. Per exemple: hi ha ple de catalans del sud que van a fer esquí. Ara, per fer la formació de guies d'aprenentatge d'esquí els hi demanen de practicar el català de fer un examen en català, els vec aquesta gent perquè vénen a la llibreria i demanen un petit llibre per poder practicar una miqueta en català per passar l'examen. Això és positiu, un fet econòmic positiu. A Auchan per exemple la gent que parlen en català els han posat a llocs

A.R.- Els que parlen espanyol, a polit ! Al menys és que li va dir a l'entrevista el director d'Auchan a en Bringuet, els que parlen espanyol. I el català ? Ah... no hi havíem pas pensat...

J.M.T.- L'Heric Nivet que és de Canoes, que treballa a Auchan, l'han posat en contacte amb la gent, ara, perquè parla català. Després, els comerciants del carrer dels Agustins fan cursos de català cada setmanaper practicar el català perquè tenen una clientela catalana. Són petits fetsconcrets, positius. Emprés existeix, ben entès, tot lo que venes de dir. Mes, primer perquè la gent han sentit el català dins la llur joventut i el practiquen una miqueta que el castellà no allavons practiquen aquesta llengua perquè volen vendre, això és un fet positiu.

P.V.- De tota manera, econòmicament, és indiscutible, tothom ho remarca que hi ha una intensificació de la gent que ve aquí, de la gent que d'aquí se'n va allà, és a dir, que hi ha una permeabilitat més gran de la frontera i que això es fa sobretot sobre bases econòmiques, de compra.

A.R.- I parlant d'aquest cas, al contrari, es que després quan és un català de Catalunya Nord que entra en una botiga on acaben de parlar amb un català del sud en català i parla català, el de la botiga sent que aquest català és rossellonès i ja no parla català, li parla en francès. Això ho tinc comprovat. Per exemple jo: quan vaig en una botiga i parlo català, tothom me parla català. Quan és la meua dona que parla català tothom li parla en francès, la mateixa gent.

P.V.- Però hi ha una altra cosa també és que es comencen a vendre préssecs d'aquí al sud i comença a funcionar. La gent de la Cambra d'Agricultura s'interessen molt per aquestes coses, tu Miquela en tens una experiència grossa d'això.

M.V.- Es a dir que l'any passat hi va haver un reciclatge de la Cambra d'Agricultura, pels quadres de la Cambra d'Agricultura, gent que de fet practicava o en tot cas tots entenien el català, gent que practicava correctament el català rossellonès mes com que tenien lligams amb Lleida, per exemple, necessitaven més estructuració de llur llengua.

P.V.- I eren un grup de quants ?

M.V.- una quinzena.

P.V.- Una quinzena de persones, professionals, que l'aprenien doncs el català per finalitats professionals.

J.M.T.- Per treballar a Sant Carles demanen gent que parlin català.

A.S.- L'altre dia hi havia una emissió a TV3 dels pagesos d'allà que es queixaven que la gent d'allà compraven més productes al Rosselló que no pas al lloc.

G.J.- Ara que cal pas exagerar tampoc. Sé per exemple per atzar que la Cambra de Comerç i Indústria d'aquí ha fet un estudi de mercat ben fet, concernint productes, entre altres, productes de l'agricultura, al sud, al Principat, i que aquest estudi el tenen dins els calaixos i que ningú els hi ha pas mai demanat els resultats d'això. Potser que la gent tindrien de saber que existeix i que ha estat fet, però dit per ellos mateixos.

P.V.- Nosaltres tenim diverses experiències, evidentment no tot són flors i violes, però hi ha professionalment una nova inquietud. Te'n recodes tu, Miquela, d'una noia que va anar a fer un curset, en fi unes pràctiques, ...

M.V.- ... sabia escriure i conèixer unes formes mes segur que amb aquestes pràctiques que va fer al sud, ara pot tenir realment un ofici interessant aquí i té molta demanda.

P.V.- Si. I va dir que volien fer una mena de combinat amb la gent de Vic. Ho va explicar, que aquí hi hauria un cabinet que treballaria amb la gent de Vic per resoldre mutuament els seus problemes professionals. Ara fa poc va haver-hi un noi que ven informàtica de Tolosa i va venir perquè li traduís un text per entrar en relació amb les empreses del sud per vendre el seu material. Doncs, hi ha, evidentment, una inquietud, no hi ha dubte. Hi ha una inquietud on podríem prendre al nivell de la Universitat l'oceanografia.

M.V.- L'oceanografia a fet molt també aquest diploma. Els programes ERASMUS, europeus, d'intercanvi, els programes d'intercanvi de Departament de Català a Departament de Català potser no han pas tingut mediàticament un impacte massa, massa gros, encara que existeixen i permeten...

A.R.- Avui n'han parlat a France Inter !

M.V.- Ah ! Doncs,

A.R.- Parlaven del programa ERASMUS, parlaven que si Alemanya, mes, quan han parlat d'Espanya han parlat que també es feia en català.

M.V.- Si, perquè ha estat un dels programes capdavaners. A Perpinyà, el que se coneix sobretot és el programa d'oceanologia entre Facultat de Ciències de Perpinyà i equivalent de la Universitat Central de Barcelona on s'ha imposat d'ella mateixa, s'ha imposat la idea que, per accedir en aquest ERASMUS, calia saber català. Al principi, quan el Departament de Català se va atrevir a dir a la gent de Ciències que potser no estaria pas malament de donar una certa idea del que era el català als futurs Erasmus d'Oceanologia, va semblar una barbaritat i va caldre una veritable bomba a l'AVUI perquè el President de la Universitat de Perpinyà s'hi decidís. L'any passat, ja, cap bomba no va ser necessària. Era evident, els estudiants ho havien comprovat, era evident que calia saber català. I ara se proclama i se diu, en el moment de fer la informació, l'orientació, se diu: "cal saber català" o "hi haurà una iniciació al català".

A.B.- Tornant als fets econòmics, no és cap atzar, crec, que s'hagi instal·lat diverses agències bancàries del sud a Perpinyà, la darrera que ha obert una agència aquí és la Caixa, encara que sigui mitjançant la compra d'un Banc francès i que faci tot en francès aquí, però hi ha La Caixa, també hi ha, o hi ha hagut, convenis entre la Caixa d'Estalvis l'Esquirol del Rosselló i La Caixa de Barcelona, i el Banc de Sabadell que s'ha implantat fa un any o un any i mig, aquí a Perpinyà.

G.J.- I la instal·lació del Crèdit Agrícola també al Principat.

J.M.T.- Sí, que ha fet una obertura de tota manera amb el Camó que s'ha obert al català també a partir d'ara, a partir d'aquest moment.

A.S.- Hi ha distribuïdors que marxen amb la Targeta Blava i que treuen Pessetes.

A.B.- Hi ha el Crèdit Agrícola que ha obert un distribuïdor de pessetes a Perpinyà.

J.M.T.- Cal dir per això que els Bancs i Caixes que s'han instal·lat aquí, són totalment franco-espanyol. De català RES.

A.B.- El Banc de Sabadell fa xequers bilingües.

J.M.T.- Sí, fa el xequer bilingüe, com la Caixa d'Estalvis, és a dir que un Banc parisenc pot ser tant català com un Banc vingut del sud aquí, perquè fan pas cap esforç, fins i tot quan el CEDAC va demanar octavetes i papers per presentar a EXPOLANGUES escrits en català, van ser rebuts com porcs al Banc de Sabadell. Els van dir que ho feien pas, que els interessava pas, etc... Es aquesta projecció també que fan els bancs del sud.

P.V.- Això vol dir que és una cosa purament econòmica. Es a dir que podríem discutir molt llargament sobre la catalanitat d'aquests Bancs, però el que interessa a un Banc, és de fer pessetes, tant aquí com allà, aleshores el militantisme...

G.J.- I el comerciant de fer momeç.

J.M.T.- No els hi costaria res de donar una presència catalana.

A.R.- En el cas de La Caixa que al sud té la seva Obra Cultural, que són tant prestigiosos i tot això, que ajuden un munt les iniciatives culturals del sud, aquí em sembla que ja són dos o tres que els han engegat a passajar, perquè aquí no tenen cap intenció de fer cap Obra Cultural.

A.B.- Perquè l'objectiu és de entrar al Mercat Europeu, primer francès, i ho fan mitjançant la compra d'un Banc francès, que aquesta és l'estratègia que han triat.

P.V.- De tota manera hi ha un problema, és que allí són obligats de donar diners a la cultura i aquí no, això vol dir que si al sud no hi hagués obligació, tot el que fan no ho farien.

J.M.T.- Mes representar una certa catalanitat aquí els costaria pas res.

P.V.- Però això és el seu problema.

A.B.- Un altre fet econòmic i aquí seria més lligat al català és la implantació d'un diari comercial o bé d'un setmanari comercial a Perpinyà que és El PUNT, que a més del fet lingüístic i cultural, és un fet econòmic.

P.V.- Si, perquè si no fós econòmic a hores d'ara ja no funcionaria. I jo tinc fins i tot la impressió que funciona bé, perquè de publicitat no n'hi falta pas. Doncs això és demostratiu que funciona bé, que econòmicament funciona bé.

A.S.- Va venir el director de la publicitat del PUNT l'altre dia a casa, i m'ho va dir que era sorprès de la publicitat que podien tenir.

J.M.T.- Això també, al nivell del prestigi del català, a partir dels últims anys, perquè s'hagués demanat publicitat per una cosa catalana hi ha 6 o 7 anys endarrera o 10 anys endarrera, haguessin pas fet res.

A.B.- En el mateix sentit, un fet econòmic lligat al PUNT que potser no es veu tant aquí, són tots els comerciants que s'anuncien al Punt de Girona, perquè, molta de la publicitat que passa, es veu, al PUNT Catalunya Nord, és perquè passa al mateix temps al Punt Diari a Girona, és a dir que interessa als comerciants d'aquí de s'anunciar a Girona.

P.V.- I això demostra no solament que el Punt és un afer econòmic sinó que l'economia funciona justament a aquest

nivell ja que els comerciants i la gent que tenen interès a fer publicitat fan publicitat de banda i banda del Pirineu. El diari en si és una mostra econòmica però la publicitat que trobem al diari demostra que és un fenomen molt més ampli, que hi ha una quantitat de gent que viuen de negoci i que fan publicitat a banda i banda.

A.S.- Feu un anunci a L'Indépendant o al Midi o a un diari francès i feu-lo aquí i veureu la diferència de preu.

A.B.- No; això si el comerciant s'anuncia només al PUNT Catalunya Nord, mes si s'anuncia al Punt de Girona, és tot un altre preu.

A.B.- Si, mes és pas tant car com a l'Indépendant.

P.V.- Però potser tampoc no té la mateixa... El que volem dir es que es posa la publicitat de cara a la gent del sud i viceversa. Per fer un intercanvi, la publicitat ja sabem que és funció de la difusió del diari de tota manera, la difusió del PUNT és més petita que L'Indépendant.

A.R.- La qüestió que em poso sempre quan veig aquestes publicitats és dir: si aquest comerciant que s'anuncia al PUNT sapigués que aquesta publicitat passarà només a Catalunya Nord, i no al Punt de Girona també, quantes publicitats hi hauria ??

J.M.T.- Ha començat aixís el PUNT, fent publicitat només amb aquest d'aquí.

A.R.- La qüestió està amb saber quants comerciants tenen interès amb anunciar-se en català a Catalunya Nord.

P.V.- Es una qüestió de sous, perquè anunciar-se aquí no costa res o costa molt poc, anunciar-se al Punt del sud, costa més. El problema és que si estan disposats a pagar més, paguen més, és tot. També es poden anunciar a d'altres diaris. Però, anunciar-se per Catalunya Nord és un preu i anunciar-se a un diari que té una difusió quatre vegades superior és quatre vegades més car. Suposo, al menys quatre vegades. Es un detall això...

P.V.- Per canviar, ara potser podríem passar als principals fets desfavorables, políticament, culturalment, lingüísticament, econòmicament, si cas n'hi ha que no han estat dits.

A.B.- Per a tot això del CAPES que havíem anunciat, és a dir, lligat a l'ensenyament, primer hi ha hagut un moviment favorable del català que ha entrat a l'ensenyament públic i d'ençà un cert temps un frenatge important i fins i tot un bloqueig a refusar el diploma de professor de català cosa que perjudica l'aprenentatge del català, de la lectura del català, doncs, que té conseqüències directes, crec, sobre la lectura, la difusió de la literatura i la premsa, la televisió.

M.V.- Tot el que frena l'ensenyament del català. Es a dir, el refús del CAPES però també els mitjans que no segueixen

la demanda, caldria molt més mitjans tant a nivell de l'estat com a nivell local. El fet que al nivell local no s'hagi pas pres el relleu de les mancances de l'estat, això és fatal.

A.R.- L'actitud negativa de certa classe política, això és evident.

P.V.- Se'n podrien distingir 3 nivells: el nivell parisenc, el nivell local, regional, departamental i el nivell del sud, pels principals fets favorables i desfavorables. A nivell parisenc és d'una manera general negatiu, no es pot dir que hi hagi res de positiu, o sí ?

G.J.- Jo puc parlar de la meua experiència a Ràdio França-Rosselló, hi ha un fet favorable del qual sem poc parlat és el '93 i la desaparició de les fronteres. Ràdio França és una estructura, doncs, parisenca, nacional es pot dir, i hi ha una certa reflexió que és organitzada a la qual participen membres del personal de tots nivells sobre les direccions i les modificacions que les ràdios perifèriques, és a dir, les que són a tocant d'una frontera, doncs que aquestes ràdios han d'entreveure el futur, tinguent compte, doncs, d'aquesta nova dada geogràfica. Han sentit aquesta necessitat, han pensat que era necessari reflendir en aquest esdeveniment del '93. Això per un fet favorable, diria. No sé quin resultat tindrà aquesta reflexió. Un fet desfavorable, suposo que és igual a Espanya com a França, és que sigui dins d'una empresa de tipus comercial, sigui dins d'una empresa de comunicació o d'altres tipus. Quan un emplegat, un treballador, arriba a un nivell de responsabilitat és una cosa admesa dins la manera de funcionar que per enriquir-se i esdevenir més performant, millor, ha de canviar de lloc de treball, és a dir, que s'ha de passejar dins la França per pujar dins l'escala jeràrquica; és una cosa molt antiga, és un fet desfavorable, aquí.

A.R.- Això condemna a les empreses siguin quines siguin perquè mai tenen el bon personal, que se'n va.

G.J.- Es potser per això que els Quadres Catalans tenen molts representants i associats a París.

M.V.- Aquesta mobilitat, canviarà pas amb la nova Europa ?

A.S.- Es la possibilitat de se promoure aquí, al país. Jo m'hagués quedat al país però el fill potser hauria acabat com cap de taller a l'Indépendant. Es tot. He marxat, he anat a treballar a París, a Montpeller, a Niça...

A.B.- Com a fet desfavorable, quedem amb Ràdio França ?

G.J.- Per a completar el que deia. Del moment que la gent d'aquí volen pujar de la jerarquia han de marxar, arriben del nord a treballar aquí gent que no són forçosament, n'hi ha, sensibles a quest tema de l'especificitat cultural.

J.M.T.- Segur que és un fet desfavorable.

A.B.- No sé pas si lligaria tant, el fet d'aquesta gent que

vingui de fora amb el fet de ser desfavorable al català perquè se pot trobar gent d'aquí molt desfavorable al català i gent de fora que sigui...

G.J.- Dic no forçosament perquè en conec...

P.V.- El que vol dir i és segur es que són gent que no tenen formació catalana, i que quan la tindran, en cas que siguin favorables, l'adquiriran amb alguns anys i després hauran de marxar. Es a dir, que de totes manes és desfavorable a la pràctica. Però políticament, a París, no hi podem atribuir res de favorable? Tot el que ens ve de París és, d'ençà d'uns anys, desfavorable, és indiscutible. A nivell regional i departamental, què podríem dir?

A.B.- Quedant amb Ràdio França, havia sortit fa poc temps la història dels repetidors que es van instal·lar per completar la cobertura de Catalunya Nord i que fan competència a la difusió d'ARRELS a certes hores.

A.R.- I és una decisió exclusivament parisenca.

G.J.- El que cal saber és que no concerneix Ràdio França. Concerneix el Consell Nacional de l'Audio-visual.

A.R.- Es per això que deia que és una decisió parisenca que no han tingut en absolut en compte les característiques del país, ni la situació del país; han fet els seus comptes sobre un paper, han comptat tants centímetres corresponents a tants quilòmetres doncs per tant, ja està.

P.V.- Es a dir, han negligit l'existència del fet diferencial i han fet com si no existís; no han fet coses voluntàriament desfavorables però el resultat és desfavorable. Tampoc no han fet cap esforç perquè fos favorable. A nivell regional i departamental, políticament que podríem donar com a fets negatius?

A.R.- L'existència d'una classe política totalment negada a l'obertura sobre la realitat o l'especificitat cultural d'aquí. Els representants polítics de Catalunya Nord, són gent que no estan en absolut disposats a ajudar a la recatalanització del país.

A.B.- Es pot comparar, potser, amb els esforços que són fets a Montpeller, al menys molt recentment, on comencen a veure l'interès pel català, lligat amb les relacions amb el sud, evidentment.

A.R.- Jo diria que és diferent. A Montpeller ho poden veure amb tota tranquil·litat perquè veuen el fet de la relació amb el sud. Aquí veuen que promocionar el català a més a més de les relacions amb el sud, el que faran és reforçar els catalanistes propis del país. Llavors, perquè actituds com la del President del Consell General, i d'altres; és perquè si es fomenta el català de cara al sud, cosa que J. Blanc, President del Consell Regional ho fa tranquil·lament, perquè ho cal fer, en Marquès diu: "Merda ! Aquí donem corda als catalanistes ! i això no pot ser !".

P.V.- Es a dir que hi ha més obertura política a la Regió que al Departament.

A.B.- Potser caldria distingir Perpinyà.

J.M.T.- Però en fi la Regió, prova d'ajudar el català aquí a Catalunya Nord, té un interès.

P.V.- Més que el Departament mateix.

J.M.T.- Segur.

P.V.- Encara que sigui localment, aquí, la Regió fa més pel català que... Vol dir que hi ha una actitud més oberta de la part de la Regió que de la part del Consell General. En fi, els Estats Generals de l'any passat són demostratius i l'actitud absurda del Marquès, el President del Consell General, també.

A.B.- Distingiria també la política prou nova de l'Ajuntament de Perpinyà que sempre ha equiparat les escoles catalanes a les públiques, ha donat els mateixos locals, i que ha fet sempre un esforç, al menys mínim...

A.R.- Diguem que ha estat molt més obert que no pas el Consell General, és evident.

J.M.T.- Jo diria que ara fan un esforç nou, a nivell del català. Primer han posat en Beque a defensar el català i el CEDAC té una biblioteca, en volen fer un Centre de Normalització Lingüística i un Centre de contactes professionals i econòmics amb el sud. Diguem que se sent que hi ha una voluntat de reforçar els contactes, diem de fer més català a l'Ajuntament de Perpinyà, sé pas si irà lluny, mes hi ha això.

P.V.- Tothom ho pensa així? Tu també Miquela ho penses així?

M.V.- Ho sé pas. No ho havia pas sentit d'una manera tant forta. Sí que és evident que l'Ajuntament de Perpinyà té una actitud més intel·ligent que se pot resumir a la intel·ligència d'un home de cara a la bestiesa d'un altre imbècil, senzillament això. D'altra banda...

J.M.T.- Es el Marquès l'imbècil...

M.V.- Sí, naturalment. Ara be; tenia més aviat la impressió que una persona clarivent com l'Alduy, batlle de Perpinyà, malgrat tot és un home vell, i que no dona l'empenta que podria donar si fos més jove, més dinàmic.

G.J.- El moviment, si moviment hi ha, ve justament de la pressió econòmica de la qual parlàvem.

A.S.- Tu què penses Armand d'això?

A.S.- Aquí jo te puc pas aportar gran cosa. Jo espero que hi hagi una disussió tècnica per intervenir...

A.R.- Com a fet desfavorable jo també hi posaria l'actitud d'alguns polítics sud catalans, quan vénen a Perpinyà, per establir relacions oficials amb els seus corresponents nord catalans perquè per a mi no compleixen la seva funció, és a dir, no es corresponen a la imatge que la gent d'aquí es fa d'ells. La gent d'aquí precisament volen aprendre el català perquè allà parlen català, i quan els que parlen català allà vénen aquí, parlen francès ! Per a mi és una actitud...

A.S.- Perquè els interlocutors no són capaços dels hi respondre en català.

J.M.T.- No, no. Un fet concret, per exemple, la Nit de Santa Llúcia on l'Alduy que ha pas nascut aquí, que ha pas tingut una consciència de la llengua, ha fet l'esforç de parlar el català, que el vingut de Montpeller ha fet un esforç per parlar -segur que semblava en occità-, però el Jordi Pujol, allavors que tothom dins la sala d'aquí s'esperava a que parli en català, va parlar francès.

P.V.- Va parlar un poc en francès.

A.S.- Emprés va canviar perquè es va fer xiular.

M.V.- ...encara que fossin quatre paraules en francès i que van ser més, en un moment en què hi havia un concens que s'havia arribat a fer entendre a tots els polítics que havien de parlar altra cosa que francès, vet aquí el principal, el Déu, que ell parla francès !

J.M.T.- M'agradaria saber si a València, a la Nit de Santa Llúcia si parlava en castellà ...

P.V.- I ho va fer també el dia de la inauguració de l'exposició a la Capella Sant Domènec.

A.S.- Es a dir que això ho fa per se fer remarcar una mica, per fer veure a la gent que parla francès. Parla anglès, parla molt bé l'alemany, molt millor que el francès, l'alemany el parla com un alemany. Jo l'he sentit a parlar alemany i es veu que ha viscut allà o que ha fet estudis capdavanters allà perquè el parla veritablement com un alemany i ve aquí i per ensenyar a la gent que sap parlar francès, parla francès. Penso que és això.

P.V.- Sense entrar en detalls, això és un aspecte desfavorable. Ho considerem tosts unànimement, que ells ho justifiquin de la manera que vulguin.

A.B.- De la mateixa manera que els que vénen a comprar...

P.V.- Si però aquests que vénen a comprar, no és polític això. Això és un representant polític, és un altre dimensió, el fet pren de seguida una altra dimensió. Voldria malgrat tot, fer una matització. L'Alduy, s'interessa a la cosa catalana d'ençà del començament; als anys 60 es feien les jornades d'estudi i ja venia a dir alguna cosa. Això era al 62 o una cosa així. Molt aviat. El CDACC va ser creat el 78, tampoc no és una cosa tant recent i va ser creat no per

L'Alduy ni pel Beque sinó pel Lliboutry i la Josefina Matamoros. I des dels primers anys el CDACC tenia una gran empenta. Va tenir més empenta durant uns anys aleshores que no en té ara. Ara s'han fet declaracions, però he vist posicions que venien de París, de la Generalitat que ja no es fan. Hi havia videos mòbils que s'anaven fent, hi havia animacions i tot això ha desaparegut. No dic que el Becque parli més mal el català que el Lliboutry, el Becque el parla millor, el Becque té potser un rang superior a l'Ajuntament de Perpinyà, però que el CDACC faci més coses que del temps del Lliboutry...

(tots), No, no, no.

P.V.- ... el seu càrrec és superior, és encarregat dels afers catalans, mentre que el Lliboutry s'ocupava del CDACC, que era una altra cosa. Es una reconeixença del problema català més gran el Becque, representa més. Però, fer més coses l'Ajuntament de Perpinyà, no en fa pas més ara que abans. Finalment, que jo sàpiga, es va prometre que es faria un Centre de Normalització, el problema és que es va dir que no se sabia que fer-hi en aquest Centre perquè, posar els noms de la vila en català? No, costa massa car i cal que la gent ho vulgui, doncs, què és el que volen normalitzar?

A.R.- Només ha servir perquè hi hagin garrotades per veure qui serà que se'n cuidarà.

P.V.- Es a dir que hi ha una voluntat però no crec que sigui una cosa nova. Personalment. La meua opinió és que per ara no s'ha demostrat a la pràctica que es faci més.

A.S.- Hi ha una altra cosa també, per això del català del Pujol i dels altres; les pressions que reben directament ells del govern francès; no pas dels polítics d'aquí però directament de París, perquè jo moltes vegades m'he anat a m'explicar a la Generalitat i la Generalitat han dit es que no ho dieu pas, però algú ve, cal pas que sigui massa catalanista, massa això que ens fariem criticar.

A.R.- Però són ells que tenen la cua de palla aquí.

J.M.T.- L'autocensura és tant forta que pensi pas que hagin mai tingut la pressió.

A.S.- Això de París, sí.

P.V.- El que és segur, i això jo ho puc dir, és que els fets que hi va haver de l'exposició d'aquí del Mil·lenari, a París van enviar directament a Perpinyà, al Consell General, en particular, una carta de recomanacions en el sentit de l'actuació que es va observar. Aquesta carta ha estat vista per gent que a mí em mereixen tota la confiança, Consellers Generals, per no dir-ho, i doncs existeix. Una pressió de París sobre l'autoritat política d'aquí al moment del Mil·lenari segur que hi va ser.

J.M.T.- Això representa també un fet desfavorable de la gent d'aquí, dels polítics d'aquí, perquè quan se fa una reunió en contra justament de l'actitud del President del Consell

General i que hi assisteix elegits socialistes que fan part del mateix govern que envia aquesta carta aquí, és un poc gros la manipulació ! Es un poc gros !

A.S.- Escolta, la darrera reunió de la Porta, l'Assamblea General de la Porta, emprés de l'A.G. de la Porta, he rebut els inspectors dels "Renseignements Généraux", he rebut la Gendarmeria, a casa meva, i trucades. No en parlem ! Per saber un tal, i un tal...

J.M.T.- La vigilància policiaca és un fet desfavorable.

A.B.- Els "Renseignements Généraux" han seguit la missa del Mil·lenari del Bisbe a la Catedral. Segur que hi eren per les associacions catalanes.

J.M.T.- La reunió també sobre l'Alguer, on els flics dels rensenyaments generals van anar i van prendre totes les matrícules dels cotxes que assistien a la reunió organitzada per l'Ajuntament de Perpinyà.

A.R.- Què voleu. Fan la seva feina.

M.V.- Això és quelcom que se passa sistemàticament a la Universitat Catalana d'Estiu a Prada.

P.V.- Sí, hi va haver problemes i tot.

A.S.- Són pressions ! Perquè hi ha gent que tenen por, a més.

P.V.- Aleshores, políticament potser que ho deixem. Aleshores, a nivell cultural, a nivell lingüístic, s'han dit ja coses negatives, desfavorables; es que n'hi ha alguna més? A nivell cultural, hi ha algún fet important que pugui assenyalar-se negativament ?

A.R.- Potser hi ha, d'una manera molt general, la mentalització de la gent d'aquest país. La desvalorització de la cultura pròpia és una cosa tan, tan arrelada dins de la gent, que continua sent i serà durant molt i molt de temps el fet principal desfavorable perquè la nostra cultura es pugui desenvolupar.

P.V.- Però, es que és un fet nou, això ? Em sembla que és menys important que abans, que no és pas un fet nou això, que és més aviat en regressió; la venda de llibres, el nombre de cursos que es fan...

A.R.- El fet important d'aquest país és aquest.

P.V.- Jo crec que és majoritari, però no és un fet nou.

J.M.T.- Un fet nou també.

A.S.- Ja que sou parlat de la televisió que deies emprés que no et pensaves pas que TV3 era pas tan positiu que això, hi ha moltes comarques que no poden agafar TV3 que ho demanen que posin repetidors per l'agafar.

A.R.- Perquè encara no saben el que és.

A.S.- Ho saben perquè ho han vist en un altre rodal.

G.J.- Un fet molt desfavorable també, que potser cal dir per la gent del sud, es que en sem en un moment de la història de la nostra cultura, en el qual, els últims que han sentit parlar català a casa, pels quals el català ha estat la llengua maternal, ara tenen 40 / 50 anys, i les noves generacions tenen com a llengua maternal el francès i si volen parlar català, l'han d'aprendre. El català no se sentirà més pels carrers d'aquí 20 anys, 30 anys... si la cosa continua així.

J.M.T.- La nostra generació ha sentit el català a casa però dona fills en aquí que senten pas un mot de català, és a dir, que si la nostra generació l'enten un poc, i amb un poc de voluntat el pot parlar, l'altra generació que arriba allavonts és una llengua totalment estrangera.

M.V.- ... encara quan hi ha fills !

P.V.- Ah si ! Perquè cada vegada n'hi ha menys. Si. La natalitat pròpia del país és pas gaire brillant, excepte la dels inmigrats. Del punt de vista econòmic; hi ha algú fet desfavorable que es pugui assenyalar ?

A.S.- Jo te diré una cosa que no et farà plaer, segur, perquè tu ets del sud, es que, els més grossos anticatalanistes que conec aquí són gent del sud, són catalans que vénen del sud, i que l'altra dia en vaig agafar un a Salses que em va dire: "això de la Porta, saps jo, ballar sardanes, cantar cançons, tot el que voldràs, però sóc francès primer de tot". Jo li vaig dir: "Però tu on vas nèixer ?" em diu: "Jo, a Barcelona" I és més francès que jo.

A.R.- Es un tema molt delicat, però per a mí s'ha perdut una oportunitat històrica molt gran amb tota l'emigració del sud que hi ha hagut, amb tots els refugiats del sud que s'han instal·lat a Catalunya Nord, són gent que no ha assumit el seu paper catalanitzador per aquest país. Però és un tema que jo no en vull parlar gaire perquè proutes penes han tingut mes, per a i, els refugiats del 39 que s'han instal·lat aquí han exercit de francesos, no han exercit de catalans.

A.S.- Però fan anticatalanisme, és això !

A.R.- I és una llàstima perquè han estat molts.

A.S.- Tinc 4 fills, i tots al menys entenen el català. N'hi ha tres que el parlen i l'altre l'enten molt bé. Però els fills d'aquest senyor que me parla que ve de Barcelona, els seus dos fills, que son casats, n'hi ha pas cap que parli el català, i problemes per l'entendre. Hi ha la filla que és ella que ha fet el grup folklòric de Salses que ballen ballets, ballen sardanes, és tot presentat en francès i només parlen francès !

P.V.- Però aquesta gent varen venir per raons polítiques, van pas venir aquí per defensar la llengua catalana, van venir aquí per fugir de Franco; és que la gent que es va quedar al sud van actuar de catalans? Tampoc; si parlaven català, parlaven català, però molts van passar al castellà.

A.S.- N'hi havia abans que venien per raons econòmiques perquè guanyaven molt més aquí.

P.V.- Però ell parla dels refugiats.

A.R.- No em sentó còmode parlant-ne.

P.V.- Aleshores d'això em sembla que no en podem parlar.

A.S.- Es una cosa que he conegut molt bé perquè l'he viscuda, jo.

M.V.- Pensi pas que sigui una especificitat dels refugiats del sud; me sembla més aviat que és degut a gent..., què diré jo..., gent del poble, que ha tingut un mitjà de promoció, i val tan per la gent d'aquí com pels refugiats. En aquesta gent, el mitjà de promoció, forçosament la cosa que era millor que l'altra, era el francès. I els hi ha costat d'arribar al francès. Allavonses ara que hi són, en el francès, caldria que retrocedissin, caldria que reculaguessin, que han fet esforços per a res; ho faran pas!

P.V.- Es evident.

M.V.- Cal que els fills o els néts tinguin, ells, un nivell cultural que els hi permeti la recuperació, comprenes?

P.V.- Sí. Tens raó. Entrem aquí amb motivacions psico... Molt cimplícades, psico-polítiques...

A.S.- Això que dius se passa amb els jueus, ara. Els jueus, n'hi ha quants que no parlen pas el jueu?

M.V.- Això pot explicar una actitud que jutgem desfavorable i que ho és, dels polítics locals, que són en aquest cas gent que han hagut de fer l'esforç per a accedir al francès, els hi ha costat, i ara tornaran pas enrera, i prou.

A.S.- Hi ha hagut la cosa i és que el català era la llengua parlada per la classe baixa, pels treballadors de la terra, i la gent parlava francès perquè feia més finot, com al sud parlaven castellà.

J.M.T.- Un fet favorable és que la classe política d'aquí s'ha mantingut catalana, malgrat tot, gràcies a un electorat perquè coneixien la gent del poble, s'ha mantingut catalana, però el fet desfavorable és que també tota la importància que tenen políticament els hi ve de París.

P.V.- I fan una defensa del català, al meu entendre, que és secundària. Es donar satisfacció als quatre gats que al seu entendre encara defensen la causa i no volen aparèixer com a oposats; però no hi creuen profundament.

P.V.- Econòmicament, hi ha algun fet desfavorable ?

A.R.- La gent continua fotent el camp del país per treballar.

P.V.- Segons els estudis de Becat, menys, per això.

J.M.T.- Sobre el meu poble, a Vinça, les fotos que tinc de l'escola, quedem dins del país sobre una classe de 36 mainatges que erem a Vinça, quedem 3. Hi ha 30 anys d'això.

P.V.- Es a dir, que la gent continua emigrant, doncs.

G.J.- Hi ha dues coses, doncs. Hi ha exode del jovent i dels talents i per altra banda arribada de gent, població activa que arriba per treballar aquí.

P.V.- Una població activa que no té res a veure amb la catalana actualment.

A.S.- Quan veus amb els quadres catalans la llista de la gent de Paris, de Tolosa i d'altres puestos, que veus els que surten de politènic, de central etc...

J.M.T.- La creació dels Quadres Catalans també era un fet important, positiu, que no n'hem pas parlat.

G.J.- L'atur, de manera general a França, també és un fet desfavorable ja que és una frase que se sent sovint mes deu ser veritat en un cert punt: val millor ser a l'atur al sol que la fred del nord.

A.B.- El fet desfavorable seria el clima, és a dir, seria la posició geogràfica al sud de l'estat, doncs, val millor ser a l'atur aquí que a Lille.

J.M.T.- De tota manera és un fet bastant recent que hi ha gent que vénen a passar l'atur aquí, a viure llur atur aquí. A nivell dels R.M.I., Ingressos Mínims, representa un terç del pressupost del Consell General. A tots els pobles hi ha gent mínimament...

A.B.- Es un dels Departaments on aquest revingut de reinserció és el més important de l'estat.

A.R.- I que ho toca gent que no són del país. A Baho, precisament la secretària de l'ajuntament ho comentava. Va dir que tothom qui toca el R.M.I. són gent forasters del vilatge, que han arribat al vilatge fa poc temps.

J.M.T.- A Glorïanes hi ha 3 habitants del poble i hi ha 7 R.M.I., és a dir, gent que tenen l'adreça en un altre lloc i que vénen a tocar el R.M.I. aquí.

P.V.- Viuen d'això.

G.J.- El turisme d'una certa manera també dona ganer a la gent del nord de venir aquí a l'estiu, ocupa un emplego, doncs, només per un estiu, i després a l'hivern se posen a

l'atur.

A.B.- Quelcom de desfavorable, diria jo, és la política de promoció del turisme globalment, perquè fer muntar càmpings o comerços de gent que vénen de fora o supermercats que tot el revingut que necessita aquest comerç se'n va defora; no aporta res aquí.

A.R.- La política econòmica en general del país.

M.V.- I que la imatge turística que se ven del nostre país no és pas una imatge de catalanitat. Se ven una imatge del Nepal, etc..., són exòtics totalment.

P.V.- Es veritat.

M.V.- Venem pas el que sem. Hom pensaria que amb el català, la catalanitat, tenim un pes cultural prou important, per a vendre turísticament això.

P.V.- Com a succedanis de Turquia, de les Illes.

A.R.- Però és a on pot anar el turista pobre.

P.V.- Es horrible això. Si un ho veu sota aquest angle...

P.V.- Passem al punt 2: tots aquests fets positius i negatius, quina importància han tingut sobre els mitjans de comunicació de l'àrea. Ja hem dit que hi ha uns canvis que s'han produït que expliquen la introducció de PUNT Diari, per exemple. Uns altres canvis dins la mentalitat que expliquen l'arribada d'ARRELS; podem fer les divisions: ràdio, televisió, premsa, revistes i llibres,...

A. S.- S'ha de parlar també del Minitel, perquè les escoles catalanes, s'ivols en l'ensenyament a La BRESSOLA, pots agafar amb el Minitel i te donen rensenyaments sobre la BRESSOLA.

P.V.- Es a dir, és un nou mitjà de comunicació.

A.S.- Un mitjà de comunicació que no han descobert encara allà.

J.M.T.- Els espectacles de Barcelona ...

A.B.- Si que l'han descobert però, la presència massiva del Minitel a l'estat francès és degut a la política que tenen de promoció del Minitel, donen els aparells aquests i en canvi això els permet d'ingressar sous amb l'ús d'aquests aparells, cosa que no es fa als altres països d'Europa on tots aquests serveis es lloguen els aparells...

A.S.- Han evaluat que podran suprimir els llibres de... que costen molt car.

A.B.- I donant els Minitels i guanyant sous amb els Minitels a l'interior de l'estat francès poden després vendre els Minitels francesos a Alemanya, a Gran Bretanya i a Estats Units. Allà no els distribueixen sinó que els lloguen.

A.R.- Jo diria que la importància del Minitel actualment com a mitjà de comunicació a Catalunya Nord, i en català, és molt mínima i molt testimonial.

A.B.- El Minitel mateix a Catalunya Nord, té poca incidència.

P.V.- Caldria veure els fets nous que hem dit, a veure si tenen una incidència sobre els mitjans de comunicació. Es aquest el problema. La situació d'arribada dels últims anys.

J.M.T.- Es podria partir en dues coses: primer l'existència del sud que ha creat mitjans de comunicació, després la catalanitat d'aquí n'ha creat d'altres, tant ells com nosaltres és la catalanitat d'aquí.

A.S.- M'excusaràs d'insistir amb el Minitel, però per exemple jo que sovint miri les emissions de TV3 he provat moltes vegades d'intervenir quan te donen el número de telefon, mai, mai, mai he pogut passar una sola vegada, perquè quan arribava el número era bloquejat.

A.B.- De tots aquests fets que hem dit, no hi ha hagut gairebé cap incidència a l'Indépendant pel que fa al català. La plaça acordada al català dins l'Indépendant.

P.V.- Jo diria que hi ha una reculada. Abans, hi havia hagut temps que hi havia 5 cròniques setmanals i ara en tens UNA cada 5 setmanes. Es curiós que no segueixi. Hi ha veritablement una incoherència.

J.M.T.- Cal dir que l'Indépendant malgrat tot, s'ha fet ressò de tot lo que s'ha fet aquí en català. Quan hi ha un espectacle se'n fa un article a l'Indépendant, l'Indépendant segueix l'actualitat, en francès, però sempre vida catalana...

A.S.- Mes per ells és una informació, no ho fa pas per te fer plaer, ho fa en francès primerament i és una informació.

J.M.T.- Existeix pas tant a d'altres llocs de l'estat francès; per exemple al País Basco segueixen pas la vida cultural basca la segueixen pas. Força temps l'Indépendant va ser per això l'instrument de promoció de totes les activitats que feiem. Ara n'existeix d'altra però ells van ser...

A.B.- Cal dir que no han seguit el ritme del desenvolupament del català.

P.V.- Això no és una cosa nova. L'Indépendant sí que té una política d'informació completa, però a un cert moment hi havia 5 cròniques en català a la setmana i ara n'hi ha UNA molt escadusserament, de tant en tant, i més curtes.

J.M.T.- A un moment donat hi havia J.C.M. que feia articles regulars sobre el teatre de Barcelona.

P.V.- Però ho feia en francès. Això no ho discutim. Crec que

l'Indépendant també dona informació del sud, més que no ho feia abans, però a nivell de llengua no s'ha repercutit.

A.B. Deixem ben clar que és el mitjà de premsa que té monopoli aquí, i que fa un nombre considerable de vendes fins i tot que es considera excepcional a l'estat francès. 50 000 vendes a Catalunya Nord per 300 000 habitants..

A.R.- Es un mitjà dels més potents.

P.V.- Al costat de l'Indépendant hi ha Midi-Libre que té una difusió més petita.

A.S.- Més petita per l'edició de Perpinyà.

P.V.- D'acord però és el que ens interessa aquí. També informa molt sobre coses catalanes, sempre ho ha fet, durant una dècada va fer articles, del 60 al 70, però fa 20 anys que no en fa més. D'ençà que l'Indépendant en fa no en fa ell. Aleshores els diaris tradicionals no han seguit el moviment., en canvi hi ha hagut un canvi radical

A.B.- Que és l'aparició de l'edició setmanal del PUNT a Perpinyà d'ençà del 87 o 88, fa dos anys i mig, i això és la primera vegada que hi ha un mitjà de comunicació d'informacions generals, totalment en català, aquí, que es ven a tots els quioscos de manera normal, amb aspecte comercial, cosa important a destacar; seria el pendent de l'altra.

A.R.- Una cosa seria analitzar el perquè l'èxit, un èxit que ha sorprès a la mateixa empresa, suposo, no crec que pas que poguem entrar a analitzar-ho.

J.M.T.- Tenien una desconeixença total de la realitat d'aquí quan van venir.

P.V.- I nosaltres també. Perquè recordo que a les primeres reunions diem: arribarem a 500 ? I entre nosaltres encara ens deiem: no pot ser.

A.B. Un dia s'havia posat a 2000 i era el màxim.

P.V.- Al cap d'un any.

A.B.- I ara és a 4 000

J.M.T.- De venda o de tiratge ?

A.B.- de venda.

A.R.- El fet simptomàtic és que, qui ha aconseguit això és una empresa del sud.

A.S.- Jo he tingut una reflexió extraordinària d'un senyor que se'l fa traduir cada vegada pel seu secretari. I m'ha dit: "c'est dommage qu'il ne soit pas en français parce qu'ils en vendrait beaucoup plus".

A.R.- Es pas segur.

J.M.T.- Es pas segur, perquè el monopoli de l'Indépendant és tant fort...

P.V.- Molta gent si fos en francès no el compraria, és evident. D'altra gent potser el compraria, però gent que el compra no el compraria. És el gran fet nou que correspon als esdeveniments nous i una certa normalització també d'ARRELS, em sembla, però això ja és una altra cosa perquè és ràdio.

A.R.- De tota manera jo diria de que hi ha hagut un moment en que s'ha trencat dins les mentalitats de la gent una barrera, la barrera de la informació en català i em sembla que és veritat que aquesta barrera s'ha trencat a partir de l'existència de Ràdio ARRELS. Hi ha una cosa que per a mi, més important que les hores que es facin de programació a qualsevol ràdio o els articles que puguin aparèixer en qualsevol mitjà de premsa, una barrera que s'ha trencat és que es pot fer informació en català i que això no havia passat mai en aquest país, que es parlés del que passa a la Xina o del que passa a París o del que passa a Perpinyà mateix, com a informació, no havia passat mai fins a l'existència d'ARRELS. Aquesta barrera s'ha trencat i nosaltres la vam constatar i que consti, que quan la vam fer no pensàvem que trencàvem res perquè els que ho feiem pensàvem que era una cosa normal perquè estàvem acostumats a sentir-ho al sud mes veure que la gent es sorpen pel fet que hi hagi un jornal, un diari en català, que li expliquin les notícies en català és el fet més evident que hem constatat.

P.V.- Sense deixar la premsa, perquè hi ha la premsa diària però hi ha la premsa periòdica, jo faria una remarca, hi ha una cosa que és culpador si hiensem ben bé i és que les revistes han desaparegut i en canvi n'hi havia unes quantes en temps més difícils.

A.R.- Perquè eren mantigudes en un esperit militant i polític. La desaparició de les revistes en català en aquest país, correspon amb la desaparició d'un cert militantisme entès d'una manera molt determinada, que és el militantisme polític.

A.B.- Encara que en queden de revistes; hi ha revistes Massana, Conflent, Terra Nostra, d'Illa et d'ailleurs i companyia,

P.V.- D'Illa et d'ailleurs és en francès, Conflent també, però, quin interès això per a nosaltres? És premsa periòdica que em sembla que no depèn pas de les circumstàncies aquesta premsa, la que pot dependre de les circumstàncies és la de signe català! I aquí veiem una cosa sorprenent i és que desapareix al moment més favorable, és curiós això també.

A.R.- És veritat, no n'hi havia cap que s'haqués plantejat la possibilitat de ser una revista d'informació general que sembla ser que és el que correponia al desitjos de la gent, amb l'èxit del PUNT; posem el cas de La Nova Falç, hi havia informació general més era una revista política, hi havia La Falç, són revistes que han anat desapareixent pel seu protagonisme...

A.S.- Eren pas revistes.... Si han desaparegut les revistes aquí és perquè són mal fetes. Perquè a l'estat francès en general els hebdomadaris tenen l'èxit que tenen, perquè tenen un èxit fantàstic en vist la premsa quotidiana, que ha baixat o que continua de baixar, i les revistes que sigui Le Point, L'express etc..., en surt sempre de noves, i aquestes revistes de dones, que tiren a més d'un milió d'exemplars, com Femme actuelle o coses així, no sé la valor que tenen però són ben fetes, és agradable de veure.

A.R.- Es veritat, a nivell d'estètica eren revistes que no eren agradables de tocar i de mirar, més el problema d'aquestes revistes que existien abans que existís el PUNT i tot això, és que, entremig de les seves planes, entremig dels sectarismes polítics que hi podia haver, hi havia informacions, informacions molt interessants, informacions sobre el país, si hi hagués en Becat en podria parlar, el Becat col·leccionava tots els dossiers que sortien a La Nova Falç, era un treball que avui en dia es troba en el PUNT.

A.B.- El plantejament de difusió d'aquestes revistes era de militants, quan t el PUNT és una empresa que ha invertit sous i s'ha donat els mitjans d'aguantar durant temps amb pèrdues per arribar a difusar això i a pensar a guanyar diners a terme.

G.J.- La única a la qual es pot pensar que no era especialment d'interès, El Truc, no sé quan ha desaparegut.

A.S.- Era ben fet El Truc.

A.R.- No el vaig conèixer però pel que m'han explicat també era a base de la militància no política, jornalística, dels que eren aquí dedins.

P.V.- De dues persones essencialment que hi creien...

J.M.T.- També per continuar a parlar de premsa pensí que caldria parlar de l'arribada de l'AVUI aquí, que té una distribució sobretot a Perpinyà, hi ha qualques pobles més pocs.

A.S.- Jo el tinc cada matí al marchand de diaris, a Salses.

J.M.T.- Hi ha un servei de distribució, que és el COPENS de Perpinyà, que hi ha un camió que el porta de Girona fins a Perpinyà, que ho deixa al distribuïdor d'aquí i que fa una distribució sobretot sobre la plana del Rosselló i a la costa

A.B.- Distribució regular d'ençà de poc temps.

J.M.T.- Perden diners però...

P.V.- El diari costa 5 vegades més el preu. Hi perden molt cada dia.

A.R.- I també és llegit per aquella persona que s'interessa per l'actualitat del sud.

P.V.- Cal dir que la xifra de vendes de l'AVUI és molt reduïda.

A.S.- Cada vegada que venen un diari hi perden 5 vegades el preu.

A.S.- Tots, els diaris ! Tots els diaris penden cèntims quan venen un exemplar. La sola cosa que els hi reporta és la publicitat que hi ha a sobre ! Més al punt de vista fabricació un diari costa molt més car que el preu...

P.V.- A més d'això, el fet de portar un nombre molt reduït de diaris aquí, implica una despesa, un cost suplementari que fa que cada vegada que venen un diari hi perden 5 diaris. Es les xifres que varen donar ells.

A.R.- Cal esmentar que des fa un cert temps el PUNT de Girona es pot trobar també en alguns quioscos de Perpinyà.

A.S.- Podem dir també que pots cercar els altres diaris i no els trobes pas a Perpinyà; el Triangle...

A.R.- Més això és normal que no es vengui !

A.S.- Ves a buscar El Temps...

J.M.T.- Nosaltres rebem un paquet de Temps a la llibreria cada setmana i és l'únic lloc on es pot trobar.

(..... Tothom parla a l'encop !)

A.R.- Hi ha una cosa que em sembla que caldria que quedés clara aquí, es que no tan sols la gent que compra un diari o escolta una ràdio o veu la televisió té el criteri lingüístic en aquest cas perquè; quina és l'única motivació que farà llegir l'AVUI o qualsevol revista del sud.? Es, o perquè estàs interessat del que passa a Barcelona, a Tarragona o València, o el punt de vista lingüístic i això evidentment fa que les vendes sernan sempre limitades. Per què es ven el PUNT ? Perquè parla del país. Perquè parla de coses d'aquí. Evidentment la premsa del sud o te la compres perquè és escrita en català o no té cap interès.

A.S.- Aquí hi ha uns quants militants catalanistes que l'han deixat el PUNT, que han refusat tornar la subscripció, perquè no passa res de lo que han vist. Jo per la Porta, tinc problemes per fer passar un article en el PUNT. Passa més aviat a l'Independant que al PUNT.

M.V.- Seria més aviat un senyal de normalització. Han fet que un diari se tanqui per militants.

P.V.- Es que si envien un truc en un diari d'un altra lloc de França tampoc no t'ho passen pas. Es aquí a l'Independant que estem acostumats que ho fan, però no és la norma. Voldria precisar una cosa sobre les revistes; diu que les revistes d'aquí eren mal fetes, eren mal fetes perquè no tenien mitjans cal comprendre que el mercat és molt petit aquí. Per a fer una revista diriem que tingui un bon aspecte aquí per un país de 350 000 habitants caldria altres mitjans

i se faria forçosament amb pèrdues perquè el mercat és insuficient.

G.J.- Jo posaria un qüestió. Si aquest PUNT que tenim al dia d'avui era autònom, fet aquí, amb diners d'aquí i gent d'aquí, es que podria continuar de funcionar ?

(tothom NO)

A.R.- Primer ja no hagués nascut.

G.J.- Potser sí. Per a fer nèixer un diari cal 2 bojos, ja ho hem vist.

A.R.- La publicitat que hi ha no hi seria, la credibilitat que té de cara a les institucions no hi seria, perquè: quins serien els dos bojos que haurien fet una revista en català en aquest país ?? Dos catalanistes. Llavors, la credibilitat que té l'empresari de Girona no la tindria el catalanista de Perpinyà. Es el problema que ens trobem amb Ràdio ARRELS.

P.V.- Jo no estic tan segur.

A.S.- A Ràdio ARRELS teniu una cosa molt important, és molt interessant de poder agafar les notícies de Catalunya Ràdio. Això és molt important per nosaltres.

A.R.- Amb tota il.legalitat !

A.S.- Però suposo que són al corrent ells al menys !

A.R.- Ho era el director de fa 3 o 4 canvis.

A.S.- Perquè si no ho són i ara ho passeu allà tindreu problemes !

P.V.- Esteu tots convençuts que si posen un diari fet des de Perpinyà d'una manera empresarial no pas d'una manera militant, que si fos fet doncs sobre bases econòmiques de Perpinyà o nord-catalana, prenent fòrmules comercials com fan ells, no funcionaria ??

A.S.- NO.

P.V.- Jo no n'estic pas tan segur.

A.S.- Jo en som segur perquè primer te falta l'impremta. Allà tenen una impremta que fa el PUNT cada dia i a demés fan feina perquè el tiratge del PUNT és ridícul, el PUNT de Girona és molt petit comparat a l'Independent d'aquí...

A.B.- Cal comparar amb els índex de lectura que hi ha al sud

A.S.- Això és un altre problema. Jo te parlo del problema econòmic de tenir una impremta, de tenir les màquines, fer la composició, tot això allí es fa amb pocs cèntims perquè es fa de més. Es com si tenes un camion i que quan tornes a venir i venes de buit i trapes una cosa a carregar, és benefici net per a tu. Però si has de comprar un camion per

a portar una petita cosa, et costarà un dineral. I això és igual !

A.R.- Aquest és un problema el de l'imprempta més après hi ha el problema de, qui hagués muntat aquesta revista aquí a Catalunya Nord ??

(Tothom parla a l'encop !)

A.R.- Hagués existit el comercial sense l'etiqueta catalanista, o sigui, sense el pecat original, capaç de fer una revista en català, o un setmanari en català, no hagués existit, no existeix !, sense el pecat original. Ho haguessin fet els del pecat original, els del pecat original no haguessin tingut el recolzament...

P.V.- També és una hipòtesi. Si són gent que tenen diners diuen, hi ha possiblement un mercat perquè a Girona van tenir aquest raonament, era un raonament comercial no era pas un raonament militant.

M.V.- Que aquest raonament surti d'aquí és ben poc probable.

A.S.- ... econòmicament i quant costarà de fer la composició de més, quant costarà de fer el tiratge de més tot això són coses que es poden fàcilment...

A.R.- Jo vaig assistir en el moment en que va sortir la idea de llançar el PUNT, va ser en el novè aniversari de l'AVUI que es va fer a Ceret, i va ser en Collell que ens va demanar...

J.M.T.- Es la Josefina Matamoros que va fer la proposta.

A.R.- El Collell va dir: "d'acord, quan ens trobem per a fer-ho ?" Van passar dos anys sense parlar-se'n, o un any, i després un bon dia el Collell va tornar a aparèixer i jo vaig que és un que té les idees fixes, vull dir que hi va haver un aspecte militant d'una persona que va dir: "Jo això ho agafo i ho tiro endavant." I en Collell va convèncer els de Girona i va fer tirar la cosa endavant. A part de tot l'aspecte comercial...

P.V.- Tu creus que és un afer militant lo del Collell ? El Collell era un tipo de negocis, per pebrots, collons i coses així. Militant, a l'hora de pagaments jo els hi vaig dir una vegada, els cobreu ben bé no ? Volien fer treballar la gent d'aquí per res, i van reconèixer que ells cobraven ben bé.

A.B.- El Collell abans de passar a Redactor en cap, era director del PUNT doncs tampoc ha vingut aquí a fer...

P.V.- Han pas vingut a fer militantisme...

A.R.- Mes una idea de base de dir: una revista en català a Catalunya nord

P.V.- Es a dir, una extensió de PUNT Diari volien fer a Catalunya Nord, com la fan al Maresme. Es això la idea.

A.S.- Com un any l'Indépendant a l'Arieja. Un any l'Indépendant si us recordeu va fer una edició a l'Arieja. Van menjar en aquell temps més de cent milions antics i van tornar a venir. S'ha acabat; van plegar.

P.V.- A nivell de ràdio, s'ha dit tot ?

A.R.- No, no s'ha dit tot. A nivell de ràdio, a nivell de presència de català en el mitjans. Miraré de resumir molt ràpidament pel que fa a ARRELS. A nivell de presència són doncs, 24 hores d'emissió al dia, i 5 hores i mitja de programació diària en directe, o sigui, programació real diària 5 hores i mitja de programació de ràdio en català més presència de la ràdio a les ones, les 24 hores del dia. Allavors, a nivell de dependència de l'exterior, total. O sigui, Ràdio ARRELS viu perquè el Ministeri de la Cultura francès el fa viure, mes, la fa mal viure, o sigui el Ministeri de la Cultura francès és el qui dona les subvencions que permeten que Ràdio ARRELS funcioni més que també no es pugui desenvolupar perquè la subvenció que dona el Ministeri de la Cultura francès és una subvenció bloquejada a un punt que no van ni amunt ni avall això permet únicament de mantenir dues persones treballant aquí en aquesta ràdio i de renovar un mínim material necessari i passen èpoques en que no podem comprar ni un disc al més perquè no hi ha sous. Mes, si existim, no és gràcies a la dinàmica econòmica ni cultural ni política ni res del país, és perquè un bon dia, potser per la maduració d'un cert sector del moviment català es va creure que això ho calia fer, es va fer, ens vam acollir a la llei de ràdios lliures d'aquell moment, ara vam passar a ser una ràdio local privada, i això ens ha donat accés a les subvencions de l'estat. Tenim subvencions simbòliques d'algún municipi, o d'alguna entitat oficial, però que són absolutament simbòliques. Pel que fa de dependència exterior de l'àrea que ens interessa, de l'àrea nacional catalana, un ZERO total, hem tingut algunes ajudes molt puntuals de la Generalitat absolutament miserables, i diguem que cada vegada ens hem fet gitar gentilmente per la Corporació de Ràdio Televisió Catalana. Cada vegada ens han dit que són molt simpàtics, que continuem, que endavant, que és molt interessant el que fem, i endavant.

P.V.- I també us deuriem dir que ereu bonics !

A.R.- TOT ! Un bon dia que el director de Catalunya Ràdio el d'aquells moments que es deia Senyor Farré va pujar a comprar formatges amb la seva senyora, ens va portar una taula de mixage que no ens ha servir absolutament per a res. Es tota l'ajuda que hem tingut de l'àrea nacional catalana en la qual ens volem integrar. Llavors, paradoxalment, la ràdio catalana de Catalunya Nord la fa viure l'estat francès més la fa mal viure.

J.M.T.- Això també es a dir, a canvi que no fessiu publicitat.

A.R.- A canvi que no fem publicitat, això.

P.V.- Sinó viuria de publicitat.

A.R.- Són una ràdio associativa que no tenim dret a fer publicitat, això ens dona dret a la subvenció del Ministeri de la Cultura, a una subvenció que ens té absolutament lligats a no desenvolupar-nos. O sigui, que ens té condemnats a la mort propera si no trobem una sortida econòmica per aquesta ràdio.

A.S.- I us poden suprimir la subvenció el dia que vulguin ?

A.R.- No, perquè és una subvenció atorgada a nosaltres com atorguen a totes les ràdios associatives que existeixen a l'estat francès més diguem és la manera que han trobat per no matar. El govern socialista, per no matar les ràdios associatives ha trobat el sistema de subvencionar-les però poc, això vol dir que es van morint una darrera l'altra van desapareixent poc a poc.

G.J.- I la majoria de les ràdios associatives del 81 quan es va aquest moviment, s'han mort perquè han fet l'error fatal de passar d'associativa a ràdio privada, això els hi donava dret a fer publicitat però no sabien que no tenien un mercat prou suficient, un mercat de publicitat per a viure d'això. I doncs, totes s'han dissolt d'aquest històric.

A.R.- ARRELS ha valorat que no podiem viure de la publicitat perquè en el moment en què havíem de prendre la decisió de publicitat o ràdio associativa sobre Perpinyà hi havia 17 ràdios com nosaltres, llavors vam dir que nosaltres sem una ràdio en català doncs no viuríem mai de la publicitat i que evidentment, doncs no. Això sí, ARRELS té el dret legal d'utilitzar l'esponsoring cosa que no s'ha fet mai més que es farà a partir que farem el mateix camí que el PUNT més en sentit invers per comptes que sigui Girona que ve a Perpinyà nosaltres serem Perpinyà que anirem fins a Girona i com que després la nostra àrea de cobertura serà Empordà i Rosselló doncs llavors mirarem de fer jugar l'esponsoring amb aquest argument pels possibles esponsors de Perpinyà i jugarem el mercat empordanès i pels esponsors empordanesos jugarem el mercat rossellonès. Això serà una manera de fer publicitat amagada perquè evidentment hi haurà qui esponsoritzarà la meteo, hi haurà qui esponsoritzarà els 5 minuts d'en Verdaguer hi haurà qui esponsoritzarà...

P.V.- Si comprenc ben bé el que passa amb Ràdio ARRELS és que també no s'hi repercuteix el moviment favorable tot aquell conjunt de relacions nord/sud que, deixarien suposar, que les condicions són més favorables per la ràdio. RES, ni la per la premsa ni per la ràdio no afavoreix res això.

A.R.- No, perquè fins ara nosaltres hem jugar sobre el públic del país. El públic del país no és un valor mercantil el públic català d'aquest país.

P.V.- Però dins la pràctica és això. Es a dir, que els fets positius que eren prou importants per a deixar suposar que hi hauria un canvi a nivell de mitjans de comunicació i a nivell de premsa baixen, a nivell de ràdio no hi ha millora, no es veu res. Al sud dius que t'ignoren, aleshores, res te pot ser a l'element de ràdio França ?

G.J.- Justament, informacions a aquest propòsit...

A.S.- Una pregunta. Aquella idea que havieu tingut en un moment de fer una televisió ?

A.R.- Pot ser sí que valdria la pena d'esmentar-ho. Però en parlaré quan es parli de televisió.

G.J.- Doncs potser que cal recordar el què és Ràdio FRANÇA primer, doncs és una ràdio de servei públic, és a dir, una ràdio nacional, d'estat, que es feta principalment de 5 ràdios nacionals que són France Inter, France Infos, (ràdio informativa), France Culture, France Musique i Radio Bleue que és una ràdio parisenca, dues ràdios més parisenques que és FIP, programa musical i Sorbonne-Ràdio France que és una ràdio només a vocació universitària; a més d'això, doncs, 47 i hasta més, això és una xifra que ja és vell, una cinquantena doncs de ràdios locals que corresponen més o menys a les grosses ciutats franceses i ales regions que els envolten. Doncs Ràdio França-Rosselló és una d'aquestes ràdios, les més pròximes són Ràdio France-Hérault a Montpellier i Ràdio France-Toulouse, això són les veïnes; cal saber també que existeix un Ràdio France-Nîmes i un Ràdio France-Provence, una altra Ràdio France-Marseille doncs no correspon forçosament a les regions administratives pot haver-hi diferents ràdios a dintre una mateixa regió. Ràdio France-Rosselló no té el dret de fer publicitat ja que és una ràdio de servei públic que funciona amb un pressupost atribuït per l'estat francès cada any i que ve de l'impost sobre la televisió que paga cada francès que es diu "la redevance", no sé com es diu en català.

A.R.- No existeix.

P.V.- El van treure, per la televisió, cap els 60, ràpidament.

G.J.- Doncs, la definició d'aquestes ràdios, doncs de Ràdio France-Rosselló és: ràdio de servei públic, pluralista i ràdio de país, és dir, que són fetes per parlar del país dins el qual són implantades. La utilització de la llengua no fa l'objecte de cap directiva parisenca, és dir, que cada director de ràdio local posa el nombre d'hores de llengua regional que vol i això, sovint, és una cosa que és discutida amb la gent del país que expressen o no un menester de tenir moltes hores o no en català, en occità, en bretó, en basc, en cors. Pel que fa Ràdio França-Rosselló i doncs seguint els capítols sobre aquest full, la importància de l'àrea de Ràdio França-Rosselló podem dir que emitim sobre la plana del Rosselló des de 3 anys; des d'alguns mesos sobre el Vallespir, el Fenolledes i doncs a Cervera, la costa que tenia dificultats també de recepció. Això vol dir, la instal·lació recent, doncs, de repetidors, que han plantejat els problemes dels quals parlàvem d'interferències amb ARRELS.

A.R.- Faig un incís. Malauradament, i potser per explicar-ho un poc més, quan la zona d'influència de Ràdio France-Rosselló s'amplifica en alguns llocs fa que la zona d'influència de Ràdio ARRELS disminueixi, és això que és una llàstima i valia la pena assenyalar-ho.

G.J.- Doncs no cal recordar que són coses que són decidides a París i d'una manera molt teòrica sobre el paper. A nivell de la presència del català a Ràdio França-Rosselló és compta amb hores, el català fa objecte de 2 minuts el matí, entre 7 hores i 8 hores sota la forma d'una historieta amb episodis successius sobre una setmana; uns 30 minuts a 2/4 d'una fins a la 1 h., (més aviat uns 25 minuts, perquè hi ha un diari en francès abans), i de manera puntual a dintre d'un programa que es passa dins el vilatge cada dissabte la possibilitat quan una persona parla el català de parlar català també amb ella, es tracta d'un joc del qual jo sóc animador i doncs, és una emissió en francès però amb possibilitat de bilingüisme d'ús del català quan es troba que la persona manifesta la gana de parlar català. Doncs al total, 2 hores 40 minuts de català per setmana sobre un espai de 12 hores per dia, del dilluns al divendres, més o menys, 8 hores el dissabte i el diumenge. Això per la presència del català.

A nivell de dependència de l'exterior és evident que és total també, de Ràdio France i de l'estat; cap possibilitat de fer publicitat però canvis de servei, és dir que no se'n diu publicitat, no se'n diu esponsoring, se'n diu "parrainage", doncs, quan una manifestació organitzada per una associació no privada té lloc, la possibilitat de fer anuncis per aquesta manifestació a l'antena i en canvi els organitzadors posen el nom de la ràdio a sobre les parets i a sobre el material, els programes i cartells. Vet aquí més o menys la cosa dita; una cosa que afegiria concernint les relacions de Ràdio France-Rosselló amb el sud. Recentement, els últims mesos hem rebut cartes de Catalunya Ràdio i de Ràdio Nacional d'Espanya a Catalunya que són doncs, dues ràdios barcelonines que ens proposaven de posar en plaça contactes i amb la perspectiva dels ampliar: per ara s'ha posat en plaça una col.laboració amb Ràdio Nacional d'Espanya a Catalunya que és pel moment, un intercanvi de discos, és a dir, que nosaltres els hi enviem discos francesos per un programa que s'interessa a la música francesa i la música que es produeix aquí, és a dir, tots els discos dels cantants catalans que nos han donat llur disc per l'enviar, per altra banda aquesta ràdio ens envia totes les novetats catalanes del sud, perquè sem demanat això, si volíem altra cosa podríem tenir altra cosa, podríem tenir la producció castellana, per exemple. Per ara doncs, tenim el que es diu un jinguel, és a dir, la veu d'un animador de Ràdio Nacional d'Espanya que presenta el disc cada vegada que un d'aquests discos passa. De la mateixa manera ellos utilitzen un jinguel amb la veu d'un animador d'aquí que presenta allà un disc del rosselló, una cançó del rosselló.

Es previst per una actualitat bastant propera suposo, un intercanvi de cintes enregistrades que tractaran d'un tema sobretot cultural, d'un quart d'hora o 20 minuts i aquí també serà un intercanvi, és a dir que l'animador de Ràdio Nacional d'Espanya farà un reportatge sobre un tema cultural d'allà, ens l'enviarà, nosaltres el passarem, en canvi enviarem també un reportatge. Per ara en sem aquí.

A.R.- Puc dir la nostra experiència a nivell d'intercanvis de programes és que normalment nosaltres ens hem trobat, ho hem fet amb Catalunya Ràdio això, i els programes elaborats

allà el sud, tenen una desconeixença tan gran del que és la realitat d'aquí que molt poques vegades són utilitzables. Nosaltres ho hem fet per voluntarisme mes amb la consciència total que quan els estàvem passant eren molt allunyats del sentiment de la gent que els estava escoltant per això hem arribat a no volguer més programes perquè ells també ens han proposat: "demaneu els programes que volgueu, us els donem" mes notaves que hi havia un descalatge tan gran que no es corresponien, preferim fer nosaltres coses més mal fetes i que sabem que seran molt més ben rebudes per l'auditor d'aquí que no pas coses molt ben fetes i que arribin de Barcelona.

G.J.- Afegiré una remarca es que, tornant en aquest tema doncs que el director de cada ràdio és lliure de posar tal o tal nombre d'hores en català pel que ens concerneix dins la seva ràdio, funcionem molt amb preferència a una certa concurrència, és evident, de cara a les ràdios, no és una concurrència de cara a ARRELS específicament sinó fariem més català, sinó amb ràdios nacionals franceses i doncs les referències que tenim són referències típicament franceses, tenim un sistema de formació també que ens és donat per gent que han fet ràdio tota la llur vida però ràdio en francès i a França i doncs estem completament envoltats de gent que ens parlen de fer una ràdio d'expressió francesa, no hi ha cap, i aquí potser seria una crítica i un fet desfavorable que caldria subratllar, és que no hi ha cap pressió, sigui mínima, de la gent motivats per la cultura catalana aquí sobre els dirigents de la ràdio. S'ha fet en una època, tu Pere, havies passat alguna vegada, i fa molt temps que no s'ha fet, i el que cal dir és que el personal canvia molt sovint dins d'aquest tipus d'estructura.

P.V.- Podria ser una cosa per la Federació.

G.J.- Aquí es podria potser actualitzar de quant en quant la demanda, perquè la gent de la cultura catalana aquí, no els militants, però la gent interessats per la cultura catalana no pensen a parlar-ne'n, potser, en aquest tipus d'estructura; per queixar-se això és molt fàcil però pensar un dia a anar a veure el tio i, amb molta simpatia, només dir: "ens interessaria, sem molts que pensem que seria interessant tenir aquest tipus de servei". Es una ràdio de servei públic, és dir que és a l'escolta del que la gent demana i en teoria espera de saber quina és la cosa que cal fer per millor servir la gent d'aquí.

A.B. Clar que si és de servei públic se pot considerar a l'inrevés, que haurien d'oferir...

P.V.- Però això a la demanda de la gent, això s'observa fins i tot a la premsa.

G.J.- Hi ha una estratègia per a ser escoltat d'una part, per ser escoltat el més possible, i d'altra banda una estratègia per a fer plaer, va lligat, no? Per ser escoltat cal agradar a la gent, doncs, oferir el que la gent espera. Però si aquesta espera no és expressada, no existeix dins del cap dels que prenen les decisions.

P.V.- En bona part malgrat tot, això sí que és una ampliació podríem dir que correspon als aspectes positius de l'evolució dels darrers anys, però és més deguda al sistema de regionalització francès que al canvi de perspectives... perquè això s'observa a d'altres regions de França que no tenen res a veure amb el sud, amb la Península; això que és un guany, que és un pas endavant, no té res a veure amb els elements positius favorables que hem vist al començament, o poc, potser sí que hi ha alguna relació amb el sud, aquests intercanvis que dius que depenen d'aquesta diríem obertura de la frontera; però és poca cosa això finalment en comparació del fet que hi hagi força més català i sobretot més interès per la cosa del país.

A.R.- A mí el que em sembla simptomàtic també en el cas de Ràdio France-Rosselló es que, a part de les hores que es facin en català o no, em sembla simptomàtic la mena de programa que s'ofereix en català i la mena de programa que queda vedat absolutament al català, és simptomàtic de la mentalitat del país; o la mentalitat de qui ha de prendre la decisió del què cal fer, per exemple: ... (fi de la cara de la cinta) ... serà a nivell, de normalització lingüística de Catalunya Nord, serà un pas molt endavant.

G.J.- Te puc dir que el responsable de la informació està esperant els mitjans d'agafar un periodista per a fer un diari en català i que el director de la ràdio també ho espera, els mitjans.

A.R.- ...després ens fareu la competència directa ! Això és una altra història...

P.V.- Però és bo que hi hagi concurrència per obtenir un monopoli de la catalanitat... Continuarem ajudant, el problema no és aquí.

G.J.- A propòsit de la mena de programes, me sento preocupat ja que el problema principal sóc jo que sóc responsable de la ... ?

P.V.- Ho sabíem ...

G.J.- Doncs és un programa que es diu "L'Ollada", ho pronuncio així perquè tothom es creu que és una "Ullada" amb l'ull. És l'"Ollada", de l'olla per a fer la sopa. Doncs passa al moment del dinar i és un programa molt popular amb dos temes, el primer és, la majoria dels programes són consagrats a la tradició oral; per què tradició oral ? Perquè per a mí és important, al principi era això, enregistrar la tradició oral d'aquí, cosa que fins i tot organismes especialitzats com el CEDAC no han fet mai. Segona cosa és que a nivell del públic, i per tocar el públic el més ample possible, en català, és de -ho diré de manera exagerada, grollera-, has de passar "bertranades" i coses que fan somriure, hasta si són coses d'una gran valor etnològica, històries de la vora del foc; la segona cosa és un joc, aquí també és una cosa susceptible d'interessar a la gent; heu tingut jocs molt molt populars al principi d'ARRELS, funcionava molt bé això de les endevinalles...

A.R.- Després te diré perquè els hem deixat caure.

G.J.- Aleshores, els problema és tenir audiència i una informació interessant es que, aquesta "Ollada" aquestes 25 minuts diàries de català populars, divertides i lligades a la tradició oral, són el programa més escoltat de la ràdio, quan es fa la corba de l'audiència al llarg de la jornada, la corba fa un Canigó, i a la punta de la corba i tenes l'emissió en català, el programa català. Això vol dir que és pas un programa fet per tocar la minoria catalanista del rosselló, és un programa fet per tocar la majoria de la gent, és dir, tots els catalanoparlants que s'estan dins els vilatges, que són rossellonesos i que volen sentir les historis que deia la llur àvia a la vora del foc i que volen jugar a endevinar si aquest ruig és el ruig de l'estríjul del cavall o del bidun de la cava...

A.R.- Ja me'n malfiava i suposava que evidentment la intenció que tenies al fer aquest programa era aquesta, més precisament a nivell de política radiofònica, nosaltres vam començar també així: els jocs d'aquesta mena, de mirar de fer un poc de populisme, podriem dir, mes ens vam adonar que a part de la cursa a l'audiència hi havia potser una altra cosa molt important i era el prestigi de la cultura, vam pensar que el joc popular ens donava precisament l'audiència que ja sabíem que teníem assegurada d'entrada de la persona en català que per tant si li ofereixes d'en Joan Cayrol o una catalana d'Un Tal, saps que serà content i que te'ls demanen i ens els continuen demanant i cada setmana continuem a tenir telefonades de gent que vol això i nosaltres no ho volem passar més, no volem fer més aquesta mena de programes perquè creiem que tenim una funció un poc didàctica i com que som, de moment, els únics a oferir ràdio en català durant tota la jornada, la gent que vol escoltar ràdio en català està obligat d'escoltar-nos, per tant nosaltres els hi podem fer empassar allò que nosaltres volem que s'empassin, o sigui, un prestigi de la cultura, volem prestigiar la cultura, volem prestigiar la llengua i a través de la llengua la cultura, llavors evitem de caure amb aquestes coses que considerem de que són..., tenen el seu valor a nivell etnogràfic, i jo trobo molt interessant i a mi precisament m'interessa molt el que fas tu recollint aquests testimoniatges que fas, mes, jo no ho passo a la ràdio ni ho passaria si ho tingués perquè es confortar, per a mi, a la població d'aquest país en la idea que la nostra llengua és la llengua dels avis, la nostra llengua és la llengua del passat. Llavors prefereixo, a la mateixa hora que tu ofereixes, -i ho dic clarament, i sé que tu i jo estem passant a la mateixa hora-, prefereixo que a l'hora que tu passes un testimoniatge recollit molt interessant, prefereixo passar el personatge que és actualitat i fer-lo parlar en català, encara que el parli malament. Es la diferència de visió, de política radiofònica, en aquest cas.

P.V.- Jo crec que és molt interessant tot el que dieu, és a dir, que la programació és un altre problema. Aleshores això ho podriem deixar per un altre dia perquè és molt interessant però hem de fer la feina que ens han encomanat.

G.J.- Una cosa que els pot interessar si volen reflectir amb mitjans de comunicació per tot l'espai català, això de l'ús de la llengua. El tipus de parla que és triat.

P.V.- Això ho veurem després. Potser podríem liquidar el punt 3 que diu: perspectives de canvi per als pròxims anys en cada un dels aspectes axats en el punt anterior.

A.R.- La televisió. Fel el constatat que FR3 és pràcticament inexistent el que fa.

P.V.- I jo remarcaria que hi ha una baixada

G.J.- Quines són les hores... ?

A.R.- Diguem que abans era...

A.B.- Abans era una vintena d'hores l'any, contant les redifusions, que deuen ser de la meitat.

A.R.- I ara han suprimit les redifusions llavors...

P.V.- Són 20 minuts cada 3 setmanes en català.

J.M.T.- O abans feien informació en català que han suprimit, que era la cosa la més escoltada.

P.V.- 5 minuts cada setmana i això ho han suprimit ja fa anys. Es a dir, que la televisió no segueix, això és segur.

A.R.- Esmentaré el que deia en Samsó fa un moment. Es va intentar muntar una televisió lliure, no catalana sinó rossellonesa, per tant pràcticament amb la seva majoria hauria estat d'expressió francesa i ens van demanar a Ràdio ARRELS d'assegurar una part catalana; senzillament el projecte es va mostrar tan, tan complicat per a fer una cosa com calia que se'n va anar a l'aigua. La part que tocava per a fer català era tot a punt, era qüestió de fer un informatiu de 5 minuts cada dia, era tot a punt, l'únic que muntar una televisió és realment molt complicat i se'n va anar a l'aigua, és tot, sinó s'hagués pogut fer, amb uns mitjans bastant limitats.

P.V.- Aleshores podríem passar al punt 1.3. Les perspectives de canvi. Encara que crec que no hi ha gran cosa a dir.

A.R.- Perspectives de canvi. Per la nostra part és el que he explicar abans: ampliació cap a l'Empordà.

P.V.- Però ja s'ha dit. Coses noves que no s'hagin dit ?

A.B.- El que em sembla que hi ha possibilitat de canvi o és una cosa important d'assenyalar és la possibilitat que es formi un espai de comunicació, un espai comú entre Catalunya Nord i Girona, que cada dia se treballa més entre Perpinyà i Girona, s'intercanvia més informació, es treballa cada dia més en comú, i això pot configurar a la llarga un espai comú de la informació, dels mitjans de comunicació.

P.V.- Que vol dir que hi haurà una fusió de PUNT Catalunya Nord amb PUNT ...

A.B.- Podria ser una de les perspectives.

P.V.- Es a dir, que aquí es vengui no un diari fet per aquí sinó un diari fet per la província de Girona, perquè dominarà de tota manera allí.

A.B.- O pensar en edicions diferents.

A.R.- Sí perquè les històries d'en Farran a la Cambra de Comerç i d'Indústria no interessaran gens a Girona i les històries d'en Nadal a Girona no interessaran gens a Perpinyà.

A.B.- A partir de final de març hi ha un suplement de televisió que surt encartat, totes les planes de televisió seran suprimides del diari i sortirà un producte en color de totes les televisions encartat a dins que serà comú a Girona i a Perpinyà.

P.V.- Doncs serà un truc com fa Midi-Libre, L'Indépendant i els diaris francesos.

A.B.- Doncs tota la televisió francesa, catalana i espanyola.

P.V.- Es un procés doncs interessant. Us en han parlat ?

A.B.- N'estan parlant.

P.V.- Això mostra que efectivament la frontera s'està esborrant; a nivell de ràdio s'ha dit; a nivell de televisió no hi ha cap perspectiva doncs podem passar...

J.M.T.- A nivell de la Llibreria intentem de posar un màxim de revistes del sud aquí més és molt difícil.

P.V.- Encara és una qüestió de militantisme això.

J.M.T.- Exacte.

A.S.- ... tindries de trobar tots els diaris del sud aquí...

J.M.T.- Es un problema de distribució únicament.

P.V.- Jo he vist el Copens, i el Copens està disposat a rebre'ls aquí, el problema es que a París volen controlar-ho, ell diu, i aleshores hi ha aquest frenatge de París que volen controlar que no deixen passar de fet fàcilment la premsa per una banda, i l'altra fet és que els diaris no tenen cap interès a venir a vendre quatre diaris aquí que els hi costaran el preu de 25.

A.S.- Escolta, escolta, això serà pas veritat més hi haurà diaris perquè com deia ... si ve un cotxe a portar l'AVUI

per què porta pas el PUNT Diari ? Perquè s'han pas posat d'acord. Cal dir que el PUNT Diari el pot porar, pot portar El Temps, El Triangle...

J.M.T.- Es lo que fem. Tenim el Temps cada setmana gràcies a l'AVUI, no se pot amagar a El Temps.

P.V.- Però cal que hi hagi una organització.

A.S.- Abans teniem l'Indépendant, el Midi Libre i La Dépêche du Midi. Hi havia poblets a Cerdanya, al fons de la Cerdanya, te parli de pobles perduts, ho pujaven 3 cotxes: un del Midi Libre, un de La Dépêche i un de l'Indépendant perquè no s'enteni. I saps qui es que s'entenia ? Eren els xòfers, perquè se'n quedaven 2 al cafè i n'hi havia un només que pujava i que portava tots els diaris !! I el dia que se'n van adonar els amos van dir: "bé... Recordo que els mitjans de comunicació que no hem pas vist, és els Correus i això és molt important, n'hauriem de parlar.

P.V.- Atenció, es parla dels mitjans de comunicació de masses.

A.S.- Es un desastre i se'n pot parlar per això una mica i jo que escric molt al sud i m'escriuen molt també per a certes coses, rebo convocatòries i ja estan passades...

P.V.- Es evident que també hi ha la comunicació inter-individual, però es parla dels mitjans de comunicació de masses, és a dir,...

A.S.- De masses, jo quan envio circulars de La Porta, n'envio 150 o 200...

P.V.- Però en principi s'adreça a l'individu cada vegada és una comunicació individual. No ens concerneix això. No és els mitjans de comunicació de masses. S'enten per mitjans de comunicació de masses, els discos sí, els llibres, les revistes, la premsa etc...

A.R.- Demandes de diversos sectors relacionats amb l'estat de la comunicació amb la pròpia àrea..., instàncies polítiques...

P.V.- i bàsicament..., institucions de govern, d'ajuntaments de partits i després civils, és a dir, culturals acadèmics; es que hi ha demandes als diversos sectors relacionats amb l'estat ? Tot això ho hem dit: el que hem remarcat és que en aquest moment és més aviat inexistent. L agent sembla mostrar més aviat descoratjament, la gent no fa acció ni a prop dels polítics, o molt poc, ni dins la societat civil. Es veritat, ens ho hauriem de repensar que el moviment militant aquí està passant per una...

A.B.- Deiem després que s'esperava una demanda del públic per a fer més català, amb la cançó o amb els programes: es que la gent demana tan perquè hi hagi un 80 % de cançó

francesa a Ràdio França ? Es que la gent ho demana que hi hagi 80 % de cançó francesa ?

G.J.- No. Però és el que te deia després. Nosaltres a dintre de l'empresa, si vols, Ràdio França-Rosselló, funcionem més amb relació amb temes i exemples francesos que amb d'altres. I si no hi ha cap demanda per a equilibrar la cosa, la manera natural de treballar, jo te puc dir que, el que hi ha com espai català sobre Ràdio França-Rosselló més o menys sóc jo que ho tinc. Si jo un dia dic: "del català me'n foti; me'n foti que hi hagi pas català sobre l'antena", n'hi haurà pas. I encara ara no tinc més de tenir-ho perquè el xifre de l'audiència això sí que és important ! I aquesta corba que fa, no tinc res més a dir.

A.B.- Això vol dir que la demanda s'expressa, això de l'audiència.

G.J.- Sí. Però no és suficient. S'ha d'expressar per la veu d'una persona que digui...

P.V.- Cal que sigui explícitament, explícitament i en nom d'una massa. Jo venia en nom de la Federació...

A.R.- Es una llàstima que no poguem tenir els mitjans de fer un estudi de l'audiència de Ràdio ARRELS mes imagina't en aquesta hora que tu fas el teu programa que dius que és el punt més alt a l'audiència de Ràdio França-Rosselló. Cumulant l'audiència que en aquest moment hi ha a Ràdio França-Rosselló i l'audiència que en aquest moment pot haver-hi a Ràdio ARRELS: quanta gent d'aquest país, en aquesta hora, està escoltant ràdio en català ? Seria un estudi interessant a fer. Les dues ràdios que fan programació pròpia del país, en aquest moment estna fent les dues català.

G.J.- Si perquè en aquest moment tu amb l'informatiu toques el militants, per parlar de manera estreta...

P.V.- Jo crec que és molt més ampli que els militants

G.J.- Diria els militants i la gent sensibilitzats a Ràdio ARRELS i a la cultura catalana.

P.V.- La meva impressió es que no és un públic militant el que escolta...

A.R.- amb el PUNT que deia que hi ha molts militants catalanistes que es desfan del PUNT, precisament la gent que em critica a jo és militants catalanistes que em diuen que ja no escolten més la ràdio perquè és una ràdio que no val res...

G.J.- Suposant que ens partim el públic potencial d'una ràdio en català, jo faria la partició així. diria que d'un costat són gent que conec més o menys que t'escolten a tu i per altra banda són pagesos dels pobles i gent de soca d'aquí i que no estan forçosament implicats dins d'un militantisme...

P.V.- Implicats diríem, més que militants. Hi ha molta gent que escolta perquè és Ràdio ARRELS, tenen tradició, saben que és bo i que la informació és de qualitat, perquè ho és...

A.R.- Des de fa un parell d'anys, la majoria de telefonades que tenim, la majoria, són en francès. Això per a mí és simptomàtic. Quan la gent te telefona i et parla en francès és que has trencat una barrera, has passat el pas del militant a una altra mena de públic.

A.S.- L'emissió del mati i la de migdia també és molt interessant.

P.V.- Sí, és interessant no pas pels militants, és això que és curiós, perquè sents les informacions, sents un resum de les informacions de tot arreu evidentment dels Països Catalans, però de tot arreu i en poc espai, fet d'una manera agradable, aleshores, no sols els militants, ho escoltes menjant, o afeïtant-te... Jo conec gent que ho fan això

A.R.- Es veritat que el qui té més tendència a Ràdio Arrels és aquella persona que...

G.J.- A cada audiència hi ha una barreja dels dos, és evident.

P.V.- Però potser no seria tan això un militantisme. Es a dir, són gent que hi ha una tradició, hi ha gent que ho fan tradicionalment, fa molt de temps que escolten això i s'ha creat un públic, mentre que la vostra cosa és més recent.

G.J.- I el que és curiós és que tu i jo ens partim el mateix auditor. Ho sé perquè m'ho diuen. Em diuen: "el dia que em fas cagar posi en Jacquet" és veritat. A vegades quan tens un convidat que no interessa a la gent, i deu ser al revés també algun dia.

P.V.- Potser ens hauria de fer reflexionar. Hi ha una inèrcia del moviment català amb relació amb la reivindicació de mitjans de comunicació. Fa temps que no s'ha fet cap campanya realment adreçada a obtenir més...

A.R.- A part de la ràdio és flagrant amb la televisió, la televisió per ami caldria fer...

P.V.- En el cas de la televisió potser la gent està descoratjada perquè veu que és... Es va fer, i aleshores et diuen que és un problema tècnic, que costa molts milions per a fer emissions aquí, que costa molts milions per a instal·lar un cable cap al Neulós. Després per a instal·lar una estructura de cobertura del Departament Únicament, perquè si no cobreixen tot el Midi-Pyrénées, i diuen això no és possible.

A.R.- ... avui a FR3 parlant d'això del mort aquest de Bages, Bages a l'Auda, han estat tota l'estona parlant de Bages a l'Auda. Estic segur que tota la gent que ho ha vist

d'aquí: "què diuen aquests cunys..." M'agradaria saber, un estudi seriós, de veure la gent si no estaria interessada realment per un informatiu en francès o en català, fet a Perpinyà per Perpinyà. Jo estic segur que la gent que mira les informacions regionals...

J.M.T.- L'èxit de l'Independent...

P.V.- Segur, segur, i és clar, és clar. Però el problema que et diuen es que per a fer una televisió encara que siguin 5 minuts...

A.S.- L'èxit de l'Independent és els pobles...

J.M.T.- Es això, doncs una televisió que faria això...

A.S.- ...I els morts ! Hi ha pas res a fer, més hi ha quanta gent que ho compra només per això !

P.V.- Segur que funcionaria .

G.J.- Sabem tots que FR3 és la cadena pobre de la televisió francesa i que no tenen peles.

P.V.- Però és TDF, el problema és tant de... el problema és de FR3 i de TDF també perquè TDF ha de fer les instal·lacions, les infraestructures, el ? ja no és FR3 qui el fa, és TDF. FR3 hauria d'equipar Perpinyà d'una sèrie d'aparells que costen uns 100 milions de francs antics, i tot això fa que no es pugui pensar en l'ampliació d'una televisió, en tot cas, ells ho diuen.

J.M.T.- En un moment donat l'Alduy ha parlat de muntar una televisió aquí, com que és la Jacqueline Alduy que és a FR3, de fer una televisió, en Barate també en va parlar, dirigida al sud.

P.V.- Varen fer una ràdio a Perpinyà, però varen fer una ràdio al Castillet que va tenir quan va tenir després ho van deixar caure.

J.M.T.- ...però fer de FR3 una televisió i també hi enviar emissions de l'altre costat, passar per damunt de la frontera i fer més català. En Barate en va parlar, en Farran en va parlar, l'Alduy en va parlar.

A.R.- Un home polític de tant en tant té idees...

P.V.- La idea hi és, la voluntat política no és tan segur. Tenir una idea no costa gaire diners.